

A central graphic featuring a network of icons connected by lines, all enclosed within a green circle. The icons include a heart, a diamond, scales of justice, a handshake, a globe, a person with a magnifying glass, a person with a plus sign, and a person with a heart. The entire graphic is surrounded by several hands holding the green circle, symbolizing global unity and shared responsibility.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

T-Kit 14

Hodnotové vzdelávanie v projektoch mobility

Redaktor

Snežan Bačlij Knoch

Autori

Sérgio Gonçalves
Snežana Bačlija Knoch
Susie Nicodemi

Prispievatelia

Romina Matei
Mark E. Taylor
Calin Rus

Ilustrácie

Mireille van Bremen

Koordinácia

Viktória Kárpátszki
Lali Bouché

Názory vyjadrené v tejto práci, na objednávku partnerstva medzi Európskou komisiou a Radou Európy v oblasti mládeže, sú zodpovednosťou autorov a nemusia nevyhnutne odrážať oficiálne stanoviská žiadnej z partnerských inštitúcií, ich členských štátov, alebo organizácie, ktoré s nimi spolupracujú.

Reprodukcia úryvkov (do 500 slov) je povolená, okrem komerčných účelov, pokiaľ je zachovaná celistvosť textu, úryvok nie je použitý vytrhnutý z kontextu, neposkytuje neúplné informácie alebo iným spôsobom neuvádza čitateľa do omylu. čo sa týka povahy, rozsahu alebo obsahu textu. Zdrojový text musí byť vždy uvedený takto: „© Rada Európy, 2022“. Všetky ostatné žiadosti týkajúce sa reprodukcie/prekladu celého dokumentu alebo jeho časti by mali byť adresované Riaditeľstvu komunikácií Rady Európy.
(F-67075 Strasbourg Cedex alebo publishing@coe.int).

Všetka ostatná korešpondencia týkajúca sa tohto dokumentu by mal byť adresovaný mládežníckemu partnerstvu EÚ a Rady Európy.

Obálka: Výroba dokumentov a publikácií ministerstvo (SPDP), Rada Európy
Titulná fotka: Shutterstock
Ilustrácie na obálke: Mireille van Bremen Rozloženie: Jouve, Paríž

Rada Európy Publishing F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

ISBN 978-92-871-9457-2
ISBN 978-92-871-9458-9 (PDF)
© Rada Európy a Európska Komisia, december 2023
Vytlačené v Rade Európy

Prvé vydanie publikácie obsahovalo nepresné ilustrácie; boli nahradené pre toto druhé vydanie.

Vitajte v sérii T-Kit Niektorí z vás sa možno pýtali: čo znamená T-Kit? Môžeme ponúknuť aspoň dve odpovede. Prvá je taká jednoduchá ako plná verzia v angličtine: „výcviková súprava“. Druhý súvisí skôr so zvukom „T-Kit“, čo je slovo, ktoré môže ľahko pripomínať „lístok“, jeden z cestovných dokladov, ktoré zvyčajne potrebujeme na cestu. Tento T-Kit je pre nás nástrojom, ktorý môže pri svojej práci využiť každý z nás. Konkrétnejšie by sme chceli osloviť pracovníkov s mládežou a školiteľov a ponúknuť im teoretické a praktické nástroje na prácu a využitie pri vzdelávaní mladých ľudí. Séria T-Kit je výsledkom spoločného úsilia ľudí z rôznych kultúrnych, profesionálnych a organizačných prostredí. Mládežnícki školitelia, mládežnícki lídri v mimovládnych organizáciách a profesionálni spisovatelia spolupracovali s cieľom vytvoriť vysokokvalitné publikácie, ktoré sa venujú potrebám cieľovej skupiny a zároveň uznávajú rôznorodosť prístupov v celej Európe ku každej téme. T-Kity sú produktom partnerstva medzi Európskou komisiou a Radou Európy v oblasti mládeže. Ak chcete zistiť viac, navštívte webovú stránku: [pjp - eu.coe.int/en/web/youth-partnership](http://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership).

Obsah

ÚVOD	5
Čo je v tomto T-Kite?	9
Prečo tento T-Kit a prečo práve teraz?	9
ČASŤ I – ZOZNAM KONCEPČNÝCH ÚVAH „PROVOKÁTOROV MYŠLIENOK“	15
KAPITOLA 1 – ZÁKLADY HODNOTOVÉHO VZDELÁVANIA V PROJEKTOCH MOBILITY	17
1.1. Vzdelávacia mobilita v oblasti európskej mládeže	19
1.2. Hodnoty	22
1.3. Hodnotový prístup v práci s mládežou a vzdelávacej mobilite	29
KAPITOLA 2 – KĹÚČOVÉ HODNOTY V T-KITE	37
2.1. Úvod do kľúčových hodnôt: prečo práve tieto?	37
2.2. Aktívne občianstvo	39
2.3. Demokracia a pluralizmus	45
2.4. Empatia a štedrosť	50
2.5. Ľudské práva	56
2.6. Začlenenie a rozmanitosť	61
2.7. Solidarita	66
2.8. Udržateľnosť	70
KAPITOLA 3 – FACILITÁTOR VZDELÁVANIA	77
3.1. Kto sú facilitátori učenia?	77
3.2. Čo robia facilitátori učenia v hodnotovom prístupe?	80
3.3. Význam sebahodnotenia a sebareflexie	87
3.4. Vplyv (práce) facilitátorov pri učení založenom na hodnotách	87
3.5. Výzvy súvisiace s uľahčovaním vzdelávania založeného na hodnotách	89
3.6. Princípy neformálneho vzdelávania	91
3.7. Úvahy pre facilitátorov	94
Výhody žitia svojej pravdy	111
ČASŤ II – ČINNOSTI KAPITOLA	119
4 – VZDELÁVACIE AKTIVITY ZALOŽENÉ NA HODNOTE	125
4.1. Úvod	125
4.2. Hodnotové aktivity neformálneho vzdelávania	130
DODATOK	213
Karty BBGames	213
Legacy Proces vytvárania kariet	213
O projekte BBGames Legacy	213
REFERENCIE	231
O AUTOROCH	237

Úvod

Vážený čitateľ,

Vitajte v T-Kite o vzdelávaní založenom na hodnotách v projektoch mobility! Radi vás privítame ako celok, s vašimi skúsenosťami, kompetenciami, otázkami a samozrejme hodnotami. Dúfame, že dorazíte vybavení zvedavosťou, otvoreným srdcom a kritickou myslou, pretože toto všetko budete potrebovať, keď sa vydáte na cestu, ktorú vám tento T-Kit chce poskytnúť.

Ako naznačuje názov, tento T-Kit je predovšetkým o hodnotách, učení a mobilite. „Primárne“, pretože každé z týchto slov samo osebe je svetom zložitosti a bohatstva, z ktorých niektoré budú zachytené na nasledujúcich stranách. Zároveň ich budeme väčšinou skúmať spoločne a podľa jedného z kľúčových systémových princípov: celok je väčší ako súčet jeho častí.

V tomto holistickom prieskume bolo naším východiskovým bodom učenie založené na hodnotách. Pri hľadaní v relevantných dokumentoch, publikáciách, správach, článkoch a praktických príkladoch, ktoré možno nájsť v oblasti medzinárodnej a európskej vzdelávacej mobility, sa nám podarilo nájsť spomenuté „založené na hodnote“ a/alebo „učenie založené na hodnote“, ale veľmi zriedkavo definované alebo upresnené. Pretože „Čo je učenie založené na hodnotách?“ bola úplne prvá otázka, ktorú dostali od kolegov, priateľov, rodiny alebo kohokoľvek, kto mal to (ne)šťastie, že sa mohol spojiť s autormi počas tohto vzrušujúceho spisovateľského dobrodružstva, nižšie je prehľad učenia založeného na hodnotách, ako ho definujeme, ako upútavku na vaše prilákanie.

Tento T-Kit vidí učenie založené na hodnotách ako učenie, ktorého základom a zameraním sú hodnoty. Tieto hodnoty sú základom, z ktorého by sa mal každý človek učiť. Sú pre nich východiskovým bodom na rozvíjanie postojov, zručností a vedomostí a na ich uvedenie do činnosti prostredníctvom svojho správania. Učenie založené na hodnotách sa týka objavovania toho, čo sú hodnoty a čo znamenajú pre každého jednotlivca, skupinu alebo komunitu, a prostredníctvom toho umožňuje študentom, aby ich prijali a stelesnili vo svojich činoch a správani. V tomto procese učenia sa kladie dôraz na transformáciu hodnôt zo skrytých drahokamov na celkom evidentné a jasné diamanty, ktoré sú uznávané, oslovované, diskutované a kriticky reflektované. Učenie založené na hodnotách sa zameriava na povzbudenie sebareflexie, otvorenie hodnôt, presadzovanie konkrétnych hodnôt a povzbudzovanie študentov, aby ich naplňali. Učenie založené na hodnotách nie je neutrálne. Ani tento T-Kit.

Zatiaľ čo účelom tejto publikácie je skúmať, diskutovať a vysvetľovať, je tiež podporovať vzdelávanie založené na hodnotách a explicitné hodnoty, ktoré sú jadrom európskych programov vzdelávacej mobility. Aby sme pochopili, čo chce T-Kit podporovať a prečo, je nevyhnutné porozumieť trochu viac kontextu, v ktorom bol koncipovaný a napísaný.

Kontext vzdelávania založeného na hodnotách, ktorý bude preskúmaný na nasledujúcich stranách, sú projekty vzdelávacej mobility. Existujú rôzne formáty a nastavenia vzdelávacej mobility, ale v tomto T-Kite je rámcom vnútroštátna alebo nadnárodná mobilita jednotlivcov alebo skupín študentov, ktorá môže byť krátkodobá (trvajúca niekoľko dní) alebo dlhodobá (trvajúca niekoľko týždňov alebo mesiacov). Vzdelávacia mobilita môže mať množstvo rôznych cieľov, ale podľa nášho názoru sú zvyčajne dva zastrešujúce: rozvoj vzdelávania/kompetencií a vplyv na komunitu.

Vzdelávacia mobilita v tomto T-Kite sa uskutočňuje v prostredí neformálneho vzdelávania a v prostredí, ktoré okrem iného vykresľujú európske programy vzdelávacej mobility, medzi ktoré okrem iného patria Európsky zbor solidarity (s dobrovoľníctvom alebo pracovnými miestami a stážou), Erasmus+ (s mládežníckymi výmenami alebo mobilitou pracovníkov s mládežou), programy mobility Rady Európy (so študijnými programami alebo kurzami odbornej prípravy) a iné programy (napríklad programy poskytujúce pracovné tábory alebo bilaterálne alebo regionálne aktivity mobility). Zahŕňajú aj aktivity vzdelávacej mobility realizované mnohými rôznymi miestnymi, národnými, európskymi a medzinárodnými organizáciami, ktoré spĺňajú vyššie uvedené kritériá. Európske programy podporujú a implementujú aktivity vzdelávacej mobility strategicky aj prakticky. Politiky, na ktorých sú programy postavené, formujú formát a priority aktivít vzdelávacej mobility a hodnoty a princípy, ktoré sa v nich rozvíjajú a implementujú. Na dokončenie tohto kruhu skúsenosti s aktivitami vzdelávacej mobility s ich základnými hodnotami formovali cesty profesionálneho (a niekedy dokonca aj osobného) rozvoja, ako aj činy, úvahy, myšlienky a písanie mnohých ľudí – vrátane všetkých troch autorov tohto článku T-Kit.

Prijatím a následným povzbudením a budovaním na špecifickom hodnotovom rámci, ako to bolo vedome urobené v prípade tohto T-Kitu, sme pre vás, čitateľov, urobili výber. Väčšina hodnôt uvedených na jej stránkach sa týka priorít európskych inštitúcií, ktoré podporujú výrobu tohto T-Kitu. Ide o tie isté inštitúcie, ktoré stoja za veľkými európskymi programami vzdelávacej mobility. Rada Európy má za svoje základné hodnoty ľudské práva, demokraciu a právny štát. Týmto právami Európskej únie sú rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a ľudských práv, sloboda, demokracia, rovnosť a právny štát. Tieto sú vnútorne spojené so špecifickými hodnotami propagovanými v tomto T-Kite a bez hanby vyžadujú určité politické zmýšľanie od facilitátorov učenia, ktorí sú tu cieľovou skupinou.

Ako autori sme si vedomí toho, že mnohí z vás budú mať už nejaké predchádzajúce skúsenosti so vzdelávacou mobilitou v rámci európskych programov alebo dokonca skúsenosť ako účastník v nej. Zároveň to môže byť pre mnohých z vás vstupný bod do tohto sveta. S ohľadom na tieto dve skutočnosti, so všetkým farebným spektrom medzi nimi, sa tento T-Kit snaží ponúknuť podstatu dôležitých prvkov vzdelávacej mobility, ako aj odvážiť sa ísť trochu hlbšie a trochu širšie, kedykoľvek je to možné, aby sme dosiahli spravodlivosť, k bohatosti a zložitosti celku. Veď takto sme sa nakoniec dostali na 200+ strán.

Na dosiahnutie týchto cieľov tento T-Kit ťaží z predchádzajúcej práce partnerstva medzi Európskou komisiou a Radou Európy v oblasti mládeže v spolupráci s Informačným centrom Európskeho zboru solidarity a ďalšími aktérmi v týchto oblastiach, v neposlednom rade vždy, keď je to vhodné a užitočné, odkazujeme na tieto nedávne publikácie: Príručka o kvalite vo vzdelávacej mobilite (Kristensen 2019), Quality Mobility App (Q! App) (EPLM 2019) a 4Thought for solidy (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020). Okrem toho sa osobitná pozornosť venuje Referenčnému rámcu kompetencií pre demokratickú kultúru (Rada Európy 2018), najmä jeho úvahám o vzťahu medzi hodnotami, postojmi, zručnosťami a znalosťami a kritickým chápaním. Na úplné pochopenie kontextu tohto T-Kitu sa odporúča oboznámiť sa s týmito zastrešujúcimi zdrojmi.

T-Kit je založený na súbore základných hodnôt, ktoré skúma a podporuje. Pri stanovovaní týchto kľúčových hodnôt sme brali do úvahy historický vývoj vzdelávacej mobility v oblasti európskej mládeže, dôležité politické dokumenty, vzdelávaciu mobilitu v praxi, ako aj naše vlastné skúsenosti a všetkých, ktorí nás podporovali od úvodného stretnutia. V T-kite hovoríme o hlavných pojmoch ako o hodnotách, pričom sú v skutočnosti dôležitými prvkami a ťažiskami hodnotovo orientovaného vzdelávania vo vzdelávacej mobilite. Tieto základné hodnoty sú uvedené nižšie v abecednom poradí, keďže priorita a relevantnosť sa môžu meniť pre rôzne kontexty a jednotlivcov.

- Aktívne občianstvo
- Demokracia a pluralizmus
- Empatia a štedrosť
- Ľudské práva
- Inklúzia a rozmanitosť
- Solidarita
- Udržateľnosť

s dôrazom na kvalitu a dopad na komunitu ako podporné témy, ktorým sa T-Kit priečne venuje.

Mnohým z vás pravdepodobne napadne viac hodnôt, ktoré by sa mali pridať do tohto zoznamu, alebo nesúhlasia s dôležitosťou niektorých vybraných. Možno niektorí z vás budú tvrdiť, že tieto hodnoty sú skôr zručnosti alebo kompetencie, alebo dokonca zhľady kompetencií. Toto je vynikajúce! Ak T-Kit podnieti tento druh reflexie a kritického myslenia nielen na koncepcnej a filozofickej úrovni, ale aj na praktickej úrovni, je to skvelá správa. Jadrom prístupu je presvedčenie, že hodnoty sú na to, aby sme sa na ne pozerali, reflektovali, diskutovali a kriticky preskúmali; podporili proces učenia sa okolo hodnôt.

Považujeme za dôležité spomenúť, že tento zoznam hodnôt je výsledkom dôkladného výskumu a prípravy redakčného a rozšíreného tímu (podrobnejšie v kapitole 2). Snáď to s vami bude rezonovať. Ak však zásadne nesúhlasíte so zahrnutím jednej alebo viacerých z týchto hodnôt, potom vás pozývame zamyslieť sa, do akej miery vám obsah tohto T-Kitu prináša novú perspektívu. Existujú hnutia a skupiny, ktoré praktizujú veľmi podobné formy vzdelávacej mobility, napríklad mládežnícke tábory, mládežnícke výmeny alebo dobrovoľníctvo, ale sú založené na odlišných hodnotách. Tu chceme veľmi jasne povedať, že vzdelávacia mobilita, o ktorej hovoríme, a vzdelávanie založené na hodnotách, o ktorom sa rozpracúvame, sú bez ospravedlnenia založené na konkrétnych hodnotách uvedených vyššie.

V duchu čestnosti a transparentnosti je dôležité zdôrazniť, že všetci traja autori priniesli svoje pohľady, skúsenosti a (dovolíme si povedať) hodnoty: pri zhode na konečnom zozname hodnôt a na každej jednej strane tohto T-Kitu; pri výbere uhla, z ktorého pristupujeme k témam, prvkom a celku; pri zameraní sa na kľúčové posolstvá za písaným slovom; pri rozhodovaní, ktoré konkrétne aktivity zaradiť. Je to privilégium aj bremeno, ktoré sme na seba vzali. Keď sme súhlasili s písaním o hodnotách a učení sa založenom na hodnotách, nechali sme svoju neutralitu za sebou.

Teraz, keď sme to zistili, mali by sme spomenúť, kto sú autori tohto T-Kitu: Sérgio Gonçalves, Susie Nicodemi a Snežana Bačlija Knoch. Pochádzame z rôznych krajín a kontextov v Európe a zdieľame skúsenosti založené na praxi, nadšenie pre mobilitu vo vzdelávaní a silnú vášeň pre vzdelávanie založené na hodnotách. Akceptujeme, že akákoľvek špecifická permutácia autorov by ovplyvnila a obmedzila smerovanie obsahu publikácie založenej na hodnotách. Našťastie sme počas prípravy mali vstup, podporu a spätnú väzbu od rôznych zainteresovaných strán. Počas úvodného stretnutia v Budapešti sa k nám pripojili Davide Capecchi (partnerstvo mládeže EÚ a Rady Európy), Romina Matei (stredisko zdrojov Európskeho zboru solidarity), Emilija Gagrčin (Európska federácia pre medzikultúrne vzdelávanie) a Jessica Gallardo (Európske fórum mládeže). Proces navrhovania mal niekoľko kôl spätnej väzby a my sme mali tú česť ťažiť z mnohých párov očí, rôznych myslí a srdc: Marta Medlinska (partnerstvo mládeže EÚ a Rady Európy), Romina Matei a Melanie Jacobs (stredisko zdrojov Európskeho zboru solidarity), Natalia Chardymova a Rui Gomes (Divízia pre vzdelávanie a odbornú prípravu – Oddelenie mládeže Rady Európy), Márcio Barcelos, Matthew Foster a Margit Barna (Európska nadácia pre mládež). Mali sme neuveriteľné šťastie, že sme nemali jedného, ale dvoch kritických priateľov: Marka E. Taylora a Calina Rusa, ktorí nás osvietili svojou bystrou myslou a povzbudzujúcim duchom. Špeciálne poďakovanie patrí Viktórii Kárpátszki z mládežníckeho partnerstva EÚ a Rady Európy za zabezpečenie toho, že sme sa tam nakoniec dostali, čo bola možno tá najnáročnejšia úloha zo všetkých! A Mireille van Bremen, ktorá dokázala zachytiť naše nápady a premeniť ich na nádherné umelecké diela, ktoré obohacujú tento T-Kit od začiatku až do konca!

Okrem všetkých úžasných ľudí, ktorí tento proces doteraz podporili, je tu ešte jedna skupina ľudí, ktorí sú pre túto publikáciu podstatní: čitatelia! T-Kit bol napísaný s ohľadom na konkrétnu cieľovú skupinu: facilitátorov učenia a ľudí, ktorí pracujú s neformálnym vzdelávaním. Týmto spôsobom by typy aktivít a príslušných projektov vzdelávacej mobility, ako aj úlohy v rámci nich, väčšinou spadali pod tieto:

- facilitátori učenia zodpovední za uľahčenie medzinárodných alebo vnútroštátnych projektov skupinovej mobility, ako sú kurzy odbornej prípravy, semináre a študijné stretnutia Rady Európy1;
- mládežnícki vodcovia, ktorí majú špecifickú úlohu pri uľahčovaní vzdelávania v rámci projektu skupinovej mobility, najmä tí, ktorí sa silne zameriavajú na komunitu, ako je výmena mládeže, pracovný tábor alebo projekt solidarity v Európskom zbore solidarity;
- školitelia pracujúci v rámci školiacich cyklov a podpory poskytovanej národnými agentúrami európskych programov,2 regionálnymi strediskami SALTO-YOUTH Resource Center (ďalej SALTO) a organizáciami, zvyčajne tým, ktorí sú dobrovoľníci (individuálne alebo skupinové), ale môžu zahŕňať aj pracovné miesta a stáže, kde je potrebný podobný prístup;

1. Viac informácií nájdete na: www.coe.int/en/web/youth/study-sessions#:~:text=Study%20sessions%20are%20international%20education,the%20Council%20of%20Europe%20Youth, prístup 8 októbra 2020. Viac informácií nájdete na:
2. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/contact/national-agencies_en a www.salto-youth.net/about/, prístupné 8. októbra 2020.

- tí, ktorí podporujú učenie (mladých) ľudí ako súčasť širšieho vzdelávacieho procesu so štruktúrovanými cieľmi. Mohlo by to byť, keď jednotlivec potrebuje špecifickú individuálnu podporu, takže by to mohlo zahŕňať úlohy mentora alebo kouča, konkrétne spojené s prostrediami vzdelávacej mobility.

Autorský tím sa vedome rozhodol nezahrnúť do tohto prístupu neformálne vzdelávanie, pretože by si to vyžadovalo oveľa širší rozsah rolí a formátov.

A ešte jedna vec na záver, radi by sme sa s vami podelili o to, že tento T-Kit bol napísaný v roku 2020 počas pandémie Covid-19 – v čase blokovania, zrušených a oneskorených vzdelávacích mobilít, obáv o našich blízkych, nejasností a neistoty ohľadom budúcnosti a vyhliadok v oblasti práce s mládežou a vzdelávacích mobilít. Bol to však aj čas vznikajúcej solidarity s našimi blízkymi, s našimi susedmi, so staršími ľuďmi, s tými, ktorí majú zdravotné problémy; keď sa ľudia navzájom ňaťahovali a (znovu) nadväzovali spojenia a keď, hoci väčšinou obmedzovaní vo svojich domoch a bytoch, mnohí ľudia tiež vychádzali zo svojich uzavretých bublín a presadzovali zmysel komunity. Bolo to obdobie, keď naša planéta, aspoň na malú chvíľu, mala šancu sa uzdraviť. Bol to čas reflexie, kritického skúmania životných priorít, vlastných a spoločenských hodnôt a úvah o tom, čo sa nám náročná situácia snaží povedať zo systémového hľadiska. Aký bude rozšírený dosah pandémie, aké poslanstvo má pre nás a aká je naša úloha ako facilitátorov, autorov, pedagógov, pracovníkov s mládežou vo veľkom systéme vecí? V čase, keď učenie vychádzalo z nehybnosti, bolo veľa nejasností a neistoty, ale jedna vec zostala jasná, aspoň pre nás – zásadný je prístup založený na hodnotách. Treba žiť ďalej. Je to základ spoločnosti, ktorú v budúcnosti potrebujeme. Facilitátori a pracovníci s mládežou musia byť pripravení uľahčovať vzdelávanie založené na hodnotách. Musia zabezpečiť, aby sa základné hodnoty projektov mobility stali uvedomelejšími, aby sa o nich uvažovalo, aby ich prijímali a uzákonili. Úprimne dúfame, že tento T-Kit, napísaný v týchto turbulentných časoch, je jedným z krokov týmto smerom.

Prajeme vám plodné skúmanie T-Kitu. Nech je sila učenia založeného na hodnotách vždy s vami (najmä pri mobilných aktivitách)!

Your T-Kit 14 team

Sérgio Gonçalves

Susie Nicodemi

Snežana Bačlija Knoch

Čo je v tomto T-Kite?

Tento T-Kit sa zameriava na pozadie a kľúčové základy vzdelávania založeného na hodnotách v mobilityných aktivitách. Navrhuje konkrétne metódy a nástroje na umiestnenie vzdelávania založeného na hodnotách do centra praxe mobility mládeže. Cieľom je motivovať, podporovať a zvyšovať kapacitu školiteľov a facilitátorov neformálneho vzdelávania, aby sa docielilo:

- uľahčenie vzdelávania založeného na hodnotách v projektoch mobility;
- presadzovanie a povzbudzovanie, aby vzdelávanie v rámci aktivít mobility bolo založené na hodnotách a viedlo k pozitívnej komunikácii prostredníctvom kvalitných projektov ako výsledku;
- využitie potenciálu vzdelávacej mobility na stimuláciu kritického myslenia a reflexie hodnôt;
- vytváranie príležitosti na prežívanie hodnôt a na konanie podľa nich v podporných vzdelávacích prostrediach;
- podporovanie študentov pri transformácii „abstraktných“ hodnôt a ich začlenení do ich individuálnych, sociálnych, kultúrnych hodnôt a reality politickej komunity.

Snažili sme sa stavať na skúsenostiach získaných za posledné desaťročia, čerpajúc najmä z Kristensena (2019), EPLM (2019) a Bačlija Knocha a Nicodemiho (2020), ako aj Rady Európy (2018).

T-Kit je rozdelený na dve časti, koncepčnú a praktickú.

Koncepčná časť zahŕňa tri hlavné oblasti:

- **Kapitola 1: Základy učenia sa založeného na hodnotách**, ktorá sa zameriava na kontext a dôvody pre T-Kit, ako aj existujúce úsilie a vývoj v tejto oblasti. Definuje kľúčové pojmy, ktorými sa T-Kit bude zaoberať, ako napríklad vzdelávacia mobilita, hodnoty, prepojenie na kompetencie a prístup založený na hodnotách.
- **Kapitola 2: Kľúčové hodnoty**, počnúc prehľadom relevantných dokumentov týkajúcich sa hodnôt v európskej oblasti mládeže a kľúčové hodnoty, o ktoré sa opiera. Potom sa zaoberá každou z vybraných hodnôt a skúma jej význam a prepojenie s projektmi vzdelávacej mobility.
- **Kapitola 3: Facilitátori učenia** ako cieľová skupina T-Kitu. Táto kapitola sa zameriava na profil a úlohu facilitátorov učenia založeného na hodnotách, kontexte, v ktorom pracujú, výzvach, ktorým môžu čeliť pri uľahčovaní učenia založeného na hodnotách, a vplyv ich práce. Zaoberá sa aj princípmi neformálneho vzdelávania a ich pretavením do praxe.
- Okrem toho **„provokácie myšlienok“**, ktoré riešia dilemy a otázky, ktoré môžu nastať, keď implementačné aktivity, jednanie so špecifickými skupinami, spochybňovanie ich vlastných hodnôt ako facilitátorov a pre každého jednotlivca ako celoživotného učiaceho sa, sú rozložené v prvej časti a objavujú sa v prípade potreby na doplnenie témy, ktorej sa venuje konkrétna kapitola.

Praktická časť pozostáva z:

- **Kapitola 4: Vzdelávacie aktivity** založené na hodnotách, ktoré sa majú použiť v projektoch mobility. Táto kapitola pozostáva z úvodnej časti, ktorá obsahuje rámec aktivít a spôsobov sprostredkovania vzdelávania založeného na hodnotách v oblasti mobilityných projektov, ktoré využívajú to, čo už v tejto oblasti existuje, a to v praktických publikáciách a prácach rôznych skupín facilitátorov. Potom nasleduje 30 aktivít s krížovými odkazmi a návrhmi na logické toky tam, kde je to vhodné.

To, čo nasleduje v nasledujúcich kapitolách, nie je príručka. Nie je to „vyber a zmixuj“ návod, ako facilitovať. Je to T-Kit pre facilitátorov učenia, ktorý im má pomôcť začať proces myslenia o novej téme, o ktorej sa doteraz veľa nepísalo. Jeho cieľom je propagovať vzdelávanie založené na hodnotách vo všeobecnosti, vysvetliť ho a na niektorých obmedzených praktických príkladoch súvisiacich s konkrétnymi hodnotami ukázať, ako ho možno praktizovať. Je začlenený do súčasného politického rámca Rady Európy a Európskej únie vrátane ich programov mobility mládeže. Jeho cieľom je pochopiť ho prostredníctvom holistického prístupu k učeniu a neformálnemu vzdelávaniu: kombinácia teórie, základných informácií, príkladov a niektorých praktických myšlienok by mala pomôcť iniciovať reflexiu z relatívne nového uhla vzdelávania založeného na hodnotách v oblasti vzdelávacej mobility u mládeže.

Prečo tento T-Kit a prečo práve teraz?

Stručné inštitucionálne a politické pozadie

Vzdelávacia mobilita v oblasti mládeže je čoraz viac uznávaná a prítomná v európskych programoch a v aktivitách a iniciatívach podporovaných Európskou úniou, Radou Európy a inými inštitúciami. Silná zostáva aj v iných sieťach, programoch a aktivitách, ktoré nie sú financované z európskych zdrojov

ale stále podporujú medzinárodné a národné projekty pre mladých ľudí a dospelých učiacich sa (ako sú pracovné tábory, výmeny mládeže, skupinové dobrovoľníctvo a školiace kurzy).

Od 50. rokov 20. storočia sa na mnohých úrovniach poskytuje inštitucionálna a politická podpora na podporu vzdelávacej mobility:³ kolektívne skupinové pasy; vytvorenie finančných programov poskytujúcich granty pre jednotlivcov a skupiny na cestovanie za vzdelávacou skúsenosťou (bilaterálne, regionálne, európske a ďalšie); podpora dobrovoľníckej služby; odporúčania Výboru ministrov členským štátom Rady Európy (ako napríklad odporúčanie CM/Rec(2017)4 o práci s mládežou); povzbudenie miestnych a regionálnych orgánov, aby podporovali politiku mobility a výmen; Kompetencie pre demokratickú kultúru (Rada Európy 2018); zahrnutie mobility mládeže do zmlúv Európskej únie (Maastrichtská zmluva z roku 1992); uznesenia, biele knihy, zelené knihy, odporúčania a závery Rady Európskej únie; Lisabonská stratégia s cieľmi týkajúcimi sa vzdelávania a odbornej prípravy; Európska stratégia pre mládež a stratégia pre sektor mládeže Rady Európy; obnovené európske programy na roky 2021 – 2027 atď.

Jedným z dôležitých krokov inštitucionálnej a politickej podpory bolo spustenie programu Európskeho zboru solidarity, ktorý zahŕňa dobrovoľníctvo, projekty solidarity, stáže a pracovné miesta. Zbor (ako sa Európsky zbor solidarity často označuje skratkou) posilnil zameranie na hodnotový prístup k vzdelávacej mobilite prostredníctvom presadzovania solidarity a vplyvu na komunitu.

Zatiaľ čo počet iniciatív vzdelávacej mobility a ich účastníkov neustále rastie, nie je zaručené, že kvalita projektov a ich výsledky budú nasledovať tento trend. Hrozí, že infraštruktúra určená na podporu prípravy, financovania, implementácie a vyhodnocovania projektov mobility nebude dostatočne posilnená na udržanie takéhoto kvantitatívneho nárastu. Cieľ a účel projektov vzdelávacej mobility, vrátane ich hodnotovej základne a zámerov, však nie sú vždy jasné. To predstavuje riziko minimalizácie potenciálneho vplyvu vzdelávacej mobility na účastníkov a ich príslušné komunity. Dúfame, že podporou kvality a pevnej hodnotovej základne sa zníži možnosť negatívnych skúseností, ktoré môžu ovplyvniť bezpečnosť a pohodu účastníkov a ktoré by mohli mať tiež dlhodobý vplyv na ich vnímanie rozmanitosti, okrem iného.

Vzdelávacia mobilita uznaná v politike

Miestne organizácie a účastníci veľmi hlasno uznávajú výhody zapojenia sa do vzdelávacej mobility. Tvorcovia politiky, vrátane tých, ktorí pracujú na legislatíve a stratégii programov financovania, sú tiež transparentní, pokiaľ ide o ich podporu. Odporúčanie Rady Európy o práci s mládežou z roku 2017 priamo uznáva, že práca s mládežou ťaží z regionálnych, národných a medzinárodných príležitostí a spolupráce. Vzdelávacia mobilita v oblasti mládeže so zameraním na osobný a sociálny rozvoj je preto prínosom pre zainteresovaných jednotlivcov (účastníkov, vedúcich, dobrovoľníkov, facilitátorov atď.), ako aj pre štruktúry a systémy práce s mládežou ako celok. V odporúčaní sa uvádza, že úlohu práce s mládežou možno podporiť rozšírením medzikultúrnych kompetencií a medzinárodného porozumenia medzi mladými ľuďmi a rozvojom väčšej európskej identity pre tých, ktorí sú zapojení.

Stavať na existujúcej sérii T-Kit

Partnerstvo medzi Európskou komisiou a Radou Európy v oblasti mládeže v spolupráci so Strediskom zdrojov Európskeho zboru solidarity spustilo výrobu tohto T-Kitu o vzdelávaní založenom na hodnotách v oblasti mobility, aby sa pripojil k už aj tak bohatej Sérii T-Kit, ktorá zahŕňa rôzne základné aspekty neformálneho vzdelávania v oblasti mládeže.

V skutočnosti sa niekoľko existujúcich T-Kitov týka tém úzko spojených s učením založeným na hodnotách, ako je T-Kit 4 – *medzikultúrne vzdelávanie*; T-Kit 6 – *Základy školenia*; T-Kit 7 – *Európske občianstvo v práci s mládežou*; T-Kit 8 – *Sociálna inklúzia*; a T-Kit 13 – *Udržateľnosť a práca s mládežou*. Každý z nich je zameraný na konkrétnu hodnotu alebo špecifický aspekt hodnotovo založeného vzdelávania. Tento T-Kit má za cieľ ponúknuť širší a komplexnejší obraz o dôležitosti a účinnosti všeobecného prístupu založeného na hodnotách.

Potreby v oblasti mládeže

Ďalším hlavným dôvodom tohto T-Kitu bol rastúci počet projektov vzdelávacej mobility a mobilit, ktoré sa vyvíjajú a implementujú so silným prepojením na hodnoty.⁴ Ukázalo sa, že je potrebné vynaložiť úsilie na zabezpečenie kvality aby tento vzdelávací nástroj mal pozitívny vplyv na

3. Inšpirované zoznamom v úvode Príručky o kvalite vo vzdelávacej mobilite (Kristensen 2019). Zároveň sa na politickej úrovni vynakladá značné úsilie na zaradenie hodnôt a vzdelávania založeného na hodnotách do programu, ako je napríklad odporúčanie Rady z roku 2018 o podpore spoločných hodnôt, inkluzívneho vzdelávania a európskej dimenzie vyučovania (Európska rada, 2018b).

zainteresovaných mladých ľudí, organizácie a komunity. Príručka o kvalite vo vzdelávacej mobilite a aplikácia Quality Mobility App (Q!App) boli vyvinuté práve na podporu jednotlivcov a organizácií pri plánovaní a realizácii projektov vzdelávacej mobility s cieľom zabezpečiť kvalitu v každej fáze procesu.

Spolu s týmto dôležitým vývojom sa stále viac a viac ukazuje potreba hľadiť konkrétne na vzdelávanie založené na hodnotách v rámci aktivít mobility a podporovať školiteľov a facilitátorov pri transformácii tejto potreby do praxe a konkrétnych projektov. Vzdelávacie mobility ako miesto stretnutia pre mladých ľudí z rôznych prostredí a s rôznymi črtami identity, ktorí všetci prichádzajú so svojimi „bublinkami“ (pozri rámček nižšie), ako aj na stretnutie mladých ľudí z neznámych prostredí a komunít, upozorňujú na hodnoty, spúšťajú úvahy o nich a stimulujú kladenie otázok a kritické skúmanie.

„Bublina“ medzinárodnej práce s mládežou

„Pojem „komunita“ sa používa na označenie sociálnej alebo kultúrnej skupiny, ktorá je väčšia ako najbližší okruh rodiny a priateľov a ku ktorej človek cíti spolupatričnosť. Existuje mnoho typov skupín, ktoré tu môžu byť relevantné, napríklad ľudia, ktorí žijú v určitej geografickej oblasti (ako je štvrť, mesto, krajina, skupina krajín ako Európa alebo Afrika, alebo dokonca svet v prípade „globálnej komunity“), geograficky viac rozptýlená skupina (ako je etnická skupina, náboženská skupina, skupina voľného času, skupina sexuálnej orientácie atď.) alebo akýkoľvek iný druh sociálnej alebo kultúrnej skupiny, na ktorú jednotlivec cíti spolupatričnosť“ (Rada Európy 2018: 41).

„Filtrovaná bublina vychádza z myšlienky, že algoritmy používané na personalizáciu online skúseností jednotlivca znamenajú, že sa stretávajú iba s informáciami a názormi, ktoré zodpovedajú a posilňujú ich vlastné presvedčenia.“⁵

„Nedá sa to skrývať, žijeme vo svojej bubline. Aj keď sa snažíme predsať prácu s mládežou, nakoniec sa ju snažíme predsať tým, ktorí sú už veriacimi. Je to skoro ako presvedčať 6-ročného chlapca, že Santa existuje, keď sa už pripravuje na Santovu návštevu“ (Popper 2015). Tieto tri citáty pochádzajúce z rôznych zdrojov a uhlov sú tu ponúkané na podporu používania slova „bublina“ alebo „bublina“, s ktorými sa môžete stretnúť na viacerých miestach tohto T-Kitu. „Bublina(y)“ sa používa na opis uzavretej skupiny alebo komunity niekoho, kto zdieľa rovnaké (alebo veľmi) podobné názory, presvedčenia a základné hodnoty a niekedy dokonca aj „jazyk“, ktorému nie vždy úplne rozumejú ľudia mimo skupiny. Bublina môžu mať rôzne tvary a veľkosti a dokonca aj medzinárodná práca s mládežou sa niekedy považuje za bublinu – a nie vždy je najjednoduchšie preniknúť a pochopiť ju „outsided“ (rozsiahle používanie skratiek príliš nepomáha – ESC, E+, PBA, TOTHE, ICL!). Membrána bubliny môže mať rôznu hrúbku a môže mať ochrannú úlohu, aby zaistila bezpečnosť a pohodlie, ale môže pôsobiť aj ako stena, ktorá vytvára mentalitu „my v. oni“ voči ostatným, ktorí zastávajú iné hodnoty a presvedčenia. Vyjsť z bubliny znamená dostať sa za membránu a dostať sa do kontaktu s rôznymi názormi a zdrojmi informácií, presvedčení a hodnôt.

Učenie založené na hodnotách, s inklúziou ako jednou zo svojich hodnôt, sa zaoberá motiváciou a podporou participácie.

Vyjsť z bubliny v kontexte projektov vzdelávacej mobility znamená dozvedieť sa viac o hodnotách, presvedčeníach a svetonázoroch iných ľudí, ako aj o svojich vlastných v súvislosti s rozmanitosťou. Toto je vzrušujúca úloha pre tých, ktorí uľahčujú vzdelávanie založené na hodnotách, a tento T-Kit ich chce v tejto výzve podporiť.

Facilitátori učenia

Do toho všetkého vstupujú facilitátori so svojimi vlastnými hodnotami a hodnotovo riadenými procesmi, sú občianskymi a politickými bytostami, (spolu)zodpovednými za učenie druhých, ale aj za svoje učenie a neustály rozvoj. Táto dvojaká úloha facilitátorov je niečo, čo je prítomné v tomto T-Kit – reflektujú svoje vlastné hodnoty a zároveň podporujú ostatných, aby robili to isté. T-Kit si nekladie za cieľ poskytovať ukazovatele a štandardy súvisiace s diskutovanými hodnotami, ale rovnako ako v Referenčnom rámci kompetencií pre demokratickú kultúru (Rada Európy 2018) alebo v kompetenčných modeloch Európskej komisie ETS sa na ne zameriava ako na dôležitý prvok, ktorý reaguje na požiadavky a výzvy medzikultúrnych situácií, ktorým čelia projekty vzdelávacej mobility. Tento T-Kit zdôrazňovaním a skúmaním hodnôt, ktoré sú rozpracované na jeho stránkach, podporuje rozvoj kompetencií facilitátorov v neformálnom vzdelávaní, najmä v kontexte projektov vzdelávacej mobility. Je to výber hodnôt, povedomie o nich a otvorené diskusie o nich, ktoré rozhodujú o tom, ako sa kompetencie uskutočňujú.

5. www.lexico.com/definition/filter_bubble, prístupné 8. októbra 2020.

Solidarita

Jednou z hodnôt, ktoré sa dostali do popredia európskych programov pre mládež, je solidarita so spustením Európskeho zboru solidarity. Európsky zbor solidarity je program, ktorý podporuje mobilitu a zároveň so zameraním na solidaritu zdôrazňuje význam hodnôt v projektoch mobility. Ako jednu zo svojich úplne prvých úloh implementovalo Stredisko zdrojov Európskeho zboru solidarity štúdiu (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020) s cieľom nájsť spoločnú reč o solidarite v Európe (alebo aspoň v oblasti mládeže v Európe). Výsledkom tohto procesu boli nápady na konkrétne vzdelávacie aktivity, ktoré môžu podporiť rozmer solidarity iniciatív mobility, a vznikla potreba ich nasmerovať do praktického nástroja, ktorý sa zameriava na hodnoty.

Okrem toho zameranie sa na solidaritu vrátilo do centra pozornosti rôzne témy, z ktorých môže mať úžitok oblasť práce s mládežou – mnohé z nich sú už roky základom práce s mládežou. Na základe výskumu uskutočneného pred týmto T-Kitom tieto témy ešte neboli zahrnuté v iných publikáciách, alebo aspoň nie v priamom vzťahu k vzdelávacej mobilite, a zahŕňajú okrem iného: osobnú identitu a jej rozvoj prostredníctvom projektov mobility; vnútorné a vonkajšie skupiny a ako osloviť mladých ľudí, ktorí sú mimo bublín; a začlenenie mladých ľudí, ktorí majú iné hodnoty ako tie, ktoré podporujú európske programy. Hodnoty, s ktorými mládež pracuje – na ktorých stavia (ako dokazujú prvé a druhé európske dohovory o práci s mládežou a prostredníctvom publikácie Mapovanie vzdelávacích a kariérnych ciest pracovníkov s mládežou (O'Donovan (2018)) sa môžu rozvíjať prostredníctvom interakcií a navrhovaných ciest a rámcov, ktoré tento T-Kit má za cieľ propagovať.

Rámec kvality EPLM ako pozadie kvality

Potenciálna hodnota projektu vzdelávacej mobility pre mladých ľudí (a iných zúčastnených aktérov) znamená, že je nevyhnutné zabezpečiť, aby výsledok vyhovoval účelu. Keďže sa do vzdelávacích mobilít zapája stále viac ľudí, je nevyhnutné zabezpečiť, aby zvýšené množstvo projektov priamo zodpovedalo ich kvalite.

Podpora vzdelávacieho potenciálu projektu mobility si vyžaduje veľa príprav a práce. Kvalita musí byť neoddeliteľnou súčasťou návrhu, prípravy, implementácie a monitorovania a hodnotenia každej skúsenosti s vzdelávacou mobilitou. Vedomosti, zručnosti, hodnoty, postoje a zmeny v správaní, ktoré sa vyvinú počas týchto skúseností, môžu prispieť k rozvoju jednotlivcov, komunit a spoločností. Kvalitnejšie projekty, ktoré sú založené na hodnote, môžu mať väčší a pozitívnejší vplyv na účastníkov, organizácie komunitu a tých, ktorí ich realizujú.

S cieľom reagovať na všetky tieto potreby a obavy v rámci Európskej platformy pre vzdelávaciu mobilitu (EPLM) mládežnícke partnerstvo EÚ a Rady Európy podporilo rozvoj rámca kvality pre vzdelávaciu mobilitu v oblasti mládeže. Cieľom bolo dosiahnuť jasné a spoločné pochopenie pojmu „kvalita v mobilite“ a vypracovať konkrétne usmernenia a definície, ktoré môžu pomôcť odborníkom v celej Európe zabezpečiť vyššiu kvalitu projektov, ktoré podnikajú. Výsledky, ktoré v roku 2019 potvrdila Riadiaca skupina EPLM, poskytli kritériá kvality, ukazovatele kvality a príručku o kvalite vo vzdelávaní.

mobility (Kristensen 2019). Národná agentúra pre flámsku komunitu v Belgicku, JINT a SALTO

Inclusion and Diversity investovali do vývoja aplikácie Quality Mobility App, známej aj ako Q!

Aplikácia (EPLM 2019). Oba nástroje poskytujú ľahko použiteľné riešenia pre organizátorov projektov vzdelávacej mobility mládeže, ktorí tak môžu byť podporovaní pri plánovaní, realizácii a hodnotení týchto aktivít.

Rámec kvality bol pôvodným kontextom, v ktorom sa zrodila myšlienka tohto T-Kitu ako koncepčného a praktického súboru nástrojov pre facilitátorov učenia sa v oblasti mobility, ktorý ich má podporiť pri rozvoji, zabezpečovaní a udržiavaní kvality. Spolu s dôležitosťou hodnotovo orientovaného prístupu k vzdelávaniu v rámci aktivít mobility ako jedného zo základných procesov zabezpečenia kvality sa kruh uzavrel.

Príručka o kvalite vzdelávacej mobility

Na základe 22 zásad kvality a cieleného kontrolného zoznamu 119 indikátorov kvality bola vypracovaná príručka kvality vo vzdelávacej mobilite.

Nemá byť konečnou referenčnou príručkou pre túto oblasť alebo zlatým štandardom, na ktorý by sa mali zamerať všetci praktizujúci, ale skôr, ako je popísané v úvode príručky, „bola [vyrobená s ambíciou] písať- „riadok v piesku“, ktorý zapuzdruje súčasnú vedomostnú základňu a sprístupňuje ju odborníkom v celej Európe, aby ju mohli využiť vo svojich činnostiach, a nie plytvať drahocennou energiou na znovu vynájdenie kola“ (Kristensen 2019).

Kvalitná mobilná aplikácia (Q! App)

Q! App je bezplatná webová aplikácia, ktorá funguje ako doplnok k Príručke o kvalite vo vzdelávacej mobilite, stavia na 22 princípoch kvality. Riadi sa rovnakou koncepciou uprednostňovania kvality a poskytuje krok za krokom podporu organizátorom projektov v prístupe projektového manažmentu podľa logickej časovej osi pred/počas/po.

Aplikácia má tri hlavné časti, ktoré by mali byť užitočné najmä pre nováčikov: Q! Hodnotiť, aby organizátori a ich partneri hodnotili svoje projekty mobility podľa vopred definovaných ukazovateľov a kritérií; Q! Vytvorte nový projekt s možnosťou pozvať ostatných, aby projekt spoločne rozvíjali, potom si stiahnete osnovu projektu na použitie v aplikáciách; a Q! Search, databáza viac ako 200 praktických zdrojov.

Všetky potreby, úvahy, vývoj a úsilie výskumu, politiky a praxe vytvorili impulz vedúci k výrobe tohto T-Kitu a pomohli formovať jeho rámec, obsah a prístup. Krajinu vzdelávacej mobility, v ktorej bol T-Kit napísaný, zároveň vykreslili okrem iného: mladí ľudia aj dospelí, ktorí vyšli do ulíc protestovať proti populistickým hlasom a krajne pravicovým skupinám;

prácu s mládežou uznávajúcu potrebu investovať viac úsilia do autentickej účasti mládeže; klimatická kríza si vyžaduje udržateľnosť a solidaritu so súčasnými a budúcimi generáciami; globálna pandémia naznačujúca potrebu komunitných aj globálnych reakcií na páľčivý problém; a prehodnotenie základných hodnôt, na ktorých fungujú dnešné spoločnosti. Toto prostredie naznačilo potrebu vzdelávania a vzdelávania založeného na hodnotách, ako aj opatrení na ich posilnenie a podporu jednotlivcov a skupín, ktorí sú pripravení a ochotní realizovať to. T-Kit 14 – Vzdelávanie založené na hodnotách v projektoch mobility je jedným z týchto opatrení a každý, kto sa podieľa na jeho vývoji, dúfa, že bude nasledovať mnoho ďalších krokov.

6. Otázka! Aplikáciu financuje a podporuje JINT (NA BE-FL), Salto Inclusion and Diversity, Erasmus+, EÚ-Rada Európy pre mládež partnerstvo a Európsky zbor solidarity. Je k dispozícii na stránke www.qualitymobility.app.

Časť I

Koncepčné úvahy

Zoznam „provokatérov myšlienok“

Online v. osobné vzdelávanie

Sú niektoré hodnoty dôležitejšie ako iné? Existuje hierarchia hodnôt?

Môžem mať vzťah k európskym hodnotám, ak nie som európskym občanom?

Hodnotová výchova alebo morálna výchova?

Ako sa rozhodujete, aké kroky podniknúť, keď si hodnoty navzájom odporujú?

Aký je charakter pojmov uvedených v tomto T-Kite?

Aktívne občianstvo alebo občianstvo kritickej mládeže? Európske občianstvo alebo globálne občianstvo?

Ktoré „občianstvo“ je kľúčom k vzdelávacej mobilitě?

Čo je dôležitejšie: zapojiť sa do občianskych aktivít alebo voliť? Alebo treba vždy kombinovať oboje?

Je empatia zručnosťou, znalosťou, postojom, plnou kompetenciou alebo hodnotou?

Sú to všetky tieto veci?

Ako môžeme konať s empatiou ako hodnotou voči ľuďom, ktorí sa správajú nenávisným alebo urážlivým spôsobom?

Aké univerzálne sú ľudské práva?

Ako zabezpečíme, aby možnosti vzdelávania zahŕňali každého a neboli založené na vzťahoch a blízkosti?

Je online solidarita len „kliknutím“ alebo je to legitímny akt solidarity?

Ako udržateľné sú projekty vzdelávacej mobility?

Znamená uznanie VŠETKÝCH názorov ich podporovať a súhlasiť s nimi?

Čo sa stane, ak má kontext vzdelávacej mobility veľmi odlišné hodnoty od vašich osobných?

Ako podporujete učenie založené na hodnotách s rôznorodou skupinou študentov?

Vlastné hodnoty facilitátora – osobná úroveň v. úroveň profesionálneho facilitátora Ako by mali byť individuálne a komunitné výhody vzdelávacej mobility vyvážené?

Mal by byť facilitátor viacstranný, alebo by mal poctivo modelovať svoje vlastné hodnoty?

Je potrebný dozor pre facilitátorov?

Základy hodnotového vzdelávania v projektoch mobility

1.1. Vzdelávacia mobilita v oblasti európskej mládeže

1.1.1. Čo je vzdelávacia mobilita?

Podľa Európskej platformy pre vzdelávaciu mobilitu je vzdelávacia mobilita: „nadmárodná mobilita vykonávaná na určité obdobie, vedome organizovaná na vzdelávacie účely alebo na získanie nových kompetencií alebo vedomostí. Zahŕňa širokú škálu projektov a aktivít a môže sa realizovať vo formálnom alebo neformálnom prostredí“. Cieľom vzdelávacej mobility je zvýšiť participáciu, aktívne občianstvo, medzikultúrne vzdelávanie a dialóg, ako aj rozvoj individuálnych kompetencií mladých ľudí. Mobilitu je potrebné chápať aj ako zdroj skutočných a rôznorodých vzdelávacích skúseností. V posledných rokoch sa s rozvojom Európskeho zboru solidarity zvýšil aj dôraz na dôležitosť zvažovania vplyvu na komunitu. Tento vplyv sa zvažuje vo vzťahu k hostiteľským komunitám (tie, v ktorých sa vzdelávacia mobilita uskutočňuje), ako aj vysielajúcim komunitám (tie, z ktorých učitelia sa odchádzajú na vzdelávaciu mobilitu a do ktorých sa vracajú).

Projekty vzdelávacej mobility pomáhajú rozvíjať kompetencie ľudí (osobné a profesionálne).⁷ Formát medzinárodných mobilit má mnoho prvkov, ktoré sú jedinečné svojou štruktúrou a prispievajú k zvýšenému povedomia a začleňovaniu demokratických a európskych hodnôt. Vzdelávacie mobility môžu prebiehať na rôznych úrovniach. Európsky rozmer projektu (vrátane vyššie uvedených hodnôt) môže byť viditeľný a podporovaný v projektoch mobility, ktoré prekračujú hranice, ale aj v tých, ktoré neprekračujú hranice. Preto pri zvažovaní projektov vzdelávacej mobility boli zahrnuté aj národné (vnútroštátne) mobility.⁸ Rovnakým spôsobom sa aktivity založené na hodnotách môžu uskutočňovať aj mimo práce s mládežou ako takej, a to aj prostredníctvom komunitného aktivizmu alebo na pracovisku.

Viac ako plenárne zasadnutia

Ak sa niečo najčastejšie spája s neformálnym vzdelávaním, je to pravdepodobne skupina študentov, ktorí sedia v kruhu v pléne. Keďže projekty vzdelávacej mobility, ako sa uvádza v tomto T-Kite, sú založené na neformálnom vzdelávaní, rovnaký obraz možno vnímať ako reprezentujúci aspoň jednu časť ich vzdelávacieho procesu. Chceli by sme však zdôrazniť, že vzdelávacie prostredia majú mnoho rôznych tvarov a veľkostí a čo je ešte dôležitejšie, môžu byť zasadené do mnohých rôznych kontextov: verejné parky, verejné námestia, múzeá, divadelné scény, basketbalové ihriská, pláže, turistické chodníky, kempingy, ulice. Všetky z nich (a mnohé ďalšie) sa dajú premeniť na „plenáre“, pokiaľ budú dodržiavať základné princípy bezpečnosti a sú vhodné na stimuláciu učenia. V skutočnosti je to krása projektov vzdelávacej mobility – mobilita sa môže prejaviť v meniacom sa prostredí vzdelávania tak, aby vyhovovalo potrebám učiacich sa a vzdelávaciemu procesu.⁹ V tomto T-Kite bude slovo „plenáre“ často a v rôznych kapitolách, s tým významom, že je to miesto, kde sa skupina zhromažďuje bez ohľadu na prostredie, v ktorom sa plénum nachádza.

1.1.2. Čo je to mládež a práca s mládežou?

Podľa publikácie Youth research: the essentials (Petkovic et al. 2019) sa mladosť často chápe ako obdobie prechodu k autonómnemu životu – od učenia k práci, od závislého k samostatnému životu,

7. Pozri napríklad: www.researchyouth.net/facts/. 8. Program Európskeho zboru solidarity podporuje projekty cezhraničnej aj vnútroštátnej mobility. Ďalšie informácie o typoch činností, ktoré sú možné v rámci zboru, nájdete na stránke https://europa.eu/youth/solidarity/activity%20_en, prístupné 8. októbra 2020.

9. Viac o vzdelávacích prostrediach nájdete v T-Kit 6 – Základy školenia, kapitola 3.4.7 Školiace pomôcky a učebné prostredia, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kits>, prístupné 8. októbra 2020.

atď. Nie je to pevný, definitívny pojem, ale je vytvorený a chápaný pri každom použití. V celej Európe sa často používa vekový rozsah 15 – 29 rokov a rôzne inštitúcie používajú rôzne vekové rozsahy. V programe Erasmus+ je napríklad vekové rozpätie 13 – 30 rokov.

V Európe dnes existuje veľa rôznych nastavení, prístupov, interpretácií a chápaní pojmu práca s mládežou. V Deklarácii 2. Európskeho dohovoru o práci s mládežou (Rada Európy/Európska únia 2015) sa objavil pokus spojiť spoločné ciele tejto rozmanitosti do spoločného základu: „Práca s mládežou je o pestovaní predstavivosti, iniciatívy, integrácie, zapojenie a aspirácie mladých ľudí. Jej princípmi je, že je vzdelávacia, posilňujúca, participatívna, expresívna a inkluzívna.“ Na politickej úrovni sa o pár rokov neskôr Rada Európy dohodla na definícii, ktorá bola použitá v dokumente

Odporúčanie z roku 2017 o práci s mládežou (CM/Rec(2017)4): „Cieľom práce s mládežou je motivovať a podporovať týchto mladých ľudí, aby našli a hľadali konštruktívne cesty v živote, a tak prispeli k ich osobnému a sociálnemu rozvoju a spoločnosti ako takej.“ Aspekt osobného rozvoja – pochopenie seba samého prostredníctvom reflexie a pozorovania, vrátane všetkých relatívnych hodnôt, postojov a výsledného správania –

je životne dôležitý proces pre každého jednotlivca, ktorý prácu s mládežou podporuje. Zameranie na hodnoty je dôležité aj pre sociálny rozvoj a prínos pre spoločnosť ako celok. Spojenie s hodnotami je dôležité pre tento T-Kit a pre všetky aktivity vzdelávacej mobility, či už sú podporované prostredníctvom miestnej alebo medzinárodnej práce s mládežou, na pracovisku alebo prostredníctvom komunitných služieb. Pre mnohých je implementácia princípov práce s mládežami ako rámec na usmerňovanie vzdelávacej mobility je prirodzeným partnerom zamerania sa na hodnoty. V prípade iných formátov aktivít zastrešuje priame prepojenie na hodnoty a neformálne vzdelávanie.

To všetko ukazuje, že vzdelávacia mobilita má mnoho rôznych tvarov a formátov a zahŕňa rôzne typy činností, rôznych aktérov a zainteresované strany. V oblasti mládeže sa väčšinou spája s neformálnym vzdelávaním príležitostí, ale hranice vzdelávacej mobility nie sú úplne jasné. Inšpirované príručkou pokiaľ ide o kvalitu vzdelávacej mobility, vzdelávacia mobilita v oblasti mládeže sa môže vzťahovať na tieto činnosti:

- krátkodobé stretnutia medzi mládežníckymi skupinami;
- dlhodobé školské pobyty vo vyššom stredoškolskom všeobecnom vzdelávaní;
- medzinárodné stretnutia mladých ľudí alebo mládežníckych lídrov;
- študijné stretnutia, školenia a školenia škopiteľov;
- Európsky zbor solidarity a iné typy národnej a medzinárodnej mobility dobrovoľníkov;
- mobilita pracovníkov s mládežou;
- krátkodobé tímové dobrovoľnícke projekty, známe aj ako pracovné tábory;
- umiestnenie alebo pracovné miesta v podnikoch alebo v sektore solidarity.

Tento T-Kit má ako rámec vzdelávaciu mobilitu v oblasti mládeže, takže školské pobyty nie sú zahrnuté. Všetky ostatné príklady (a možno aj ďalšie) však nájdete na týchto stránkach.

Viac ako programy Európskej únie

Je dôležité mať na pamäti, že politiky a programy mobility mládeže v Európe nefinancujú len inštitúcie Európskej únie, ale aj množstvo iných prostriedkov. Ďalšie granty a darcovia, od miestnej cez regionálnu až po celosvetovú úroveň, poskytujú príležitosti na vzdelávaciu mobilitu. Nie je to len programové alebo grantové financovanie, vďaka ktorému sa tieto veci uskutočňujú, mohlo by to byť aj prostredníctvom fundraisingu alebo iných prostriedkov – ak existuje vôľa, existuje cesta. V konečnom dôsledku je to motivácia a hnacia sila tých, ktorí sa podieľajú na realizácii projektov, bez ohľadu na to, kde sa zdroje nachádzajú. Vzdelávacia mobilita má oveľa širší rámec ako samotné programy EÚ.

Viac než len osobné nadnárodné aktivity

Vzdelávacia mobilita je o fyzických a organizovaných cestovateľských zážitkoch, veľmi často vrátane cezhraničnej mobility, ale môže zahŕňať aj vnútroštátnu mobilitu (napríklad dobrovoľníctvo jednotlivcov alebo tímov v Európskom zbore solidarity, ktoré sa môže uskutočniť v tej istej krajine) a virtuálna mobilita. Využívanie online priestorov a spojení medzi ľuďmi môže významne prispieť k výmene a učeniu. V sektore mládeže sa to vyvíja už niekoľko rokov a skúsenosti s blokádou pandémie Covid-19 veľmi pomohli poskytnúť čas na zlepšenie, uznanie a začlenenie do širších sietí. V druhej časti: Aktivity nájdete niektoré úpravy osobných aktivít, ktoré môžu podporiť online vzdelávanie založené na hodnotách.

Myšlienkový provokatér Online verus osobné učenie

V reakcii na pandémie Covid-19 bolo potrebné rýchle prispôsobenie sa novej realite ktoré sa rýchlo implementovalo. Po mnohých rokoch odporu v oblasti vzdelávacej mobility voči využívaniu digitálnych nástrojov a online vzdelávacích príležitostí sa mnohé projekty vzdelávacej mobility rýchlo prispôbili online vzdelávaciemu prostrediu a krivka učenia bola strmá. To prinieslo nové príležitosti a spôsoby učenia, ale aj potrebu vysporiadať sa s technickými problémami a rôznymi súbormi kompetencií. To zahŕňalo spochybňovanie hodnôt spojených s osobným vzdelávaním a ako ich začleniť do pomerne obmedzených online prostredí. Do pozornosti sa tak dostala skupina nových otázok:

- Môže mať online vzdelávanie rovnaký vplyv ako fyzická vzdelávacia mobilita?
- Zachytáva online vzdelávanie hodnoty, ktoré stoja za osobnou prácou, najmä s mladými ľuďmi?
- Čo je „virtuálne“ v projekte virtuálnej vzdelávacej mobility?
- Čo sa dá urobiť online, čo sa nedá urobiť v rezidenčnom prostredí a naopak?
- Prináša online vzdelávanie viac inkluzívnych príležitostí alebo naopak?
- Môžu miestne komunity stále profitovať z online vzdelávania?
- Môže byť online vzdelávanie považované za projekt „mobility“, keďže stále existuje medzinárodné prostredie a výmena poznatkov a postupov?
- Nahradí online vzdelávanie v budúcnosti úplne osobné učenie?

Ak tieto otázky nestačia, preskúmaním niektorých aktivít v tomto T-Kite, ktoré sú dodávané s odporúčanými úpravami pre online vzdelávacie prostredia, možno budete mať ďalšie podnety na zamyslenie. Okrem toho si môžete pozrieť T-Kit 6 – Základy školenia¹⁰, ktorý má pomerne prepracovaný obsah o online a kombinovanom vzdelávaní.

Viac ako v krajinách EÚ

Hoci je vzdelávacia mobilita podporovaná zásadou slobody pohybu občanov EÚ, môže sa uskutočňovať mimo programov EÚ; nejde len o členské štáty EÚ ako o európske programové krajiny. Rada Európy má napríklad širší geografický dosah. Vzdelávacia mobilita sa môže uskutočňovať v rozmanitejších prostrediach širšej Európy a mimo nej a túto príležitosť a rozmanitosť treba privítať.

1.1.3. Európska oblasť mládeže ako kontext vzdelávacej mobility

Predchádzajúci odsek poskytuje veľmi dobrú medzihru pre túto časť. Pri zvažovaní vzdelávacej mobility zohráva veľmi významnú úlohu kontext, v ktorom sa uskutočňuje. Na jednej strane každý študent prichádza s vlastným kontextom a na druhej strane poskytuje kontext aj miesto, kde sa učenie odohráva. Napríklad vzdelávacia mobilita v centre Belehradu s mladými ľuďmi z Balkánu bude mať iný kontext ako vzdelávacia mobilita, ktorá sa odohráva vo vidieckej dedine v Španielsku s mladými ľuďmi z celej EÚ.

Keď hovoríme o učení založenom na hodnotách, tento kontext bude hrať ešte významnejšiu úlohu. Okrem hodnôt, ktoré učiaci sa so sebou a tím do procesu prinášajú, budú existovať aj hodnoty, ktoré sú súčasťou kontextu alebo komunity, v ktorej sa vzdelávacia mobilita uskutočňuje. Potom tu budú aj politické súvislosti, ktoré prichádzajú s programom, v rámci ktorého sa financuje a realizuje projekt vzdelávacej mobility. A v prípade projektov vzdelávacej mobility, o ktorých sa uvažuje v tomto T-Kite, budú existovať aj hodnoty, ktoré pochádzajú z európskej práce s mládežou a súvisiacich oblastí podporovaných európskymi programami vzdelávacej mobility. Teraz je toho dosť na zváženie, však?!

Pevná definícia európskej práce s mládežou, ktorá vychádza z myslenia okolo tohto T-Kitu, pochádza od Yael Ohana (2020):

Európska mládežnícka práca by sa mala chápať v širšom zmysle ako práca s mladými ľuďmi (hlavne vzdelávacieho charakteru), ktorá a) považuje „Európu“ alebo „európske otázky“ za kľúčovú rámcovú úvahu alebo kontext, a/alebo b.) využíva financovanie z európskych programov práce s mládežou alebo je organizované centrálnou jednou z európskych inštitúcií na podporu práce s mládežou a/alebo c) prebieha medzi rôznymi krajinami v Európe (medzinárodné) alebo v jednej krajine

10. Viac o online a kombinovanom vzdelávaní nájdete v T-Kit 6 – Základy školenia, najmä v časti 1.1.4, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kits>, prístupné 8. októbra 2020.

v Európe (národné s európskym rozmerom) a/alebo d) vedú organizácie, ktorých kapacity boli vybudované európskymi programami práce s mládežou. Podľa nášho chápania by akákoľvek kombinácia aspoň dvoch z týchto kritérií kvalifikovala projekt práce s mládežou ako európsku prácu s mládežou.

A hoci vzdelávacia mobilita prebieha aj mimo prísnych hraníc práce s mládežou (napríklad vo forme pracovných miest a stáží Európskeho zboru solidarity alebo v rámci medzinárodnej organizácie pracovných táborov), oblasti spolu stále súvisia a dosah kontext je v činnostiach pomerne dobre rozpoznateľný.

Nazvať niečo európske zahŕňa viacero kultúrnych, politických, náboženských, etnických (a mnoho ďalších) perspektív, ktoré prispievajú k identifikácii. Čo je špecifické, keď hovoríme o Európe, je to, že samotné prijatie rozmanitosti sa často považuje za obzvlášť európske. Inými slovami, uznanie, prijatie a rešpekt, rozdielne hodnoty, názory, presvedčenia a správanie môžu spájať ľudí aj pod spoločným zastrešením európskej identity. Toto je dobrý východiskový bod pri premýšľaní o tom, čo tvorí európsky kontext pre projekty vzdelávacej mobility.¹¹

Kontext európskej vzdelávacej mobility poskytuje veľa inšpirácie na skúmanie, kritické úvahy a dialóg o hodnotách, ako aj na uvedenie týchto hodnôt do praxe. Projekty a aktivity, ktoré sa odohrávajú v oblasti európskej mládeže, sú charakterizované zámerom poskytnúť nadväzujúce opatrenia a dlhodobý vplyv v komunite, čo je ďalší aspekt, ktorý je potrebné zvážiť.¹² Podpora učiacich sa pri reflexii ich európskej identity, budovanie programov a aktivít založených na hodnotách podporovaných európskymi programami a povzbudzovanie účastníkov, aby kriticky konali podľa týchto hodnôt, ako aj ich presadzovanie, sú dôležitými kolesami pri uvádzaní do pohybu hodnotovo založeného vzdelávania v oblasti európskej mládeže.

1.2. hodnoty

1.2.1. Čo znamenajú „hodnoty“ v tomto T-Kite?

Hodnoty sú hlavné princípy, vďaka ktorým sa ľudia rozhodujú a konajú určitým spôsobom. Sú kompasom pre etické správanie človeka a dopĺňajú jeho systém viery. Táto definícia hodnôt je dobre opísaná v Referenčnom rámci kompetencií pre demokratickú kultúru:

Hodnota je viera v žiaduci cieľ, ktorý motivuje konanie a slúži ako vodiaci princíp v živote v mnohých situáciách. ... Ovplynňujú postoje a hodnotenie hodnôt ľudí môže pomôcť predvídať ich postoje a správanie. Ľudia organizujú svoje hodnoty do hierarchií z hľadiska ich relatívnej dôležitosti a relatívna dôležitosť hodnôt sa často počas života mení. Na individuálnej psychologickú úrovni sú hodnoty internalizované sociálne reprezentácie alebo morálne presvedčenia, na ktoré sa ľudia odvolávajú ako na konečné zdôvodnenie svojich činov. Hodnoty však nie sú len individuálne črty, ale spoločenské dohody o tom, čo je správne, dobré alebo čo si treba vážiť. (Rada Európy 2018: 78)

V tomto referenčnom rámci sa hodnoty považujú za súčasť súboru kompetencií, ktoré ľudia potrebujú mať, aby mohli fungovať v spoločnosti. Je však nevyhnutné objasniť, že v tom istom dokumente sa tiež uvádza, že „pojem „spôsobilosť“ sa tu nepoužíva vo svojom príležitostnom každodennom zmysle ako synonymum „schopnosti“, ale v technickejšom zmysle na označenie psychologických zdrojov“ (ibid.: 39).

Ak to vezmeme do úvahy pre tento T-Kit, hodnoty budú preskúmané hlbšie, a to nielen ako súčasť kompetencie. Hodnoty sú skryté, zatiaľ čo zručnosti, vedomosti a postoje sú ľahšie viditeľné a sledovateľné pri ich rozvoji. Je možné posúdiť úroveň vedomostí osoby, ako aj úroveň jej individuálnych zručností. Z činov a správania človeka je možné predpokladať jeho postoje. Hodnoty však nie sú vôbec viditeľné, a preto ich posúdenie nie je jednoduché. Často ich nepozná ani človek, ani jeho okolie.

¹¹ Viac o európskych hodnotách nájdete v kapitole 2, oddiel 2.1.

¹² Na preskúmanie rôznych aspektov konania pre zmenu v komunite odporúčame Aktivitu 5: Prechádzka komunitou: čo ma zaujíma o čom a čo chcem zmeniť?

Hodnoty sa skrývajú pod činmi každého človeka, skupiny alebo dokonca národa. V tom sú hodnoty podobné presvedčeniam. Keď sa ľudí pýtajú, prečo v niečo veria, často je to ťažké vysvetliť. Je to niečo, čo vychádza zvnútra, z pocitu čreva, zo životných skúseností a vplyvu rôznych prvkov, ktoré vedú k tomuto presvedčeniu alebo hodnote. Preto nie je možné sa s niekým hádať a len tak ho prinútiť zmeniť svoju hodnotu, tak ako v okamihu nezmení svoje presvedčenie. Viera a hodnoty človeka budú ovplyvnené tým, kde sa narodil, hodnotami jeho kultúry, hodnotami jeho náboženstva, vzdelaním, jeho životnými skúsenosťami, udalosťami, ktoré menia život atď. Sú hlboko zakorenené a ako také, vyžadujú určité úsilie, skúsenosti a učenie sa, aby sa ďalej rozvíjali alebo menili.

Aj keď je ťažké ich zmeniť, hodnoty sa v priebehu času vyvíjajú a menia. Preto hodnota -

Vzdelávanie založené na princípe hodnôt je nevyhnutné na podporu rozvoja a vývoja hodnôt alebo prinajmenšom na zvýšenie povedomia o nich a na umožnenie otvorených diskusií v bezpečných vzdelávacích prostrediach.

Hodnoty presahujú postoje: presahujú špecifické predmety alebo situácie. Sú to všeobecnejšie presvedčenia o želaných cieľoch, o ktoré sa jednotlivci v živote usilujú, odzrkadľujúce spôsoby správania alebo stavy bytia, ktoré jednotlivec považuje za vhodnejšie ako všetky ostatné alternatívy. Hodnoty tak slúžia ako štandardy a kritériá, ktoré ľudia používajú vedome aj nevedome vo svojich úsudkoch. Majú normatívnu kvalitu o tom, čo by sa malo robiť alebo myslieť v rôznych situáciách.

Hodnoty teda motivujú k určitému správaniu a postojom. Napríklad ľudia, pre ktorých je nezávislosť dôležitou hodnotou, reagujú negatívne, ak je ich nezávislosť ohrozená, cítia zúfalstvo, keď sú bezmocní ju chrániť, a sú šťastní, keď si ju môžu užívať. (Schwartz 2012)

1.2.2. Zhluky hodnôt a jazyky

Hodnota nikdy nie je sama osebe, ale je do istej miery spojená a zoskupená v zhlukoch s inými hodnotami. Môžu vzniknúť diskusie o význame jedinej hodnoty a o tom, čo predstavuje pre každého človeka. Preto je tiež jednoduchšie ich pochopiť v zhlukoch, rozšíriť definíciu a význam pre každého človeka. Ak napríklad hovoríme o „bezpečnosti“ ako o hodnote, aké ďalšie hodnoty sú s ňou spojené? Bezpečnosť je zoskupená pod rovnakým dáždnikom s bezpečnosťou, istotou, obranou, nezraniteľnosťou a tieto majú rôzne významy pre rôznych

ľudí. Ak niekto povie, že ich kľúčovou hodnotou je „bezpečnosť“, čo to v skutočnosti znamená? Ako to súvisí s ich potrebami? Považuje táto osoba dom za súčasť bezpečnosti v tom zmysle, že je to bezpečné miesto? Alebo to znamená „slobodu“ pre druhého človeka, keďže pocit bezpečia mu umožní mať aj slobodu cestovať, experimentovať, bez strachu skúšať rôzne veci? Môže sa tiež spájať s „rodinou“ (bezpečnosť svojich blízkych), „bohatstvom“ (ekonomická bezpečnosť), „zdravím“ (bezpečnosťou pred chorobami) a mnohými ďalšími. Takže načrtnúť jedinou hodnotu ako dôvod individuálnych postojov a správania len zriedka odráža realitu. Akcie vychádzajú zo súboru hodnôt, zoskupenia a významu, ktorý majú pre každého jednotlivca a ako naň budú pôsobiť.

Je dôležité vziať do úvahy rozdiely medzi jazykmi a tým, ako je každá hodnota vnímaná. Napríklad „integrita“ má 11 rôznych spôsobov vyjadrenia vo fínčine. V portugálčine sú „bezpečnosť“ a „zabezpečenie“ to isté. V rôznych európskych jazykoch sa slová „spravodlivosť“ a „správnosť“ prekladajú odlišne.

Táto rozmanitosť otvára úplne nový svet objavovania hodnôt. Vytvára interkultúrne prostredie bohaté na skúmanie a identifikáciu všetkých malých rozdielov, ktoré môžu existovať.¹³

1.2.3. Oblasti hodnôt

Hodnoty pochádzajú zo spoločenského vplyvu na jednotlivcov a naopak. Keď sa veľká väčšina ľudí riadi podobnými hodnotami, formujú štruktúru tejto spoločnosti a tieto hodnoty sa stávajú súčasťou samotnej spoločnosti. Tak isto, ak si spoločnosť definovala súbor hodnôt, jednotlivci v nej budú ním ovplyvňovaní a budú ich brať ako svoje hodnoty. Aby sme tento koncept lepšie pochopili, vytvorili sme zjednodušený zoznam rôznych oblastí, kde možno nájsť hodnoty. Sú založené na rôznych konceptoch z rôznych zdrojov (obsiahnutých v referenciách). Ide o tieto oblasti: 14

- Jednotlivec – líši sa od človeka k človeku. Každý človek má svoj vlastný súbor hodnôt a prioritizuje ich iným spôsobom.
- Kolektívne (skupinové) – hodnoty, na ktorých sa spoločne zhoduje skupina ľudí z organizácií, skupín, spoločnosti.
- Kolektívne (spoločnosť) – základné hodnoty, ktoré nie sú štruktúrované, ale sú uznávané: spoločenské hodnoty, etické a morálne hodnoty, vďaka ktorým funguje spoločnosť, ako aj kultúrne hodnoty.

Individuálne

Jednotlivci majú svoj vlastný súbor hodnôt, ktoré sa menia podľa aktuálnej situácie a individuálnych potrieb. Osobné hodnoty pochádzajú zo vzdelania, zázemia, rodiny a priateľov a formujú osobnosť a charakter jednotlivca. Každý človek má hodnoty, ktoré riadia jeho život, a uprednostňuje ich podľa svojho presvedčenia, etiky a povahy. Hodnoty sú spojené s potrebami.¹⁵ A pri určitej sebareflexii sa to môže stať

¹³. Ak chcete ísť hlbšie do tejto témy, odporúčame Aktivitu 9: Ako znie _____ vo vašom jazyku? a Aktivita 15: Spojenia medzi hodnotami.

¹⁴. Ak chcete preskúmať rôzne oblasti a ich súvislosti, pozrite si Aktivitu 3: Priesečník hodnôt.

¹⁵. Ak sa chcete zamyslieť nad prepojením medzi hodnotami a potrebami, pozrite si Aktivitu 16: Čo potrebujete?

jasné, ako hodnoty, ktorými sa riadi život človeka, súvisia aj s jeho osobnými potrebami. Predpokladajme napríklad, že hodnota čestnosti má pre niekoho vysokú prioritu. V takom prípade bude daná osoba nielen riadiť svoj život s tým, že to bude mať na mysli, ale bude sa tiež pozeráť na správanie ostatných. A môžu sa cítiť odpojení a sklamaní s inou osobou, ak budú konať nečestne.

Napriek tomu to platí aj naopak. Človek môže mať rad hodnôt, ktoré posilní a potvrdí opačným správaním ako ostatní. Napríklad človek, ktorý si cení moc a autora- bude hľadať konformizmus a podriadenosť v iných. Vzťah hodnoty a potreby ako taký ovplyvňuje ich správanie a to, čo hľadajú od ostatných. Ľudia si často svoje hodnoty ani neuvedomujú, pokiaľ ich pravidelne nereflektujú a nekontrolujú, ako podľa toho riadia svoj život. Rozdiely v hodnotách medzi jednotlivcami môžu viesť ku konfliktom, pretože nie sú naplnené potreby rôznych osôb. Nenechajte sa však pomýliť, že ľudia s podobnými hodnotami budú konať rovnako. Dvaja alebo viacerí ľudia môžu mať rovnaký súbor hodnôt a konať a správať sa odlišne. Predstavte si tento hypotetický scenár: Jane a Joe majú hodnotu priateľstva ako jednu z hlavných hodnôt, ktoré riadia ich život. Pre svojich priateľov urobia všetko a budú si vážiť ten pocit spojenia a dôvery, ktorý im priateľstvo prináša. Ale zatiaľ čo Jane bude volať svojim priateľom takmer každý deň, kontrolovať ich a starať sa, Joe sa s nimi bude radšej stretávať a chodiť do barov a klubov. Neznamená to, že majú svojich priateľov inak radi, ale len to, že sa správajú inak, v dôsledku iných faktorov, ktoré ovplyvňujú správanie, ako sú osobnostné črty, osobné vlastnosti, životné skúsenosti, iné hodnoty atď. Aj tak je to zvyčajne jednoduchšie spojiť sa s osobou alebo skupinou, ktorá sleduje rovnaký súbor hodnôt.¹⁶

Teraz navrhujeme krátke cvičenie na zamyslenie. Napíšte nižšie, do ľavého stĺpca, päť hlavných hodnôt, ktoré momentálne vedú váš život. Do pravého stĺpca napíšte hodnoty, ktoré podľa vás majú vaši najbližší priatelia. Po dokončení porovnajte dva zoznamy hodnôt.

Toto cvičenie pomáha zvyšovať povedomie o hodnotách človeka a ľudí okolo neho. Dá sa to robiť kedykoľvek a je zaujímavé porovnávať výsledky z rôznych období vlastného života, po skúsenostiach alebo ako sa menia kontexty.

Mojich päť najlepších hodnôt	Päť najlepších hodnôt mojich priateľov

Nakoľko sú vaše individuálne hodnoty podobné hodnotám vašich priateľov?

Sebauvedomenie je prvým krokom k hodnotovému vzdelávaniu, a preto môže byť toto cvičenie dobrým východiskovým bodom. Viac cvičení pre individuálne a skupinové uvedomenie nájdete v časti Druhá: Aktivita.

Vyvolávač myšlienok

Sú niektoré hodnoty dôležitejšie ako iné? Existuje hierarchia hodnôt?

Každý človek má súbor základných hodnôt, ktoré riadia jeho život, ovplyvňujú jeho správanie a riadia rozhodnutia, ktoré prijíma. Na individuálnej úrovni môžu byť niektoré zreteľnejšie alebo prítomnejšie ako iné, v závislosti od rôznych kontextov, v ktorých sa osoba nachádza, a to sa môže časom meniť. Niektoré hodnoty môžu byť dominantnejšie ako iné alebo môžu byť ústrednejšie pre identitu osoby, v závislosti od osobného presvedčenia, skúseností, prostredia a aktuálnej situácie.

- Ak sú niektoré hodnoty dominantnejšie ako iné, znamená to, že iba tie ovplyvňujú správanie a rozhodnutia?
- Sú dominantné hodnoty dôležitejšie alebo vyššie v hierarchii ako ostatné alebo sú len aktivované v konkrétnych súvislostiach?
- Aké situácie môžu zmeniť konšteláciu hodnôt? Je možné zámerne zmeniť to?

¹⁶ Ak chcete preskúmať rôzne vnímanie toho, ako sa hodnoty uvádzajú do činnosti prostredníctvom správania, pozrite si Aktivitu 13: Urobte hodnotový krok.

- Koľko hodnôt môže byť dominantných v danom okamihu?
- Zdieľajú všetci členovia v rodine podobné dominantné hodnoty?
- Je možné, aby sa hodnota objavila po niekoľkých rokoch? Ak áno, môže sa zrazu stať tento druh hodnoty dominantnou hodnotou?

Sebareflexia a sebauvedomenie sú hlavnými krokmi k pochopeniu osobných hodnôt, ako aj možnosti medzi nimi viditeľná konštelácia (hierarchia?). Konštelácie sa časom menia a hodnoty sa počas života vyvíjajú, preto sa pravidelná introspekcia stáva životne dôležitá.

Kolektív (skupina)

Ide o sériu hodnôt, na ktorých sa zhoduje skupina ľudí, od veľmi malých, v neziskovej organizácii, napríklad s malým počtom zamestnancov a dobrovoľníkov, až po veľkú organizáciu, akou je Organizácia Spojených národov. Vedeli ste, že hodnotami Organizácie Spojených národov sú integrita, rešpektovanie rozmanitosti a profesionalita? A tie od Svetového fondu na ochranu prírody (WWF) sú lojalita, integrita, dôveryhodnosť a česť. Čo to znamená mať špecifický súbor hodnôt na organizačnej úrovni? Sú to usmernenia pre každú organizáciu a od ich členov sa očakáva, že budú konať podľa nich. Je rozšírené, že aj spoločnosti stanovujú svoje hodnoty, ktorými sa riadia ich práca, služby a ich zamestnanci. V praxi to však neznamená, že členovia mimovládnej organizácie, zamestnanci spoločnosti alebo členské krajiny veľkej inštitúcie, akou je OSN, berú tieto hodnoty za svoje. Namiesto toho to znamená, že keď sú v službách týchto inštitúcií, mali by sa nimi čo najviac riadiť ako usmerneniami pre svoju prácu. To, či jednotlivci prijímajú tieto hodnoty za svoje, je výlučne na nich a inštitúcia ich nemôže nútiť ani vnucovať.

Iné skupinové hodnoty sa nachádzajú v skupinách ľudí, ktorí majú veci spoločné, napríklad rovnaké povolanie, aj keď v rôznych krajinách alebo regiónoch. Neznamená to, že hodnoty sú zdieľané alebo podobné všetkým ľuďom s touto spoločnou vecou. Namiesto toho ovplyvňujú výber hodnôt na individuálnej úrovni. Na tejto úrovni má spôsob konania a myslenia zvyčajne vplyv na komunitu, pretože ju môžu tvoriť malé alebo významnejšie skupiny, ktoré sa riadia špecifickými usmerneniami a kódexmi správania. Ak máte rovnaké povolanie, ako napríklad právnici, existuje už zavedený kódex správania, ktorý je na medzinárodnej úrovni dosť podobný a ktorý by mali dodržiavať všetci právnici. Keďže je aspoň jedna vec, ktorú má skupina ľudí spoločnú, prepojenie medzi nimi, ochota byť spolu a spolupracovať môže byť vyššia ako zvyčajne. Aj preto, že používaná jazyková úroveň je veľmi podobná, ľudia sa v nej cítia pohodlnejšie.¹⁷ Je dôležité zdôrazniť, že jednotlivci majú vždy slobodu konať a správať sa podľa svojich hodnôt (v rámci platných zákonov). Ak použijeme náboženstvo ako príklad, dokonca aj ľudia, ktorí vyznávajú rovnakú vieru a zdieľajú duchovné hodnoty, sa môžu správať veľmi odlišným spôsobom a mať osobné hodnoty, ktoré môžu byť v rozpore s novými, ktoré náboženstvo zaviedlo. Môžu súhlasiť s väčšinou hodnôt viery a etiky, ale stále si ich vykladajú a konajú po svojom, pretože cítia, že je to pre nich lepšia cesta.

Kolektív (spoločnosť)

Hodnoty v tejto oblasti sú rozsiahlejšie v tom zmysle, že ovplyvňujú ľudí v rôznych sektoroch a nie sú obmedzené na skupinu a štruktúru.

Spoločenské hodnoty sa menia počas života a historických období. Napríklad česť mala v 18. a 19. storočí v západnej civilizácii vysokú spoločenskú hodnotu. „Mužské slovo“ bolo prijaté ako oficiálna dohoda a záruka, že dohoda bude splnená a dodržaná! Je to veľmi spojené s pojmom „rytierstvo“, ktorý má viac vrstiev ako česť a skladá sa zo súboru kódexov správania. V západnom svete to už nie je také evidentné. Zároveň je v Japonsku veľmi prítomná a je odvodená z filozofie Bushido, ktorá diktuje kódexy života samuraja a jeho služby cisárovi. Nakoniec, ak samuraj neplní svoju funkciu primerane, vykoná seppuku alebo hara-kiri (ako je známe v západnej civilizácii) – samovražedný rituál, aby si zachoval svoju česť.

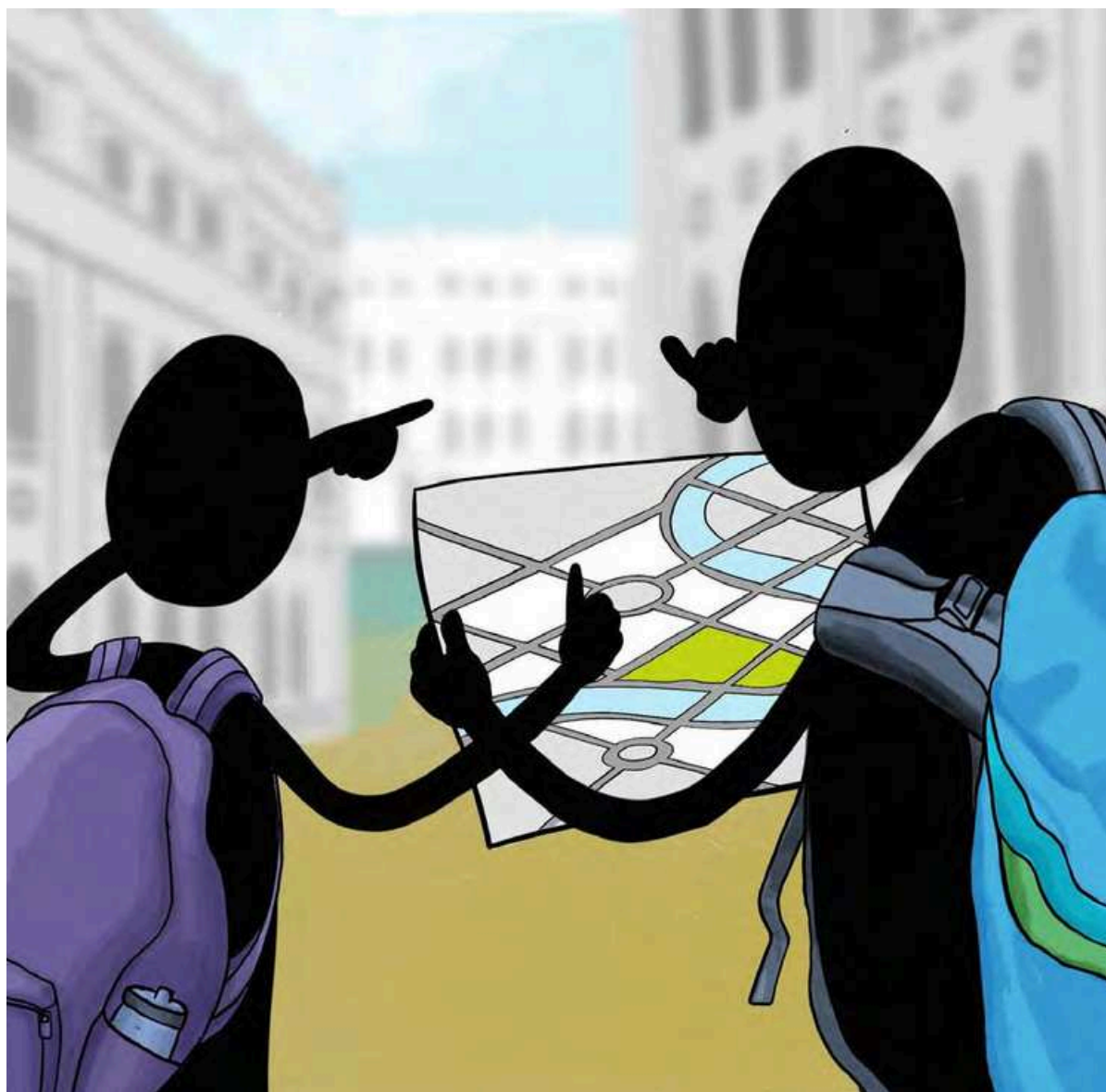
Iné hodnoty sa zmenili a pri pohľade späť do minulosti môže byť zjavný vývoj a neustále zmeny spoločenských hodnôt. Zmenilo sa napríklad postavenie žien v spoločnosti a mení sa dodnes. Hodnota zvyšovania rodovej rovnosti vedie k spravodlivejšej rovnováhe a spravodlivejšiemu zaobchádzaniu medzi pohlaviami v rôznych sektoroch spoločnosti, ako sú volebné práva, rovnaké platy, mocenské vzťahy a ďalšie. Pred nami je však ešte dlhá cesta. Ľudské práva a dôstojnosť sa zvyšujú, riešenie problémov ako napr

17. Aby sme sa zhodli na spoločných skupinových hodnotách v rámci vzdelávacej mobility, navrhujeme Aktivitu 11: Skupinové hodnoty.

chudoba, zdravie, migrácia, uspokojovanie základných potrieb atď. Sú to hodnoty spoločnosti a kultúr vo všeobecnosti, ktoré si jednotlivci osvojili. Samozrejme, máme na mysli hodnoty vo svete vo všeobecnosti, ale tie sa môžu v jednotlivých krajinách značne líšiť.

Paralelne so spoločenskými hodnotami presahujú aj kultúrne hodnoty hranice krajín. Môžu byť podobné v rovnakom geografickom regióne prechádzajúcom niekoľkými krajinami. Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) vypracovala štúdiu s cieľom zistiť, čo si jednotlivé krajiny a regióny cenia najviac.

Od roku 2011 do dnešného dňa prišlo viac ako 100 000 odpovedí z viac ako 180 krajín.¹⁸ Podobné hodnoty boli zistené v niektorých susedných krajinách a regiónoch, hoci hodnoty niektorých krajín sa tiež líšili od všeobecných hodnôt pre danú oblasť. Napríklad v Európe majú „životné prostredie“ ako svoju ústrednú hodnotu iba Slovinsko a Gruzínsko. Tieto hodnoty ovplyvňuje aj geografická poloha, životný štýl, všeobecná kultúra, bohatstvo krajiny a mnohé ďalšie prvky.

Ak teda osoba zmení krajinu pobytu, znamená to, že zmení aj svoje hodnoty? Takmer určite tento krok po určitom čase vyústi do integrácie niektorých nových hodnôt z regiónu a hodnôt, ktoré so sebou priniesli. Takže interakciu v novej komunite bude človek nejakým spôsobom zdieľať svoje hodnoty a môže sa do tejto komunity integrovať časom a ďalšou integráciou. Naopak,

18. www.oecdbetterlifeindex.org/responses/, prístupné 8. októbra 2020.

komunita môže ovplyvniť zmenu alebo integráciu nových hodnôt u nováčika. Pripomíname tu, že zmeny, integrácia a vývoj hodnôt si vyžaduje čas, najmä ak ide o prirodzený proces bez jasného cieľa smerujúceho k tomuto cieľu. V tomto bode zohrávajú vzdelávacie mobility kľúčovú úlohu pri zmene a integrácii hodnôt, ako aj pri podpore diskusie a uvedomenia si rozdielov na kultúrnej úrovni. Ako už bolo spomenuté, v prirodzenom procese trvá zmena hodnôt čas, ale pri mobilite učenia sa tieto zmeny zintenzívňujú a proces sa zrýchľuje. Deje sa to tak, že zameranie učenia sa nasmeruje na hodnoty, podporuje povedomie o hodnotách, má podporu od kolegov a facilitátorov a zapája sa do špecifických aktivít založených na hodnotách.

Je nevyhnutné spomenúť, že nielen krajiny alebo regióny definujú kultúrne a sociálne hodnoty. Bolo by chybou to príliš zjednodušovať. Kultúra je oveľa viac a týka sa rôznych skupín, ktoré zdieľajú hodnoty, presvedčenia a podobné perspektívy. Mnoho ďalších rôznych kultúrnych prvkov ovplyvní individuálne správanie ľudí a dokonca aj ich hodnoty, ako sú presvedčenia, tradície, postoje, história a životný štýl skupiny.

Preto nie je ľahké definovať, aké sú hodnoty konkrétnej kultúry a ako sú alebo nie sú integrované do života človeka. V každom prípade je však dôležité uvedomiť si, že región, v ktorom človek žije, komunita, do ktorej patrí, politika v praxi na danom mieste a mnohé ďalšie sociálne a kultúrne faktory ovplyvnia osobné hodnoty, ako aj kolektívne hodnoty skupiny. .

1.2.4. Prepojenie medzi oblasťami hodnôt

V tejto kapitole sú hodnoty rozdelené do rôznych oblastí; v skutočnosti sú však všetky navzájom prepojené a nie je ľahké ich oddeliť. Všetky oblasti sa navzájom ovplyvňujú a udalosti majú dramatický význam pre hodnoty na všetkých úrovniach. Svetové a životné udalosti majú veľký význam pre vývoj hodnôt. Kým sme písali tento T-Kit, pandémia Covid-19 veľmi rýchlo ovplyvňovala zmenu dominantných hodnôt krajín, komunít a jednotlivcov. Pre niektorých sa po vypuknutí pandémie stala prioritou hodnota prežitia, bezpečnosti, rodiny a iných. To prinútilo ľudí ponáhľať sa do supermarketu, aby zabezpečili naplnenie svojich základných potrieb a komodít, a to aj za cenu ovplyvnenia životov iných ľudí, ktorí nemohli urobiť to isté. Pre ostatných sa ukázalo, že najvyššou prioritou sa stali hodnoty solidarity, spolupráce, starostlivosti, empatie a iných sociálnych väzieb.¹⁹

Jeden príklad, ktorý prekračuje dve oblasti, Kolektív (skupina) a Kolektív (spoločnosť). sú hodnoty Európskej únie: ľudská dôstojnosť, sloboda, rovnosť, právny štát, ľudské práva a demokracia. Posledné tri sú hodnoty zdieľané s Radou Európy. Tieto hodnoty majú usmerňovať prácu každej inštitúcie a to, čo chcú dosiahnuť. Nie sú to však len hodnoty európskych inštitúcií, ale sú to spoločné hodnoty spoločností v Európe a pravdepodobne aj univerzálne hodnoty. Napriek týmto spoločným hodnotám medzi krajinami bude mať každá krajina svoje vlastné hodnoty a každý občan svoje vlastné individuálne hodnoty. Európske hodnoty spájajú ľudí a krajiny so spoločnými cieľmi. Keď je potrebné urobiť rozhodnutia, používajú tieto hodnoty ako etický kompas.

Aby sme lepšie pochopili, čo tieto hodnoty znamenajú, vezmeme si príklad právneho štátu, ktorý je opísaný takto:

EÚ je založená na právnom štáte. Všetko, čo EÚ robí, je založené na zmluvách, ktoré dobrovoľne a demokraticky odsúhlasili jej krajiny EÚ. Nezávislé súdnictvo presadzuje právo a spravodlivosť. Krajiny EÚ dali konečnú jurisdikciu Európskemu súdnemu dvoru, ktorého rozsudky musia všetci rešpektovať. (Európska komisia n.d.)

Táto hodnota pomáha členským krajinám explicitne určovať centrálné zákony a mať nezávislú inštitúciu, ktorá bude posudzovať, ako aj rozhodovať na základe zmlúv, na ktorých sa všetci dohodnú. Neznamená to, že každý občan EÚ je držiteľom tejto hodnoty, ale v skutočnosti z nej ťaží a zabezpečuje, že zvolené vlády budú konať podľa toho a v spolupráci.

Vyvolávač myšlienok

Môžem mať vzťah k európskym hodnotám, ak nie som európskym občanom?

Každý jednotlivec má svoj vlastný hodnotový základ. To znamená, že v každej danej komunite sa budú hodnotové základy líšiť. Európska únia má demokratické hodnoty, podľa ktorých sa vytvárajú zákony a politiky, ale nie všetky európske krajiny sú súčasťou EÚ. Nie je zrejmé, že tento hodnotový základ zdieľajú a vedome s ním súhlasia všetci, ktorí žijú v EÚ a Európe. To isté platí pre hodnoty Rady Európy, ktoré sa rozširujú do Európy ako

19. Aby sme vytvorili zážitok a vyvolali diskusiu o tom, ako možno (konanie podľa) hodnôt ovplyvniť v náročnej situácii, navrhnete Aktivitu 26: Zdroje a udržateľnosť.

celok – uvedomujú si ich ľudia žijúci v Európe a zdieľajú ich hodnoty? Naopak, môže existovať veľa ľudí, ktorí nie sú európskymi občanmi, ale majú vzťah k európskym hodnotám, alebo dokonca podľa nich žijú.

- Ako sa prepájajú úrovne individuálnych hodnôt a kolektívnych (skupinových) hodnôt? Čo ak dôjde k stretu v hodnotách, alebo aspoň stret v ich prioritách?
- Považujete sa za Európana? Ktoré činy, správanie a hodnoty súvisia s bytím Európanom? Kde pasujú európske hodnoty do vašej mnohorakej príslušnosti, ktorá tvorí vašu identitu? Mali by ste mať možnosť rozhodnúť sa NEBYŤ európskym občanom, ak ste občanom európskej krajiny?
- Ide o európske hodnoty, o ktorých tu hovoríme, alebo o hodnoty Európskej únie? Sú neodmysliteľne súčasťou toho, čo môžete nazvať paneurópskym spoločenstvom, alebo ich zaviedli zmluvy a dokumenty Európskej únie?
- Ak byť súčasťou určitej komunity znamená prijať jej hodnoty, ako môžete prijať európske hodnoty, ak žijete mimo Európy (čokoľvek si pod pojmom Európa predstavujete)?
- Sú európske hodnoty skutočne európske alebo skôr univerzálne a prijaté Európou?

Ďalšie informácie nájdete v kapitole 2, oddiel 2.1, Úvod ku kľúčovým hodnotám: prečo práve tieto? a oddiel 2.2.2, Európske občianstvo. Pre komplexnejšie čítanie vrelo odporúčame T-Kit 7 – európsky *Občianstvo v práci s mládežou*.

Môžete tiež preskúmať Aktivitu 1: Identita, vzťahy, hodnoty.

1.3. Hodnotový prístup v práci s mládežou a vzdelávacej mobilite

„Neexistuje nič také ako neutrálne vzdelávanie. Vzdelávanie funguje buď ako nástroj na dosiahnutie konformity alebo slobody.“

Richard Shaull v úvode Pedagogiky utláčaných od Paula Freireho

1.3.1. Čo je hodnotový prístup v práci s mládežou a vzdelávacej mobilite?

Teraz, keď sme položili základy chápania hodnôt, je čas pozrieť sa na hodnotový prístup a na to, ako sa odráža v práci s mládežou a vzdelávacej mobilite.

Hodnotový prístup, ako už názov napovedá, je prístup, ktorý je založený na hodnotách. Keď je zasadený do kontextu vzdelávania a učenia, znamená to, že ide za hranice kognitívneho, za poznaním (bez toho, aby sa znižoval jeho význam) a smerom k holistickému učeniu. V prostredí neformálneho vzdelávania sa často uvádza, že holistické učenie zahŕňa 3 H: hlavu (kognitívne/vedomosti), ruku (ruky) (zručnosti) a srdce (postoje/hodnoty). Novšie prístupy tiež uznávajú dôležitosť tela a jeho vnímania v procese učenia. Holistické navyše znamená, že okrem kognitívneho je učenie aj sociálne a afektívne. Hodnotový prístup má hodnoty vo svojom jadre, vo svojom základe. Jeho cieľom je vytvoriť porozumenie toho, čo sú hodnoty a čo znamenajú, s cieľom umožniť žiakom, aby ich prijali a stelesnili vo svojom konaní a správaní, „kým sa nestanú súčasťou „seba“ (Toomey 2019: 142). Hodnotový prístup je opakom hodnotovo neutrálneho. Hodnoty sú evidentné a explicitné, sú jasne komunikované a prepracované a sú sprevádzané dialógom a reflexiou.

Existuje množstvo prístupov, ktoré sú integrované do medzinárodnej práce s mládežou a vzdelávacej mobility, ktoré sú výslovne založené na hodnotách. Výchova k ľudským právam je jednou z nich a zahŕňa učenie sa o ľudských právach prostredníctvom ľudských práv a pre ľudské práva (Rada Európy 2012).²⁰ Stručne povedané, výchova k ľudským právam zahŕňa proces objavovania hodnôt, ich prijímania a budovania budúcich činností a správania podľa nich.

Podobný proces možno nájsť v interkultúrnom vzdelávaní. Ako je uvedené v usmerneniach UNESCO o interkultúrnych vzťahoch *vzdelávania* (King et al. 2006), jeho ciele možno zhrnúť do „štyroch pilierov vzdelávania“, ako sú identifikované Medzinárodná komisia pre vzdelávanie pre 21. storočie. Podľa záverov Komisie by sa vzdelávanie malo vo všeobecnosti opierať o tieto piliere:

- 1. Naučiť sa poznať**, ako všeobecné vzdelanie, základ pre komunikáciu s ostatnými (poznať iné jazyky, ako aj „možnosť pracovať do hĺbky na malom počte projektov“).
- 2. Naučiť sa robiť, aby ste boli schopní riešiť rôzne situácie a pracovať s rôznymi ľuďmi.** V národnom a medzinárodnom kontexte „učiť sa robiť“ zahŕňa aj získanie potrebných kompetencií, ktoré umožňujú jednotlivcovi nájsť si miesto v spoločnosti.
- 3. Naučiť sa žiť spolu**, kde učiaci sa potrebujú získať vedomosti, zručnosti a hodnoty, ktoré prispievajú v duchu solidarity a spolupráce medzi rôznymi jednotlivcami a skupinami v spoločnosti.
- 4. Učiť sa byť**, rozvíjaním svojej osobnosti a získavaním nezávislosti a autonómie, čo musí byť založené na práve na odlišnosť. Tieto hodnoty posilňujú pocit identity a osobného významu pre učiaceho sa, ako aj prispievajú jeho kognitívnej schopnosti.

Tieto štyri princípy by sa mohli rozšíriť na celé hodnotovo založené vzdelávanie, keďže pokrývajú základné kroky v jeho procese.

Potom je tu výchova k demokratickému občianstvu, ktorá, ako sa uvádza v Charte Rady Európy o výchove k demokratickému občianstvu a výchove k ľudským právam, „je zameraná na to, aby umožnila [učiaci sa] uplatňovať a brániť svoje demokratické práva a povinnosti v spoločnosti, vážiť si rozmanitosť a zohrávať aktívnu úlohu v demokratickom živote s cieľom podporovať a chrániť demokraciu a právny štát“.

Alebo globálne vzdelávanie. Globálne vzdelávanie je vzdelávanie, ktoré otvára ľuďom oči a mysle realite globalizovaného sveta a prebúdza ich, aby priniesli svet väčšej spravodlivosti, rovnosti a ľudských práv pre všetkých. Kompetencie globálneho vzdelávania sú založené na rozvojom vzdelávania, výchove k ľudským právam, výchove k udržateľnosti, výchove k mieru a predchádzaniu konfliktom a interkultúrnej výchove, pričom všetky sú globálnou dimenziou výchovy k občianstvu (celoeurópsky kongres globálneho vzdelávania 2002).

Toto sú niektoré z príkladov hodnotovo založených prístupov, ktoré sú zamerané na jednu hodnotu alebo súbor prepojených hodnôt. Ako už bolo uvedené, tento T-Kit sa pokúsi pozrieť trochu širšie, pričom sa nezameria na žiadny z týchto špecifických vzdelávacích prístupov, ale na hodnotový prístup v projektoch vzdelávacej mobility ako rámec. Zároveň sa na tieto vzdelávacie prístupy nezabúda a v niektorých segmentoch a kapitolách sú špecificky rozpracované.

Prístup založený na hodnotách podporujú niektorí kľúčoví hráči v oblasti práce s mládežou a vzdelávacej mobility na európskej úrovni. Jadrom Rady Európy a jej programu pre mládež je výchova k ľudským právam a výchova k demokratickému občianstvu. Jedným z takýchto príkladov je program EÚ Erasmus+, ktorého výmeny mládeže sú jednou z jeho hlavných aktivít. Medzi jeho priority patrí začlenenie mladých ľudí s obmedzenými príležitosťami, aktívna účasť, európske občianstvo a medzi kultúrny dialóg. Program Európskeho zboru solidarity podporovaním projektov mobility na medzinárodnej úrovni aj v rámci krajiny vyrástol na základoch solidarity a vplyvu komunity.

Po boku európskych inštitúcií existuje množstvo organizácií s dlhou históriou v tejto oblasti. Aliancia organizácií európskych dobrovoľníckych služieb²¹ podporuje medzi kultúrne vzdelávanie, porozumenie a mier prostredníctvom dobrovoľníckej služby. Európska federácia medzi kultúrneho učenia (EFIL)²² je „Prispievať k mieru a spravodlivosti v rôznorodom svete podporovaním medzi kultúrneho porozumenia a citlivosti medzi európskymi a inými krajinami, organizáciami a občanmi“. International Young Naturefriends²³ pracuje so súborom funda-duševné hodnoty, ktoré sú rozdelené do troch farebných skupín: červená predstavuje hodnoty solidarity, spravodlivosti, demokracie, mieru a internacionalizmu; zelená znamená hodnoty lásky a starostlivosti o prírodu, priamu environmentálnu skúsenosť, udržateľnosť a environmentálnu výchovu; a modrá pre účasť mládeže, osobný rozvoj, neformálne

20. Bližšie informácie pozri Kompas: príručka výchovy k ľudským právam s mladými ľuďmi (kapitola 2.3. LZZ, proces a výsledok), www.coe.int/en/web/compass, prístupné 8. októbra 2020.

21. www.alliance-network.eu/about-us/, prístup 8. októbra 2020.

22. <https://efil.afs.org/>, prístup 8. októbra 2020.

23. www.iynf.org/about/structure/, prístupné 8. októbra 2020.

a zážitkové vzdelávanie. Posledným príkladom je Service Civil International (SCI)²⁴, ktorá sa vo všetkých svojich aktivitách riadi svojimi hodnotami, medzi ktoré patria: dobrovoľníctvo, nenásilie, ľudské práva, solidarita, rešpekt k životnému prostrediu, začlenenie, splnomocnenie a spolupráca. A to sú len niektoré z príkladov.

Preto už mnoho inštitúcií a organizácií európskej práce s mládežou i mimo nej praktizuje a presadzuje prístup založený na hodnotách, ako aj integráciu do ich projektov vzdelávacej mobility. Pohľad na ich prax môže slúžiť ako inšpirácia pre implementáciu hodnotovo založeného prístupu v práci s mládežou a vzdelávacej mobilite.

Myšlienkový provokatér

Hodnotí výchovu alebo mravnú výchovu?

Len v skratke: morálnu výchovu možno definovať ako poskytovanie „morálneho kompasu“ žiakom alebo ako ich podporu pri osvojovaní si hodnôt a presvedčení o tom, čo je správne a čo nie.

Výchova k hodnotám môže byť vnímaná ako morálna výchova, keďže oba prístupy hľadajú podporu reflexie o postojoch a správaní človeka, ako aj o ich pôvode a dôvodoch. Na druhej strane morálka súvisí s definovaním a prácou na tom, čo je v určitom správaní správne a nesprávne, zatiaľ čo hodnoty sa sústreďujú skôr na ich pochopenie, bez predpojatých úsudkov.

- Ak hodnoty vedú ľudí k rozhodnutiam a činom, nie sú zároveň morálnym kompasom?
- Vedú hodnoty k morálnym štandardom?
- Aké sú rozdiely medzi morálnym, etickým a hodnotným konaním?
- Do akej miery môžeme skutočne začať tam, kde sú ľudia, a povzbudiť ich, aby vyjadrili svoje hodnoty (bez ohľadu na to, čo to je), ak sa budeme držať rámca? Rozhoduje už rámec, čo je správne a čo nie?

Aby sme mohli ďalej uvažovať o týchto otázkach, možno by bolo užitočné vrátiť sa k základom vzdelávania založeného na hodnotách a objaviť hlavné prvky tohto prístupu. Ide o predpisovanie a teda posudzovanie, alebo ide o skúmanie, zvyrazňovanie a vytváranie povedomia a porozumenia? Je to o prednášaní a prezentovaní alebo o reflexii, spochybňovaní a výzve?

1.3.2. Použitie prístupu založeného na kompetenciách na definovanie prístupu založeného na hodnotách

Možno, že hodnotový prístup je už jasný z úvahy a príkladov vyššie. Aj keby to tak bolo, radi by sme sa na kompetenčný prístup pozreli ako na jeden zo spôsobov pochopenia hodnôt a ako na spôsob, ako sa dopracovať k ich aktivácii, reflexii a rozvoju.

„Prístup založený na kompetenciách“ v práci s mládežou možno zhrnúť ako spôsob práce, ktorý vedie mladých ľudí k uvedomeniu si vlastných kompetencií a ponúka im príležitosti na ďalší rozvoj svojich kompetencií“ (Schroeder, Bergstein a Hendriks 2010). Prístup založený na kompetenciách je celoživotný a celoživotný prístup, čo znamená, že zahŕňa učenie sa počas celého života a odohráva sa v mnohých rôznych situáciách.

Netreba dodávať, že tieto situácie zahŕňajú vzdelávanie, ku ktorému dochádza počas projektov vzdelávacej mobility.

Prístup založený na kompetenciách nie je len o rozšírení horizontu učenia, ale aj o posunutí paradigmy o tom, ako je učenie vnímané a o jeho konečnom výsledku.

Učenie orientované na kompetencie je súčasťou hnutia vo vzdelávaní, ktoré smeruje od čisto faktických vedomostí a porozumenia k strategickému mysleniu a rozhodovaniu spojenému so zručnosťami a zmyslom pre konanie vo svete – inými slovami, stať sa zodpovednejším a zodpovednejším. aktívnych ľudí. (Európska komisia 2018)

Prístup založený na kompetenciách zahŕňa prostredia zamerané na žiaka, kde je proces navrhnutý tak, aby sa so žiakmi stretol tam, kde a ako sa nachádzajú, alebo inými slovami, aby sa vychádzalo z ich potrieb a skúseností (a dovoľme si povedať, že aj hodnôt).

Existuje množstvo výhod prístupu založeného na kompetenciách a nižšie je súhrn odpovedí, ktoré prišli od študentov ETS YOCOMO: rozsiahly otvorený online kurz o rozvoji založenom na kompetenciách. opment pre pracovníkov s mládežou.²⁵

24. <https://sci.ngo/about-us/who-we-are/>, prístup 8. októbra 2020.

25. www.salto-youth.net/rc/training-and-cooperation/tc-rc-nanetworktc/ online-kurzy/, prístupné 8. októbra 2020.

Flexibilita je prvá vec, ktorá upúta pozornosť, ale ďalšia, ktorá vyniká, je sebahodnotenie, ktoré je jedným z hlavných prvkov vyššie uvedeného kurzu. Je tiež súčasťou tohto T-Kitu, sprevádzaného nácvikom sebareflexie. Sebareflexívna prax je nevyhnutná pre hodnotový prístup, pretože pravdepodobne vedie k zvýšenému sebauvedomeniu, čo je veľmi dôležité pri dosahovaní hlbok hodnôt a ešte dôležitejšie pri podnecovaní ich kritickej reflexie. Zároveň je sebareflexívna prax nesmierne dôležitá pre facilitátorov učenia, ktorí sa ocitli uprostred hodnotovo orientovaného prístupu.

Je to niečo, čo chceme propagovať. Opäť odkazujeme na *Youthpass pre všetkých!* (Schroeder, Bergstein a Hendriks 2010): „[Prístup založený na kompetenciách] sa zameriava na rozvoj profesionálnych vedomostí, zručností a kompetencií, ako aj na rozvoj mäkkých zručností, postojov a hodnôt.“

Zavádzajú sa niektoré kompetenčné rámce relevantné pre európsku mládežnícku prácu a oblasť vzdelávacej mobility, uvedené v nasledujúcich odsekoch. Je zaujímavé, že žiadna z nich nemá rovnakú definíciu kompetencií a ich základných prvkov.

Azda najznámejšie v kontexte aktivít vzdelávacej mobility sú kľúčové kompetencie pre celoživotné vzdelávanie (Európska rada 2018a). Kľúčové kompetencie zahŕňajú vedomosti, zručnosti a postoje. Hodnoty nie sú explicitne zahrnuté, sú však uznávané ako súčasť postojov, keďže „Európsky rámec kľúčových kompetencií zahŕňa aj hodnoty, myšlienky a presvedčenia“ (Európska komisia 2018). Hodnoty sa objavujú aj v časti „Občianske kompetencie“, s ktorou sa najčastejšie spájajú účastníci projektov vzdelávacej mobility v rámci programov Erasmus+ Mládež v akcii a Európskeho zboru solidarity.

Aj keď sú hlavnými prvkami kompetencií v kompetenčnom modeli SALTO Training and Cooperation ETS pre trénerov vedomosti, zručnosti a postoje, kompetencie definuje ako „systém hodnôt, postojov a presvedčení a zručností a vedomostí, ktoré možno v praxi použiť na riadenie rôzne zložitých situácií a úloh úspešne“ (Deltuva, Evrard a Bergstein 2018). Hodnoty sú prítomné najmä v kompetenčnej oblasti „Byť občiansky angažovaný“²⁷, ktorá je veľmi dôležitá na skúmanie vo vzťahu k občianskej a politickej úlohe školiťelov. Občianska angažovanosť zahŕňa štyri hlavné kompetencie: Uplatňovanie princípov demokracie a ľudských práv;

Spájanie (mládežníckych) politík a vzdelávacích programov; Integrácia hodnôt a presvedčení a podpora študentov pri rozvíjaní kritickeho myslenia.

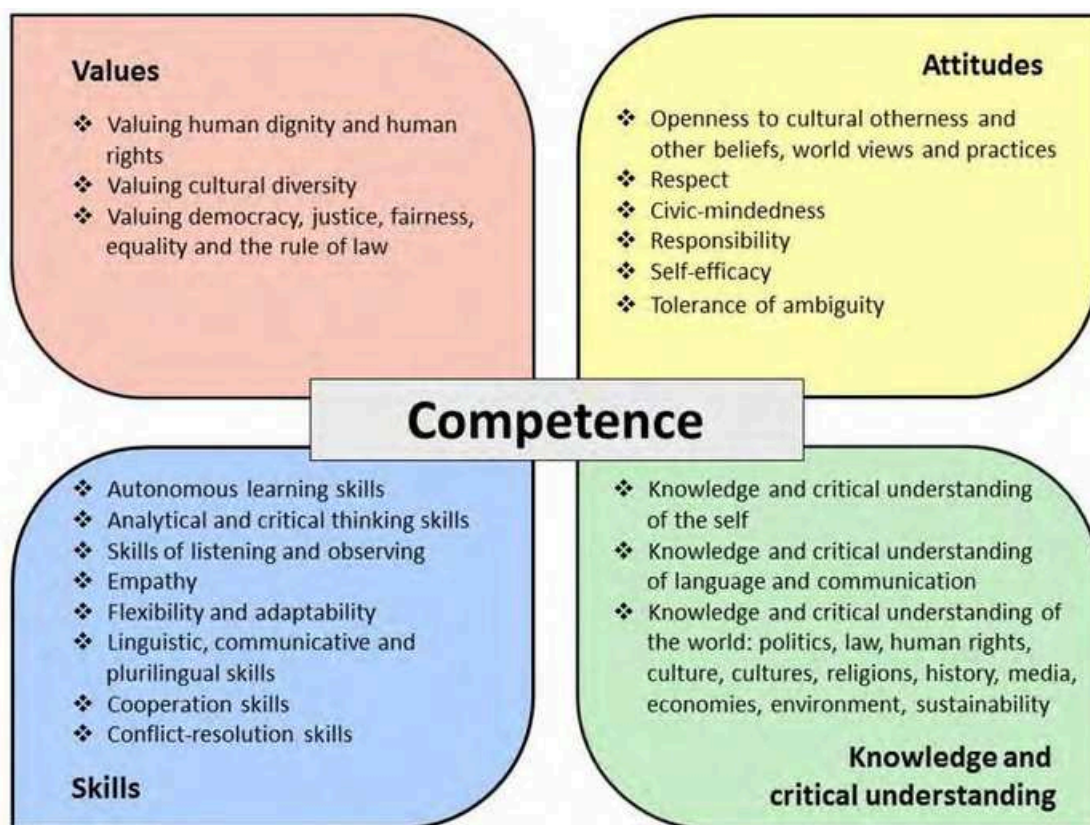
V rámci Rady Európy, centra vzdelávania k demokratickému občianstvu, sú Kompetencie pre demokratickú kultúru (Rada Európy 2018), ktoré tvoria jeden zo základných základov tohto T-Kitu.

„Kompetencie“ opisujú to, čo človek vie, čomu rozumie a je schopný robiť, ako aj jeho hodnoty a postoje, to je to, čo je človek schopný aj ochotný urobiť. Zahŕnutie hodnôt a postojov je dôležité, pretože môžu usmerňovať konanie občanov: sú tiež veci, ktoré môžeme urobiť, ale ktorých by sme sa mali z morálnych a etických dôvodov zdržať.

26. Pozri kapitolu 3, časť 3.2.

27. Tu môžete preskúmať oblasť kompetencií, kritériá a ukazovatele „Byť občiansky angažovaný“: www.salto-youth.net/downloads/4-17-3753/180320_SALTO-CompetenceModel_Trainer_07_o.pdf, prístupné 8. októbra 2020.

28. Ďalšie informácie nájdete v časti Kompetencie pre demokratickú kultúru, často kladené otázky: www.coe.int/en/web/education/faq, prístup 8. októbra 2020.

Zdroj: Rada Európy, Referenčný rámec kompetencií pre demokratickú kultúru

Kompetencie pre demokratickú kultúru (CDC) zahŕňajú hodnoty ako jeden zo štyroch základných prvkov, čo je jedným z dôvodov, prečo je tento rámec veľmi použiteľný pri riešení učenia založeného na hodnotách. Ďalším je, že uznáva, že intelektuálne situácie a stretnutia môžu spustiť „medzikultúrnu kompetenciu“ alebo „schopnosť mobilizovať a nasadiť relevantné psychologické zdroje s cieľom primerane a efektívne reagovať na požiadavky, výzvy a príležitosti, ktoré predstavujú medzikultúrne situácie“ (tamtiež.). Hodnoty sú jedným z prvkov, čo znamená, že sú prítomné a spúšťajú sa pri stretnutí s inými a ocitnutí sa v inom a neznámom prostredí. Toto sa v podstate deje počas projektov vzdelávacej mobility. Okrem toho hodnoty diskutované v tomto T-Kite sú spojené s hodnotami a ďalšími prvkami modelu CDC, ktorý je uvedený vyššie, ako je rozvedené v kapitole 2.

Rámec medzikultúrnych kompetencií UNESCO hodnotí kompetencie potrebné na život v globalizovanom svete. Interkultúrne kompetencie chápe ako: komunikačné kompetencie (jazyk, dialóg, neverbálne správanie) a kultúrne kompetencie (identita, hodnoty, postoje a presvedčenia). Je dôležité poznamenať, že nezohľadňuje žiadnu z kompetencií samostatne, ale vždy vo vzťahu k sebe navzájom (Leeds-Hurwitz 2013).

Globálny rámec kompetencií OECD PISA uvádza, že kompetencia „je kombináciou vedomostí, zručností, postojov a hodnôt úspešne aplikovaných na osobné, virtuálne alebo sprostredkované stretnutia s ľuďmi, ktorí sú vnímaní ako ľudia z iného kultúrneho prostredia, a s jednotlivcami. „skúsenosti globálnych problémov“ (Piacentini et al. 2018: 7). Tieto štyri neoddeliteľné faktory (znanosti, zručnosti, postoje a hodnoty) podporujú tieto štyri dimenzie globálnej kompetencie, ktoré sú veľmi dôležité pre akúkoľvek skúsenosť s vzdelávacou mobilitou: Preskúmať otázky miestneho, globálneho a kultúrneho významu; Zapájať sa do otvorených, vhodných a efektívnych interakcií medzi kultúrami; a Prijíť opatrenia pre kolektívne blaho a trvalo udržateľný rozvoj.

Napriek tomu považujeme hodnoty za integrované do kompetencie. Spolu so zručnosťami, znalosťami a postojmi sú hodnoty nevyhnutné na uvedenie kompetenčného správania do pohybu. Hodnoty sú základom pre formovanie postojov (ak napríklad osoba zastáva hodnotu otvorenosti, jej postoj bude pravdepodobne otvorený), zatiaľ čo postoje ovplyvňujú správanie (ak použijeme rovnaký príklad, osoba s otvorenou myslou bude s najväčšou pravdepodobnosťou otvorená a bude sa zaujímať sa o tých, ktorí sa od nej líšia). Aby k tomuto pohybu došlo, človek potrebuje byť ochotný a motivovaný konať, alebo skôr mať vnútornú pripravenosť dať do pohybu hodnotu a postoje spolu so znalosťami a zručnosťami.

Myšlienkový provokátor

Ako sa rozhodujete, aké kroky podniknete, keď si hodnoty navzájom odporujú?

Aj keď sú hodnoty vo všeobecnosti vnímané ako pevný základ pre postoje a činy/správanie človeka, existujú situácie, keď si dve alebo viaceré (súbory) hodnoty protirečia alebo dokonca sa navzájom odporujú. Napríklad environmentálna udržateľnosť projektu vzdelávacej mobility môže byť spochybnená, aby sa zabezpečila dostupnosť a začlenenie niekoho, kto potrebuje na to, aby sa dostal na miesto konania, použiť menej udržateľné dopravné prostriedky, alebo niekedy môže mať projekt v oblasti ľudských práv lepšie výsledky, ak sa zameria na na úzku skupinu ľudí, čo zase môže mať za následok menšiu diverzitu v skupine. Čo robíte v tejto situácii a ako ostanete verní všetkým svojim hodnotám?

- Čo by ste urobili, keby si v danej situácii dve alebo viac kľúčové hodnoty navzájom odporovali – dávali impulzy pre iné (alebo dokonca opačné) konanie/správanie?
- Ako sa vysporiadate so situáciou, keď nasledovaním jednej hodnoty alebo súboru hodnôt nakoniec idete proti hodnotám inej?
- Je možné uchýliť sa k hierarchii hodnôt alebo sú tieto situácie zložitejšie ako „jednoduchá“ hierarchia?
- Ako sa môžeme orientovať v zložitosti hodnôt spôsobom, ktorý podporuje integritu?

V tejto situácii neexistujú jednoduché odpovede, pretože zložitost' dilemy si vyžaduje neustálu sebareflexiu a kritické skúmanie každého jednotlivého prípadu. Viac inšpirácie nájdete v časti 3.7.7 „Prechádzka rečou“ a integrita; a ak chcete preskúmať, ako prepojiť hodnoty s rozhodnutiami, odporúčame vám aktivitu 6: Rozhodovanie.

Najmä v interkultúrnych situáciách, ktoré vznikajú pri cezhraničnej vzdelávacej mobilitě (ale nielen), hodnoty spúšťajú konanie a správanie človeka. Ak sa na učenie pozeráme cez prizmu prístupu založeného na kompetenciách, vzdelávanie v oblasti mobility zahŕňa aj rozvoj hodnôt pomocou sebareflexie.

1.3.3. Prečo hodnotový prístup v práci s mládežou a vzdelávacej mobility?

V reakcii na teroristické útoky vo Francúzsku a Dánsku v roku 2015 vyzvala Parížska deklarácia na posilnenie úlohy, ktorú vzdelávanie zohráva v osobnom rozvoji, sociálnom začlenení a participácii, „udeľovaním základných hodnôt a princípov, ktoré tvoria základ našej spoločnosti“.²⁹ Toto silné posolstvo bolo primárne zamerané na formálne vzdelávanie od raného detstva, ale možno ho považovať za veľmi použiteľné pre neformálne vzdelávanie vrátane vzdelávania/učenia, ktoré sa uskutočňuje v rámci projektov vzdelávacej mobility. Na európskej úrovni sa v Parížskej deklarácii požadovalo „Zabezpečiť, aby deti a mladí ľudia získali sociálne, občianske a interkultúrne kompetencie podporovaním demokratických hodnôt a základných práv, sociálneho začlenenia a nediskriminácie, ako aj aktívneho občianstva“. Na doplnenie toho deklarácia zdôraznila dôležitosť kritického myslenia a mediálnej gramotnosti, aby sa zdôraznil význam kritického prístupu k informáciám. V T-Kite sme sa rozhodli vidieť to ako výzvu na kritické myslenie vo všetkých aspektoch vrátane hodnôt, ktoré sú prenášané z rôznych sociálnych štruktúr, ktoré nás obklopujú.

Tento T-Kit bol napísaný v roku 2020 a odkaz vyhlásenia je stále aktuálny. Európa čelí niekoľkým výzvam a takzvané európske hodnoty nie sú ani také jasné, ani nepreniknuteľné ako kedysi. Rok 2020 bol svedkom odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ po dlhej kampani založenej na niektorých dosť kontroverzných hodnotách; posilnenie určitých populistických hlasov a krajne pravicových skupín vo viacerých európskych krajinách; ďalšia kríza spôsobená nejednotnými reakciami na migrantov a utečencov prichádzajúcich do Európy; a pandémie koronavírusu, ktorá otriasla základmi európskej solidarity.

To znamená, že bude vykonávať svoje poslanie, vzdelávanie a učenie, vrátane toho, ktoré sa odohráva vo vzdelávacích mobilitách-možno bude musieť prehodnotiť svoju úlohu a mandát. Yael Ohana tvrdí, že „európska práca s mládežou je formou hodnotového vzdelávania a mala by prispieť k rozvoju „povedomia o kritickej Európe“ a aktívneho demokratického občianstva medzi mladými ľuďmi“ (Ohana 2020). Zároveň za posledných niekoľko desaťročí existuje pocit, že európska mládežnícka práca as ňou spojená mobilita v oblasti vzdelávania a komunitná činnosť mladých ľudí čelia plíživej depolitizácii. Politická a občianska angažovanosť sa stala takmer tabu a ako taká sa len zriedka dostane do agendy činností práce s mládežou, vrátane vzdelávacích mobilit. Ak sa pozrieme na zistenia spoločnosti Ohana z pohľadu vzdelávacej mobility, zistíme, že medzi pracovníkmi s mládežou a facilitátormi učenia často chýba dôvera pri riešení týchto tém a pri zapájaní sa do skutočného vzdelávania založeného na hodnotách.

Zmena je konečným výsledkom všetkého učenia. Aby k tejto zmene došlo, je potrebné využiť všetky aspekty učenia, vrátane tých základných hodnôt, ktoré sú často spúšťačom našich činov a reakcií. To sa nestane bez toho, aby sa hodnoty postavili do základov vzdelávacieho prístupu, ako aj výslovne uvedené na stôl a do centra pozornosti. Projekty vzdelávacej mobility prispievajú k príprave a podpore mladých ľudí, aby boli aktívni v spoločnosti, aby boli činiteľmi zmeny. Preto učenie nemožno vnímať a považovať za neutrálny, hodnotový slobodný proces, ale musí vychádzať zo základných hodnôt.

²⁹. Deklarácia o podpore občianstva a spoločných hodnôt slobody, tolerance a nediskriminácie prostredníctvom vzdelávania, https://ec.europa.eu/assets/eac/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf.

Referenčný rámec kompetencií pre demokratickú kultúru zároveň zdôrazňuje, že vzdelávanie musí pripraviť mladých ľudí na to, aby sa stali „aktívnymi, participatívnymi a zodpovednými jednotlivcami“ (Rada Európy 2018). Aby sa tak stalo, musia byť vybavení potrebnými hodnotami, postojmi, zručnosťami, znalosťami a kritickým porozumením. Nestačí uvažovať o učení, ktoré je zamerané len na získavanie vedomostí a informácií, ale nestačí ani praktizovať odovzdávanie hodnôt. V prístupe založenom na hodnotách sú základom procesu základné hodnoty, ako sú tie, ktoré sú starostlivo integrované v tomto T-Kite. Ale hodnotový prístup ide ďalej a v duchu neformálneho vzdelávania stavia učiaceho sa do stredu, nie ako prijímateľa, ale ako toho, kto ovplyvňuje a spoluvytvára proces učenia. To je v podstate tiež jedna z kľúčových hodnôt. Znamená to tiež, že študent nevníma prezentované hodnoty, ale očakáva sa a povzbudzuje sa k tomu, aby sa zapojil do ich reflexie, aby k nim pristupoval kriticky, s cieľom skutočne prijať hodnoty a konať podľa nich, priniesť zmenu a formovať spoločnosť. „Učenie si vyžaduje procesy, ktoré zapájajú celú osobu učiaceho sa: intelekt, emócie a skúsenosti“ (ibid.).

Výnimkou nie sú ani mladí ľudia. Nemali by im hádzať hodnoty, ale mali by sa radšej venovať objavovaniu o nich, diskutovať, zvažovať a konať podľa nich. Pri účasti na projektoch vzdelávacej mobility budú mladí ľudia nevyhnutne konfrontovaní so svojimi vlastnými hodnotami, hodnotami iných a s najväčšou pravdepodobnosťou širšou komunitou a spoločenskými hodnotami. Hodnoty by sa preto mali klásť do popredia ako krb, ktorý okolo seba zhromažďuje mladých ľudí. Rui Gomes vo svojej úvahe v časopise Coyote hovorí, že:

Mladí ľudia v celej Európe sa obávajú o svoju budúcnosť, o úspešnosť ich prechodu na autonómnych dospelých, ktorí si chcú splniť svoje akademické a profesionálne sny a túžby. To však nie je všetko. Mladí ľudia, viac ako ktorákoľvek iná veková skupina, sa tiež zaujímajú o napĺňanie a realizáciu svojich snov a túžob pri formovaní spoločnosti podľa ich hodnôt, nielen o to, aby ich túžby formovala realita trhov a výkonnosť v zložitých spoločnostiach. (Gomes 2017)

Aby sme sa priblížili k hodnotovému vzdelávaniu, je dôležité podporovať mladých ľudí, aby uvažovali a konali na základe a v rámci hodnotových rámcov.

Kľúčové hodnoty v T-Kite

2.1. Úvod do kľúčových hodnôt: prečo práve tieto?

V posledných rokoch sa v programoch vzdelávacej mobility kladol veľký dôraz na rozvoj kompetencií a zamestnateľnosť mladých ľudí. Dôraz na hodnoty na politickej úrovni, a najmä hodnoty ako súčasť kompetencií, nebol príliš silný. V Junckerovom prejave o stave Únie v roku 2016 bola solidarita ako niečo, „čo vychádza zo srdca“, obhajovaná ako kritická hodnota, ktorú naša európska spoločnosť potrebuje. V posledných rokoch, so spoločensko-politickými zmenami na našom kontinente a s meniacimi sa potrebami komún (aj v čase kríz), nadobúdajú hodnoty v oblasti mládeže čoraz väčší význam.

"Čo s tým má spoločné politika?" vyvoláva nasledujúcu otázku: ak je európska práca s mládežou hodnotovým vzdelávaním (ako sa o ňom často diskutuje a podporuje), ku ktorým konkrétnym hodnotám by mala vychovávať? (Ohana 2020: 35). Rovnakú otázku možno položiť v súvislosti s projektmi vzdelávacej mobility. Často sa hovorí o európskych hodnotách práce s mládežou, ale napriek presvedčeniu, s ktorým sa presadzujú, nie je potrebné, aké sú tieto základné hodnoty.

sú jasné alebo jednotné v rôznych postupoch. Preto pri nástupe na cestu T-Kitu tím potreboval identifikovať a rozhodnúť o základných hodnotách, ktoré budú spracované na jeho stránkach.

Východiskovým bodom v kontexte európskych programov boli európske hodnoty. Niektoré z hodnôt, ktoré sa zvyčajne spájajú s Európou, sú rovnosť, demokracia, rešpektovanie ľudských práv a sociálne začlenenie, ako ich možno nájsť napríklad v zakladajúcich zmluvách EÚ a Rady Európy a rôznych politických dokumentoch. Hoci sú to nepochybne európske hodnoty, nemožno ich kategorizovať ako inherentne a výlučne európske. Je tiež veľmi sporné, čo tieto hodnoty znamenajú a ako ich možno uviesť do praxe, a to ešte viac v politickej klíme po nedávnych celoeurópskych výzvach, ako je hospodárska kríza, pandémia Covid-19 alebo otázky súvisiace s migráciou. Kvôli tejto nejednoznačnosti je tiež dosť náročné s istotou tvrdiť, že určitá hodnota je vo svojej podstate európska.

Boli však pravdepodobne najpevnejším východiskovým bodom, na ktorom sa dalo stavať. Prípravný tím pre tento T-Kit zvážil niekoľko dokumentov a publikácií z publikácií o politike a praxi a porovnal ich, aby identifikoval oblasti, v ktorých sa prekrývajú, a potom zdôraznil najrelevantnejšie a najčastejšie sa opakujúce populárne hodnoty v rámci nich.

To zahŕňalo:

- Priority stratégie Rady Európy pre mládežnícky sektor 2030 so zameraním na konkrétne priority na roky 2020-2130
- Stratégia EÚ pre mládež 2019-2731
- Európske ciele mládeže³²
- Odporúčanie Rady Európy 2017 o práci s mládežou³³
- Závery Rady EÚ k Mladí ľudia a budúcnosť práce, máj 2019

Prvé zistenia a najzásadnejšie oblasti od dvoch partnerských inštitúcií boli:

- Rada Európy zdôrazňuje: ľudské práva, právny štát, demokraciu f EÚ zdôrazňuje: ľudskú dôstojnosť, slobodu, rovnosť

V diskusii boli zohľadnené aj ďalšie rámce a dokumenty:

- Správa o partnerstve mládeže, „Mapovanie vzdelávacích a kariérnych ciest pracovníkov s mládežou“³⁴ f Referenčný rámec kompetencií Rady Európy pre demokratickú kultúru³⁵

30. www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030, prístup 12. októbra 2020.

31. https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy_en, prístup 12. októbra 2020.

32. https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/youthgoals_en, prístupné 12. októbra 2020.

33. Odporúčanie CM/Rec(2017)4 Výboru ministrov členským štátom o práci s mládežou, www.coe.int/en/web/youth/-/nové-odporúčanie-rade-európskych-členských-štátov-o-práci-s-mládežou, dostupné 12. októbra 2020.

34. „Mapovanie vzdelávacích a kariérnych ciest pracovníkov s mládežou“, správa o partnerstve mládeže, <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262526/YWEdu+Mapping+Report-DLJR9WJF.pdf/52339377-1556-2f15-f65b-b15df0aa497c>, prístupné 12. októbra 2020.

35. Referenčný rámec kompetencií pre demokratickú kultúru, <https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>, prístupné 12. októbra 2020.

- právny základ programu Európskeho zboru solidarity (Európska rada, 2018c)
- Európske dohovory a deklarácie o práci s mládežou (2010 a 2015)
- Rámec kvality EPLM (príručka a aplikácia)
- Výskum Európskeho zboru solidarity o solidarite: 4Thought for Solidarity³⁶
- Kľúčové opatrenie 2 projektu o hodnotách (projekt BBGames Legacy), ktorý už bol analyzovaný a zozbieraný hodnoty z viacerých nástrojov a článkov.

Základné hodnoty pre vzdelávaciu mobilitu vybrané pre tento T-Kit boli vybrané a rozhodnuté na základe ich prítomnosti v kľúčových politických dokumentoch európskych programov (ako často sa vyskytovali a opakovali) a na základe skúseností v oblasti expertov prítomných počas prípravný proces publikácie.³⁷ Po rozsiahlej diskusii boli zoskupené do:

- Aktívne občianstvo
- Demokracia a pluralizmus
- Empatia a štedrosť
- Ľudské práva
- Inklúzia a rozmanitosť
- Solidarita
- Udržateľnosť

Vplyv kvality a komunity sa tiež rieši v celom texte.

Pripúšťa sa, že táto voľba nepokryje všetko; že niektoré z týchto oblastí môžu byť viac osobnými hodnotami ako spoločenskými a že pre niektorých ľudí sú to skôr zručnosti, postoje alebo zhľady hodnôt. Prípravný tím však rozhodol, že prvky všetkých vyššie uvedených sa stávajú čoraz dôležitejšími v projektoch vzdelávacej mobility. Keďže sme nevyhnutne stanovili hranicu, ktoré z nich treba zahrnúť, mali by byť východiskovým bodom, ktorý treba riešiť v rámci základných hodnôt vzdelávacej mobility, bez ohľadu na túto diferenciáciu názorov. Zároveň, s vedomím, že hodnoty nie sú neutrálne, hodnotové vzdelávanie nie je neutrálne a tento T-Kit nie je neutrálny, nesie táto voľba aj posolstvo nehanebne zarátované hodnotami európskych programov a udáva tón zvyšku publikácie.

Tento T-Kit sa zameriava na hodnoty ako zdroj, ktorý sa má použiť na splnenie požiadaviek a výziev medzi kultúrne situácie, ktorým čelia projekty vzdelávacej mobility. Existuje mnoho hodnôt, ktoré sa týkajú najmä ľudských práv a medzi kultúrneho dialógu v demokratickej spoločnosti. Dôraz je kladený aj na „in-group“ a „out-group“, berúc do úvahy komunity (viac ako len „kto je tvoj sused?“) a hodnoty v rámci solidarity, o ktorých sa v tejto oblasti veľa neskúmalo a nepísalo. . Zdôrazňovaním a skúmaním týchto hodnôt T-Kit podporuje rozvoj kompetencií facilitátorov neformálneho vzdelávania. Tieto hodnoty by sa mali vnímať ako súčasť holistického balíka kompetencií, ako je uvedené v úvode: postoje, presvedčenia, hodnoty, zručnosti, vedomosti a správanie. Je nevyhnutné si uvedomiť, že naša individuálna voľba hodnôt má vplyv na to, ako sa kompetencie prenášajú cez postoje a správanie do činnosti.

Myšlienkový provokatér Aký je charakter pojmov spomínaných v tomto T-Kit?

Skúmanie a riešenie hodnôt sa môže zdať abstraktné a oveľa viac koncepčné ako praktické. Na druhej strane, hodnoty sú tak hlboko zakorenené v každom človeku a v skupinách, že ich objasnenie si vyžaduje značné úsilie a angažovanosť zo strany študentov. To znamená, že aj proces definovania hodnôt, výberu a diskusie o nich možno vidieť z rôznych perspektív a je otvorený rôznym interpretáciám.

- Sú hodnoty zvýraznené v tomto T-Kit iba hodnoty?
- Sú niektoré z nich hodnoty a zručnosti? Alebo postoje a vedomosti?
- Je zoznam vybraných hodnôt zložený len z hodnôt alebo sú to skôr témy na diskusiu?

36. Správa: „4Myšlienka na solidaritu: starostlivé zváženie toho, čo je potrebné do budúcnosti“, www.salto-youth.net/downloads/4-17-4046/4TDS%20Study%2020200421.pdf, prístupné 12. októbra 2020.

37. Vráťane výsledkov výskumu uskutočneného v rámci projektu strategického partnerstva Erasmus+ Borderline Boardgames Legacy, <https://bb-games.eu>, prístup 12. októbra 2020.

- Prečo sú tieto vybrané hodnoty dôležité? A prečo nie iné?
- Zaoberá sa hodnotovo založené vzdelávanie len hodnotami? Ak nie, aké sú ďalšie témy/koncepty, ktoré sa riešia?

Tieto otázky môžu podporiť počiatočnú osobnú a/alebo skupinovú reflexiu týkajúcu sa hodnôt, ale aj hodnôt ako celku. Možno sa niektorým z nich venujeme a odpovieme ďalej na týchto stránkach alebo ich podporíme inými konceptmi, aby sme prispeli k zvýšeniu povedomia o nich. Alebo možno otázky v iných krabiciach, ktoré vyvolávajú myšlienky, môžu ďalej stimulovať úvahy.

Túto komplementárnosť (a diferenciáciu) od iných aspektov kompetencií možno zhrnúť do nášho chápania toho, čo je hodnota:

Kľúčové body, ktoré definujú hodnotu³⁸

- 1 – Hodnoty sú hlavným princípom prijímania rozhodnutí a akcií.
- 2 – Hodnoty sa počas života vyvíjajú. Môžu byť získané a stratené, alebo ich priorita môže byť zmenená skúsenosťami.
- 3 – Hodnoty sú súčasťou identity a osobnosti jednotlivcov.
- 4 – Hodnoty môžu definovať kultúru a identitu skupiny, organizácie, regiónu a/alebo krajiny.
- 5 – Hodnoty nám pomáhajú určiť, čo je pre nás dôležité.

Keďže je jasné, že tento T-Kit je napísaný pre facilitátorov učenia, existujú dve nepretržité úlohy, ktoré treba vyvážiť pri uvažovaní o vlastných hodnotách. Tu ste vy, jednotlivec, z osobnej perspektívy a vaša ďalšia iná úroveň: profesionál.

1. Osobné: individuálna osobná reflexia a sebahodnotenie, ako človeka a v celom svojom živote.
2. Profesionál: ako facilitátor učenia sa iných ľudí v mobilitách založených na hodnotách³⁹ a ako povzbudzujete, podporujete, vzdelávate a modelujete hodnoty pre ostatných, aby potom ako samotní študenti pokračovali v ich osobnej reflexii a sebahodnotení.

Cieľom tejto publikácie je teda zdôrazniť, preskúmať a uviesť do povedomia tieto vybrané hodnoty, ktoré sú prominentné v prostrediach vzdelávacej mobility pre facilitátorov učenia, a tým ich preniesť na pracovníkov s mládežou.

vodcov komunít a samotných mladých ľudí. Spochybňovaním, premýšľaním, analýzou a skúmaním týchto hodnôt možno dúfať, že jednotlivci budú schopnejší orientovať sa v budúcnosti v spoločenskej väzbe v celej Európe.

2.2. Aktívne občianstvo

„Demokracia nikdy nemala byť transakčná: ‚Dáte mi svoj hlas a ja všetko zlepším‘. Vyžaduje si to aktívnych a informovaných občanov.“ Barack Obama na Národnom zhromaždení demokratov v roku 2020

Aktívne občianstvo je možno jedným z najpoužívanějších pojmov (najmä na európskej úrovni) v aktivitách vzdelávacej mobility v posledných desaťročiach. Rovnako ako mnohé z týchto „kľúčových slov“, ktoré sa používajú v rôznych kontextoch a odkazujú na množstvo rôznych vecí, možno trochu stratili svoju silu. Aktívne občianstvo bolo zahrnuté do tohto T-Kitu, pretože hrá veľmi dôležitú úlohu v súvislosti so vzdelávaním založeným na hodnotách; možno nie ako hodnotu ako takú, ale určite ako veľmi dôležitý pojem, ktorý podčiarkuje mnohé hodnoty a spôsob, akým sa uvádzajú do pohybu.

Prvým krokom k pochopeniu tohto konceptu je pozrieť sa na to, čo je občianstvo.⁴⁰ V histórii existovalo mnoho rôznych definícií a pre tých, ktorí sa chcú dozvedieť viac, pozri napríklad T-Kit 7 – European Citizenship v práci s mládežou alebo *Compass: príručka pre výchovu k ľudským právam s mladými ľuďmi* (Rada Európy 2012).

38. Tabuľka inšpirovaná projektom BBGames Legacy, www.bb-games.eu, prístupná 12. októbra 2020.

39. Pozri kapitolu 1, časť 1.1, kde nájdete vysvetlenie vzdelávacej mobility v oblasti mládeže v Európe.

40. Viac o rôznych definíciách občianstva nájdete v T-Kit 7 – Európske občianstvo v práci s mládežou, O občianstve, s. 9, <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261290/T-Kit+on+European+Citizenship.pdf/7beade8c-aa21-9855-8fc6-6b53481ece2b>, prístup 12. októbra 2020.

Odvolať sa tu na odsek z referenčného rámca kompetencií pre demokratickú kultúru:

Pojem „občianstvo“ má dva rôzne významy: právne postavenie osoby vo vzťahu k štátu (ktoré sa preukazuje pasom); výkon práv a povinností občana v (participatívnej) demokratickej spoločnosti. Osoba môže byť občanom štátu bez angažovania sa vo veciach verejných, kým osoba, ktorá nie je občanom (v právnom zmysle), môže preukazovať aktívne občianstvo zapojením sa do rôznych občianskych aktivít. (Rada Európy 2018)

Toto je veľmi dôležitý východiskový bod, pretože zdôrazňuje, že na to, aby sa človek stal občanom, nemusí byť zákonným občanom, ak existuje pocit spolupatričnosti ku komunite a túžba zapojiť sa do rozhodovania, procesov a podieľať sa na ich formovaní. Je to oveľa inkluzívnejšie a umožňuje väčšiu slobodu a moc byť aktívnym občanom vo vybranej komunite. V *Compass* sa uvádza, že „takúto komunitu možno definovať prostredníctvom rôznych prvkov, napríklad zdieľaného morálneho kódexu, rovnakého súboru práv a povinností, lojality k spoločne vlastnenej civilizácii alebo pocitu identity“ (Rada Európy 2012). Okrem toho je súbor zdieľaných hodnôt základným prvkom spolupatričnosti ku komunite, ako aj základom identifikácie s ostatnými.

2.2.1. Čo to znamená byť aktívny? A prečo je to dôležité?

V oblasti vzdelávacej mobility sa s občianstvom len zriedka stretnete bez slova „aktívny“. Aktívne občianstvo bolo pilierom mnohých európskych programov, keďže sa zameriava na posilnenie postavenia mladých ľudí, aby zaujali svoj priestor a stali sa aktívnymi členmi spoločnosti. „Po prvé, mať prístup k rôznym štruktúram v spoločnosti a potom mať kompetenciu a sebadôveru konať v rámci štruktúr, byť vypočutý ich hlas a mať priestor na zmenu a formovanie spoločnosti podľa svojich potrieb“ (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020).

A práve preto je slovo aktívny také podstatné. Znamená to, že ľudia môžu ovplyvňovať a formovať komunitu, do ktorej patria (od svojho susedstva až po európsku úroveň). Môžu sa podieľať na jej formovaní, procesoch a byť súčasťou rozhodovania. Môžu hrať aktívnu úlohu namiesto toho, aby boli pasívnymi prijímateľmi, a môžu pôsobiť ako skutoční agenti zmeny. V skutočnosti je pre mnohých autorov činnosť neoddeliteľnou súčasťou občianstva.

Aktívne občianstvo má silné spojenie s komunitou a túžbu mať pozitívny vplyv. Žiadna akcia nie je príliš malá a žiadna úroveň by nemala byť mimo dosahu.

Aktívne občianstvo znamená, že ľudia sa zapájajú do svojich miestnych komunít a demokracie na všetkých úrovniach, od miest cez mestá až po celoštátne aktivity. Aktívne občianstvo môže byť také malé ako kampaň na vyčistenie vašej ulice alebo také veľké ako vzdelávanie mladých ľudí o demokratických hodnotách, zručnostiach a účasti. (Nosko a Szeged 2013)

V kontexte vzdelávacej mobility môže byť táto akcia začlenená do všetkých fáz: od prípravy v miestnej komunite, cez spoločnú akciu (akcie) v skupine a v hostiteľskej komunite až po následné akcie ovplyvňujúce komunity, ktorých sa účastníci zúčastnili. návrat k.42 V glosári projektu Rady Európy Enter!,⁴³ aktívne občianstvo je „schopnosť premyslenej a zodpovednej účasti na politickom, ekonomickom, sociálnom a kultúrnom živote.“⁴⁴ Táto definícia pridáva dve veľmi dôležité slová na doplnenie „aktívny“ a znamená, že je nevyhnutné zabezpečiť, aby každá akcia bola výsledkom kritickej reflexie a prevzatia zodpovednosti za jej proces a výsledky. V tomto zmysle aktívne občianstvo odráža chápanie vzdelávania založeného na hodnotách, keďže jeho proces zahŕňa všetky rôzne kroky, ktoré vedú k informovanému a zodpovednému konaniu.⁴⁵ V kontexte vzdelávacej mobility je nevyhnutné, aby sa opatrenia zakladali na určitých hodnotách. a na pocite spolupatričnosti a silnej túžby konať. V projekte 4Thought for Solidarity bolo aktívne občianstvo jedným zo štyroch hlavných základných pojmov súvisiacich so solidaritou. Jedným z hlavných dôvodov bola akcia. V celom 4Thought bolo zdôraznené, že hoci solidarita veľmi súvisí s emóciami a pocitmi, treba to vyvážiť činnosťou. Solidarita musí byť o konaní, o niečom robení, zaujatí postoja a ovplyvňovaní pozitívnych spoločenských zmien. „Aktívne občianstvo znamená, že ‚zaujímam stanovisko a konám‘, namiesto toho, aby som bol pasívnym pozorovateľom a prijímateľom ‚toho, čo sa mi podáva‘“ (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020).

41. Pozri kapitolu 3, časť 3.7.4.

42. Aktivitu o komunite a akcii nájdete v Aktivite 5: Prechádzka komunitou: na čom mi záleží a čo chcem zmeniť?

43. Vstúpte! je projekt Rady Európy „na identifikáciu a podporu práce s mládežou a reakcií mládežníckej politiky na násilie, vylúčenie a vylúčenie diskriminácia postihujúca mladých ľudí v Európe, najmä v znevýhodnených štvrtiach“. Viac informácií o Enter! nájdete na: www.coe.int/en/web/enter/home, prístup 12. októbra 2020.

44. www.coe.int/en/web/enter/glossary, prístup 12. októbra 2020.

45. Pozri časť 2.2.4, pododdiel o hodnotovom prístupe a vzdelávaní zameranom na akciu.

Nasledujúca vizualizácia poskytuje niekoľko príkladov toho, prečo je nevyhnutné konať v hodnotovom rámci. Bol prevzatý z výskumu odborníkov z praxe, tvorcov politik, výskumníkov a mladých ľudí, ktorý sa uskutočnil v roku 2019 ako súčasť procesu 4Thought.

Treba dodať, že okrem pocitov je konanie silne zakorenené aj v osobnom, komunitnom a spoločenskom hodnotovom základe. Toto sú hodnoty, ktoré riadia rozhodnutie človeka, kedy a ako konať. Je nevyhnutné, aby tieto hodnoty stáli na pevných základoch a aby ich človek pochopil a prijal. Presne tu prichádza na rad hodnotové vzdelávanie.

2.2.2. európske občianstvo

Vzhľadom na to, že v kontexte tohto T-Kitu sú projekty vzdelávacej mobility v Európe, musíme sa pozrieť na európske občianstvo a na to, aký vzťah k nemu majú mladí ľudia a dospelí. Nie je to len kvôli geografickému kontextu, v ktorom sa nachádza veľká väčšina mobilit, ale aj preto, že európske občianstvo má vo svojom jadre európske hodnoty.

Koncept európskeho občianstva je hlboko spojený s ideálmi demokracie, participácie a ľudských práv v Európe aj mimo nej. Na jednej strane mnohí mladí ľudia vyjadrujú tieto ideály rôznymi spôsobmi, ako aktívni občania, mimo aj vo vnútri formálnych demokratických štruktúr. Na druhej strane je stále výzvou stimulovať mnohých mladých ľudí, aby sa viac zapájali do spoločnosti a cítili záujem o širšie európske alebo globálne procesy. (Rada Európy a Európska komisia 2017)

Tento citát z T-Kitu 7 – Európske občianstvo a práca s mládežou zdôrazňuje jeden podstatný aspekt európskeho občianstva, a to je pocit spolupatričnosti a záujem ľudí o Európu.⁴⁶ Pociť spolupatričnosti v tomto prípade neznamená byť občanmi EÚ alebo dokonca geograficky sídliť v Európe, ale skôr sa stotožňujú s európskymi hodnotami⁴⁷, akými sú ľudská dôstojnosť, sloboda, demokracia, rovnosť, právny štát a ľudské práva. Tieto hodnoty nie sú výlučné pre Európu a v skutočnosti sa považujú za univerzálne. Ďalším dôležitým aspektom je teda pranie prispieť k formovaniu dnešnej a budúcej Európy.

46. Pre skúmanie viacerých zmyslov spolupatričnosti pozri Aktivita 1: Identita, príslušnosť, hodnoty.

47. Pozri časť 2.1.

Otázkou však je, či ľudia cítia túto spolupatričnosť a či chápu Európu ako ihrisko pre aktivnosť a účasť na dôležitých procesoch. Aj keď človek dokázal rozpoznať určité hodnoty, stotožniť sa s nimi a rozvinúť pocit spolupatričnosti, súčasná Európa čelí neustálym zmenám, ktoré sťažujú súvislosť s ňou. Ďalšou možnou prekážkou rozvoja silnej európskej identity je, že ju veľa ľudí používa ako synonymum identity EÚ, čo potom takmer automaticky vylučuje tých, ktorí nemajú k EÚ pozitívne asociácie alebo sú geograficky mimo jej hraníc. To znamená, že občianstvo, ako sa chápe v tomto T-Kite a v oblasti vzdelávacej mobility v Európe, presahuje právny pojem a právny štatút občana. Dúfajme, že otvára dvere každému, kto má pocit spolupatričnosti k Európe a pociť, že v jej kontexte môže konať ako občan.

Okrem pocitu spolupatričnosti je ďalším aspektom, ktorý treba zvážiť, či sa mladí ľudia (aj dospelí) cítia motivovaní zapojiť sa do formovania Európy. Aj keď cítia spolupatričnosť, zložitost' európskej úrovne môže byť ohromujúca a demotivujúca.

Pri premýšľaní o tom, ako stimulovať mladých ľudí, aby boli aktívni a angažovaní v európskom kontexte, je jedným zo základných spôsobov, ako zvýšiť ich účasť, pozrieť sa na spôsoby, ako ich zapojiť do participácie (bez ohľadu na úroveň, na ktorej sa to deje). Štúdiá z roku 2017 Nové a inovatívne formy participácie mládeže v rozhodovacích procesoch uvádza päť rôznych foriem participácie mládeže na rozhodovaní: mládež rady a iné formálne štruktúry; spoluriadenie a koprodukcija; deliberatívna účasť; aktivizmus a protest; a digitálna účasť. Potom pokračuje v prieskume zainteresovaných strán, aby pochopil, ktoré z týchto piatich foriem sú medzi mladými ľuďmi najbežnejšie.

Výsledky naznačujú, že „spoločný manažment a koprodukcija“ a „deliberatívna účasť“ sú na všetkých úrovniach výrazne menej bežné ako iné formy participácie. „Rady mládeže a podobné štruktúry“ sa vo všeobecnosti považujú za najbežnejšiu formu participácie na miestnej úrovni. Na národnej a regionálnej úrovni sú distribúcie „aktivizmu a protestu mládeže“, „rady mládeže a podobných štruktúr“ a „digitálnej participácie“ vo všeobecnosti podobné (Crowley a Moxon 2017: 25).

Realita je taká, že väčšina foriem participácie je zvyčajne vyhradená pre miestne a regionálne (potenciálne národné) úrovne. Tomi Kiilakoski a Anu Gretschel (2014) vo svojom článku „Výzva k štruktúrovaným príležitostiam participácie“ píšú, že najmä pre mladých ľudí je dôležité bezprostredné okolie. Jednou z výziev, ktoré existujú v európskom kontexte, je preto, ako poskytnúť toto spojenie s bezprostredným okolím a zároveň zachovať celkový kontext. Ako cítiť, že participácia má priamy vplyv na každodenný život mladého človeka, no zároveň zachovať európske príležitosti v perspektíve. Jednou z odpovedí by mohla byť podpora mladých ľudí, aby pochopili, že zmeny uskutočnené na európskej úrovni majú priamy vplyv aj na tie najmenšie časti ich života, ako aj na to, ako sa Európa a jej hodnoty odrážajú na úrovni komunity.

Európa tu môže poskytnúť most. Keďže národné štáty začínajú byť vnímané ako menej vplyvné a menej relevantné v našich globalizovaných životoch, Európa môže poskytnúť nadnárodný priestor pre komunikáciu a konanie v solidarite so zvyškom sveta. Mladí ľudia vedia, že tam vonku je väčší svet ako ich miestne komunity a že Európa môže poskytnúť príležitosti na objavovanie, učenie sa a zapájanie sa. Širší európsky priestor môže ponúknuť fórum na výmenu riešení a tiež na spoločné vytváranie riešení. Toto je zmysel, myšlienka a potenciál európskeho občianstva. (Rada Európy a Európska komisia 2017: 5)

Uvedomiť si, že vaša identita a hodnoty sú rešpektované a odzrkadľované v európskom kontexte, je veľmi dôležitým krokom k rozvoju európskej identity a k ochote objavovať vzrušujúce príležitosti, ktoré Európa ponúka. To prináša pocit pohodlia v tomto konkrétnom kontexte, byť „doma“, bez ohľadu na to, odkiaľ pochádzate alebo dokonca kde žijete, a dúfajme, že aj motiváciu konať pri formovaní tohto „domu“. Na jednej strane by sa pocit spolupatričnosti mohol posilniť účasťou na projektoch vzdelávacej mobility, či už ide o mládežnícku výmenu, kurz odbornej prípravy, dobrovoľníctvo alebo mládežnícky tábor. Na druhej strane možno európsku identitu a európske občianstvo vnímať ako kanál, prostredníctvom ktorého môžu mladí ľudia konať podľa svojich snov a vášní. Facilitátori učenia môžu zohrávať dôležitú úlohu pri zvýraznení tohto kanála a uľahčení prístupu k nemu. „Pri ich usmerňovaní pracovník s mládežou alebo mládežnícky vodca pretvára mládežnícku aktivitu alebo organizáciu ako nástroj sociálnej, politickej, kultúrnej a dokonca ekonomickej zmeny“ (ibid.: 83). A to isté platí pre vzdelávaciu mobilitu.

Kritické občianstvo mládeže a vzdelávacia mobilita

V procese posilňovania učiacich sa, aby konali podľa svojich hodnôt, musia pracovníci s mládežou a mládežnícki lídri spolu s facilitátormi učenia čeliť výzve, ktorú Yael Ohana (2020) nazýva „plíživou depolitizáciou európskej práce s mládežou“.

Ohana identifikuje deväť oblastí intervencie v boji proti tejto depolitizácii a jednou z nich je (znovu) zvážiť obsah práce s mládežou (ktorý zahŕňa aj projekty vzdelávacej mobility) a zahrnúť doň témy vrátane moci, Európy/európskej integrácie, politiky a politiky, demokracie, právny štát a ľudské práva, ako aj súčasne domáce a európske polemiky a dilemy súčasnej spoločnosti a histórie. Malo by sa to robiť otvorene a bez odsudzovania.

Ďalšou oblasťou intervencie, ktorú Ohana navrhuje, je „europeizácia práce s mládežou“, so silným pozvaním pre mládežnícku prácu, aby povzbudzovala a podporovala mladých ľudí pri rozvíjaní ich európskej identity, uvažovaní o európskych hodnotách a práci s nimi a celkovo ich zapájala do európskej témy a kritickú diskusiu.

Ale kde je v tom všetkom to „kritické“? Kritická časť znamená, že konanie je premyslené a boli urobené vedomé rozhodnutia. Voľby, ktoré sú založené na významných hodnotách, ktoré boli premietnuté, pochopené a stali sa súčasťou identity a bytia človeka. Takto sa aktívne občianstvo približuje k chápaniu zdieľanému v časti 2.2 o aktívnom občianstve – má „schopnosť premyslenej a zodpovednej participácie“.

„Kritický“ tiež spája občianstvo s jeho politickou úlohou a kritické občianstvo mládeže sa považuje za zdôraznenie politického rozmeru v práci s mládežou, najmä v rámci európskych programov pre mládež.⁴⁸

V článku v časopise Coyote „Európska práca s mládežou: centrum pre globálnych kritických občanov?“, podľa prieskumu Bryonyho Hoskinsa je uvedených šesť rôznych typov občanov, s ktorými sme sa mohli stretnúť počas moderných dejín v európskych krajinách. Jedným z nich je kritický občan.

Kritický občan je všeobecným názvom pre rôzne nové teórie, ktoré sa snažia vytvoriť rám pre aktívne občianstvo. Aspekty občianskej kompetencie považované za predpoklady kritického občianstva sú schopnosť kriticky analyzovať „sociálne problémy a nespravodlivosť“, napríklad naučiť sa pýtať sa, prečo sú ľudia bez domova, namiesto toho, aby ste len zbierali peniaze na ich nakŕmenie (Westheimer a Kahne 2004: 4) a iné sociálne hodnoty ako empatia a starostlivosť (Veugelers 2011). (Hoskins a Lavchyan 2018)

Preto kritické občianstvo mládeže vyžaduje kritické myslenie a kritické porozumenie, kritický prístup k rôznym zdrojom informácií a starostlivé zváženie toho, ako ovplyvňovať a formovať svoju komunitu prostredníctvom konania.

2.2.3. Globálne občianstvo

Globálne občianstvo sú práva, povinnosti, činy a identita založené na hodnotách globálnych ľudských práv a potrebe vytvárať sociálnu spravodlivosť v rámci krajín a medzi nimi, vykonávané na miestnej, národnej a globálnej úrovni s využitím individuálnej aj kolektívnej akcie. (tamže)

Zatiaľ čo európske občianstvo je dôležitým pojmom v oblasti európskych projektov vzdelávacej mobility, globálne občianstvo môže byť viac v súlade s hodnotami, ktoré sa vzdelávacia mobilita snaží podporovať. „Čo je dôležité, je to, že keď sú jednotlivci zapojení do každodenných akcií a rozhodovania na akejkoľvek úrovni, občania chápali a zaujímali sa o vzťah a účinok týchto rozhodnutí na iných ľudí na celom svete“ (ibid.).

Globálne občianstvo a globálny rozmer učenia sa priamo súvisia so stimulovaním medzikultúrneho dialógu v prostredí neformálneho vzdelávania. Ukazovateľ 12 „Ukazovatele medzikultúrneho dialógu v nem. formálne vzdelávacie aktivity“ sa zameriava na globálnu dimenziu: „Aktivita zvyšuje povedomie účastníkov o globálnej prepojenosti a úlohe solidarity a spolupráce pri riešení globálnych výziev.“⁴⁹

Zámerom zdôrazňovania globálneho občianstva nie je znížiť význam európskeho občianstva. Namiesto toho má podporovať globálnu zodpovednosť a konanie založené na hodnotách, ktoré berú do úvahy blaho všetkých ľudí a planéty ako celku.

Myšlienkový provokatér

Aktívne občianstvo alebo občianstvo kritickej mládeže? Európske občianstvo alebo globálne občianstvo? Ktoré „občianstvo“ je kľúčom k vzdelávacej mobilite?

Pri pohľade na vyššie uvedené otázky je jasné, že sú formulované tak, aby podnietili diskusiu prostredníctvom polarizovaných rozhodnutí. Zároveň si ani jeden z prístupov k občianstvu nemá protirečiť – ich základom je občianstvo a jeho podstatným prívlastkom „aktívne“. Pri výbere však ako

48. Pozri www.jugendfuereuropa.de/ueber-jfe/projekte/critical-youth-citizenship/, prístupné 12. októbra 2020.

49. Pozri <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/> ukazovatele, prístupné 12. októbra 2020.

Ak chcete pristupovať k (aktívnemu) občianstvu v projekte vzdelávacej mobility, je potrebné zvážiť nuansy a rôzne uhly každého z nich.

- Prináša kritické občianstvo mládeže nový, svieži rozmer pohľadu na aktívne občianstvo? Alebo to robí len autentické aktívne občianstvo tým, že mu dáte nový názov?
- Aby sa budúce generácie stali aktívnymi občanmi, musia byť najprv kritickými mladými občanmi?
- Prinášajú európske hodnoty zásadný rozdiel v tom, ako sa človek správa ako aktívny občan na miestnej úrovni?
- Vedie zameranie sa na európske občianstvo automaticky k aktivite na miestnej a národnej úrovni?
- Bráni európske občianstvo ľuďom v rozvoji ich globálneho občianstva?
- Je globálne občianstvo konečným cieľom všetkých občianstiev? Ak áno, malo by mať prednosť pred ostatnými?

V konečnom dôsledku to nemusí byť o výbere medzi rôznymi prístupmi, ale keď premýšľate o svojom projekte vzdelávacej mobility, určite by ste sa mali rozhodnúť pre uhol pohľadu, ktorý by ste chceli použiť, a pákový bod, ktorý použijete.

Ak by ste sa chceli nad tým zamyslieť, T-Kit 7 – Európske občianstvo v práci s mládežou (Rada Európy a Európska komisia 2017) a práci s mládežou určite môže priniesť mnoho rôznych pohľadov a pohľadov.

2.2.4. Aké je prepojenie so vzdelávaním založeným na hodnotách v oblasti mobility a aktívneho občianstva?

Naučiť sa byť demokratickým občanom je kľúčovým faktorom participácie. ... Účasť sa dá naučiť; vo všetkých vzdelávacích prostrediach na rôznych typoch škôl, prostredníctvom neformálneho vzdelávania, na univerzitách, prostredníctvom práce s mládežou, v komunitách, ako súčasť odborného vzdelávania a na miestach odbornej prípravy. Učenie sa participácii ide ruka v ruku so zatriktívňovaním učenia a rozvíjaním demokratických a participatívnych prístupov a metodológií, ako je učenie sa rovesníkov, učenie sa praxou (cvičenie, zábava, dobrovoľníctvo, právo robiť chyby). Butt-Pošnik a kol. (2014: 10)

Tieto veľmi cenné odporúčania vyžadujú, aby učenie o participácii bolo dostupné všetkým mladým ľuďom, najmä tým, ktorí majú menej príležitostí. Autori uznávajú potrebu zážitkového, interaktívneho a pútavého učenia, ktoré je jedným z ústredných pilierov vzdelávacej mobility. Okrem toho požadujú poskytovanie podporných štruktúr a mentorstva pre proces učenia, ktorý je uznávaný v úlohe facilitátorov učenia. Bryony Hoskins tvrdí, že úloha facilitátorov v neformálnom vzdelávaní je životne dôležitá, pretože obaja môžu facilitovať hodnotovo orientované vzdelávanie týkajúce sa dôležitých otázok a poskytovať príležitosti na ich zažitie.

„Výskum Berrefjordur ukázal, že práca s mládežou učí mladých ľudí porozumieť a predovšetkým praktizovať aktívne občianstvo a inklúziu“ (Hoskins 2004: 4).

Jedno ponaučenie zo vzdelávacieho programu Youthful Europe⁵⁰ je, že aktívna účasť má priamu súvislosť s pocitom spolupatričnosti človeka ako niečoho, čo pochádza z toho, že je ochotný zmeniť realitu, ktorú pociťuje ako svoju vlastnú – aby bolo prostredie „doma“ lepšie. pre nich obývateľných. Čím viac mladí ľudia cítia, že patria, tým viac sa zúčastňujú a potom sa ich pocit spolupatričnosti ešte viac posilňuje. Aktívna účasť je kľúčom k vytvoreniu vízie Európy ako príležitosti a, dúfajme, k vyvinutiu tlaku na tých, ktorí rozhodujú, aby to tak aj zostalo.

Európske občianstvo je dôležité, pretože vo svojej širšej koncepcii zahŕňa motiváciu a záväzok byť aktívnym historickým účastníkom pri formovaní budúcnosti miestnych, národných a európskych spoločností, berúc do úvahy význam vývoja európskeho kontinentu vo vzťahu k zvyšku sveta. (Da Silva 2017)

Aby to bolo možné, Nuno da Silva tvrdí, že práca s mládežou musí prevziať transformačnú úlohu a vyzvať študentov, aby pracovali na základných osobných otázkach, ako sú hodnoty, ako aj vonkajšie tlaky na ich zdravie a pohodu. Jeho slová sa ozývajú aj pri implementácii vzdelávacej mobility v akomkoľvek inom kontexte a učiaci sa sú vyzvaní, aby formovali svoju realitu a komunity okolo seba „vytváraním nápadov a prototypových iniciatív, ktoré experimentujú so zmenami na kolektívnej úrovni sociálnych štruktúr, ako je ekonomika, správa vecí verejných. a právo a infraštruktúry, ako sú spôsoby výroby, technológie, poľnohospodárstvo, energetika, doprava prostredníctvom úsilia, ktorého výsledkom sú riešenia obojstranne výhodné“ (ibid.).

Kontext európskej vzdelávacej mobility poskytuje veľa inšpirácie na skúmanie, kritické úvahy a dialóg o hodnotách. Poskytuje rámec, aj keď je dosť voľný a rôznorodý, ale stále dostatočne pevný

50. Vzdelávací program Youthful Europe bol iniciatívou rakúskych, nemeckých a poľských národných agentúr pre Erasmus+: Program Mládež v akcii a tri regionálne centrá SALTO (SEE, EECA a Euromed) v rokoch 2011-18, www.salto-youth.net/rc/see/activities/active-european-citizenship-and-identity/youthfuleurope/, prístup 12. októbra 2020.

byť dobrou východiskovou pôdou. Predstavuje tiež dobrý východiskový bod na zamyslenie sa nad pocitom spolupatričnosti k Európe a ochotou (alebo jej nedostatkom) konať pri jej formovaní. Ako už bolo uvedené, skúsenosti s vzdelávacou mobilitou môžu poskytnúť priestor na širšie porovnávanie ako predtým, a preto urýchliť rozvoj vlastnej identity, či už jej zmenou alebo konsolidáciou toho, čo už existovalo. Ak existuje otvorenosť, ak sa ľudia spájajú s ostatnými, spájajú sa s ich hodnotami a nachádzajú medzi sebou podobnosti v európskom kontexte, existuje veľká šanca, že si vypestujú silnejší pocit spolupatričnosti. Tento pocit spolupatričnosti môže byť stále nejednoznačný, ale bude mať prinajmenšom kotvy v spoločných hodnotách, spoločných víziách a dúfajme, že aj v spoločnej potrebe konať, aby sa Európa stala čo najžiadanejšou.

Hodnotový prístup a vzdelávanie zamerané na činnosť

V závere tejto časti sa vrátíme k „akčnej“ časti aktívneho občianstva a opäť sa pozrieme na to, ako možno hodnoty uviesť do praxe, alebo skôr ako môžu byť ľudia aktívnymi občanmi so silným hodnotovým základom a aké kroky sú potrebné na to, aby sa tak stalo. Je dôležité, aby facilitátori učenia zvážili tento proces, ako ho dekonštruovať a sprevádzali učiacich sa na každom kroku. Na tento účel prinášame perspektívu vzdelávania zameraného na akciu.

Ako je možné vidieť na obrázku 51, výchova zameraná na akciu vedie k akcii, ktorá je však vopred premyslená a nie je založená na impulze. Chceli by sme poukázať na ten istý proces, pričom by sme mali inú perspektívu. V zásade, v prístupe vzdelávacej mobility založenom na hodnotách, učenie sa môže a malo by byť uľahčené učiacim sa, ktorí cítia potrebu byť aktívni, zúčastňovať sa, ovplyvňovať a formovať. Táto akcia by však mala byť založená na hodnotách. Mladí ľudia by sa týmito hodnotami nemali nechať indoktrinovať, ale mali by im pomôcť proces uvedomenia, porozumenia a kritickej reflexie. Keď teda prijímajú tieto hodnoty, cítia sa nútení konať uvedomelým, informovaným a kritickým spôsobom, aby spoluvytvárali svoju komunitu pre blaho všetkých.

2.3. Demokracia a pluralizmus

"Demokracia je to, čo robíme tu a teraz, a nie to, čo pre nás urobí niekto iný neskôr, keď sa dostanú do kresiel moci."

Tony Benn, *Brániť sa: vystupovať za socializmus v osemdesiatych rokoch*

Ako je vidieť v úvode, Rada Európy aj Európska únia majú demokraciu ako základnú hodnotu. Čo to však presne je a ako to možno podporiť prostredníctvom vzdelávacích mobilit?

51. Reprodukované z Grzemny D. (2017).

2.3.1. Niektoré základy demokracie

Demokracia je o moci ľudu (v gréčtine: *dēmos* = ľud a *kratia* = moc).⁵² Ako je opísané v Compass (Rada Európy 2012), príťažlivosť a sila myšlienky demokracie vychádza z dvoch kľúčových princípov:

1. **Individuálna autonómia:** myšlienka, že nikto by nemal podliehať pravidlám, ktoré boli dané inými. Ľudia by mali byť schopní ovládať svoj vlastný život (v rozumnej miere).
2. **Rovnosť:** myšlienka, že každý by mal mať rovnakú možnosť ovplyvňovať rozhodnutia, ktoré ovplyvňujú ľudí v spoločnosti.

Existujú rôzne typy demokracie. Priama demokracia je miesto, kde o rozhodnutiach hlasujú ľudia, takže účasť je základom. Toto je zvyčajne spôsob, akým fungujú menšie skupiny, ale pri väčšom počte ľudí je to ťažké a nemôže vždy chrániť práva menšinových skupín. V týchto prípadoch sa zvyčajne používa nepriama alebo zastupiteľská demokracia: ľudia (alebo aspoň oprávnení členovia štátu) vykonávajú právomoc vlády prostredníctvom volených zástupcov. Je to založené na niektorých základných princípoch, ako je napr. osoba/jeden hlas, rovnosť pred zákonom a rovnaké práva na slobodu prejavu, kde sa rovnako zohľadňujú preferencie a záujmy všetkých občanov (Verba 2001). Práva a slobody sú (alebo by mali byť) zdieľané všetkými. Spôsob rozhodovania môže byť hlasovaním, väčšinou (nadpolovičná), nadpolovičnou väčšinou (aspoň dvojtretinovou) alebo konsenzom, pri ktorom zaznieva široká škála názorov bez ohľadu na veľkosť alebo silu. pod- skupina, ale nakoniec sa všetci dohodnú na rozhodnutí.

Existuje mnoho rôznych typov demokracie. Tu je niekoľko, o ktorých ste možno doteraz veľa nepočuli, no poskytnite tému z rôznych uhlov pohľadu, ktoré môžu priamo prepojiť projekty vzdelávacej mobility:

Ekologická demokracia	Ide o integráciu spoločnosti a prírody. Vyžaduje si to účasť občanov jednotlivo aj kolektívne. Často sa spája s trvalo udržateľným rozvojom alebo „zeleným kapitalizmom“ (Peters 2017). Otázkou je, ako môže náš individuálny ekologický vplyv ovplyvniť ostatných.
Participatívna demokracia	Individuálna účasť na politickom rozhodovaní, ktoré sa ich dotýka, často prostredníctvom priamej akcie, a nie zastupovania. ⁵³ Ľudia by mali mať rozhodovaciu právomoc úmernú tomu, do akej miery sú rozhodnutím ovplyvnení. Napríklad systém spoločného riadenia Rady Európy dáva mladým ľuďom a verejným orgánom zodpovedným za otázky mládeže rovnaké slovo. Rozhodnutia, ktoré sa priamo dotýkajú mladých ľudí, sa robia s nápadmi a skúsenosťami mladých ľudí. ⁵⁴
Kozmopolitná demokracia	Pre niektorých ide o postoj, ktorý sa snaží zohľadňovať rozdiely v kontexte globalizácie, a tým uznávať inakosť. ⁵⁵ Pre iných ide o rozšírenie demokracie za hranice jednotlivých politických spoločností. „Cieľom kozmopolitnej demokracie je vybudovať svetový poriadok schopný podporovať demokraciu na troch rôznych (ale vzájomne sa podporujúcich) úrovniach: (1) demokracia vo vnútri národov; (2) demokracia medzi štátmi; (3) globálna demokracia“ (Archibugi 1998). Medzinárodná spolupráca zahŕňa „prekrývajúce sa komunity osudu“ (Held a kol. 2005). To znamená, že rozhodnutia prijaté v národných alebo regionálnych demokraciách sa často dotýkajú ľudí mimo volebného obvodu, ktorí podľa definície nemôžu voliť. Ľuďom tiež dáva možnosť byť občanmi svojho štátu a zároveň občanmi širších skupín, ako je Európska únia, čo podporuje národné aj európske občianstvo.
Kreatívna demokracia	John Dewey, známy reformátor vzdelávania pôsobiaci na začiatku 20. storočia, vysvetľuje, že demokracia je morálny ideál vyžadujúci skutočné úsilie a prácu ľudí – nie je to inštitucionálny koncept, ktorý existuje mimo nás. „Úlohou demokracie je navždy vytvoriť slobodnejšiu a humánnejšiu skúsenosť, na ktorej sa všetci podieľajú a ku ktorej všetci prispievajú“ (Dewey 1976). Demokraciu bolo podľa Deweyho niečo vytvoriť.

Mnohé mládežnícke a komunitné projekty vychádzajú z demokratického prístupu alebo využívajú demokratický prístup, na ktorom možno stavať. Demokracia je vnútorne spojená s participáciou. Je to potrebné, keď existuje inkluzívny prístup alebo široká rôznorodosť účastníkov a keď sa v rozhodovacom procese musia vyvážiť rôzne potreby a záujmy, aby sa projekt posunul vpred. Priorita tohto sa zvyšuje v projekte vzdelávacej mobility, keďže je jasné, že

52. www.lexico.com/definition/democracy, prístup 12. októbra 2020.

53. www.lexico.com/definition/participatory_democracy, prístup 12. októbra 2020.

54. www.coe.int/en/web/youth/co-management, prístupné 12. októbra 2020.

55. Ako napríklad v práci Ulricha Becka, nemeckého sociológa, ktorý presadzoval prepojenosť moderného sveta.

je potrebný spravodlivý rámec pre skupinu, ktorá by bola ešte rozmanitejšia (vrátane rôznych jazykov, kultúr atď.). Demokratický prístup poskytuje základný systém pre rast iných hodnôt. Facilitátor učenia v rámci týchto projektov by mal zvážiť hodnoty, ktoré sú najdôležitejšie pre skupinu, s ktorou pracujú, a podľa toho zvoliť demokratický prístup. Napríklad, ak je vzdelávacia mobilita o znižovaní odpadu, ktorý má udržateľnosť ako spoločnú základnú hodnotu, mohlo by to dobre súvisieť s ekologickým demokratickým prístupom. Na druhej strane, ak ide o posilnenie postavenia účastníkov konať (pravdepodobne by všetky projekty vzdelávacej mobility mali mať aspoň jej prvok!), potom je kreatívna demokracia dôležitým prístupom k výchove.

2.3.2. Pluralizmus

"Svetlo a tma: každý nevedel, že ten druhý existuje."

Ashim Shanker, nezabudni dýchať

„Množné číslo“ znamená mnoho: viac ako jednu pozíciu, skupinu, princíp, stav, myšlienku, zdroj informácií, zdroj moci atď. Podľa slovníka⁵⁶ je pluralizmus v demokracii tam, kde koexistujú dva alebo viac zdrojov autority. Môže to byť na politickej úrovni aj na úrovni občianskej spoločnosti. Môžu to byť rôzne politické strany, ktoré sa delia o moc, alebo o úroveň decentralizácie, takže moc nedrží ani jedna politická strana, alebo kde menšinové skupiny zachovávajú svoje kultúrne tradície vedľa seba, alebo kde existuje viacero zdrojov médií, ktoré zaručujú rôzne zdroje informácií. V pluralitnej demokracii existuje nezávislosť organizácií od štátu. Rôzne skupiny môžu mať rôzne záujmy a môžu pôsobiť ako „skupiny veta“ s cieľom zmeniť alebo dokonca zničiť legislatívu. Mimovládne organizácie často využívajú svoje zdroje na ovplyvňovanie a lobovanie za svoje vlastné záujmy. Aby tento systém fungoval, musia existovať jasné občianske práva, ako je sloboda prejavu a organizácie. Dobre fungujúci a podporovaný sektor občianskej spoločnosti je nevyhnutný pre pluralizmus v demokracii.

Myšlienkový provokatér

Čo je dôležitejšie: zapojiť sa do občianskych aktivít alebo voliť? Alebo treba vždy kombinovať oboje?

Demokracia nie je niečo, na čo sa čaká. Je to proces a sloboda, ktorá by sa mala pravidelne využívať na miestnej, národnej a medzinárodnej úrovni. Ide o to, aby ste uznali svoju rolu občana a prispeli k prospechu spoločnosti, a nie aby ste boli divákom, ktorý za vás nechá rozhodovať iných. Znamená to akúkoľvek malú akciu vykonanú občanmi, ktorí sú kľúčovými prvkami demokratického mechanizmu. Aktívna a podporovaná občianska spoločnosť je v plne fungujúcej pluralitnej demokracii nevyhnutná. Zapojenie sa do miestnych aktivít, zmena vo vašej komunite alebo

56. www.lexico.com/definition/pluralism, prístup 12. októbra 2020.

zapojenie sa do miestnej kampane sú príklady toho, ako povzbudiť ľudí k aktivite. Ale čo demokratický systém – nemalo by byť prioritou, aby všetci ľudia volili, aby sa politika a zákony mohli zmeniť?

- Volíte v každých voľbách? Ak nie, prečo nie? Ak áno, prečo?
- Čo má väčší vplyv, občianske aktivity alebo hlasovanie za zmenu?
- Čo je dôležitejšie propagovať u mladých ľudí – pravidelná účasť na miestnych občianskych aktivitách, príp. zabezpečiť, aby hlasovali?
- Do akej miery podporujete NEVOLENIE ako formu aktívneho občianstva?
- Aby sme skutočne praktizovali demokraciu, mal by byť každý človek zapojený do občianskych akcií?
- Tým, že ľuďom ukladá aktívne občianstvo (napr. povinné hlasovanie ako v Belgicku alebo Luxembursku), robí to čo obmedzuje ich slobodu? Aká je hranica medzi právom a povinnosťou?

Tento prístup uznávania rôznych úrovní autority a alternatívnych vplyvov na tvorbu politiky možno modelovať na mnohých úrovniach a preniesť ho až na malé miestne projekty so skupinou mladých ľudí. Pluralistický prístup pomáha podporovať projekty vzdelávacej mobility tým, že podporuje alternatívne perspektívy a poskytuje priestor pre rôzne príspevky a potreby. Pluralizmus zároveň podporuje celú myšlienku kritického občianstva mládeže, pretože poskytuje viacero myšlienok, zdrojov a perspektív. Ak sa na veci pozeráme inak, počúvame alternatívy, môže dôjsť k zmene.

„Sloboda myslenia, svedomia a náboženstva... spoločnosť bez pluralizmu názorov nie je len netolerantná; obmedzuje aj vlastné možnosti rozvoja novými a možno vylepšenými smermi“.⁵⁷

2.3.3. Význam v prostrediach vzdelávacej mobility

Rovnováha medzi osobným vzdelávaním a skupinovými procesmi v projekte vzdelávacej mobility je životne dôležitá. Odráža demokratický systém práv jednotlivca verzus zhromaždenie ľudí, spájanie častí. Skupinové plénarne zasadnutia, najmä v kruhu, odzrkadľujú rovnosť a zdieľanie slobôd medzi všetkými.

Pre skupinové pobytové aktivity je dôležité poskytnúť priestor pre skupinové procesy, ktoré môžu z rôznych dôvodov zahŕňať výkonové displeje. Rôzni účastníci môžu zdieľať niekoľko hodnôt a príspevkov, ktoré sú rovnako platné, ale môžu byť vo vzájomnom rozpore. To si vyžaduje starostlivé riadenie a facilitáciu zo strany facilitátora. Rôznorodejšie prístupy znamenajú, že existuje viac riešení.

Kvalitné vzdelávacie mobility stavajú na účasti a príspevku pre komunitu. Ak nejaké rozhodnutie ovplyvní účastníka, mal by sa do toho zapojiť: „Nič o nás bez nás“ je známy slogan, ktorý mnohí používajú v oblasti mládeže. Od projektov vzdelávacej mobility sa očakáva, že budú mať vplyv na komunitu – tak hostiteľskú komunitu projektu mobility, ako aj komunitu vysielajúcu, z ktorej ľudia odchádzajú a do ktorej sa potom vracajú. Toto meranie zmeny je tiež potrebné zvážiť: ako sa meria vplyv? Vplyv na koho? Čo je východiskom pre ľudí? Ako vidia, či niečo posunuli alebo zlepšili?

Cieľom je, aby účastníci využili svoje skúsenosti a spoločnú prax na to, aby neskôr urobili zmenu vo svojom vlastnom prostredí. Je dôležité podporovať vytváranie konsenzu a ukázať, ako to môže ovplyvniť zmenu rôznymi spôsobmi.

Byť občiansky zmysľajúci, vedomý si svojej domovskej komunity a svojej novej dočasnej komunity „vzdelávacej mobility“, je rovnováha, ktorú by mal facilitátor podporovať.

So súčasným znižujúcim sa priestorom pre občiansku spoločnosť v mnohých krajinách⁵⁸ vrátane členských štátov EÚ môžu byť medzinárodné platformy niekedy spôsobom, ako šíriť povedomie, poskytovať alternatívne prístupy, osvetliť a osviežiť demokratický prístup s cieľom vrátiť sa domov s obnovenou motiváciou a odhodlaním.

Toto všetko sú príklady podpory jednotlivcov a skupiny, aby sa „učili praxou“ o pluralizme a demokracii.

⁵⁷ Článok 18 Všeobecnej deklarácie ľudských práv citovaný v Compasse (Rada Európy 2012).

⁵⁸ Viac informácií a vyjadrené stanovisko Rady Európy k tejto veci nájdete na www.coe.int/en/web/youth/shrinking-space, prístupné 12. októbra 2020.

- **Demokracia je založená na rovnosti.** Toto priamo súvisí s inklúziou: všetci ľudia by sa mali cítiť zastúpení a mali by mať podiel na tomto procese. Malo by existovať vedomé povedomie a ochrana menšín v skupine, ktoré môžu nesúhlasíť alebo konať inak ako hlavný prúd. Zodpovednosti by mali byť rozdelené rovnomerne. Rovnako ako Korzická republika z roku 1755, 59 sa uistite, že vo vašom projekte je rodová rovnosť – a tiež iná rovnosť!
- **Rozlišujte medzi rovnosťou a spravodlivosťou.** Poskytnite rôznym ľuďom viac alebo inú podporu, že zapojenie je rovnaké. Môže ísť napríklad o jazyk alebo preklad alebo o použitie rôznych metód na zvýšenie dôvery ľudí v účasť na procese alebo pri budovaní konsenzu. Tu je dôležité urobiť veci transparentnými.⁶⁰
- **Verejný život.** Mať priestor na voľné zhromaždenie mimo oficiálneho času plenárneho zasadnutia. Toto je o dávaní rovnakú príležitosť zapojiť sa pre každého, vrátane menšín (vezmite do úvahy množstvo rôznych typov menšinových skupín, ktoré môžu existovať – nehovoríme len o náboženstve alebo osobe so zdravotným postihnutím – môže to byť aj úroveň kompetencií alebo sebadôvery).
- **Zákon a poriadok.** Vzorové väčšinové hlasovanie, super väčšinové a konsenzuálne rozhodovanie prostredníctvom vašej činnosti. Majte od začiatku skupinovú dohodu, ktorá poskytuje „práva a neprávosti“ vašej zdieľanej komunity, uistite sa, že je spravodlivá pre všetkých a chráni menšiny. Je to príklad konsenzuálnej demokracie, kde majú menšinové názory rovnakú váhu. Poskytuje sociálne normy pre každého prostredníctvom vzostupnej kontroly.
- **Zákonodarstvo.** Zvážte, ako sa robia rozhodnutia počas vášho školenia alebo projektu. Ktoré prvky môžu byť ovplyvnené a ktoré nie a kým? Urobte to transparentné a uveďte dôvody. Umožnite všetkým zúčastneným osobám priame vlastníctvo niektorých procesov. Nezabalte si plenárny programový čas:
- mať priestor na návrhy a iniciatívy, systémy na hlasovanie a priestor na nesúhlas. Povolíť lobovanie. Zahrňte flexibilitu do svojho plánovania a do svojho postoja.
- **Viac ako jedno centrum moci.** Dôraz je kladený na učenie, nie na osobnosti. Majte úlohy jasné, vyvážené a spravodlivo rozdelené. Hrajte na silné stránky ľudí a tiež poskytnite priestor na učenie a rozvoj.
- **Mier a demokracia – čo je na prvom mieste?** Transformácia konfliktov je dôležitou kompetenciou facilitátora:⁶¹ používanie situácií ako vzdelávacej skúsenosti, transparentné a preventívne riešenie situácií skôr, ako sa môžu stať akútnymi. Účastníci majú v týchto prípadoch aj zodpovednosť.⁶² Ich voľby a rozhodnutia ovplyvňujú nielen ich vlastný proces učenia, ale aj proces učenia sa skupiny. Demokratický prístup k tomu pomáha.
- **Demokratické voľby nie sú vždy riešením.** Niektoré rozhodnutia sa robia hlasovaním ťažko konsenzus 30 ľudí: možno nie je čas na zodpovednú podporu potrebného procesu. Niekedy nie je používanie systému hlasovania správnu metódou – sú všetci voliči rovnako informovaní o pozadí a dôsledkoch rozhodnutí? Čo s iracionálnymi voličmi, ktorí by mohli skresliť hlasovanie? Nezabúdajte, že možnosťou je aj zastupiteľská demokracia. Konajte transparentne. Ujasnite si to: o ktorých aspektoch rozhodla menšia skupina, ktorá na to dostala právomoc, a ktoré faktory sa pri rozhodovaní brali do úvahy.

Pozrite si aj Aktivitu 11: Skupinové hodnoty, ktorú možno použiť na podporu procesu budovania skupiny a prevedie účastníkov krok za krokom procesom definovania hodnôt, ktoré ich spájajú.

2.3.4. Referenčný rámec kompetencií pre demokratickú kultúru Rady Európy

Ako už bolo uvedené, ide o rámec kompetencií, ktoré sa považujú za nevyhnutné na to, aby ľudia spolu žili ako rovnocenní v kultúrne odlišných demokratických spoločnostiach. Rámec možno použiť pri poskytovaní vzdelávacej relácie v rámci vzdelávacej mobility. Je postavená na podporu demokratických hodnôt, postojov a praktík – najprv ako kultúra na život a až potom ako spoločnosť, ktorú treba budovať. Referenčný rámec bol pôvodne vyvinutý s formálnym vzdelávaním ako cieľovou skupinou, ale je jasne prispôsobiteľný pre iné vzdelávacie prostredia. Uznáva, že aj keď demokratické inštitúcie budujú a platia daňoví poplatníci, demokracia je „kultúrou, ktorá

59. Korzika bola prvou ústavou, ktorá priznala ženám starším ako 21 rokov volebné právo, aj keď bolo po kolonizácii Francúzskom obmedzené: <https://borgenproject.org/womens-suffrage-movement/>.

60. Pozri časť 2.6.3.

61. Pozri T-Kit 6 – Základy školenia a T-Kit 12 – Transformácia konfliktov: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kits>.

62. Pozri kapitolu 3, oddiel 3.7.5, pododdiel o zodpovednosti vo vzdelávacích prostrediach.

sa žije, zdieľa a koná sa“ a ako také by sa malo začleniť medzi všetkých mladých ľudí, aby sa „zmocnili ako autonómnych demokratických činiteľov“.

V tomto rámci sa zdôrazňuje životne dôležitá potreba priestorov pre občiansku spoločnosť. Miesta a priestory pre dialóg sú základom demokratickej kultúry – a tieto musia byť otvorené pre prístup a účasť pre VŠETKÝCH, čo si na mnohých miestach vyžaduje prácu a zmenu. Ako spoločnosť organizuje tieto miesta občianskej spoločnosti môže „umožniť, usmerňovať, obmedzovať alebo brzdiť demokratickú účasť“. To zahŕňa online priestory a digitálne kanály, ktoré sa považujú za rovnako platné a sú podporované rámcom.

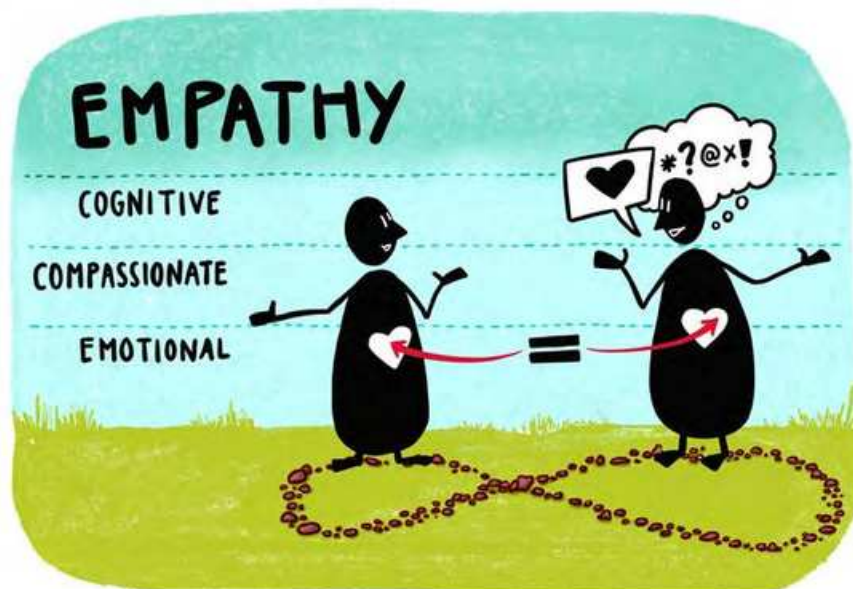
Rozvoj demokratickej participácie zahŕňa skutočný prvok diverzity – pohľad na rôzne presvedčenia, pozadie a názory a hľadanie spôsobov, ako vyriešiť konflikty medzi nimi. Ktoré postoje a správanie nemožno akceptovať? Rámec oživuje vzájomnú závislosť medzi demokraciou a medzikultúrnym dialógom, dôležitosť medzinárodného a medzikultúrneho dialógu; základnú potrebu diskusie, dialógu a chápania rozdielov v našich dnešných spoločnostiach. Nie je to vždy jednoduché a vyžaduje si to „vysokú úroveň medzikultúrnej kompetencie a veľmi značnú emocionálnu a sociálnu citlivosť, odhodlanie, vytrvalosť a odvahu“ (Rada Európy 2018: 22). Facilitátori vzdelávania v rámci projektov mobility majú zodpovednosť za oživenie demokracie v medzinárodnom a medzikultúrnom prostredí, v ktorom pracujú. Do akej miery sa ako facilitátor vedome zameriavate na zahrnutie demokratického prístupu do poskytovania vašich sedení? Všimli ste si prepojenie medzi participáciou a demokratickým rámcom, ktorý poskytujete?

2.4. Empatia a štedrosť

"Empatia je jednoducho počúvanie, zadržiavanie priestoru, zadržiavanie úsudku, emocionálne spojenie a oznamovanie toho neuveriteľne liečivého posolstva, že nie ste sami."

Brené Brown – výskumník a rozprávač

Empatiu možno považovať za kompetenciu v tom zmysle, že je možné ju rozvíjať a lepšie ju využívať. Schopnosť vcítiť sa do druhých si človek môže rozvinúť cvičením, účasťou na rôznych cvičeniach a vynaložením úsilia. Umožňuje spojenie na hlbšej úrovni s inými ľuďmi a zdieľanie pocitov a spoločné pochopenie potrieb toho druhého.

Oblasť psychológie definuje tri rôzne typy empatie: kognitívnu empatiu, emocionálnu empatiu a súcitnú empatiu.⁶³ Možno ich chápať ako spojenie na mentálnej úrovni, emocionálnej úrovni a praktickej rovine:

- **Kognitívna empatia** je schopnosť porozumieť pocitom a myšlienkam iných ľudí. Človek áno. Nepotrebuje cítiť to isté ako ostatní v tomto type empatie, ale skôr sa spojiť prostredníctvom vedomostí a skúseností, pochopiť, čím ten druhý prechádza.

⁶³. Vid' Bariso

- **Emocionálna empatia** (tiež známa ako afektívna empatia) je schopnosť cítiť sa rovnako ako ostatní . Praktickým príkladom je pocit, že „vaša bolesť je moja bolesť“.
- **Súcitná empatia** je schopnosť konať s cieľom podporiť druhých: vykonať nejaký druh činnosti to pomôže ostatným vyrovnať sa s ich emóciami a myšlienkami, ktoré môžu mať.

Ako praktický príklad troch typov, ak váš priateľ ukončil dlhodobý romantický vzťah, prvým krokom, ktorý by ste mohli urobiť, je pokúsiť sa predstaviť si, čo daná osoba prežíva. Ako to teraz ovplyvní ich život? Čo sa zmení?

Potom by ste sa spojili na úrovni emocionálnej empatie hľadaním skúseností, ktoré ste vo svojom živote zažili, ktoré sú podobné a ktoré vo vás môžu vyvolať rovnaké pocity ako u vášho priateľa. Môžete cítiť rovnaký smútok, smútok, hnev alebo akýkoľvek iný pocit, ktorý môže prežívať váš priateľ.

V neposlednom rade sa spojte na úrovni súcitnej empatie tým, že urobíte niečo, čo podporí vášho priateľa. Možno ich objímete alebo si uvaríte šálku čaju, aby ste mali pocit tepla a pohodlia.

Na európskej úrovni sa empatia niekoľkokrát spomína v kompetenčných modeloch Európskej stratégie odbornej prípravy (ETS)⁶⁴ (pre školiteľov a pracovníkov s mládežou). Pre školiteľov sa uvádza ako kritérium a/alebo indikátor týkajúci sa dvoch oblastí kompetencií: Pochopenie a uľahčenie individuálnych a skupinových vzdelávacích procesov a Zmysluplná komunikácia s ostatnými. V modeli pre mládežníckych pracovníkov pracujúcich na medzinárodnej úrovni je empatia prítomná aj v dvoch kompetenčných oblastiach: Úspešná spolupráca v tímoch a Zmysluplná komunikácia s ostatnými. Dôležitosť empatie ako kompetencie pri vzdelávacích mobilitách je teda jasná, a to tak pre školiteľov (a facilitátorov učenia vo všeobecnosti), ako aj pre pracovníkov s mládežou. Empatia je spomenutá aj v niekoľkých ďalších publikovaných T-Kitoch,⁶⁵ od praktických cvičení na rozvoj empatie, pri rozvoji udrža-a ako kľúčové prvky pre koučovanie a medzikultúrne vzdelávanie. Empatiu možno vidieť v základoch solidarity a skutočne bola identifikovaná ako jeden zo základných kameňov vo výskume 4Myšlienka pre solidaritu (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020). S toľkými odkazmi v rôznych dokumentoch je jeho dôležitosť jasná nielen pre udržanie vzťahov medzi facilitátormi a účastníkmi, ale aj ako integrálna súčasť samotného učenia.

2.4.1. Empatia ako hodnota

Ako môže byť empatia hodnotou, ak je to kompetencia? Ak empatiu berieme ako hodnotu v našom živote, ako niečo, čo nás vedie pri prijímaní rozhodnutí a konaní, potom môžeme vidieť, ako môže byť kompetenciou a hodnotou zároveň. Túto hodnotu môžeme použiť ako kompas na označenie toho, kam ísť, ktorým smerom sa vydať, ako vodiaci princíp, aby sme sa pokúsili spojiť s inými ľuďmi, porozumieť im, cítiť sa rovnako ako oni a podľa toho konať. Empatia môže prelomiť medzikultúrne bariéry, stereotypy a predsudky už len tým, že je prítomná pri konaní a správaní sa k druhým.

Vyvolávač myšlienok

Je empatia zručnosťou, znalosťou, postojom, plnou kompetenciou alebo hodnotou? Sú to všetky tieto veci?

Empatiu je možné študovať, praktizovať, rozvíjať a môže viesť človeka k určitému správaniu. Zdá sa to byť veľmi zložitá, s mnohými vrstvami a je takmer nemožné ho úplne integrovať do života (keďže existujú tri rôzne typy empatie, ako sa uvádza, ktoré sa môžu zdať neprekonateľné, ak je možné súčasne praktizovať). Ale je to naozaj také ťažké?

- Môže mať človek vedomosti o empatii a nesprávať sa empaticky?
- Ak je možné rozvíjať empatiu ako zručnosť, je možné ju rozvíjať aj ako hodnotu?
- Mali by sa tieto tri typy empatie rozvíjať spoločne? A je potrebné rozvíjať všetky tri typy?
- Mať empatiu ako hodnotu – stačí to na rozvoj empatie ako kompetencie?

Dá sa povedať, že na to, aby ste mohli konať empaticky, stačia malé kroky. Čítať, študovať, rozprávať, byť otvorený, byť zvedavý počúvajte a cvičte. Jedna vec v čase môže spôsobiť, že empatia rastie v každom človeku.

64. Pozri kompetenčný model ETS pre trénerov, www.salto-youth.net/rc/training-and-cooperation/trainercompetencedevelopment/trainercompetences/ a kompetenčný model ETS pre pracovníkov s mládežou, www.salto-youth.net/rc/training-and-cooperation/tc-rc-nanetworktcs/youthworkers-competence-model/, prístupné 12. októbra 2020.

65. Pozri tiež T-Kit 12 – Konflikt transformujúci mládež; T-Kit 13 – Udržateľnosť a práca s mládežou; T-Kit 8 – Sociálna inklúzia; T-Kit 7 – Európske občianstvo v práci s mládežou a T-Kit 4 – Interkultúrne vzdelávanie, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kits>, dostupné 12. októbra 2020.

Pri vzdelávacích mobilitách je empatia kľúčovým faktorom, ktorý by mal byť vždy prítomný. Vo väčšine európskych mobilit sa študenti zapoja do interkultúrneho prostredia, spoznajú nových ľudí a kultúry, a preto je nevyhnutné, aby bola empatia prítomná ako vedúca hodnota. Všetci zainteresovaní ľudia, od organizátorov až po účastníkov, môžu lepšie a ľahšie spolupracovať, ak budú nasledovať empatiu ako hodnotu a podľa toho aj konať.⁶⁶

V histórii je možné vidieť, kedy empatia nadobudla mimoriadnu dôležitosť ako hodnota, čím sa zmenili spoločenské pravidlá a zákonov. Napríklad zvýšenie hodnoty empatie a rešpektu k ľudskej dôstojnosti viedlo k zrušeniu otroctva a trestu smrti (v mnohých krajinách).⁶⁷ V rôznych obdobiach vyplával na povrch záblesk hodnoty empatie a zmenil spoločnosť a svet, v ktorom žijeme. Empatia ako hodnota má moc odomknúť krásne veci v ľudstve. Ľudské práva idú napríklad ruka v ruku s empatiou.

Empatia k iným ľuďom nám umožňuje rozpoznať v nich ľudskosť, vidieť ich ako blízkych a nie cez optiku rasizmu, xenofóbie, diskriminácie a akéhokoľvek iného odsudzujúceho a predsudkového správania. Ľudské práva sú základom napĺňania základných potrieb ľudí, ktoré možno lepšie vnímať a pochopiť, keď je empatia v popredí.⁶⁸

V tejto fáze je dôležité nezamieňať empatiu ako hodnotu a empatiu ako kompetenciu. Ako uvidíme v nasledujúcich kapitolách, empatia ako kompetencia je prirodzená. Krajne pravicové skupiny môžu mať empatiu ako konkurenciu aspoň pre svojich členov. Nevedomým spôsobom majú k sebe empatiu, ale nie ako hodnotu, ktorá by ich správanie mala viesť s každým, koho stretnú, vrátane ľudí, ktorí sú od nich veľmi odlišní.

2.4.2. Empatia ako súčasť ľudskej prirodzenosti

Dobrá správa. Väčšina populácie má empatiu ako súčasť svojho spôsobu bytia a konania už od narodenia. Veda v skutočnosti tvrdí, že ľudia, ktorým chýba empatia, majú nejaký druh poruchy, napríklad psychopatiu. Avšak aj to je stále diskutabilné a niektoré nedávne štúdie v skutočnosti naznačujú, že ľudia s psychopatiou majú empatické spojenia, ale jednoducho sa rozhodli empatiu nepoužívať, ako vypínač, ktorý môžu zapnúť a vypnúť, keď chcú.⁶⁹ Veda vysvetľuje, že mozog má to, čo sa nazýva „zrkadlové neuróny“. ⁷⁰ Sú to neuróny, ktoré sa aktivujú, keď vykonávame nejakú činnosť alebo keď vidíme, že niekto niečo robí. Strielajú rovnakým spôsobom, či už pre naše vlastné činy, alebo len pozorovaním iných. Jednoduchým príkladom je reakcia, ktorú máme, keď vidíme niekoho padať a zraňovať sa. Naše telo a tvár sa sťahujú, ako keby sme to boli my, a nie osoba, ktorú vidíme. Niekedy dokonca z našich úst vychádza zvuk, presne tak, ako by sme to robili, keby nás niečo bolelo (napr. „au“, „argh“). Sú to zrkadlové neuróny, vďaka ktorým sa spájame s inými ľuďmi a interagujeme v spoločnosti. Je to tiež jeden zo spôsobov, ako sa deti učia v ranom štádiu pozorovaním a zrkadlením dospelých. Je celkom zaujímavé pochopiť a zamyslieť sa nad tým, ako náš mozog reaguje rovnakým spôsobom, keď sa nám alebo inej osobe niečo stane.⁷¹

Ďalšia vedecká časť empatie súvisí s oxytocínom, známym aj ako „hormón lásky“. Je to hormón, ktorý hlavne umožňuje kontrakciu maternice počas pôrodu a stimuluje laktáciu pre detské mlieko. Viaceré štúdie ukazujú, že aj keď je to hlavná funkcia tohto hormónu, v skutočnosti súvisí aj so sociálnym správaním a hladiny oxytocínu ovplyvňujú empatiu, dôveru, uznanie a samozrejme aj väzbu medzi matkou a dieťaťom. Na podporu prirodzeného rozvoja oxytocínu sa odporúča objímať sa, robiť jogu alebo meditovať, počúvať hudbu, robiť niečo pekné pre druhých, pohladkať psa a pod. Pre účely tohto T-Kitu nie je potrebné ísť ďalej do vedeckých detailov a existujú aj iné knihy, ktoré túto tému pokrývajú veľmi dobre.⁷² Dáva nám to však základ pochopiť, že empatia je súčasťou nášho biologického zloženia okrem toho, že ovplyvňuje sociálne správanie.

Empatia je tiež kľúčovým prvkom pri mnohých iných osobných a spoločenských problémoch, a preto je dôležité, aby sa s ňou vo vzdelávacích prostrediach zaobchádzalo. Problémy duševného zdravia, ako sú depresia, samovražedné sklony, syndróm vyhorenia, stres atď., sa môžu ľahšie riešiť pomocou empatie. Napríklad tým, že budete prítomný pre ostatných a aktívne počúvate

Tening ich podporí, pomôže pri spájaní, ukáže im, že nikto nie je sám a že psychické problémy nemusia riešiť sami. Ak sa človek dokáže vcítiť do druhých, ľahšie sa tomu druhému otvorí a bude sa vedieť prejavovať a požiadať o podporu. To je tiež veľmi spojené so zraniteľnosťou a schopnosťou ukázať ju bez toho, aby sme boli súdení.⁷³ Ďalší príklad sily empatie

66. Naučte sa, ako rozvíjať empatiu v skupine pomocou aktivity 7: Cesta mojich hodnôt a aktivity 13: Urob hodnotový krok.

67. Viac o tom, ako sa zmenila empatia v spoločnosti, pozri Krznaric (2014).

68. Pozri Aktivitu 18: Časová os hodnôt, ako zvýšiť povedomie o zmenách v spoločnosti.

69. Pozri www.sciencedaily.com/releases/2013/07/130724200412.htm, prístupné 12. októbra 2020.

70. Pozri Rizzolatti a Sinigaglia (2008).

71. Pozri www.oepf.org/sites/default/files/Mirrors%20in%20the%20Mind.pdf a https://greatergood.berkeley.edu/article/item/do_mirror_neurons_give_empathy, prístup 12. októbra 2020.

72. Pozri Zak (2012).

73. Pozri kapitolu 3, časť 3.7.8 o zraniteľnosti.

je, keď sa stáva širším, a to nielen medzi ľuďmi, ale v širšom zmysle aj so svetom a prírodou. Potom sa empatia stáva základom udržateľnosti a starostlivosti o životné prostredie podporovaním empatie voči rastlinám, zvieratám a prírode vo všeobecnosti. Používanie empatie na tejto úrovni je ako nasadenie špeciálnych šošoviek, ktoré nám umožňujú hlbšie sa spojiť s prostredím a vidieť ho ako našu súčasť a nie oddelene. Je však dôležité spomenúť, že toto je len úvaha o tom, k čomu môže empatia viesť, a nezakladá sa na faktoch, ktoré dokazujú, že ľudia, zvieratá a rastliny majú medzi sebou empatiu. Napriek tomu je to dobrá úvaha a jej uvedenie do praxe by mohlo spoločnosti pomôcť pozrieť sa na trvalo udržateľné životné prostredie z inej perspektívy.⁷⁴

Jedným zo spôsobov, ako praktizovať a podporovať hodnotu empatie, sú skúsenosti s učením. V tomto bode je dôležité nadviazať spojenie s cyklom zážitkového učenia.⁷⁵ Jedným z krokov je mať skúsenosť, ktorá môže mať rôzne formáty, ako napríklad simulačné cvičenie, hranie rolí alebo debata. V špecifickom prípade empatie by mal byť typ zážitku spojený s tým, že vstúpite do topánok iných, aby ste sa cítili a experimentovali ako iný človek. Vžite sa napríklad do kože starého človeka, ktorý nemá fyzickú silu. Aký odlišný by bol váš život? Dokázali by ste vo svojom prostredí urobiť všetko, čo si prajete? Boli by ste schopní vykonávať malé činnosti, ako je otvorenie pohára?⁷⁶

Vo vzdelávacích prostrediach môžu mať tieto druhy simulačných skúseností veľký vplyv na účastníkov a po znížení cyklu zážitkového učenia budú schopní ho reflektovať, analyzovať skúsenosť, konceptualizovať ju a integrovať ju do vlastného života. Podpora tohto procesu a reflexie umožní človeku lepšie si uvedomiť každodenné činy a lepšie sa vžiť do ťažkostí a prekážok, ktorým môže čeliť viacero ľudí.

2.4.3. Dôležité body o empatii, ktoré treba mať na pamäti, najmä v prostredí učenia

Podľa Romana Krznarica (2014) existujú štyri blokátory empatie: predsudky, autorita, popieranie a vzdialenosť.

- Predsudok je pravdepodobne najviditeľnejší alebo najľahšie pochopiteľný. Každý má predsudky, ktoré spôsobujú, že spojenie s ostatnými je ťažšie. Predsudky vyplývajú z predsudkov každého človeka, ktoré sú zvyčajne zakorenené vo vzdelaní, informáciách a skúsenostiach, ktoré si nesie. Interkultúrne vzdelávanie, výchova k ľudským právam a iné prístupy môžu podporiť boj proti predsudkom a podporu empatie.
- Autorita súvisí s dodržiavaním príkazov bez spochybňovania, z rešpektu, strachu alebo iných pocitov a hodnoty. Príkladom toho sú norimberské procesy po skončení druhej svetovej vojny⁷⁷, kde boli nacistické armády obvinené z vojnových zločinov a ich obhajoba bola založená na predpoklade, že iba plnili rozkazy. Úrad, ich nadriadení im dávali príkazy a oni ich potrebovali plniť. Chýbala im empatia voči obyvateľstvu, ktorého sa dotýkali. Aby sme mohli fungovať v spoločnosti, musíme mať zákony a dodržiavať ich, ako aj rešpektovať autority, ako je polícia, a hierarchické pozície pri ich implementácii. To však neznamená, že človek nemôže klásť otázky, mať kritické myslenie a byť empatický voči ostatným, než slepo plniť príkazy.⁷⁸
- Popieranie je spôsob myslenia, ktorý zahadzuje fakty. Môžete si napríklad prečítať príbeh o manufaktúrach a nie verte tomu alebo povedzte, že sú to falošné správy. Alebo neprispievať na charitu, pretože si možno myslíte, že peniaze nebudú použité správne, a tak znížite akúkoľvek vinu alebo výčitky, ktoré môžete počítať za nekonanie.
- Vzdialenosť má jasný vzťah k empatii na geografickej úrovni. Čím sú nám veci bližšie, tým väčšia je miera empatie. Ak napríklad dôjde k zemetraseniu na inom kontinente, naša reakcia nebude taká, ako keby k nemu došlo v našom regióne. Na európskej úrovni je príkladom požiar v katedrále Notre-Dame v roku 2019, ktorý vyvolal rýchle reakcie Európanov na podporu a rýchle a obrovské finančné zbierky na nápravu škôd. Ťažšie sa vcítiť do vecí, ktoré nevidíme alebo sa k nim nevieme vžiť.
- Všetkým stereotypom, či už ide o produkt politiky, náboženstva, nacionalizmu alebo iných síl, je spoločné snaha o dehumanizáciu, vymazanie individuality, zabrániť tomu, aby sme sa niekomu pozreli do očí a dozvedeli sa jeho meno. Dôsledkom je vytvorenie kultúry ľahostajnosti, do ktorej empatia len ťažko preniká. Roman Krznaric (2014)

Takže ak vezmeme do úvahy tieto blokátory, výber učebných prostredí, ako aj úloha facilitátorov učenia môže podporiť povedomie a prípadné zníženie blokátorov. To sa dá dosiahnuť pestovaním

74. Pozri časť 2.8 o udržateľnosti.

75. Viac o tomto modeli pozri v kapitole 4, časť 4.1.3 o zážitkovom učení a dôležitosti zhrnutia.

76. Ak chcete podporiť empatiu voči iným ľuďom, pozrite si Aktivitu 16: Čo potrebujete? a 23: Rozhovor s niekým, s kým nesúhlasíš.

77. Pozri tiež Milgramov experiment, www.simplypsychology.org/milgram.html, prístupný 12. októbra 2020.

78. Ak chcete získať viac informácií o tom, ako implementovať tento koncept, odporúčame vám Aktivitu 27: Prestávka na kávu.

rozvoja empatie vo vzdelávacích prostrediach a zároveň vyvolávanie diskusií o blokátoroch. Zvyšovanie povedomia o nich je o krok ďalej pre lepšie pochopenie empatie a ako ju praktizovať a rozvíjať, pričom si uvedomujete prekážky. Dokonca aj s prítomnosťou blokátorov empatie, rozvíjaním a praktizovaním empatie (ako kompetencie) a jej integráciou do vlastných procesov (ako hodnoty) sa tiež zvýšia šance na zníženie účinku blokátorov. Vzdelávacie prostredie k tomu môže prispieť vytvorením kultúry spojenia, starostlivosti, zvyšovania povedomia o predsudkoch, stereotypoch a iných aspektoch každého človeka, ktoré spôsobujú, že ľudia sa navzájom odpájajú namiesto toho, aby sa starali a podporovali.

Vzdelávacie prostredie a facilitátori učenia sú životne dôležité v boji proti ľahostajnosti, násiliu, vylúčeniu a nenávisti. Dá sa to dosiahnuť organizovaním praktických cvičení, ktoré zvyšujú hladinu oxytocínu (akékoľvek cvičenie alebo cvičenie pohody a starostlivosti, napr. objímanie), podporuje porozumenie, spojenie, kontakt a schopnosť pozeráť sa jeden druhému do očí a rozpoznať človeka, ktorý tam je. Schopnosť vidieť za všetkými ich činmi a správaním, že existuje človek, ktorý trpí, má svoje skúsenosti, vlastné hodnoty a vlastné dôvody, ktoré vedú k činom, je prvým krokom k rozpoznaní empatie.

Myšlienkový provokatér Ako môžeme konať s empatiou ako hodnotou voči ľuďom, ktorí sa správajú nenávisným alebo urážlivým spôsobom?

Prirodzenejšie je cítiť empatiu ako súčiť s utrpením alebo predovšetkým s ľuďmi, ku ktorým máme blízko, alebo s tými, ktorí zdieľajú naše hodnoty a svetonázor. Empatia by však mala spočívať v uznaní ľudskosti v každom človeku bez ohľadu na to, ako sa správa, a bez ohľadu na to, aké ťažké to môže byť, hlbšie sa pozrieť na dôvody a skúsenosti, ktoré vedú k takémuto správaniu. To sa ľahšie povie, ako urobiť, najmä v kontexte procesu učenia založeného na hodnotách, kde je nenávisné alebo urážlivé správanie v rozpore s kľúčovými hodnotami, ktoré sú vedome podporované a od ľudí sa očakáva, že budú podľa nich konať.

- Keď je niekto násilný voči druhému, mala by byť prvá reakcia skôr empatická ako odsudzujúca?
- Je možné byť empatický ku každému jednému človeku?
- Môžu mať empatiu aj ľudia, ktorí majú rasistické a xenofóbne správanie?
- Znamená praktizovanie empatie, že všetky spôsoby správania a postoje sú prijateľné?
- Ako byť empatický a napriek tomu poslať správu, že určité správanie nie je prijateľné?
- Ako nájsť rovnováhu medzi potrebami jednotlivca a bezpečnosťou iných?

Na stanovenie hraníc a limitov je oceňovanie bezpečnosti a starostlivosti o seba rovnako dôležité ako nácvik empatie. To by mohlo viesť k jasnej (alebo skôr čo najjasnejšej) hranici medzi tým, do akej miery sa vcítiť a do akej miery sa chrániť vytváraním hraníc a vyhýbaním sa spojeniam s ostatnými.

Viac informácií o tom, ako sa vysporiadať s touto dilemou, nájdete v kapitole 3, časti 3.5 o výzvach súvisiacich s facilitačným hodnotovým vzdelávaním.

2.4.4. Aké miesto má v tejto časti štedrosť?

Veľkorysosť dopĺňa empatiu, pretože je to akt darovania niečoho cenného, či už je to predmet, produkt, služba, čas, láska atď. s ostatnými, na zmiernenie utrpenia alebo na vytváranie pozitívnych pocitov a emócií. Predpokladá sa, že štedrosť je spojená s nezištnosťou, kde sa akt dávania stáva dôležitejším ako vaše vlastné potreby alebo túžby. Je to ďalší krok po empatii, konať podľa potrieb druhých a starať sa o druhého človeka na úrovni dávania. So štedrosťou a empatiou môžu súvisieť aj iné slová a hodnoty, ako je láskavosť, altruizmus, dobročinnosť, ušľachtilosť a podobne. Prečo teda uprednostňovať štedrosť pred inými hodnotami? Pretože v dnešnej dobe je nevyhnutné utíšiť ego (so všetkými jeho stereotypmi, zaujatosťami a predsudkami) a stať sa darcom, niekým, kto koná solidárne, stará sa o komunitu a robí svet lepším, namiesto sebeckého prístupu zobrať si čo najviac. V súvislosti s pandémiou, akou je Covid-19, viac ako kedykoľvek predtým ide štedrosť ruka v ruku s empatiou, kde je skutočná potreba vzájomnej podpory a dávať druhým.⁷⁹ Stále existujú ľudia, ktorí berú viac, ako potrebujú. a možno sa správajú zjavne sebecky (pravdepodobne s dôvodmi správať sa tak v súlade so svojimi hodnotami alebo potrebami). Nariadenie sociálnej, alebo skôr fyzickej vzdialenosti, zvyšuje dôležitosť a prioritu tejto hodnoty: s továrňami, ktoré menia svoju obvyklú výrobu na výrobu potrebných materiálov, ako sú tvárové masky;

⁷⁹ Ako to riešiť v praxi, pozri Aktivita 26: Zdroje a udržateľnosť.

podpora od susedov, ktorí dávajú to, čo majú, aby ostatní netrpeli, zostať doma, aby sa predišlo ďalším infekciám (áno, zostať doma môže byť prejavom štedrosti, ak je to v prospech všetkých).

Veľkorysosť pozdvihuje ľudskosť nad každodennú súťaž o úspech, o bohatstvo, o stúpanie po rebríčku postavenia na pleciach iných. Vďaka tomu sú ľudia „ľudskejší“, viac prepojení a v harmónii, starajú sa o toho druhého. Ako spieval John Lennon vo svojej piesni „Imagine“ (1971):

Nepredstavujte si žiaden majetok
Zaujímaloby ma, či môžete
Nepotrebujeť chamtivosť alebo hlad
Bratstvo človeka.
Predstavte si, že všetci ľudia zdieľajú celý svet.

Vkladá do ľudí „láskavosť“, čím sa stáva „ľudskosťou“.

Veľkorysosť je u ľudí prirodzená. Rovnako ako empatia, naša biológia nás robí prirodzene veľkorysími.⁸⁰ Deti v ranom veku ľahko ponúkajú veci jeden druhému a cudzím ľuďom. To znamená, že kým nezačnú mať jasnejšie vnímanie rozdielu medzi sebou samým a druhým a nestanú sa trochu majetnejšími, chcú určité veci len pre seba (napr. hračky). Štedrosť je pre nás taká prirodzená, že zvyčajne sa každý človek bude cítiť lepšie, keď dáva,⁸¹ keď je štedrý. Prečo teda ľudia vo všeobecnosti nie sú takí štedrí? Alebo sú? Nedostatok štedrosti je spojený so strachom z nedostatku a nedostatku hojnosti. Ako môžeme niečo dať, keď mi to nestačí? A práve tento strach a uznanie seba a druhých treba prekonať do myslenia hojnosti a podpory. My namiesto Mňa a Teba (alebo Ja a Iní). A štedrosť neznamena, že niečo strácam, keď dávam, ale skôr s myšlienkou, že to, čo dávam, naplňuje potreby druhej osoby. A niekedy ma to nič nestojí, niekedy to, čo dávam, nepotrebujem, alebo potrebuje niekto iný viac ako ja. Napríklad, ak farmár zožne viac, ako jeho rodina a priatelia potrebujú, prebytok môže dať susedom alebo ľuďom v núdzi.

V prostredí učenia sa môže štedrosť posilniť prostredníctvom rôznych iniciatív a akcií. Napríklad vytvorením pracovných skupín, ktoré sa budú počas vzdelávacej mobility starať o rôzne aspekty, ako je starostlivosť o skupinu (kontrola potrieb všetkých, poskytovanie občerstvenia a vody atď.). Veľkorysosť vo vzdelávacích prostrediach môže a mala by byť adresovaná aj miestnej komunite prostredníctvom rôznych akcií. Dobrovoľnícke aktivity sú toho najlepším príkladom a idú ruka v ruku so solidaritou⁸² a dopadom na komunitu. Čokoľvek, čo môže viditeľným spôsobom podporiť a posilniť ľudí, aby boli štedrí, je pridanou hodnotou akéhokoľvek vzdelávacieho prostredia; aj keď sa to na začiatku môže zdať falošné alebo nútené, čím viac sa to cvičí, tým viac sa to stáva zvykom a prirodzenosťou.

V tejto fáze je dôležitá osobitná poznámka o empatii a štedrosti v prostredí vzdelávacej mobility. Posilňovanie a presadzovanie týchto hodnôt od začiatku projektu podporí skupinu účastníkov, aby spolupracovali, učili sa navzájom a boli schopní vidieť perspektívy iných. Je to kľúčový prvok pri zabezpečovaní bezpečného priestoru na učenie sa a skúmanie rozmanitosti skupiny účastníkov. Ako je uvedené v iných kapitolách, je tiež základnou súčasťou interkultúrneho učenia. Či už pri krátkodobých mobilitách (niekoľko dní), alebo dlhodobom (niekoľko mesiacov), účastníci a facilitátori učenia budú musieť konať podľa týchto hodnôt, aby mohli naplno využívať vzdelávacie skúsenosti a byť schopní sa navzájom zapojiť s otvorenou myslou.⁸³

Predstavte si účastníka dlhodobej mobility v novej krajine, s novou organizáciou s novými ľuďmi. Ako veľmi sa môže cítiť ako „outsider“ a ako dlho bude trvať, kým bude integrovaný a začlenený? Aké zvláštne sa môže zdať osvojiť si zvyky a správanie nového miesta a nových ľudí tam? Ak sa však od začiatku vytvorí a udržiava kultúra empatie a štedrosti, a to z oboch smerov (účastník a facilitátor, účastník a komunita), tým rýchlejšie a ľahšie sa tento účastník bude cítiť pohodlne a integrované.

80. Viac na www.templeton.org/wp-content/uploads/2018/05/GGSC-JTF-White-Paper-Generosity-FINAL.pdf, prístup 12. októbra 2020.

81. Pozri www.medicalnewstoday.com/articles/318406, prístup 12. októbra 2020.

82. Pozri časť 2.7.

83. Viac v časti 2.6.

Mať empatiu a veľkorysosť ako témy, na ktoré sa treba zamerať vo vzdelávacích prostrediach, je nevyhnutné na podporu spojenia a starostlivosti medzi ľuďmi a vzájomnej podpory a spolupráce, ktorá robí svet lepším miestom. Tieto dve hodnoty samy o sebe majú potenciál vytvoriť dlhodobý vplyv na účastníkov a komunity. Ak na konci akejkoľvek aktivity vzdelávacej mobility účastníci rozvinú aspoň kúsok štedrosti a empatie voči ostatným účastníkom, facilitátorom, organizátorom a ďalším zapojeným ľuďom, budú tieto hodnoty naďalej rozvíjať vo svojom okolí, so svojimi priateľmi. , rodina, miestne komunity a pod. Je potrebné zasadiť tieto hodnotné semená vždy, keď je to možné, vo vzdelávacích prostrediach.

Takže hoci musíme ľuďom poskytnúť technické zručnosti, ktoré im pomôžu nájsť si zamestnanie, nemôžeme si dovoliť zanedbávať ešte základnejšie zručnosti – čítanie, písanie, myslenie, cítenie – ktoré im umožňujú stať sa plne realizovanými ľudskými bytosťami, ktoré sa starajú o svet, v ktorom žijú, a ľudí, ktorí ho s nimi zdieľajú.

Paul J. Zak (2012)

2.5. Ľudské práva

"Nikto nemôže byť skutočným človekom, kým iným v tom bráni."

Paulo Freire, Pedagogika utláčaných

Žiadna diskusia alebo publikácia o hodnotách by nebola úplná bez riešenia ľudských práv. Sú jedným z cieľov a princípov Rady Európy⁸⁴ a jednou z kľúčových hodnôt EÚ.⁸⁵ Okolo ľudských práv sa vyvinul celý prístup vo vzdelávaní, ktorý sa neprekvapivo nazýva výchova k ľudským právam. V kontexte tohto T-Kitu je dôležité vedieť, že veľké množstvo projektov vzdelávacej mobility je postavených na rôznych generáciách ľudských práv, ich podpore a činnosti v oblasti ľudských práv.

2.5.1. Čo sú ľudské práva?

Len pre istotu a na tej istej stránke táto časť začína stručnou definíciou ľudských práv. Pre hlbšie skúmanie detailov a náležitostí by určite ďalšou zastávkou mal byť Compass: príručka pre výchovu k ľudským právam s mladými ľuďmi (Rada Európy 2012).

Aby sme definovali ľudské práva, začneme presne od tohto miesta:

Ľudské práva sú ako brnenie: chránia vás; sú ako pravidlá, pretože vám hovoria, ako sa môžete správať; a sú ako sudcovia, pretože sa na nich môžete odvolať. Sú abstraktné – ako emócie; a rovnako ako emócie patria každému a existujú bez ohľadu na to, čo sa deje.

Sú ako príroda, pretože môžu byť porušené; a ako duch, pretože ich nemožno zničiť. Rovnako ako čas sa k nám správajú rovnako – k bohatým aj chudobným, starým aj mladým, bielym a čiernym, vysokým aj nízkym. Ponúkajú nám rešpekt a žiadajú nás, aby sme sa k ostatným správali s rešpektom. Rovnako ako dobro, pravda a spravodlivosť, môžeme niekedy nesúhlasiť s ich definíciou, ale uznávame ich, keď vidíme, že sú porušované. (tamže)

Ľudské práva ustanovujú základné štandardy, ktoré zaručujú všetkým ľuďom dôstojný život. V skutočnosti je dôstojnosť kľúčovým prvkom ľudských práv, ale je to jediná vec, ktorá je pre ľudské bytosti jedinečná. Ľudská dôstojnosť je spolu s rovnosťou jednou z dvoch kľúčových hodnôt ľudských práv.

Ľudské práva možno chápať ako vymedzenie tých základných noriem, ktoré sú nevyhnutné pre dôstojný život; a ich univerzálnosť je odvodená od skutočnosti, že v tomto ohľade sú si všetci ľudia rovní. Nemali by sme a ani nemôžeme medzi nimi robiť rozdiely. (tamže)

Tieto dve kľúčové hodnoty definujú množstvo ďalších, ktoré sú nevyhnutné na vytvorenie sveta založeného na rešpekte a nediskriminácii. Preto možno ľudské práva považovať za zhluk hodnôt.

Všeobecná deklarácia ľudských práv (UDHR)⁸⁶ definuje 30 veľmi dôležitých článkov a v článku 26 zahŕňa právo na vzdelanie.

Výchova má smerovať k plnému rozvoju ľudskej osobnosti ak posilňovaniu rešpektovania ľudských práv a základných slobôd. Bude podporovať porozumenie, toleranciu a priateľstvo medzi všetkými národmi, rasovými alebo náboženskými skupinami a bude podporovať aktivity Organizácie Spojených národov na udržanie mieru. (Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov v roku 1958)

84. www.coe.int/en/web/portal/human-rights, prístup 15. októbra 2020.

85. https://europa.eu/european-union/topics/human-rights_en, prístup 15. októbra 2020.

86. Všeobecná deklarácia ľudských práv, www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/, prístupná 15. októbra 2020.

Všeobecná deklarácia ľudských práv uznáva dôležitosť vzdelávania pre zabezpečenie toho, aby každý človek poznal svoje ľudské práva a bol schopný ich využívať a brániť, ako aj presadzovať a brániť práva iných.

Viedenská deklarácia a akčný program (1993)⁸⁷ bola ďalším dôležitým míľnikom v histórii ľudských práv, keďže uvádzala, že všetky ľudské práva sú univerzálne, nedeliteľné, vzájomne závislé a neodňateľné. To znamená, že sa vzťahujú na každého jedného človeka, keďže „všetky ľudské bytosti sa rodia slobodné a rovné v dôstojnosti a právach“. Nemožno ich odobrať ani stratiť, pretože súvisia so samotnou skutočnosťou ľudskej existencie a všetky ľudské bytosti ich majú od chvíle, keď sa narodia. Nie je možné ich interpretovať čiastočne a je potrebné ich vnímať ako celok, pretože sú na sebe navzájom závislé, aby zaručili plnohodnotný život v dôstojnosti. Okrem toho žiadne právo nie je dôležitejšie ako akékoľvek iné, alebo inými slovami, neexistuje žiadna hierarchia ľudských práv.

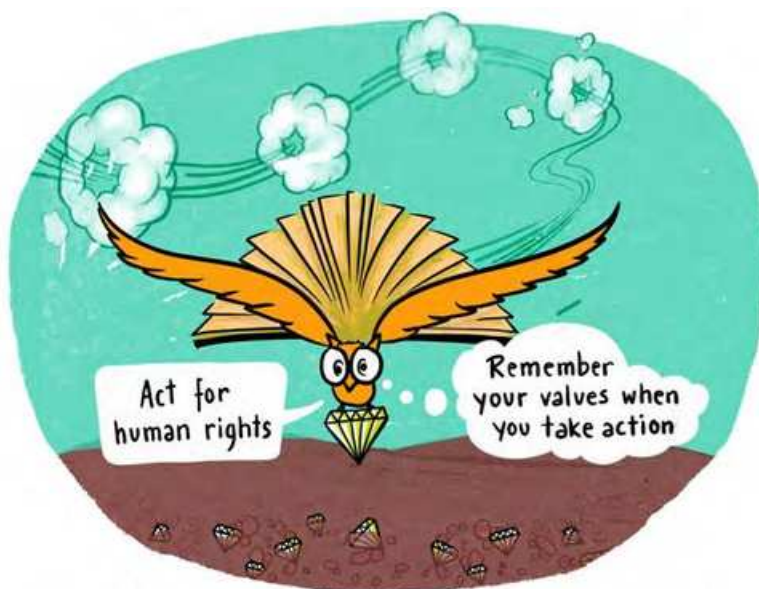
Myšlienkový provokatér

Aké univerzálne sú ľudské práva?

Ľudské práva sú univerzálne a od toho závisí ich uplatňovanie a rešpektovanie – vzťahujú sa na každého jedného človeka. Prichádzajú s imperatívom, aby ich každý prijal a praktizoval. V rôznych kultúrnych alebo náboženských kontextoch sú však niektoré z nich veľmi ťažko akceptovateľné, pretože sú v rozpore s niektorými inherentnými hodnotami a „zákonmi“. V skutočnosti niektorí ľudia tvrdia, že ľudské práva ako pojem vnucuje západný svet.

- Čím sú podľa vás ľudské práva univerzálne?
- Aby sa zabezpečila ich univerzálnosť, ako môžu byť podporované a akceptované medzi skupinami a kontextami, ktoré sú proti nim?
- Nie je označovanie ľudských práv univerzálnymi ospravedlnením pre ich nerešpektovanie?
- Prečo sú niektoré ľudské práva všeobecnejšie akceptované a uplatňované ako iné?
- Čo sa musí stať, aby si každý uvedomil ľudské práva?
- Ako môžeme zabezpečiť, aby sa ľudia na celom svete stali súčasťou diskusií o ľudských právach a cítili ich bližšie k ich realite?
- Do akej miery spochybňovanie univerzálnosti ľudských práv v skutočnosti znižuje jej význam?

Rozhodli sme sa zahrnúť túto otázku, pretože sme ju osobne zažili pri práci v rôznych oblastiach. rôznych prostredí a kontextov. V skutočnosti je to jedna z tém, ktoré možno riešiť a otvorene diskutovať so študentmi počas projektov mobility. To neznamená, že ľudské práva by sa nemali podporovať ako kľúčový rámec, ale skôr to, že umožnenie študentom preskúmať túto otázku z rôznych uhlov pohľadu by mohlo prispieť k posilneniu ich oddanosti ľudským právam a motivácii ich presadzovať.

87. Pozri www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/vienna.aspx, prístup 15. októbra 2020.

2.5.2. A čo je výchova k ľudským právam?

Keď sme v Úvode k tomuto T-Kitu definovali vzdelávanie založené na hodnotách, spomenuli sme, že vzdelávanie k ľudským právam (HRE) si vyžaduje učenie sa o ľudských právach, prostredníctvom nich a po nich. Tieto rôzne prístupy aktivujú rôzne prvky kompetencie. „O“ ľudských právach aktivizuje vedomosti, „prostredníctvom“ ľudských práv sú potrebné postoje a hodnoty, zatiaľ čo „pre“ ľudské práva uvádza veci do činnosti a vyžaduje zodpovedajúce zručnosti. V skutočnosti si vyžaduje rovnaký proces, aký bol vypracovaný v rámci hodnotovo orientovaného prístupu a vzdelávania zameraného na činnosť.⁸⁸ Vzdelávanie v oblasti ľudských práv zabezpečuje, že ľudia rozumejú, aké sú ich práva, sú schopní si ich osvojiť a zosúladiť s nimi svoje ostatné hodnoty, rozvíjať svoje schopnosti a mať konkrétne nástroje, ako na ne pôsobiť. Vzdelávanie k ľudským právam je okrem jednotlivca aj o aplikovaní tohto procesu na iných a o pocite, poznaní a schopnosti presadzovať a chrániť svoje práva. V konečnom dôsledku ide o aktívne prispievanie k budovaniu kultúry ľudských práv v komunite. „Je to kultúra, v ktorej sú ľudské práva rovnakou súčasťou života jednotlivcov ako jazyk, zvyky, umenie a väzby na miesto“ (Rada Európy 2012).

Keďže ide o základné ľudské právo⁸⁹, vzdelávanie o ľudských právach by malo byť prístupné pre všetkých mladých ľudí, ale ako sa uvádza v *Compass* (ibid.), realita ukazuje, že väčšina mladých ľudí v Európe má malý alebo žiadny prístup k vzdelávaniu v oblasti ľudských práv. Aby sa to zmenilo, bol vyvinutý kompas a s ním spojené školenie multiplikátorov na miestnej, národnej a európskej úrovni.⁹⁰

Projekty vzdelávacej mobility môžu a mali by zabezpečiť, aby vzdelávanie v oblasti ľudských práv ako súčasť prístupu založeného na hodnotách bolo prístupné všetkým mladým ľuďom a podporuje ich v kritickom uvažovaní o hodnotách a rozhodovaní sa podľa nich konať. Je to preto, že posilnenie postavenia mladých ľudí, aby sa stali aktívnymi občanmi, je súčasťou kultúry ľudských práv. Ľudské práva a prístup založený na právach by zároveň mali byť základom všetkých projektov mobility a vytvorené vzdelávacie prostredia musia rešpektovať ľudské práva a súvisiace hodnoty.

Na vytvorenie takéhoto prostredia a na uľahčenie vzdelávania o ľudských právach musia mať aj facilitátori učenia kompetencie alebo primerané vedomosti, zručnosti, postoje a hodnoty. Školenie škopiteľov v oblasti výchovy k ľudským právam (TOHRE) Rady Európy⁹¹ je od roku 2003 jedným z najvyhľadávanejších školení v oblasti európskej mládeže. Zahŕňa kompetencie potrebné na uľahčenie vzdelávania o ľudských právach. Kompetenčný model ETS pre škopiteľov má napríklad niekoľko ukazovateľov venovaných škopiteľom, ktorí uľahčujú vzdelávanie v oblasti ľudských práv v rámci svojej oblasti kompetencií: Byť občiansky angažovaný.⁹²

Výchova k ľudským právam si vyžaduje holistické učenie,⁹³ čo znamená, že zahŕňa celého človeka – myseľ, telo a dušu. Holistické učenie znamená nielen brať ohľad na človeka ako celok, ale aj na súvislosti a systémy, ktoré so sebou nesú. Má silné spojenie s integritou⁹⁴, pretože to človek musí cítiť, robiť, prejavovať, povzbudzovať a uľahčovať, čo je veľmi dôležitá vec, ktorú treba zväžiť, pokiaľ ide o ľudské práva.

HRE je tiež vzdelávanie s otvoreným koncom. Poskytuje základy, ale nie recepty. Poskytuje šošovky, cez ktoré by sa malo na veci pozerieť a skúmať ich. HRE, ktoré je jedným z príkladov vzdelávania založeného na hodnotách, má hodnoty, ktoré poskytujú rámec a šošovky, cez ktoré sa môžu pozerieť, ale študenti sú povzbudzovaní, aby skúmali, kriticky uvažovali a hľadali odpovede bez toho, aby podkopali rámec alebo základy ľudských práv. V tom sú povzbudzovaní, aby prijali nejednoznačnosť možných odpovedí. V súvislosti s tým sú študenti povzbudzovaní, aby hľadali a angažovali sa v objasňovaní hodnôt: „identifikovať, objasňovať a vyjadrovať svoje vlastné presvedčenia a hodnoty a konfrontovať ich s ostatnými v bezpečnom rámci založenom na dôstojnosti každej ľudskej bytosti, slobode myslenia a vyjadrovania a rešpektovanie názorov iných“ (Rada Európy 2012). Okrem toho je v programe *Compass* potrebné zväžiť aj ďalší dôležitý aspekt, a to „začať od miesta, kde sú ľudia“ a postaviť proces okolo toho. To zahŕňa potrebu študenta, ale aj hodnoty

88. Pozri časť 2.2.4, pododdiel o prístupe založenom na hodnotách a vzdelávaní zameranom na činnosť.

89. Uznávané v Deklarácii Organizácie Spojených národov o výchove a vzdelávaní v oblasti ľudských práv, www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/UNDHREducationTraining.aspx, prístup 15. októbra 2020.

90. Pozri národné školiace kurzy v oblasti výchovy k ľudským právam, www.coe.int/en/web/human-rights-education-youth/national-training-kurzy-vzdelavania-ludskych-prav, prístupné 15. októbra 2020.

91. TOHRE – Školenie škopiteľov v oblasti výchovy k ľudským právam s mladými ľuďmi, www.coe.int/en/web/human-rights-education-youth/skoliace-kurzy, prístupné 15. októbra 2020.

92. Pozri www.salto-youth.net/downloads/4-17-3753/180320_SALTO-CompetenceModel_Trainer_07_o.pdf, prístup 15. októbra 2020.

93. Pozri kapitolu 1, časť 1.3.1.

94. Pozri kapitolu 3, časť 3.7.7.

prinášajú do vzdelávacieho prostredia. Rui Gomes (2017) tvrdí, že účelom ľudských práv nie je poskytovať správne a nesprávne odpovede, ale umožniť žiakom, aby sa mohli sami rozhodovať.

Kritické myslenie nie je poslaním, ktoré by sa netýkalo programov výchovy k ľudským právam, ale musí byť podporované inými disciplínami vzdelávania a učenia. Jeho nevyhnutnosť pre výchovu k ľudským právam je tiež trvalou pripomienkou toho, že výchova k ľudským právam nie je o rámcovaní toho, čo by si deti a mladí ľudia mali myslieť, ale o podpore ich pri vedomom rozhodovaní o tom, čo a ako sa učia. (Gomes 2017)

To všetko môže naznačovať, že akékoľvek deklarované hodnoty sú vítané a povolené vo výchove k ľudským právam, ako aj vo výchove založenej na hodnotách. V skutočnosti sú a nie sú. Vítame ich vyjadrenie a študenti by sa mali cítiť bezpečne a sebavedomo, aby hovorili a boli vypočutí – úprimne a s empatiou.⁹⁵ Pretože jediný spôsob, ako môže niekto premýšľať o svojich hodnotách a mať šancu ich zmeniť, je najprv ich uznať a vyjadriť. Preto by študenti mali byť pripravení zúčastniť sa reflexie týchto hodnôt a kriticky ich hodnotiť. Zároveň by sa im mal pripomenúť aj rámec ľudských práv a to, čo ľudské práva znamenajú. Pretože ľudské práva jedného človeka končia tam, kde začínajú ľudské práva druhého, alebo ako hovorí staré príslovie: „Vaša sloboda mávať pästou končí tam, kde začína môj nos. To znamená, že ak sú tieto hodnoty v rozpore so základným rámcom ľudských práv, ak sú diskriminačné alebo podporujú nenávisť, potom nie sú vítané a podporované.⁹⁶

Ďalšie princípy, ktoré sú hlboko začlenené do výchovy k ľudským právam, sú: participácia, spoločné operatívne učenie, zážitkové učenie a orientácia na žiaka. V skutočnosti sú princípy LZZ kľúčovými princípmi aj neformálneho vzdelávania.

2.5.3. Rozmanitosť projektov vzdelávacej mobility

Ľudské práva sú univerzálne. Keď sa však o nich uvažuje a diskutuje v multikultúrnom prostredí (s kultúrou sa tu chápe dynamickým a mnohostranným spôsobom), môžu byť spochybňované alebo dokonca sporné. Ľudské práva, podobne ako iné hodnoty, sú jedným zo základných prvkov každej kultúry a môžu sa medzi jednotlivými kultúrami veľmi líšiť. Alebo skôr ich pochopenie môže. Pochopenie ľudských práv vychádza z kľúčových hodnôt. V diskusiách o hodnotách často nejde ani tak o nezhody o hodnoty samotné, ale o ich praktické dôsledky. Ako sú videné, interpretované a ako sa na ne pôsobí. Vnútorňý kompas toho, čo je správne/nesprávne, vychádza z identity osoby, ktorá sa formovala a ďalej formovala prostredníctvom zložitých sociálnych interakcií. Čo nás však otvorený prístup k výchove k ľudským právam môže naučiť, je stretnúť sa so študentmi tam, kde sú, a pozvať ich na kritický prieskum. Mladí ľudia (rovnako ako dospelí) so zdravou dávkou nejednoznačnosti stále potrebujú usmernenie o tom, čo je prijateľné, čo nie, čo je správne a čo nie. Ľudské práva im môžu poskytnúť rámec na uvažovanie a hľadanie týchto odpovedí. A v časoch, keď sa prejaví nenávisť, diskriminácia alebo niečo horšie, môžu byť ľudské práva tiež rámcom, ktorý sa má použiť na to, aby sa študenti dostali z nenávisťi a diskriminácie.

Medzikultúrne stretnutia prostredníctvom projektov vzdelávacej mobility tiež vytvárajú príležitosti na stretnutie s inými, často odlišnými od nás a niekedy veľmi ďaleko za našimi bublinami.⁹⁷ To môže tiež vytvoriť príležitosti na pochopenie rôznych realít a pôsobiť ako otvorenie očí pre rôzne situácie (a možné porušovania ľudských práv) ktorým čelia iní. V konečnom dôsledku môže vyvolať pocity a hodnoty, ktoré človeka prinúti konať na podporu a obranu práv iných ľudí. Facilitátori učenia môžu podporovať tieto spúšťače a prostredníctvom skúseností aj dialógu stimulovať a usmerňovať impulzy študentov k činnosti.

Jedným z týchto možných činov je stáť a konať solidárne s tými, ktorých ľudské práva sú ohrozené alebo porušované. Ako je uvedené v *4Thought for Solidarity*:

Solidaritu možno rozpoznať v zaujatí postoja a konania s cieľom zabezpečiť, aby každý žil dôstojný život. Keď zistíme, že niekto má problémy s prístupom k svojim právam, že niekto je diskriminovaný alebo že je porušovaná jeho dôstojnosť, a konáme preto, aby sme sa uistili, že môže využívať svoje práva v plnom rozsahu, tak ako každý inak. Rovnako ako my. To je solidarita. Solidarita sa prejavuje aj uznaním toho, že máme privilégiá a že tieto privilégiá využívame pre iných a nie pre seba. (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020: 59)

To znamená konať v prospech jednej alebo viacerých osôb, ale aj v prospech a rast celej komunity. Jedným z príkladov môže byť, že chcete podporiť tých, ktorí bojujú proti klimatickým zmenám na celom svete, aj keď sami nemôžete cítiť rovnaké dôsledky. Tento konkrétny aspekt je ďalším bodom stretnutia človeka

95. Pre aktivitu, ktorá to podporuje, odporúčame aktivitu 23: Rozhovor s niekým, s kým nesúhlasíte.

96. Viac o tom, ako to zvládnuť ako facilitátor učenia, nájdete v kapitole 3, oddiel 3.2.

97. Viac o „bublinách“ nájdete v Úvode k tomuto T-Kitu.

práva a solidarita ako dve dôležité hodnoty. Tento bod stretnutia je spojený s ďalším dôležitým aspektom, ktorým je uznanie vlastnej výsady. Môže to prísť ako súčasť vzdelávacej mobility a často ide o veľmi nový a veľmi dôležitý poznatok. Niekedy to zostáva na úrovni uznania a niekedy to ľudí podnieti, aby na základe tohto privilégia konali a využili ho v prospech iných.

Rodová identita a sexuálna orientácia

Existuje mnoho aspektov, ktoré sú súčasťou širšieho rámca ľudských práv, ale je tu jeden, ktorý by sme chceli v tejto časti zdôrazniť: rodová identita a sexuálna orientácia. Dôvodom, prečo venujeme pozornosť tejto konkrétnej problematike, je to, že ľudia čelia diskriminácii na základe svojej skutočnej alebo vnímanej sexuálnej orientácie a/alebo rodovej identity,⁹⁸ ale v mnohých rôznych kontextoch sú rodová rovnosť a sexuálna orientácia stále považované za tabu. V závislosti od kontextu, z ktorého mladý človek pochádza, môže byť účasť na vzdelávacej mobilite prvým stretnutím s týmito témami alebo to môže byť prvýkrát, čo o nich diskutuje v pozitívnom svetle a ako súčasť základných ľudských práv. LGBTI osoby v Európe sú často terčom diskriminácie a účastníkmi projektov vzdelávacej mobility budú určite tak tí, ktorí zažívajú diskrimináciu, ako aj tí, ktorí, ak nediskriminujú aktívne, prinajmenšom zastávajú silné názory založené na predsudkoch a nenávisti.

Zároveň sa v publikácii Rodové záležitosti (Rada Európy 2007b) zdôrazňuje dôležitosť riešenia otázky rodovej rovnosti:

Rod je všade, pretože keď ľudia spoločensky interagujú, spôsob, akým vnímame samých seba, svoju identitu a svoje slobody, naše práva a možnosti, všetky prichádzajú do priameho kontaktu s tým, ako nás vidia ostatní a ako sa k nám správajú. Zároveň by sa dalo tvrdiť, že pohlavie nie je nikde, pretože spôsoby, akými sa sociálne vidíme, bývajú natolko naturalizované, že sa zdajú byť normálne a prirodzené. Táto príručka začína argumentom, že je dôležité zaoberať sa rodom, pretože pochopiť, ako spolu spoločensky žijeme, znamená spochybňovať veci, ktoré v našom každodennom živote považujeme za samozrejmosť. (Rada Európy 2007b)

Preto sa ako súčasť výchovy k ľudským právam a širšieho učenia sa založeného na hodnotách treba zaoberať témou rodovej identity a sexuálnej orientácie a zaoberať sa ňou a vzdelávacia mobilita by mala byť jedným z prostredí, v ktorom by to malo byť možné a povzbudzované. Vzdelávacia mobilita musí byť prostredím, ktoré umožňuje účastníkom byť tým, kým sú (ako aj skúmať, kým sú) a cítiť sa bezpečne pri zdieľaní s ostatnými, oddelení od domova a potenciálne represívnej reality. V rámci procesu vzdelávacej mobility by mali byť účastníci povzbudzovaní, aby sa podelili o svoje myšlienky a skúsenosti o rodovej identite a sexuálnej orientácii a hovorili o témach, o ktorých sa nemusia cítiť dobre, keď sa o nich rozprávajú so svojimi priateľmi a rodinou alebo v prostredí formálneho vzdelávania. Vzdelávacia mobilita by sa mala snažiť vytvoriť prostredie, ktoré posilní a spochybňuje správanie a postoje, ako aj prispievať k posunom v základných hodnotách – vytvárať zvedavosť, otvorenosť a akceptáciu.

⁹⁸. Ďalšie informácie nájdete na stránke Sexuálna orientácia a rodová identita (SOGI), www.coe.int/en/web/sogi, prístupné 15. októbra 2020.

Pri poskytovaní príležitostí hovoriť o rodovej identite a sexuálnej orientácii prichádzajú vzdelávacie mobility s ďalším aspektom rozmanitosti. Facilitátori si musia byť vedomí toho, že v každej skupine budú s najväčšou pravdepodobnosťou existovať rôzne otázky a dokonca aj diskriminačné postoje týkajúce sa pohlavia a sexuality, a preto musia vytvoriť bezpečné a povzbudzujúce prostredie⁹⁹, aby sa toto skúmanie a diskusia uskutočnili. Je samozrejmé, že ako súčasť svojej úlohy facilitátori musia byť pripravení konať podľa svojich hodnôt (a dúfajme, že spoločných skupinových hodnôt) a zabezpečiť, aby sa riešili a spochybňovali diskriminačné a nenávisťné postoje.

O krok ďalej je posun od „uznávania práv“ k „posilňovaniu práv“ (Rada Európy 2012). To znamená, že facilitátori učenia musia brať do úvahy rôzne spektrá a rôzne potreby a konať citlivo voči nim. Len tak môže byť vzdelávanie skôr posilňujúce ako utláčajúce a otvárať dvere prelomeniu tabu a ovplyvňovaniu noriem v spoločnosti.

2.6. Začlenenie a rozmanitosť

Európa a svet, v ktorom žijeme, si nie sú rovné napriek tomu, že tvorcovia politik a medzinárodné zmluvy smerujú k princípu rovnosti. V článku 8 Lisabonskej zmluvy EÚ (Európska rada 2007) sa napríklad uvádza, že: „Únia dodržiava zásadu rovnosti svojich občanov, ktorým jej inštitúcie, orgány, úrady a agentúry venujú rovnakú pozornosť“ a čl. 14 Európskeho dohovoru o ľudských právach Rady Európy: „Užívanie práv a slobôd bude zabezpečené bez diskriminácie z akéhokoľvek dôvodu, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národné alebo sociálne pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rodné či iné postavenie. Realita je taká, že pretrvávajú diskriminácia, mnohé štrukturálne nevýhody, problémy s participáciou a nedostupnosť príležitostí pre mnohých ľudí. Stále existuje veľa nerovností a podľa novej (2020) stratégie Erasmus+ Inklúzia a rozmanitosť (E+I&D) možno nájsť v týchto oblastiach: „zdravotné postihnutie, zdravie, systémy vzdelávania/odbornej prípravy, kultúrne rozdiely, sociálno-ekonomické okolnosti, diskriminácia, geografické bariéry“.100

Ľudia ohrození marginalizáciou, ktorých možno identifikovať v týchto oblastiach, sú v nevýhode. Často je to kombinácia štrukturálnej situácie, ako aj postoj jednotlivca k sebe samému alebo k svojej situácii, ktorá to zachováva: je ťažké vymaniť sa z iných zodpovedností alebo postojov, ktoré môžu obmedziť osobnú angažovanosť v niečom. Siahanie po neznámom môže ľudí vyvieť ďaleko z ich komfortnej zóny a na to potrebujú dôveru a odvahu – ktorých bezpečnosť nie je pre marginalizované alebo menšinové skupiny vždy samozrejmosťou.

Moc a privilégium väčšiny a prekážky, ktoré vytvára, ponecháva menšinám a marginalizovaným skupinám menej príležitostí, čoraz menší prístup k zdrojom. Pokiaľ ide o európske programy, stratégia E+I&D 2020 uznáva, že „Profil tých, ktorí by mohli mať prospech z týchto príležitostí, nemusí nevyhnutne odrážať veľkú rozmanitosť európskych spoločností.

Táto silná väčšina môže vytvoriť situáciu „oni a my“, čím sa zväčší vzdialenosť od znevýhodnenejších, a tým sa vytvárajú prekážky sociálnej mobility. Na vyrovnanie týchto nerovností je potrebná väčšia spravodlivosť. Tu sa prejavuje solidarita ako hodnota alebo dáždik hodnôt: konať nielen pre seba, ale aj pre potreby iných. Ako je popísané ďalej v časti o solidarite¹⁰¹, ide o využívanie privilégií na podporu ľudských práv iných a vyrovnanie sociálnej nerovnosti vykonávaním zmien z dlhodobého hľadiska prostredníctvom prispôsobenia systémov, štruktúr, politik a postojov. Mali by existovať riešenia šité na mieru pre ľudí s rôznymi východiskovými bodmi, ktoré poskytujú rovnosť potrebnú na prístup k príležitostiam. Toto všetko platí, či už je náš názor väčšinový alebo menšinový.

„Solidarita by mohla poskytnúť určité možnosti... ako zdroj, ktorý možno využiť, využívajúc politické spoločenstvá so spoločnými hodnotami na boj proti nerovnostiam“ (Lahusen a Grasso 2018).

2.6.1. Inklúzia

Solidarita, oslovovanie rovnako zmýšľajúcich a nie rovnako zmýšľajúcich ľudí, je v súlade s humanitárnym prístupom, ktorý si vyžadujú demokratické hodnoty rovnosti a spravodlivosti. Spája sa s pluralistickým prístupom diverzity a menšín: zapojením tých, ktorí sú ťažšie dostupní, do projektov vzdelávacej mobility, organizátori a facilitátori zahrnú širší, holistickejší obraz celej našej spoločnosti. A zahrnutím

99. Pozri kapitolu 3, časť 3.7.1.

100. Európska komisia (2021) „Implementačné usmernenia Erasmus+ a Stratégia začleňovania a diverzity Európskeho zboru solidarity“.

101. Pozri kapitolu 2, časť 2.7.

širšej skupiny účastníkov sa zvyšuje dosah konkrétneho projektu, rozširujú sa jeho vzdelávacie výsledky, a tým sa zvyšuje kvalita.

Pri zvažovaní vzdelávacích prostredí môže existovať veľa scenárov, ktoré budú mať veľmi odlišné potreby začlenenia. Malo by sa pamätať aj na digitálne alebo virtuálne vzdelávanie. Online aktivity môžu zvýšiť začlenenie (dosiahnutie tých, ktorí napríklad nemôžu cestovať alebo nemôžu byť dlho mimo domova) a môžu tiež vylúčiť (pre tých, ktorí nemajú stály prístup k Wi-Fi, webu alebo obrazovke). projekty založené na projekte).

Sloboda, ktorú poskytuje inkluzívne prostredie, umožňuje vyjadrovať rôzne názory bez obmedzenia. Pomáha to odbúrať osobné „bubliny“, ktoré inak môžu viesť k izolácii alebo extrémistickým pozíciám a majoritná skupina môže tento proces využiť aj na to, aby sa začala učiť a chápať rozdiely, ktoré ľudí oddeľujú.

„Kázaním obráteným sa uspokojujú rovnaké potreby a rovnaké hodnoty sa opakujú z projektu do projektu [v európskych programoch]. Bariéry „my a oni“ preto pokračujú a zvyšujú sa“ (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020: 76).

Sociálna inklúzia je proces so všetkými druhmi skúseností a príležitostí, ktoré môžu jednotlivcovi pomôcť rozvíjať pocit spolupatričnosti, občianstva a identity. Cieľom je poskytnúť zdroje a zmeniť štrukturálne systémy, aby sa každému umožnilo plne sa podieľať na ekonomickom, kultúrnom a spoločenskom živote (Schroeder 2014). Jeho cieľom je pomôcť jednotlivcovi užívať si životnú úroveň a blahobyt, ktorý je považovaný za normu v spoločnosti, v ktorej žije. Zabezpečuje im väčšiu účasť na rozhodovaní, ktoré ovplyvňuje ich životy a prístup k ich základným právam.

Tento demokratický participatívny prístup je dôležitý – od základnej interakcie medzi malou skupinou mladých ľudí až po stretnutia tvorcov politiky na európskej úrovni, ako je napríklad systém spoločného riadenia Rady Európy pre otázky mládeže.¹⁰² Povzbudzovanie ľudí vlastniť svoj priestor je základom procesu začlenenia.

Inklúzia je tiež postoj. Hovorí: „Som otvorený a neobmedzujem sa len na vopred stanovené limity (stanovené nami alebo inými)“. Pohľad za hranice, ktoré sú stanovené projektom vzdelávacej mobility alebo sú preň stanovené prostredníctvom väčšieho rámca, si tiež vyžaduje, aby tí, ktorí sú zaň zodpovední, uvažovali širšie. Ak má byť vzdelávacia mobilita skutočne inkluzívna, ľudia za ňou by nemali dovoliť, aby ich obmedzovali hranice (geografické, peňažné, jazykové atď.). Ide o kreativitu, odpor proti konvenciám, postranné nápady a myslenie, ktoré je slobodné a svieže, a zároveň najsť spôsoby, ako zvýšiť účasť toho druhého. Toto je obzvlášť dôležité pri projektoch vzdelávacej mobility, keď skupina účastníkov môže byť veľmi rôznorodá. Nie je to vždy ľahké urobiť, keď je potrebné dosiahnuť kľúčové ukazovatele výkonnosti alebo keď ľudia musia pracovať spôsobmi, ktoré sú obmedzené na ich individuálne schopnosti – je to však smer, ktorým sa treba zamerať pri sebahodnotení individuálnych kompetencií v tejto oblasti. Facilitátori by mali mať oddanosť tomuto prístupu a prejaviť ochotu učiť sa a rozvíjať svoju vlastnú kompetenciu pracovať s inklúziou (Bačlija Knoch 2016).

Podpora ostatných pri rozvíjaní ich vlastných inkluzívnych postojov je neoddeliteľnou súčasťou práce facilitátorov učenia sa so zameraním na zvýšenie angažovanosti ostatných v procese sociálnej inklúzie. Facilitátori sú, alebo skôr majú potenciál byť vzormi a ovplyvňovateľmi účastníkov, a transparentným konaním im môžu pomôcť naučiť sa a praktizovať tieto postoje.¹⁰³ Existuje mnoho ďalších ľudí a rolí, ktoré môžu facilitátori ovplyvniť. Majú tiež zodpovednosť povzbudiť ostatné zainteresované strany, aby premýšľali a zvážili svoje prístupy. Učebná aktivita by mala byť vytvorená, poskytovaná a prebiehať bezúhonne – mala by viesť reč. Ak je projekt o inklúzii, alebo je zameraný na inklúziu menšinových skupín, alebo je realizovaný v rámci demokratických alebo európskych hodnôt, potom by mal byť inkluzívny prístup reflektovaný všetkými zainteresovanými. Facilitátori učenia sú v pozícii, aby podporovali a povzbudzovali tento inkluzívny postoj u ostatných, a to tak z authority, ktorú majú „na javisku“, ako aj z vplyvu, ktorý majú v zákulisí. Mali by byť vzorom a postaviť sa za začlenenie do programových stretnutí aj mimo nich: tímové stretnutia, diskusie zainteresovaných strán a spojenie s miestnou komunitou sú príležitosťou na kaskádové šírenie inkluzívneho postoja k širšiemu publiku. Pomôcť k tomu môže aj zapojenie rôznorodého mixu v rámci tímu facilitátorov.

2.6.2. Otvorenosť

Aj toto je postoj, ktorý ide ruka v ruku s inklúziou. V súlade s kompetenciami pre demokratickú kultúru (Rada Európy 2018), aby boli ľudia inkluzívni, musia byť otvorení voči iným, ktorí sú odlišní,

¹⁰². Pozri www.coe.int/en/web/youth/co-management, prístup 15. októbra 2020.

¹⁰³. Viac o úlohe a vplyve facilitátorov učenia pozri v kapitole 3, oddiel 3.4.

alebo k odlišným názorom či svetonázorom. Ide o ochotu a zvedavosť objavovať a učiť sa o iných presvedčeníach, hodnotách, praktikách a svetonázoroch a zároveň spochybňovať svoje vlastné; o citlivosti a emocionálnej pripravenosti na vzťah k iným, ktorí sú odlišní. Ide o ochotu hľadať príležitosti na zapojenie sa s inými, ktorí sú od nás odlišní, vo vzťahu rovnosti, čím si rozširujeme vlastné obzory, rozširujeme naše osobné učenie a dávame priestor rozdielom – či už s tým súhlasíme alebo nie.

Byť otvorený búra bariéry medzi nimi a nami. Je to most medzi „našou cestou“ a „ich cestou“. Je to hodnota, ktorá sa veľmi dobre hodí k hodnotám solidarity a transparentnosti. Vytvára spojenie medzi rozdielmi a neumožňuje bariéry alebo (umelé) vymedzenie medzi ľuďmi. Vyžaduje si určitú zraniteľnosť, aby bolo možné spochybňovať vašu pozíciu, čo zase rozvíja silu vašej vlastnej pozície – akceptovanie toho, že vaša cesta nie je „jediná pravda“, umožňuje slobodu smerovania a vplyv rozmanitosti, ktorý môže ľudí spájať. Tým, že je komunita otvorená rozdielom, môže skutočne nasledovať proces sociálneho začlenenia a učenia sa z rozmanitosti.

2.6.3. Rozmanitosť – čo vás robí VY?

Uvedomenie si rôznych pocitov spolupatričnosti, ktoré tvoria našu identitu, nám môže pomôcť pochopiť rozdiely medzi ľuďmi. Skúsenosti, ktorými človek prechádza, ich interakcie s ostatnými, viaceré faktory, vďaka ktorým z vás všetkých robí jedinečnú osobu. Je to rovnaké pre každého jednotlivca kdekoľvek na svete. Rozmanitosť je realitou a poskytuje mnoho príležitostí na vzdelávanie, najmä prostredníctvom vzdelávacieho rámca medzikultúrneho dialógu.

Aby bol medzikultúrny dialóg zmysluplný, musí ísť nad rámec samotnej oslavy rozmanitosti a kultúrneho dedičstva k vytváraniu priestorov a podmienok na úprimné zdieľanie a dokonca aj na spochybňovanie hodnôt a predpokladov, ktoré formujú naše chápanie sveta, naše vnímanie, naše postoje, naše správanie. ako aj zavedený spoločenský poriadok. (Nestian Sandu 2020)

(Inter)kultúrna citlivosť je dôležitým prvkom otvoreného prístupu a schopnosti učiť sa z rozmanitosti. Milton J. Bennett (1993) vysvetľuje štádiá interkultúrnej citlivosti s uznaním a akceptovaním odlišnosti (od etnocentrizmu k etnorelativizmu). Hlavným základným konceptom je diferenciácia – pochopenie toho, že každý človek je iný a že kultúry sa líšia aj vo svojom pohľade na svet (aj keď niekedy majú podobnosti, ktoré sa prekrývajú): rôzne kultúry interpretujú realitu odlišne. Podľa T-Kitu 4 – Interkultúrne učenie (Rada Európy a Európska komisia 2018a) rozvoj interkultúrnej citlivosti potom znamená „naučiť sa rozpoznávať a riešiť zásadný rozdiel medzi kultúrami vo vnímaní sveta“. Rozdiel by sa mal oceniť.

Vývinový model interkultúrnej citlivosti

Etnocentrické štádiá			Etnorelatívne štádiá		
Popretie	Obrana zvrst	Minimalizácia	Prijatie	Adaptácia	Integrácia

Zdroj: Upravená vizualizácia od Bennetta (1986)

Výzvy rozmanitosti

Zaoberanie sa rozmanitosťou je často náročné; môže to byť nepríjemné a niekedy dokonca zraňujúce alebo bolestivé, ale toto je cesta k skutočnému učeniu sa o druhých a o sebe. Zaujímavou súčasťou Bennettovho modelu je „minimalizácia“ – zníženie rozdielu na „všetci sme ľudia! Som občan sveta!“ – ale ignorovaním rozdielov a vyhýbaním sa testovacím situáciám sa ľudia nezapájajú s kultúrnou citlivosťou naplno. Interkultúrne aspekty tohto modelu a projektov vzdelávacej mobility vo všeobecnosti môžu poskytnúť nové alternatívne perspektívy. Môžu pôsobiť ako zrkadlo na každého človeka, objavovať aspekty seba samých, ktoré im predtým neboli zrejmé, ale ktoré sa spúšťajú pri interakcii s odlišnosťou. Biela kniha o medzikultúrnom dialógu Rady Európy (2008) podčiarkuje dôležitosť rovnakej dôstojnosti, vzájomného uznania a zdieľaných hodnôt pre tento proces medzikultúrneho dialógu, aby ste mohli „vidieť seba z perspektívy iných“. Prostredníctvom kvalitných projektov vzdelávacej mobility môžu byť ľudia podporovaní prostredníctvom takého rámca, aby sa dostali zo svojej komfortnej zóny, využili príležitosť zapojiť sa do diverzity, bojovať s časťami, ktoré sú ťažké, reflektovať samých seba a skutočne sa z toho poučiť. Princípy a ukazovatele medzikultúrneho dialógu mládežníckeho partnerstva môžu byť podporným nástrojom, ktorý tomu pomôže.¹⁰⁴

¹⁰⁴. Pozri <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/indicators>, prístupné 12. októbra 2020.

To platí pre skupiny účastníkov podporované prostredníctvom vzdelávacích procesov v rámci projektov, ako aj pre facilitátorov ako individuálnych celoživotných študentov samotných.

Je realitou, že Európa sa stáva sociálne a kultúrne rozmanitejšia, s väčším pohybom medzi krajinami a bohatším príspevkom migrantov (vrátane utečencov a žiadateľov o azyl). Toto množstvo rozmanitosti poskytuje úrodnú pôdu pre učenie sa, a to aj v miestnych alebo národných projektoch, a zároveň niekedy predstavuje ťažšie výzvy pre sociálnu rovnosť, začlenenie a účasť v komunitách.

V medzikultúrnom prostredí sú kultúrne, náboženské, sociálno-ekonomické a politické pozadie takzvanými „odlišnosťami“, pričom spoločným základom je vnútorná pripravenosť a otvorenosť riešiť tieto rozdiely prostredníctvom dialógu. Ťažisko tu nie je ani na dohode, ani na „hľadaní pravdy“, ale na porozumení rôznych perspektív, na aktívne a rešpektujúce počúvanie a oddanosť ľudským právam a sociálnemu konaniu.¹⁰⁵

2.6.4. Kde hodnoty zapadajú do rozmanitosti

Rôzne druhy rozmanitosti sú zreteľnejšie ako iné. Pomocou Hofstedeho modelu kultúry cibule (Hofstede a Hofstede 2005) si môžeme predstaviť prečo a ako by to mohlo vyzerieť. Vonkajšia vrstva symbolov v tomto modeli znamená akýkoľvek vonkajší prejav, ktorý je ľahko viditeľný – artefakty, slová, pamiatky, stravovacie návyky, typ oblečenia, etnicita. Ďalšia vrstva je skrytejšia – Hofstede ju označil ako „hrdinov“.¹⁰⁶ Ide o správanie, ktoré samo o sebe vychádza z nasledujúcich dvoch vrstiev.

Základné aspekty sú oveľa menej viditeľné, ako sú rituály, postoje a hodnoty, úroveň vzdelania, zdravie, politické názory a názory. Myšlienka je taká, že na úplné pochopenie kultúry musíte investovať čas a energiu, aby ste úplne dosiahli jadro, a čím bližšie je vrstva k jadru, tým ťažšie je zmeniť obsah a ľudia si menej uvedomujú jej obsah. . Stojí za zmienku, že hodnoty sú najhlbšou vrstvou tohto modelu – najcentrálnejšou, najstabilnejšou a najmenej viditeľnou. Úroveň hodnôt je tam, kde sa ľudia stretávajú v rozmanitosti, ale často si to neuvedomujú. Rôznorodé kontexty, ako napríklad projekty vzdelávacej mobility, môžu vyvolať reakcie založené na hodnotách, ktoré nie sú vždy zrejmé a často môžu ľudí oddeliť; vyžaduje si to starostlivú navigáciu.

Rozmanitosť by sa mala riadiť a podporovať pozitívnym a rešpektujúcim spôsobom. Facilitátori učenia sa musia uistiť, že sa každý môže zúčastniť podľa vlastných predstáv a rozpoznať hodnotu v odlišných postojoch, životných skúsenostiach, normách a presvedčeníach iných. Mali by podporovať účasť a umožniť rozdielnosť názorov v bezpečnom prostredí:

Rozdielnosť sa stáva skôr pozitívnym zdrojom učenia než príčinou negatívnej konkurencie a predsudkov. Mladí ľudia a pracovníci s mládežou by mali mať potrebné kompetencie na riadenie a prácu s

¹⁰⁵. Tamže.

¹⁰⁶. Pozrite si Aktivitu 10: Vaši hrdinovia.

rozmanitosťou. To podporí pozitívne interakcie medzi ľuďmi všetkých vrstiev a v konečnom dôsledku zlepši situáciu mladých ľudí s obmedzenými príležitosťami. (Stratégia inklúzie a diverzity Erasmus+ 2014: 8)

Je však dôležité mať na pamäti, že projekty vzdelávacej mobility sú spojené s rizikom, že skúsenosť je pre účastníkov v skutočnosti negatívna. Napríklad pocity a potreby môžu byť zmätené, keď je jazyk prekážkou, alebo nedorozumenia môžu viesť k väčším konfliktom, ak nie sú dobre zvládnuté. To môže ovplyvniť bezpečnosť a pohodu účastníkov a mohlo by to mať dlhodobý vplyv na ich vnímanie rozmanitosti: v skutočnosti by to mohlo posilniť stereotypy.

Catering pre rôzne potreby

Pri pobytových aktivitách, ako aj v neformálnych časoch, keď sú účastníci spolu, možno hodnoty diskutované v tomto T-Kite žiť, cítiť a zdieľať. Tieto skúsenosti môžu ukázať, že je možné žiť spolu s rôznymi potrebami, ako rôznorodá mikrokosmická komunita, ktorá sa (aspoň) pokúša zahrnúť menšiny, pričom sa ubezpečuje, že existujú priestory a miesta kde môžu byť potreby vyslovené a podľa nich vykonané úpravy. 107

Každý má potreby a tie tiež nie sú vždy zrejmé.¹⁰⁸ Nemôžete vždy vidieť, aké sú potreby ľudí, len keď sa na ne pozriete – na pochopenie ich potrieb je potrebná väčšia informovanosť a citlivý prístup. To znamená, že je potrebné rozvíjať kompetencie pri oslovovaní ľudí. Účastník na invalidnom vozíku alebo nedoslýchavý nie je jediný, kto potrebuje podporu. Uistite sa, že máte proces na zhromažďovanie potrieb všetkých a nahláste sa s ľuďmi pred, počas a po vzdelávacej aktivite. Facilitátor by mal vedieť, ako zvládnuť očakávania toho, čo je a čo nie je možné, aby účastníkom poskytol bezpečný rámec – účastníci by sa mali cítiť dostatočne bezpečne, aby dôverovali okoliu a facilitátorom, aby sa mohli sústrediť na svoje učenie. Ako facilitátor si uvedomte, čo nevie, uvedomte si potrebu pýtať sa a majte pokoru priznať, keď tomu nerozumiete alebo nemáte skúsenosti. Modelujte proces učenia – nie každý môže vedieť všetko o všetkých potrebách, ale ochota učiť sa môže zmeniť proces na inkluzívnejší. Na väčšinu vecí je možné nájsť riešenia, tak prečo nezahrnúť demokratický prístup a spoločne sa nerozhodnúť o možnostiach zníženia prekážok, aby veci fungovali najlepšie pre všetkých. Ukážte na príklade, že prispôbenie sa väčšiny a úpravy štruktúr a systémov môžu preklenúť priepasť pre menšiny a urobiť priestor spravodlivejším a inkluzívnejším pre všetkých. To je skutočné „učenie sa praxou“ pre sociálne začlenenie.

2.6.5. Viaceré pocity spolupatričnosti

Môžu existovať rôzne, viacnásobné kultúrne príslušnosti (Rada Európy 2007a), na skupinovej aj individuálnej úrovni. Vymanenie sa z bežného prostredia umožňuje rôzne reflexie a interakcie, ktoré ukazujú prvky vlastnej príslušnosti a identity, ktoré si možno predtým neuvedomovali. Ľudia patria do rôznych skupín a pridružených kultúr a ich záujmy, potreby, ciele a očakávania sa časom menia. V novom vzdelávacom prostredí musia facilitátori poskytnúť priestor a podporu jednotlivcom na budovanie a objavovanie alternatívnych pocitov spolupatričnosti, ktoré sa môžu dostať do popredia v rôznych momentoch, môžu byť neočakávané a niekedy môžu účastníkov poriadne vyvieť z ich komfortnej zóny. Je dôležité, aby tieto rôzne afiliácie mali svoj priestor. To platí najmä pre ľudí z menšinového prostredia, ktorí nemusia mať toľko spoločných pocitov spolupatričnosti v skupine ako tí z väčšiny.

Množstvo úloh, ktoré musíme hrať ako facilitátori učenia, a kompetencie potrebné na to, aby sme to robili dobre, sa menia. Facilitátori majú tiež vrstvy pridružení a viaceré pocity spolupatričnosti, ktoré sa spájajú s ich identitou, a je dôležité nájsť v tom rovnováhu medzi osobným a profesionálnym. Sebavedomie o tom, kto ste ako človek a kto ste ako odborník v oblasti vzdelávania, nie je vždy ľahké vyvážiť, najmä v situáciách, ktoré sa dotýkajú hlbších osobných tém, ako sú hodnoty. Toto sa spája s témami integrity a chodenia do diskusie¹⁰⁹ ako odborník v oblasti vzdelávania – modelujete hodnoty, o ktorých hovoríte, a sú tieto hodnoty verné vašej vlastnej identite? Ste pripravení odhaliť úrovne svojej vlastnej identity pred ostatnými?

107. Niekoľko praktických nápadov, ako prispôsobiť svoje vzdelávacie prostredie rôznym potrebám, nájdete v Q! Aplikácia, www.qualitymobility.app/resources/search/137, prístupné 2. septembra 2021.

108. Pre aktivitu spojenú s potrebami a spôsobmi ich vyjadrenia odporúčame aktivitu 16: Čo potrebujete?

109. Pozri kapitolu 3, časť 3.7.7.

Myšlienkový provokátor

Ako zabezpečíme, aby možnosti vzdelávania zahŕňali každého a neboli založené na vzťahoch a blízkosti?

Pocit spolupatričnosti ľudí tvorí to, kým sú a ku ktorým skupinám a komunitám sa pripájajú. Väzby a spojenia, ktoré spájajú účastníkov skupiny, vytvárajú limity. Ak ľudia nezdieľajú rovnaké záujmy, rovnaké potreby alebo rovnaké hodnoty, potom automaticky nie sú súčasťou tejto skupiny. Tým, že máte „in-group“, automaticky vytvárate „out-group“. Mnohé skupiny sa tvoria s ľuďmi, ktorí sú nám najbližší – či už v okolí, alebo s tými, ktorí majú blízke hodnoty či záujmy.

- Ktoré časti vášho vlastného života sú oddelené vašimi rôznymi vzťahmi? Máte vo svojom živote priateľov, ktorí sa nikdy nestretli s inými priateľmi, pretože majú odlišné záujmy?
- Aká rôznorodá môže byť skupina, ak majú všetci jej spoločné hodnoty?
- Tým, že máte in-group, vytvárate externú skupinu? Ako môžete urobiť hranicu vašej skupiny priepustnou?
- Ako je možné uskutočniť projekt vzdelávacej mobility postavený na spoločnom ciele, keď účastníci majú veľmi odlišné hodnoty?
- Kto sú „obvyklí podozriví“, ktorých vaša vzdelávacia mobilita osloví? Akí iní ľudia s rôznymi vzťahmi by sa mohli potenciálne zúčastniť?
- Aký je bod zlomu pre množstvo rozmanitosti v projekte vzdelávacej mobility? V akom bode je kvôli rozmanitosti projekt príliš náročný na zvládnutie?

2.7. Solidarita

Snaha o plnú ľudskosť sa však nemôže uskutočňovať v izolácii alebo individualizme, ale iba v spoločenstve a solidarite.

Paulo Freire, Pedagogika utláčaných

Individualizmus a nedostatok prepojení v komunitách po celom svete je jedným z trendov posledných rokov, či dokonca desaťročí. Zatiaľ čo individualizmus môže mať svoje pozitívne stránky, niekoľko negatívnych globálnych javov zdôraznilo potrebu užších komunít a tých istých jednotlivcov, ktorí by stáli pri sebe, pričom volanie po solidarite bolo čoraz hlasnejšie a častejšie.

2.7.1. Začleniť solidaritu do programu práce s mládežou a vzdelávacej mobility

Ak ste starým zákazníkom T-Kitov alebo iného súvisiaceho materiálu, pravdepodobne si všimnete, že solidarita sa nespomína tak často a v takom rozsahu ako ľudské práva, inklúzia alebo aktívne občianstvo. Na druhej strane, ak ste v tejto oblasti celkom nováčik, pravdepodobne ste rástli a rozvíjali sa solidárne ako jedna z kľúčových hodnôt a kľúčových pojmov, alebo dokonca ako zastrešenie množstva rôznych hodnôt. Obe skupiny čitateľov však zrejme budú poznať dôvod tohto rozdielu.

V septembri 2016 predniesol vtedajší predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker svoj výročný prejav o stave Európskej únie, v ktorom povedal:

Európsky zbor solidarity vytvorí príležitosti pre mladých ľudí, ktorí chcú zmysluplne prispieť spoločnosti a pomôcť prejavíť solidaritu – niečo, čo svet a naša Európska únia potrebuje viac. Pre mňa to bola vždy samotná podstata toho, o čom je Európska únia. Nie sú to zmluvy alebo priemyselné či hospodárske záujmy, ktoré nás spájajú, ale naše hodnoty. A tí, ktorí pracujú ako dobrovoľníci, každý deň žijú európske hodnoty.¹¹¹

To boli prvé kroky Európskeho zboru solidarity, ktorý je jedným z hlavných podporovateľov vzdelávacej mobility na európskej úrovni. Program nepochybne priniesol solidaritu do centra pozornosti európskej práce s mládežou a politiky EÚ, ako aj projektov vzdelávacej mobility. Byť v centre pozornosti tiež znamená, že to vytvorilo príležitosti na dialóg – čo znamená solidarita pre každého jednotlivca? Čo to znamená pre (európsku)

¹¹⁰. Pozri časť 2.7.3.

¹¹¹. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_4165

prácu s mládežou? Ako to vyzerá, keď sa uplatní v projekte vzdelávacej mobility? A tak sa solidarita pomaly začala dostávať aj do jazyka vzdelávacej mobility.

Znamená to však, že solidarita nebola dovtedy stredobodom záujmu práce s mládežou a vzdelávacej mobility? Práve naopak. Solidarita bola vždy súčasťou práce s mládežou a rozmerom mnohých projektov vzdelávacej mobility. Potvrdili to aj účastníci štúdie *4Thought for Solidarity* (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020: 138):

Pre mnohých zapojených do medzinárodnej práce s mládežou tento koncept vždy existoval, ale pod inými názvami. Organizácie by uplatňovali hodnoty solidarity alebo by ich mali ako súčasť svojho kódexu postupov. Po prvé, solidarita medzi pracovníkmi s mládežou a mladými ľuďmi alebo medzi samotnými pracovníkmi s mládežou vždy existovala. Ale, ešte viac ako to, solidarita ako hodnota bola pestovaná ako súčasť občianskeho povedomia a angažovanosti.

Hodnota, prax a skúsenosti už v tejto oblasti existovali. Vezmime si napríklad pracovné tábory. Veľmi často sú budované solidárne s miestnou komunitou alebo určitými skupinami v komunite, kde sa pracovné tábory konajú. Vplyv na komunitu, ako jeden z veľmi dôležitých aspektov solidarity, je leitmotívom mnohých pracovných táborov. Mnohé aktivity, ktoré sa pred niekoľkými rokmi uskutočnili v Európskych centrách mládeže Rady Európy, alebo vo všetkých tých vzdelávacích mobilitách, ktoré zahŕňajú dobrovoľníctvo, boli zamerané na „medzinárodnú solidaritu“.

Zameranie na činnosť pre dobro iných alebo na vytváranie pridanej hodnoty pre spoločné dobro je tam, kde existuje priama súvislosť so solidaritou. Spojenie dobrovoľníctva s činnosťou, zapojenie sa do komunity a hranie úlohy je jasné. ... Viacerí respondenti *4Thought* uviedli, že dobrovoľníctvo je jedným z najviditeľnejších prejavov solidarity. (tamže: 73)

Existuje preto jasná potreba solidarity, ktorá nie je ničím novým. Táto potreba je neoddeliteľnou súčasťou ľudskej prirodzenosti; je existenčný a spojený s prežitím. Väčšina ľudských bytostí potrebuje druhých, potrebuje cítiť spolupatričnosť a dávať a hľadať solidaritu. Súčasná potreba solidarity súvisí s množstvom výziev, ktorým ľudstvo čelí: klimatická kríza a nedostatok opatrení pre udržateľnú budúcnosť; zameranie sa na individuálne potreby a nie na potreby a práva iných, nárast populizmu a krajne pravicových diskurzov. V čase, keď sa písal tento T-Kit, globálna pandémia priniesla ďalšiu silnú výzvu k solidarite na všetkých úrovniach – od miestnych štvrtí až po globálnu úroveň.

Zistilo sa teda, že solidarita je v práci s mládežou a vzdelávacej mobilite už dlho prítomná a že je evidentne potrebná. Ako sa však chápe solidarita? Alebo aspoň, ako ju chápu rôzni ľudia v tomto odvetví (odvetviach)?¹¹²

2.7.2. Čo je to solidarita?

4Myšlienka pre solidaritu vznikla ako reakcia na program Európskeho zboru solidarity, ktorý sa objavil takmer cez noc a mnohí ľudia sa snažili pochopiť, čo znamená solidarita a ako by mohli spojiť svoje projekty a iniciatívy, aby na ňu reagovali. S cieľom prispieť k zmierneniu niektorých z týchto problémov štúdia definovala spoločný základ na pomoc všetkým, ktorí sú aktívni v európskej práci s mládežou a v oblasti vzdelávacej mobility, keď sa zúčastňujú na programe Európskeho zboru solidarity. Výsledky štúdie vytvorili referenčný bod pre zahrnutie a posilnenie rozmeru solidarity v projektoch vzdelávacej mobility.

Pri práci na štúdii autori pomerne skoro zistili, že spoločná definícia solidarity neexistuje.

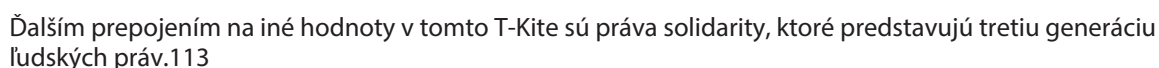
Chápanie solidarity veľmi závisí od osobného a profesionálneho zázemia človeka, ako aj od kontextu (kontextov), v ktorom žije. ... Je špecifická pre kultúru a každá kultúra môže formovať iné chápanie solidarity – a to nie je len „národná kultúra“ týkajúca sa krajín, národov a jazykov, ale aj subkultúr a kultúr spoločenstiev ľudí a ich hodnôt. (tamže: 138)

Hoci jednotná definícia neexistuje, existuje množstvo spoločných prvkov, ktoré umožňujú vytvoriť spoločný základ pre solidaritu – taký, ktorý zdieľajú štyri skupiny zainteresovaných strán, ktoré prispeli k štúdii *4Thought for Solidarity*: výskumníci, odborníci z praxe, mladí ľudia. ľudí a tvorcov politik. Štúdia identifikovala súvisiace pojmy, ktoré možno použiť na definovanie solidarity alebo aspoň na vymedzenie rámca okolo nej. Toto sú:

- **Ľudské práva:** konanie na podporu a ochranu práv iných ľudí. Stáť a konať solidárne s ľuďmi, ktorí sa nedokážu domáhať svojich práv a využívajú privilégiá menej pre seba a viac pre niekoho iného;

¹¹². Pre aktivity, ktoré môžu pomôcť preskúmať solidaritu, odporúčame aktivitu 9: Ako znie _____ vo vašom jazyku?, Aktivita 29: Kam by ste zaradili solidaritu? a Aktivita 30: Ako by vyzeral váš model _____?

- Tieto štyri koncepty sú súčasťou kľúčových hodnôt v tomto T-Kite a viac sa o nich môžete dozvedieť v predchádzajúcich častiach tejto kapitoly. Úplný pohľad na spoločný základ (ktorý zahŕňa aj mnoho ďalších konceptov) je obrázok nižšie prevzatý z 4Thought.

Táto tretia generácia práv sa považuje za dôležitý krok na zabezpečenie vhodných podmienok pre spoločnosti, aby mohli uplatňovať práva prvej a druhej generácie. Práva tretej generácie je zároveň potrebné vnímať spolu s predchádzajúcimi dvoma generáciami, občianske a politické práva (práva prvej generácie) a sociálne, hospodárske a kultúrne práva (práva druhej generácie), keďže len ako celok presadzujú princípy univerzálnosti, nedeliteľnosti, vzájomnej závislosti a neodcudzenia.

Strana 68 ► T-Kit 14 – Učenie založené na hodnote v projektoch mobility

2.7.3. Dôsledky pre budúcnosť vzdelávacej mobility

Skúsenosti so vzdelávacou mobilitou sú skvelým prostredím na učenie sa o solidarite, prostredníctvom a pre solidaritu (používať jazyk vzdelávania v oblasti ľudských práv).

Počas projektu 4Thought sa objavil jeden veľmi zaujímavý rozpor. Solidarita by mala byť v podstate inkluzívnym pojmom. Častejšie je však vyhradený pre našich blízkych, s ktorými zdieľame hodnoty a realitu. Ako také úzko súvisí s príslušnosťou ku komunite a zdieľaním väzieb s inými ľuďmi alebo „skupinovú väzbou“.

Vždy, keď existuje viac ako jedna skupina, je potrebné urobiť (vedomú alebo podvedomú) voľbu, keď sa zapojíme do solidárneho aktu. Ľudia sa veľmi často obrátia na vnútorné skupiny a investujú do nich svoju solidaritu, takže solidarita má vylučujúce aj inkluzívne dôsledky (Putnam 2000). Kde a ako sa táto linka vyberie, je veľkou otázkou. Preto je dôležité zistiť, do akej miery sú ľudia solidárni, keď ide o „nepodobné“ skupiny, ako sú ľudia so zdravotným postihnutím, utečenci/žiadatelia o azyl a nezamestnaní (Lahusen a Grasso 2018). (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020: 90)

Je to skupinová väzba, ktorá zaväzuje pri rozhodovaní o tom, kto „stojí“ alebo „zaslúži si“ solidaritu, v časoch, keď sa zdá, že takéto priority je potrebné vytvoriť.

Vzdelávacia mobilita je ideálnou príležitosťou na spochybnenie tejto väzby a rozšírenie porozumenia v rámci skupiny tak, aby zahŕňalo ľudí z rôznych prostredí a spoločenských vrstiev. Referenčný rámec kompetencií pre demokratickú kultúru to uznáva ako občianske zmyšľanie alebo postoj, ktorý presahuje obvyklé kruhy alebo bubliny.

Zahŕňa pocit spolupatričnosti ku skupine alebo komunite, uvedomenie si iných ľudí v skupine, uvedomenie si účinkov svojich činov na týchto ľudí, solidaritu s ostatnými členmi skupiny a zmysel pre občiansku povinnosť voči nim. skupina.¹¹⁴

Občianske zmyšľanie môže byť spojené so štvrťou alebo mestom a môže zahŕňať aj ľudstvo, globálnu komunitu.

Vychádzajúc zo známej kontaktnej hypotézy alebo teórie medziskupinového kontaktu¹¹⁵, kontakt s niekým iným môže za určitých podmienok znížiť mieru predsudkov a zvýšiť pravdepodobnosť, že ich budete vidieť ako blízkeho. Akokoľvek sa táto teória môže zdať príliš zjednodušená, vzdelávacia mobilita má potenciál vytvárať spojenia a väzby medzi rôznymi skupinami a ako taká vytvárať aj solidaritu medzi týmito skupinami. Na maximalizáciu tohto potenciálu je kľúčová úloha facilitátora učenia. Majú na starosti uľahčovanie interakcií medzi rôznymi ľuďmi prostredníctvom plodného procesu učenia a v bezpečnom prostredí. Mali by podporovať študentov, aby videli za predsudky a nadväzovali kontakty a vzťahy, ktoré vedú k zmysluplným výsledkom. V praxi to znamená, že facilitátori učenia by si mali vyberať aktivity a uľahčovať diskusie, ktoré spochybňujú existujúce zovšeobecnenia a stereotypy, tým, že idú pod povrch a zameriavajú sa na hodnoty a svetonázory študentov. Môžu to urobiť vytvorením prostredia, v ktorom sú študenti pozývaní a podporovaní, aby zdieľali svoje osobné príbehy, pričom uvažujú o dôvodoch, prečo sa určité veci robia určitým spôsobom. Tým, že ich postavíte do nezvyčajných situácií prostredníctvom simulácií alebo rolových hier, ktoré často odhaľujú hlbšie vrstvy identity človeka, a potom sa zamyslia nad ich voľbami a činmi. Požiadanim študentov, aby obhajovali iný názor,¹¹⁶ pričom sa snažili osvojiť si základné dôvody a hodnoty, ktoré tento názor vytvorili. Povzbudzovaním študentov, aby kladli kritické otázky a snažili sa o „druhom“ zistiť čo najviac. Toto sú len niektoré z príkladov, ktoré vám môžu poskytnúť predstavu o možnostiach uľahčenia zmysluplného stretnutia so študentmi.

Okrem toho môžu skúsenosti so vzdelávacou mobilitou prispieť k celoživotnej solidarite. To znamená, ak je skúsenosť v tomto smere uľahčená. To znamená, že solidaritu mladí ľudia nebudú vnímať ako niečo, čo sa deje počas pracovného tábora alebo dobrovoľníckej činnosti v zahraničí, ale ako hodnotu, ktorá sa integruje do ich bytia – niečo, čím žijú a čo riadi ich život. A čo ich núti konať tak, aby formovali svoju komunitu a zanechali vplyv.

Kritická úvaha o solidarite je nevyhnutná, ak sa týka všetkých ostatných hodnôt. „Informácie a vzdelávanie vrátane online digitálnych nástrojov musia vybaviť a posilniť postavenie mladých ľudí na čokoľvek, čo im budúcnosť prinesie“ (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020). Je nevyhnutné, aby sa akty solidarity mladých ľudí zakladali na informovaných rozhodnutiach a kritickom myslení. Preto je kritická mediálna gramotnosť jednou z dôležitých kompetencií.

114. www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture/glossary, prístupné 15. októbra 2020.

115. Kontaktnú hypotézu vyvinul Gordon W. Allport v roku 1954 a otestoval ju mnoho ďalších za iných podmienok.

116. Pre diskusnú aktivitu vhodnú na diskusiu o solidarite odporúčame Aktivitu 22: Kde stojíte?

Mladí ľudia musia vedieť vyhľadávať a posudzovať informácie v médiách s kritickým myslením a porozumením, aby sa nestali obeť manipulácie, aj keď sa deje v mene solidarity.

Myšlienkový provokátor

Je online solidarita len „clicktivizmus“ alebo je to legitímny akt solidarity?

Online solidarita môže siahať od podpísania elektronickej petície cez preposielanie príspevku na Facebooku alebo Instagrame, cez komunikačnú stratégiu využívajúcu hashtag až po online platformu, ktorá spája aktivistov pre kampaň. Pri povzbudzovaní ostatných, aby sa postavili za svoje hodnoty a zapojili sa ako aktívny občan, existujú uhly, o ktorých treba myslieť v súvislosti s online solidaritou:

- Čo robí online solidaritu legitímnou?
- Kto je zapojený, ovplyvnený a ovplyvnený online solidaritou?
- Služí online solidarita ako dobrý akt a výhovorka, aby ste sa nezapojili do správnej zmeny?
- Koľko sa môže zmeniť, ak vaša činnosť nie je fyzická v „skutočnom svete“?
- Ako zapadá online akcia do dlhodobej stratégie zmien?

Spolu s týmito otázkami by bolo dôležité zamyslieť sa nad tým, aké akty solidarity (bez ohľadu na to, či sa dejú online alebo v priamom kontakte) možno považovať za legitímne. Aký je prah, aby sa to stalo? A kto môže zmeniť túto legitimitu?

2.8. Udržateľnosť

Udržateľnosť sa týka niečoho, čo pretrváva v priebehu času a čo spôsobuje malé alebo žiadne škody (viac súvisí so životným prostredím). Pojem udržateľnosť je v posledných rokoch trendovejší a viac sa o ňom hovorí. Má to svoj dôvod, keďže ľudia si čoraz viac uvedomujú vplyv konzumu, výroby, znečistenia a mnohých ďalších faktorov na svet. Prvá myšlienka, ktorá nás v súvislosti s udržateľnosťou napadne, je vplyv na životné prostredie, no tým sa táto téma nekončí. Udržateľnosť je oveľa viac ako starostlivosť o prírodu a životné prostredie. Je to pochopenie príčiny – následku a akcie – reakcie všetkých malých vecí, ktoré každý človek robí. Uvedomuje si vplyv na sociálnej, ekonomickej, kultúrnej a environmentálnej úrovni v strednodobom a dlhodobom horizonte. To znamená, že sa tu zaoberáme niektorými rôznymi pohľadmi na udržateľnosť, ktoré treba zvážiť, počnúc environmentálnym.

Udržateľnosť je morálnym hľadiskom. Prečo by mal niekto konať v záujme iných? Prečo by sme sa nemali starať o svoje záujmy bez ohľadu na dopady na ostatných? Udržateľnosť si vyžaduje zmenu priorit hodnôt nad rámec tých, ktoré sú úzko sebecké. (Tristan Claridge – hlavný špecialista na sociálny kapitál a organizačnú kultúru)

2.8.1. Environmentálna perspektíva

Je bežné, že keď počujeme slovo udržateľnosť, ako prvé sa nám vybaví environmentálne otázky, biodiverzita a využívanie prírodných zdrojov. V skutočnosti je to priamo spojené s touto oblasťou. Povedomie o vplyve človeka na životné prostredie sa zvyšuje a na jeho vyváženie sa zavádzajú nové opatrenia a technológie. V súčasnosti existujú obnoviteľné zdroje energie z vetra, slnka a geotermálnej energie; takmer všetci veľkí výrobcovia áut uvádzajú na trh modely elektromobilov; zavádzajú sa aktualizované modely lietadiel s nižšou spotrebou paliva; komunitné záhrady vznikajú v mestách po celom svete (ako zdroje miestne vyprodukovaných potravín) atď. Bez ohľadu na množstvo opatrení a zavádzaných technológií však nikdy nestačí čeliť už vzniknutým škodám. Téma udržateľnosti sa tiež stáva pozitívnejším trendom a uplatňuje sa v projektoch vzdelávacej mobility, aj keď už v tejto oblasti existovali nie až tak nedávne príklady možností financovania, ako napríklad program LIFE (nástroj financovania opatrení v oblasti životného prostredia a klímy vytvorený v r. 1992).¹¹⁷ V súčasnosti vedú práce na túto tému priamo od rôznych mimovládnych organizácií, najmä v oblasti mládeže, ktoré dokonca vyvíjajú dôležité nástroje na podporu iných pracovníkov s mládežou a mimovládnych organizácií, aby sa stali environmentálne udržateľnejšími. Jedným z príkladov je Green Toolbox¹¹⁸ vyvinutý organizáciou IYNF (International Young Naturefriends). Paralelne sa spúšťajú nové politiky na úrovni EÚ, ako napríklad Európska zelená dohoda.¹¹⁹

Tieto nové opatrenia vychádzajú z Parížskej dohody o zmene klímy¹²⁰ uzavretej v roku 2015, keď krajiny spojili svoje sily s cieľom čeliť globálnej reakcii na hrozbu klimatických zmien. Toto vstúpi do historických kníh, pretože to iniciovalo zvýšenie povedomia o tejto problematike a potom sa dali do pohybu ďalšie politiky a dohody. Napríklad v čase písania tohto T-Kitu sa diskutovalo o návrhu nového programu Erasmus+ 2021-27, v ktorom sa plánovali niektoré environmentálne opatrenia: „Posilnený program bude venovať väčšiu pozornosť študijným odborom, ako sú obnoviteľné zdroje energie, energetika, klimatické zmeny, environmentálne inžinierstvo“ (Európska komisia 2018). Na rok 2020 program Erasmus+ stanovil horizontálnu prioritu s názvom Environmentálne a klimatické ciele (Erasmus+ Guide 2020).

Je však iróniou, že je to v rozpore s využívaním zdrojov na realizáciu projektu vzdelávacej mobility, napríklad keď množstvo ľudí cestuje lietadlom na určité miesto. To vyvoláva otázku, ako možno diskutovať o udržateľnosti ako hodnote a ako ju aplikovať v projektoch vzdelávacej mobility. Diskutuje sa aj o nových opatreniach na schválenie v rámci nového programu Erasmus+ a Európskeho zboru solidarity a mládežníckeho sektora, ako je napríklad možnosť doplatiť drahé cestovanie v európskych projektoch, ak by sa namiesto lietadla uskutočnilo vlakom.

Úloha facilitátora je tu kľúčová a mala by mať pozitívny vplyv. Po prvé, facilitátori učenia by sa mali zamyslieť nad svojou vlastnou praxou a zvážiť spôsoby, ako urobiť svoju prácu udržateľnejšou a ekologickejšou. Treba mať na pamäti, že facilitátor je považovaný za vzor,¹²¹ a preto ich činy, postoje a správanie môžu ovplyvňovať žiakov. V tomto zmysle môže facilitátor vniesť do svojej práce udržateľné opatrenia, ktoré sa prejavujú v procese učenia sa účastníkov: ísť príkladom. Aké kroky robí facilitátor, na ktoré sa študenti budú pozerieť a budú ich napodobňovať pozitívnym spôsobom? A na oplátku sa na nich budú pozerieť aj mladí ľudia a pracovníci s mládežou a urobia to isté, čo spôsobí dominový multiplikačný efekt. Preto každá malá akcia a správanie facilitátora môže prispieť k rozvoju povedomia na udržateľnej úrovni a spôsobiť väčší vplyv, ako sa pôvodne zdalo. Aké produkty používa facilitátor učenia, akú diétu dodržiavajú, nakoľko sú si vedomí ich vplyvu, ako cestovali, čo konzumujú? Každý jeden detail môže byť príkladom pre ostatných. Neznamená to však, že facilitátor musí byť dokonalý a musí dodržiavať každý udržateľný prístup, ale skôr venovať pozornosť malým detailom a použiť ich ako učebné body a dokonca aj na stimuláciu konverzácie. Facilitátor by mal vytvoriť vzdelávacie prostredie bez posudzovania as pozitívnym prístupom k diskusiám o rôznych uhloch pohľadu a správaní týkajúcich sa environmentálnej udržateľnosti. Týmto spôsobom umožňujú účastníkom vyjadriť svoje názory a zároveň byť vnímaví k rôznym perspektívam od ostatných účastníkov. V súlade s tým by si facilitátor mal byť vedomý svojich vlastných predsudkov. Každý človek môže mať rôzne spôsoby, ako byť environmentálne udržateľný, od dodržiavania špecifickej stravy, cez vyhýbanie sa materiálu na jedno použitie, po cestovanie vlakom namiesto lietadla atď. Pozitívne a aktívne prístupy a postoje k environmentálnej udržateľnosti by sa mali čítať, posilňovať a využívať budovať kolektívne znalosti skupiny účastníkov.

¹¹⁷. Pozri <https://ec.europa.eu/easme/en/life>, prístup 15. októbra 2020.

¹¹⁸. Pozri www.iynf.org/product/the-green-toolbox/, prístup 15. októbra 2020.

¹¹⁹. Pozri https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf, prístup 15. októbra 2020.

¹²⁰. Pozri <https://unfccc.int/process-and-meetings/parizska-dohoda/aka-je-parizska-dohoda>, prístupná 15. októbra 2020.

¹²¹. Pozri kapitolu 3, časť 3.4.

„Nepotrebujeme hŕstku ľudí, ktorí robia nulový odpad dokonale. Potrebujeme, aby to milióny ľudí robili nedokonale.“

Anne-Marie Bonneau, *šéfkuchárka s nulovým odpadom*

Malé činy majú veľký vplyv, ak ich robí veľa ľudí. Prostredie vzdelávacej mobility je ideálnym miestom na stimuláciu toho, aby skupina ľudí spoločne robila malé veci a diskutovala o nich. Ak skupina ľudí nájde podobnosti a bude spolupracovať pre väčšie dobro, budú sa cítiť viac motivovaní a podporovaní robiť ešte viac. Preto je dôležité mať na pamäti, že facilitátor nemusí byť dokonalý, ale musí využiť to, čo môže ovplyvniť. Sprostredkovateľ môže mať napríklad kontrolu nad materiálom, ktorý sa použije, ale pravdepodobne nebude mať kontrolu nad logistikou na mieste, ako je podávané jedlo (aj keď môže stále podávať návrhy). Myšlienka snažiť sa všetko kontrolovať a byť 100% udržateľná sa môže stať zdravujúcou a viesť k vyčerpaniu kvôli uvedomeniu si, že také niečo nie je možné. Malé kroky, uplatňovanie udržateľných opatrení, povedú k lepšiemu svetu.

Tipy, ako urobiť vzdelávacie prostredie v rámci aktivít mobility šetrnejšie k životnému prostrediu z pohľadu facilitátora

Cestovanie

- Umožniť účastníkom cestovať alternatívnymi dopravnými prostriedkami a podľa možnosti sa vyhnúť letom.
- Ak je potrebná letecká doprava, študenti, organizátori a školitelia môžu zaplatiť za uhlíkovú kompenzáciu. Dá sa to urobiť priamo s väčšinou leteckých spoločností alebo prostredníctvom organizácií a webových stránok, ktoré túto službu poskytujú. napr. www.carbonfootprint.com/carbonoffset.html
 - Vyberte lety, ktoré majú nižšiu spotrebu paliva. Mnoho online rezervačných platforiem pre cestovanie má filter na prezentáciu tých najekologickejších letov. Majte však na pamäti svoj rozpočet alebo si tam, kde je to možné, vyžiadajte mimoriadne náklady, ak je cestovanie z ekologických dôvodov drahšie.

Zdroje

- Starostlivo plánujte používanie zdrojov a používajte minimálne zdroje, ktoré budete potrebovať.
- Ak je to možné, použite a znovu použite dostupný materiál a vyberte recyklovaný materiál (napríklad recyklovaný papier).
- Na oboch stranách použite flipchartový papier. Používajte fixky, ktoré sa dajú dopĺňať.
- Vyhnite sa materiálu na jedno použitie.

Energie

- Vypnite všetku elektroniku, ktorá sa nepoužíva, ako sú notebooky, projektory, svetlá atď.
- Vyhnite sa vykurovacím systémom a klimatizačným zariadeniam, ale majte na pamäti pohodlie študentov.
- Vypnite svetlá, keď nie sú potrebné.

Obsah programu

- Prezentujte udržateľnosť ako hodnotu skupine študentov a diskutujte s nimi o tom, aké opatrenia možno prijať počas vzdelávacej mobility, aby bola udržateľnejšia. Dá sa to urobiť aj pri online prípravných aktivitách alebo stretnutiach.
- Pozrite si aktivity v druhej časti tejto knihy, ktoré by ste mohli realizovať s témou udržateľnosti.
- Vytvorte aktivity, ktoré povedú účastníkov dozvedieť sa viac o mieste konania, miestnej realite a životnom prostredí. Myslite lokálne v medzinárodnom projekte.
- Zdieľajte nástroje, ktoré podporujú environmentálne povedomie, ako je napríklad kalkulačka ekologickej stopy.¹²²

Aktéri a zainteresované strany

- Majte na pamäti, že kolektívne znalosti skupiny sú väčšie ako vaše vlastné, a použite ich ako páku pri zhromažďovaní názorov a skúseností účastníkov s environmentálnymi problémami.
- Pozrite sa na uzatváranie dohôd s projektovými manažérmi a hosťami, aby ste zabezpečili implementáciu niektorých udržateľných opatrení v spolupráci.
- Využite miestnu komunitu na zbieranie svojich vedomostí a skúseností, použite napríklad miestne produkty a pozvite miestnu komunitu, aby sa podelila o niektoré environmentálne postupy.

¹²² Pozri www.footprintcalculator.org/, prístupné 15. októbra 2020.

Toto je len niekoľko tipov a určite ich v rôznych dokumentoch nájdete viac a rozviniete svoje vlastné nápady. Vnímajte to ako východiskový bod na podnietenie ďalších opatrení a akcií na zvýšenie udržateľnosti vzdelávacích mobilit.

Pre viac informácií o udržateľnosti v práci s mládežou odporúčame nasledujúci materiál:

- T-Kit 13 – Udržateľnosť a práca s mládežou (Rada Európy a Európska komisia 2018b);
- Green Toolbox;123
- Školenie a „udržateľnosť“ (Schubert 2020).

Poznámka k zmiešanej a online mobilitě

Online vzdelávanie môže mať nižšiu uhlíkovú stopu ako fyzická vzdelávacia mobilita, pretože vylučuje cestovanie a používanie rôznych materiálov na vzdelávanie. Je však potrebné si uvedomiť, že aj digitálne nástroje majú stále uhlíkovú stopu a dopad na životné prostredie: „Každý jeden vyhľadávací dopyt, každá streamovaná skladba alebo video a každý odoslaný e-mail, miliardy krát po celom svete – to všetko pridáva k neustále sa zvyšujúcemu globálnemu dopytu po elektrine a tiež k rastúcim emisiám CO₂“ (Stolz a Jungblut 2019). Zmiešaná mobilita, ktorá je kombináciou online vzdelávania a osobného vzdelávania, by sa mohla použiť na zvýšenie udržateľnosti (s nižšou uhlíkovou stopou online vzdelávania v porovnaní s množstvom cestovania, materiálu a spotreby, ktoré má obytná mobilita) a dopad na komunitu (s osobným vzdelávaním). Túto tému však nebudeme ďalej rozvádzať, keďže v súčasnosti sa vzdelávacia mobilita v rámci európskych programov stále považuje za prevažne prezenčné vzdelávanie, s niektorými výnimkami (berúc do úvahy vplyv, ktorý mala pandémia COVID-19 na toto pole).124

Vyvolávač myšlienok

Ako udržateľné sú projekty vzdelávacej mobility?

Význam projektov vzdelávacej mobility a ich vplyv na účastníkov a komunitu má veľký význam. Výsledky vzdelávania pre účastníkov a skupiny a pozitívny vplyv na zapojené organizácie a komunity sú významné. Napriek tomu je dôležité zvážiť vzťah medzi nákladmi (ekonomickými a environmentálnymi) a dopadom na vzdelávanie a či prínosy prevažujú nad nákladmi.

- Posunúť sa alebo nepohnúť? Aké sú náklady a prínosy nadnárodných vzdelávacích mobilit?
- Je online vzdelávanie udržateľnejšie ako osobné vzdelávacie mobility? Mohla by to byť životaschopná alternatíva?
- Aká je ekologická stopa vzdelávacích mobilit?
- Do akej miery sú vzdelávacie mobility plánované s environmentálnou, trvalo udržateľnou starostlivosťou?
- Uvedomujú si facilitátori a študenti vplyv projektov vzdelávacej mobility na udržateľnosť? Ako zvýšiť toto povedomie?
- Mala by byť udržateľnosť jednou z kľúčových tém všetkých projektov vzdelávacej mobility?

Udržateľnosť zahŕňa mnoho rôznych perspektív, ako je uvedené v týchto kapitolách. Všetky z nich sú nevyhnutné a vyžadujú si dôkladnú reflexiu, plánovanie a implementáciu. Odporúčame kriticky sa pozrieť na vzdelávacie mobility s „udržateľnými okuliarmi“ a urobiť to najlepšie, čo je možné, krok za krokom.

2.8.2. Dlhodobá perspektíva

Udržateľnosť nesúvisí len so životným prostredím, ale v praxi aj s dlhodobou víziou a uvedomením si dopadu, ktorý dnes vykonávané činnosti budú mať v budúcnosti. Ľudstvo nemôže myslieť len krátkodobu a žiť v prítomnosti, ale skôr si uvedomiť, že budúce generácie125 sa budú musieť vysporiadať s dôsledkami našich rozhodnutí už dnes. Ľudia potrebujú prejsť od každodenného myslenia, bezstarostného vyčerpania všetkých zdrojov, k mysleniu starať sa o budúcnosť planéty a konať s dlhodobou perspektívou. Zmena vždy prináša nejaké prekážky a veci, ktoré v určitom období berieme ako samozrejmosť, sú inokedy neplatné alebo správne. Napríklad vynález plastu bol skvelý a uľahčil život

123. Pozri <https://issuu.com/iynforg/docs/gtb/43>, prístup 15. októbra 2020.

124. Viac o príležitostiach online a zmiešaného vzdelávania nájdete v T-Kit 6 – Základy školenia, časť 1.1.4 Rezidenčné, online a zmiešané školiace kurzy.

125. Pozri štúdiu *4Thought for Solidarity*, časť 8.7 Udržateľnosť a solidarita pre budúcnosť, www.salto-youth.net/downloads/4-17-4046/4TDS%20Study%2020200421.pdf, prístupné 15. októbra 2020.

na výrobu a spotrebu rôznych produktov. Fungovalo to mnoho rokov, až kým sme si neuvedomili, že plasty sa napokon stali jedným z hlavných problémov znečistenia, ktorý má vplyv nielen na odpad, ktorý produkuje, ale aj na oceány a voľne žijúce zvieratá. Keď vznikol a začal sa široko používať, dlho sa neuvažovalo o tom, aké škody môže po niekoľkých rokoch spôsobiť. Ďalším príkladom vecí, o ktorých si myslíme, že sú v určitom období správne a neskôr sa menia, je konzumácia tabaku. Lekári dlhé roky obhajovali jeho používanie a existovali záruky, že nemá nepriaznivý vplyv na zdravie. Z tohto pohľadu je ťažké uveriť, že ľudia mohli fajčiť v lietadlách. Dokonca mali dovolené fajčiť v ordináciách lekárov! V súčasnosti sú škodlivé účinky dobre známe a boli zavedené opatrenia na obmedzenie fajčenia na viacerých verejných miestach.

Našťastie sa toto krátkodobé zmýšľanie mení a teraz sú jasne viditeľné nové stratégie a politiky, ktoré sú zamerané na budúcnosť. Dobrým príkladom sú Ciele trvalo udržateľného rozvoja¹²⁶, kde sa ciele majú dosiahnuť do roku 2030. Sú založené na pohľade na problémy a problémy, ktoré má svet a ľudstvo dnes, a na ich riešení, ktoré sa majú v budúcnosti prekonať. Boli definované v roku 2015, takže plán bol stanovený tak, aby sa dosiahol v priebehu 15 rokov. Ďalšie skvelé príklady perspektív dlhodobej udržateľnosti možno nájsť v Európskych cieľoch mládeže¹²⁷ a Mládež a Agenda 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj.¹²⁸

2.8.3. Sociálna perspektíva

Ako možno zistíte v príkladoch vyššie, udržateľnosť nesúvisí len so životným prostredím, ale aj so samotným ľudstvom. Môžeme to nazvať sociálnym kapitálom, kde sú ľudia postavení do prvej línie spolu s biodiverzitou planéty a je ľahké pochopiť, prečo by sa ľudia a príroda mali riešiť súbežne. Nemá zmysel riešiť problémy životného prostredia, ak ľudská rasa bude stále čeliť nerovnosti, hladu, chudobe a iným problémom. Presne toto je pointa predložených dokumentov. Sociálny kapitál sa týka ľudských zdrojov a významu každého človeka v celkovom obraze udržateľnosti. Napríklad továrne, ktoré sa zameriavajú na zisk, môžu nedostatočne platiť svojich zamestnancov. To však nie je udržateľné, pretože to znamená nedostatok starostlivosti o ľudí. S ohľadom na sociálny kapitál musia udržateľné akcie a projekty zohľadňovať potreby súčasnej komunity a aj budúcich generácií. Udržateľnosť z pohľadu sociálneho kapitálu ako taká dopĺňa ostatné hodnoty prezentované v tomto T-Kite, ako sú solidarita a empatia.

Je to aj o sieťach a o tom, ako môžu rôzni aktéri interagovať a udržateľne napĺňať svoje potreby. V oblasti mládeže musia byť mládežnícke organizácie schopné prepojiť sa s obcami, sociálnymi spoločnosťami, školami a inými inštitúciami a zainteresovanými stranami, aby mohli realizovať svoje aktivity. Vďaka tomu je možné lepšie sa zviditeľniť, získať prístup k zdrojom, ktoré by inak neboli možné (napríklad obce majú priestory, ktoré sa dajú využiť), osloviť širšie publikum mládeže a spolupracovať na spoločných cieľoch. Veď aj spomínané zainteresované strany a inštitúcie majú ako cieľovú skupinu mladých ľudí.

Pri plánovaní akejkoľvek činnosti by sa mali zvážiť rôzne prvky udržateľnosti a je nevyhnutné uvažovať o dôsledkoch, ktoré to bude mať v rôznych sektoroch. Osoba sa napríklad pokúsi kúpiť produkt, ktorý je lacnejší vo veľkom reťazci supermarketov, a nie drahší od miestneho výrobcu. Je prirodzené, že sa to deje, ale aký to má vplyv na ekonomiku malých výrobcov, na ľudskú podporu miestnych komunít a na ekologickú stopu, ktorú takýto produkt vytvára? Tento príklad je podobný pri vzdelávacích mobilitách, kde majú hostitelia možnosť nakupovať miestne produkty a podporovať miestnu komunitu a ekonomiku. V tomto bode môžu byť siete a družstvá miestnych výrobcov spôsobom, ako proti tomu bojovať, a to kombináciou ich odborných znalostí, skúseností a rôznych produktov, aby mali konkurencieschopnejší predajný bod v porovnaní s veľkými nákupnými reťazcami. Táto spolupráca je tiež súčasťou procesu udržateľnosti, z ktorého profitujú všetci hráči, ako napríklad osoba, ktorá zbiera ovocie, farmár, predajca, spotrebiteľ atď. Udržiava udržateľné podniky miestnych výrobcov, zlepšuje ich hospodárstvo, ich sociálny vplyv (spojenie medzi sebou a so spotrebiteľom) a možno aj miestnu politiku, ktorá môže vytvárať špecifické politiky na ďalšiu podporu tohto prístupu výroby a spotreby.

Z hľadiska vzdelávacieho prostredia je kľúčová dlhodobá vízia, pričom prioritami, ktoré treba mať na pamäti, sú ľudia a príroda. V tomto zmysle je tiež dôležité myslieť na miestnu komunitu a vplyv, ktorý na ňu môžu mať akcie skupiny v rámci vzdelávacích mobilit. Plánovanie v dostatočnom časovom predstihu môže zabezpečiť, že miestna komunita bude mať ekonomický, sociálny a environmentálny úžitok počas aj

¹²⁶. Pozri www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/ prístup 15. októbra 2020.

¹²⁷. Európske ciele mládeže, <https://youthforeurope.eu/european-youth-goals-2019-2027/>, prístup 15. októbra 2020.

¹²⁸. Mládež a Agenda 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj, www.un.org/development/desa/youth/world-youth-report/wyr2018.html, prístupné 15. októbra 2020.

po stretnutí. Sú tiež sociálnym kapitálom bok po boku so všetkými zamestnancami, ktorí sa starajú o logistiku mobility, zamestnancami z organizácií a všetkými ostatnými ľuďmi, ktorých sa akýkoľvek projekt priamo či nepriamo dotýka.¹²⁹

„Udržateľnosť je súčasťou našej filozofie vzostupu. Nemôžete vstať, ak si od komunity vezmete viac, ako vložíte späť.“
Anand Mahindra – miliardársky podnikateľ, predseda Mahindra Group

2.8.4. Perspektíva vplyvu a životnosti

Projekt vzdelávacej mobility nie je len samotná vzdelávacia aktivita. Je to oveľa viac. Ak ste už takýto projekt realizovali, budete vedieť, že si vyžaduje veľa príprav, plánovania a sledovania. Facilitátori učenia nie sú vždy zapojení do celého procesu, ale ak je to možné, mali by v ňom zohrávať úlohu. Ako facilitátor je možné kontrolovať (alebo by to aspoň malo byť možné!) obsah programu. Práve v tomto bode by facilitátor mohol uvoľniť svoju moc, aby zaradil udržateľnosť do programu na všetkých možných úrovniach. Napríklad môžu účastníkom zabezpečiť dostatok času a priestoru na plánovanie nadväzujúcich aktivít, aby sa dopad na nich mohol preniesť a znásobiť na ďalšie zainteresované strany. A ľudia, ktorí budú mať úžitok z týchto následných aktivít, budú tiež sami o sebe pôsobiť ako multiplikátori. Trvalo udržateľný efekt pretrváva ešte dlho po skončení projektu mobility, rovnako ako vlnový efekt kamienky hodenej na hladinu vody, ktorá sa niekoľkokrát odrazí, až kým nestratí pohybovú energiu a potopí sa do vody. V tomto prípade možno túto metaforu dopadu rozdeliť na nasledujúce:

- Počet, koľkokrát sa kamienok odrazí od vody, možno porovnať s tým, koľkokrát sa informácie a výsledky vzdelávania prenesú z ľudí na ľudí.
- Vlny, ktoré každý odraz spôsobuje na vode, možno prirovnať k vplyvu, ktorý má každý človek na okolie, prostredie a sociálny kruh.
- Kamienok klesajúci do vody a miznúci sa dá prirovnať k dlhotrvajúcemu účinku učenia: zostane pod viditeľným spektrom, ale stále pôsobí určitú zmenu vo svojom prostredí.

Ako v tomto príklade, môžete nájsť aj iné výrazy na porovnanie. Neváhajte použiť túto metaforu a prispôbte si ju vlastnými myšlienkami, nápadmi a úvahami. Podobnú metaforu možno vidieť v publikácii *Making waves: creation more impact with your mládežnícke projekty*,¹³⁰ ktorú odporúčame prečítať, pretože podporuje pochopenie vplyvu. Čo spája udržateľnosť s dopadom? Jedným z kľúčových prvkov udržateľnosti je dlhodobé myslenie, ktoré zahŕňa schopnosť porozumieť a správne naplánovať dopad, ktorý bude mať akákoľvek akcia, nielen na životné prostredie, ale aj na ľudí (účastníkov a komunitu), hospodárstvo, politiku atď. Hodnotenie strednodobého a dlhodobého vplyvu ide ruka v ruke s udržateľnosťou a malo by byť doň zahrnuté.

V konečnom dôsledku môže rola facilitátora ohľadom udržateľnosti a jej využívania ako osobnej hodnoty spôsobiť rozdiel vo svete a v každom jednom človeku, s ktorým sa spoja. Dlhodobá vízia môže priniesť oveľa väčšiu hodnotu samotnej hodnote udržateľnosti.

"Nie je väčší dar ako myslieť si, že ste mali nejaký vplyv na svet k lepšiemu."

Gloria Steinem – feministka, novinárka a sociálna politická aktivistka

¹²⁹. Ak chcete riešiť hodnotu trvalej udržateľnosti, pozrite si Aktivitu 26: Zdroje a udržateľnosť.

¹³⁰. Pozri www.salto-youth.net/downloads/4-17-1408/MakingWaves.pdf, prístup 1. septembra 2020.

Kapitola 3

Facilitátori učenia

3.1. Kto sú facilitátori učenia?

Facilitátori učenia zohrávajú veľmi dôležitú úlohu vo vzdelávaní založenom na hodnotách a sú hlavným prvkom a cieľom tohto T-Kitu. Je im venovaná celá veľká kapitola! Väčšina z vás, ktorí to čítate, budú uľahčovať učenie, aj keď si to nie ste plne vedomí alebo názov nie je napísaný na vašej vizitke. Preto táto kapitola začína stanovením spoločného základu toho, kto sú facilitátori učenia, so všetkými súvisiacimi pojmami. A ak by ste sa chceli dozvedieť ešte viac, vrelo odporúčame ďalší T-Kit zo série, T-Kit 6 – Základy školenia (Rada Európy a Európska komisia 2021) alebo Príručku pre facilitátorov (Rada Európy 2020).

3.1.1. Čo je facilitácia?

Veľmi jednoducho povedané, facilitácia uľahčuje procesy a podporuje ich plynulejší chod. Sprevádza ľudí pri ceste z bodu A do bodu B, kde bod B nemusí nutne znamenať rozuzlenie alebo konečný produkt. Bod B je to, na čom sa skupina dohodne, že to musí dosiahnuť. Vezmime si ako príklad stretnutie v organizácii. Určite ste sedeli na stretnutiach, ktoré neboli facilitované a je pravdepodobné, že boli buď dosť dlhé a vyčerpávajúce, alebo že bolo dosť ťažké dospieť k akémukoľvek rozhodnutiu či naplniť cieľ stretnutia. Alebo oboje. Na druhej strane, ak sa stretnutie facilitovalo, niektoré z týchto bojov sa pravdepodobne zredukovali a proces bol efektívnejší a efektívnejší. Samozrejme, realita nie je čiernobiela a niekedy, z rôznych dôvodov, ani uľahčenie nemôže tento proces zachrániť. Napriek tomu, ak je na mieste facilitácia, je väčšia šanca, že to bude pre všetkých zúčastnených jednoduchšie.

Facilitácia je umenie odomknúť silu skupiny prostredníctvom dialógu a snahy o jasnosť, aktívnej účasti a osvojenia si bohatstva rôznych perspektív. Prostredníctvom facilitácie sa uvoľňuje mnohostranný potenciál tímu.

Definícia Medzinárodnej asociácie facilitátorov

Aké je facilitovanie učenia?

Najprv si stručne overme, čo je učenie.

Učenie je proces, ktorého výsledkom je trvalá sociálna transformácia a zmena v kompetenciách a činnosti učiaceho sa. Učenie im umožňuje stať sa skúsenejším, sebauvedomenejším a sebakontrolovaným jednotlivcom. Na základe Kolbovho cyklu zážitkového učenia jeden z cyklov učenia, ktorý možno pozorovať v mnohých situáciách práce s mládežou, zahŕňa nasledujúce štyri kroky: pozorovanie, zastavenie, uvažovanie a prispôbienie. (Deltuva, Evrard a Bergstein 2018)

V kontexte učenia facilitácia znamená uľahčenie pre študentov prejsť procesom učenia, sebaobjavovania a prenosu tohto učenia do ich budúceho osobného a profesionálneho života. Spojenie s vyššie uvedenou definíciou znamená prejsť všetkými krokmi vzdelávacej skúsenosti. Jedna vec, ktorú treba ešte objasniť, je slovo „ľahké“, čo pravdepodobne nie je niečo, čo by ste si okamžite spojili s rôznym učením, ktoré ste zažili počas svojho života.

Rovnako ako v T-Kit 6 – Základy školenia:

„Jednoduché“ tu znamená „ľahšie sa učiť“, ale nie nevyhnutne „ľahké učenie“. ... „Ľahšie sa učiť“ znamená vytvoriť podmienky pre učenie – zabezpečiť povzbudzujúce vzdelávacie prostredie, pripraviť „správne“ otázky, použiť rôzne prístupy na stimuláciu účastníkov s rôznymi preferenciami učenia, nájsť správnu rovnováhu medzi výzvou a pohodlie atď. „Uľahčenie“ často znamená aj výzvu ľuďom, aby zažili niečo, čo rozširuje ich chápanie a schopnosti a stimuluje ich k tomu, aby prostredníctvom tohto procesu získali nové poznatky. (Rada Európy a Európska komisia 2021)

Úlohou facilitácie je preto podporovať študentov v tom, aby prešli týmto procesom a vyšli z druhej strany s istým pevným učením a porozumením a schopnosťou a pripravenosťou ich aplikovať vo svojom živote. V kontexte tohto T-Kitu je facilitácia úzko spojená s podporou študentov prostredníctvom procesu učenia sa založeného na hodnotách, od „odkrývania“ ich hodnôt, cez ich rozvíjanie na základe určitého hodnotového rámca, až po konanie založené na týchto hodnotách. – s množstvom krokov medzi nimi.

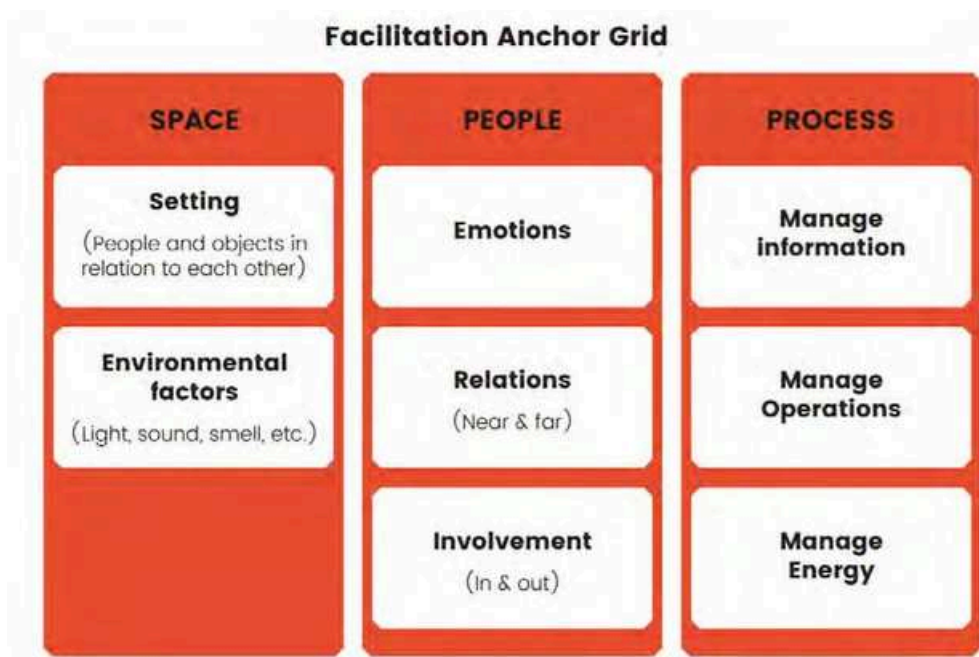
Môže sa to zdať ako veľa zodpovednosti pre osobu (alebo ľudí), ktorí vykonávajú tento proces, ale je dôležité zdôrazniť, že facilitácia znamená aj posilnenie postavenia študentov, aby prevzali zodpovednosť za svoje učenie. Alebo inými slovami, „buďte pripravení odovzdať zodpovednosť za ich učenie sa žiakom“ (Rada Európy 2012).

3.1.2. Aká je úloha facilitátorov?

Teraz, keď existuje základné chápanie „facilitácie“, malo by byť pomerne jednoduché pochopiť, kto sú facilitátori učenia. Zjednodušene povedané, sú to ľudia, ktorí vykonávajú proces facilitácie. S trochu väčším vrstvením je úlohou facilitátora:

- podporovať každého, aby sa zamyslel a vyjadril sa;
- podporovať plnú účasť, vzájomné porozumenie a zavádzať koncept spoločnej zodpovednosti;
- preklenúť priepasť medzi rôznymi skupinami účastníkov.

Facilitátori učenia neuľahčujú len ľudí a proces, ale aj prostredie, v ktorom sa proces odohráva a kde sa ľudia nachádzajú. Príručka Facilitácia (Euforia 2018) poskytuje prehľad týchto troch prvkov na obrázku nižšie:

Aby sme pridali jeden dôležitý aspekt z Príručky pre facilitátorov: učenie sa učiť v praxi (Kloosterman a Taylor 2012): „Kľúčovou úlohou facilitátora je okrem toho podporovať učiaceho sa, aby plánoval a organizoval učenie a prevzal zodpovednosť za tento proces.“ Konečným cieľom facilitátorov je pravdepodobne umožniť študentom, aby prevzali facilitáciu vlastného vzdelávacieho procesu. Facilitátori tu budú stále poskytovať prostredie a starať sa o skupinu a proces, ale učiaci sa (v závislosti od ich predchádzajúcich skúseností a kompetencií v oblasti samoriadeného učenia) môžu prevziať opraty svojho osobného vzdelávacieho procesu.

Príručka pre facilitátorov poskytuje užitočný prehľad o kvalitách facilitátora pre učenie sa a pre vytváranie plodného vzdelávacieho prostredia, ako aj z hľadiska podpory účastníkov, aby sa stali (viac) sebariadenými študentmi (pozri obrázok nižšie).

Na začiatku tejto časti sme uviedli, že pochopenie úlohy facilitátora je celkom jednoduché, no nie je to celkom pravda. Spôsob, akým človek chápe facilitáciu a rolu facilitátora, bude do značnej miery závisieť od rôznych kultúrnych/vzdelávacích/sociálnych perspektív a podobne. Keďže učiaci sa a tiež facilitátori pochádzajú zo širokého spektra prostredí, môžeme vidieť mnoho rôznych predstáv a očakávaní facilitátora, ktoré sú založené na rôznom chápaní ich úlohy a miesta v procese učenia a ich profesionálnych a pracovných postupov. Závisí to aj od typu vzdelávacej mobility, ktorú umožňujú. Môžu to byť mládežnícki lídri v mládežníckych výmenných pobytoch a pracovných táboroch, mentori dobrovoľníkov, či tréneri mladých ľudí na ich solidárnom umiestnení do zamestnania. Alebo ich úloha môže byť jasne obmedzená na uľahčovanie procesu učenia. Úloha určí, do akej miery sa facilitátor zapája do procesu učenia, ako silne ho formuje a ako priamo sa k nemu stavia. Ovplyvňujú to aj ďalšie faktory, vrátane:

- vek študentov;
- úroveň ich autonómie v učení;
- predchádzajúce spojenia v skupine (poznajú sa študenti už predtým?);
- skúsenosti a kompetencie facilitátora(ov);
- hodnoty študentov a facilitátorov a ich interakcia;
- ...

Aký je rozdiel medzi trénerom a facilitátorom učenia?

„Tréner“ je jedna z rolí, ktorá je najbližšie k facilitátorovi učenia. Tréneri sú hlavnou cieľovou skupinou tohto a ďalších T-Kitov zo série. Definícia školiteľa z kompetenčného modelu ETS pre školiteľov v skutočnosti veľmi úzko súvisí s facilitátormi učenia, ktorých sa tento T-Kit snaží podporovať.

Tréneri v oblasti mládeže: „Tréner“ sa tradične používa na označenie tých, ktorí formujú, vedú a sprevádzajú procesy učenia jednotlivcov alebo skupín. V oblasti mládeže školitelia navrhujú a realizujú vzdelávacie aktivity založené na hodnotách a princípoch práce s mládežou a neformálneho vzdelávania, vytvárajú podmienky, ktoré podporujú individuálny rozvoj študentov, formujú vedomosti, zručnosti, postoje a hodnoty potrebné pre prácu s mládežou. (Deltuva, Evrard a Bergstein 2018)

Školitelia by dokonca mohli zohrávať úlohu pri uľahčovaní vzdelávania v projektoch vzdelávacej mobility, napríklad pri prezentovaní vstupov alebo uľahčovaní workshopov počas študijných stretnutí, poskytovaní workshopov počas mládežníckych výmen alebo mierových táborov alebo pri uľahčovaní školiaceho a hodnotiaceho cyklu (TEC) pre medzinárodných dobrovoľníkov, stážistov a zamestnancov (pri stážach v Európskom zbore solidarity).

Aký je teda rozdiel? Rozdiel je v nuansách. Niektorí ľudia by dokonca spochybnili, že existuje rozdiel, a niektorí, že facilitácia je súčasťou práce škooliteľov. Rozdiel, ktorý vidíme, je v tom, že školitelia sa pravdepodobne viac zameriavajú na poskytovanie obsahu súvisiaceho s témou a konkrétnymi aktivitami, zatiaľ čo facilitátori sú tu na to, aby podporovali proces učenia. Tréneri častejšie poskytujú vstupy a vo všeobecnosti „hovorí viac“ ako facilitátori, ako aj animujú skupiny aktívnejším spôsobom. Napríklad facilitátori učenia by usmerňovali (viac-menej direktívne) proces učenia počas mládežníckej výmeny, zatiaľ čo školitelia by viedli workshop na určitú tému. To neznamená, že niektorí alebo mnohí facilitátori učenia sa v tom či onom bode neocitnú v úlohe školiteľa. Ale nie všetci budú.

Ako sa človek stane facilitátorom učenia?

Odpoveď na túto otázku, najmä v súvislosti s projektmi vzdelávacej mobility, nie je také ľahké odpovedať a čo by bolo pravdepodobne najsprávnejšia odpoveď je, že závisí.

Niektorí facilitátori boli predchádzajúcimi príjemcami projektov vzdelávacej mobility, niektorí sa učia praxou, niektorí sú pracovníci s mládežou, niektorí majú formálne štúdium pedagogiky alebo vzdelávania dospelých a niektorí sa zúčastnili na školení pre školiteľov/facilitátorov. Toto sú len niektoré z možností. V skutočnosti rodičia sú alebo by mali byť tiež facilitátormi učenia (pri podpore procesov učenia svojich vlastných detí) a ich cieľová skupina sa môže prekrývať s niektorými skupinami vzdelávacej mobility!

Aby však mohli byť facilitátormi učenia v kontexte projektov vzdelávacej mobility, musia mať určité kompetencie (vrátane hodnôt), ktoré možno získať skúsenosťami alebo odbornou prípravou alebo oboma spôsobmi. Aby sme mali predstavu o tom, čo sú tieto kompetencie, môžeme preskúmať oblasť kompetencií Pochopenie a uľahčenie individuálnych a skupinových procesov učenia sa v kompetenčnom modeli ETS pre trénerov. Má sedem kompetencií:

- výber, prispôbenie alebo vytvorenie vhodných metód;
- vytvorenie bezpečného, inšpirujúceho vzdelávacieho prostredia;
- podpora učiacich sa pri identifikácii a naplňaní ich vzdelávacích potrieb a pri prekonávaní akýchkoľvek prekážok;
- pochopenie a uľahčenie skupinovej dynamiky spôsobom, ktorý vedie k rôznym spôsobom učenia sa;
- stimulácia aktívnej účasti a motivácia a posilnenie postavenia študentov;
- podpora kreativity, riešenia problémov a myslenia „out-of-the-box“;
- efektívne zvládať vlastné emócie v tréningových situáciách; rešpektovanie etických hraníc voči učiacim sa.

Tieto kompetencie slúžia aj ako základ pre nasledujúce úlohy a úlohy facilitátorov učenia (časť 3.2), ako aj úvahy o uľahčovaní učenia sa založeného na hodnotách podľa princípov neformálneho vzdelávania (časť 3.7).

3.2. Čo robia facilitátori učenia v hodnotovom prístupe?

Učiteľ je samozrejme umelec, ale to, že je umelcom, neznamená, že môže robiť profil, môže formovať študentov. Pedagóg vo vyučovaní robí to, aby umožnil študentom stať sa samými sebou.

Myles Horton a Paulo Freire, Cestu robíme chôdzou: rozhovory o vzdelávaní a spoločenských zmenách

Uľahčenie učenia sa vo vzdelávaní založenom na hodnotách je proces, ktorý by mal podporovať študentov v chápaní hodnôt a ich praktizovaní, kým sa nestanú súčasťou samých seba (Toomey 2019: 142)¹³¹ a tým sa „stanú sami sebou“, ako tvrdia Horton a Freire vyššie. . Ako taká je možno jednou z najcitlivejších oblastí facilitácie, pretože sa zaoberá hodnotami, ktoré sú hlboko integrované do bytosti učiaceho sa. Hodnoty si vyžadujú čas a osobné úsilie, aby boli dosiahnuté, objavené, premietnuté, pochopené a možno, len možno, zmenené a podľa nich konať. To znamená, že od facilitátorov učenia sa vyžaduje pomerne veľa vecí a v tejto časti sa nimi budeme zaoberať jeden po druhom.

¹³¹. Pozri Úvod a definíciu hodnotovo orientovaného prístupu v kapitole 1, oddiel 1.3.1.

Poskytovanie bezpečných a povzbudzujúcich vzdelávacích priestorov

Bezpečné a povzbudzujúce priestory¹³² sú nevyhnutnosťou pre každý vzdelávací proces, a to ešte viac, keď prieskum, zdieľanie a objavovanie môže vyvolať emocionálne reakcie a zraniteľnosť. To zahŕňa starostlivosť o fyzické priestory, kde prebieha učenie,¹³³ zabezpečenie pevných (dostatočných) vzťahov v skupine, ako aj vytváranie atmosféry dôvery, rešpektu a čestnosti. Tento druh priestoru je nevyhnutný pri skúmaní hodnôt a pri očakávaní, že sa študenti otvoria sebe a ostatným.

Jeden koncept, ktorý pomáha pochopiť tento druh prostredia, je „zadržiavanie priestoru“. Zadržiavanie priestoru nie je ani tak o aranžovaní, tvorení a robení, ale skôr o bytí, prítomnosti a podpore ostatných.

Heather Plett, samotná spisovateľka a facilitátorka a človek, ktorý nám dal dar zadržiavať priestor, povedala: „Keď dobre držíme priestor, chránime pred ním svoje ego, nekontrolujeme výsledok, nedávame nevyžiadané rady a neberieme ľuďom moc. Môže to pripadať ako nič nerobenie.“ (Plett 2015)

Ako Plett pokračuje, „všetci chceme niečo urobiť“, najmä keď máme podporovať ostatných v učení a odhaľovaní kúskov seba samých. Chceme im klásť otázky a povzbudzovať ich, aby sa „zakopali hlbšie“, chceme ich utešiť, ak plačú, a chceme im dať rady, ktoré nám v tejto situácii skutočne pomohli... Ale udržať priestor a zabezpečiť, aby sa ľudia cítili dostatočne bezpečne a pohodlne na to, aby ste mohli pokračovať, často je ticho a počúvanie to najlepšie, čo môže facilitátor urobiť. V skutočnosti ide o uvedenie vlastnej empatie do praxe – aktívne počúvanie, len bytie a vyhýbanie sa egu a zásahom. Je dôležité poznamenať, že držanie priestoru nie je len úlohou facilitátorov alebo tímu facilitátorov. Ak to zostane len v ich úlohe, pravdepodobne to nebude fungovať. Facilitátori sa musia uistiť, že zadržiavanie priestoru sa stane úlohou každého a až potom sa vytvorí povzbudzujúca záchranná sieť. Myslite na to ako na jednu z tých neslávne známych aktivít zameraných na budovanie skupín, pri ktorých by mal človek urobiť skok so zavretými očami a pristáť do náručia iných ľudí. Je to niečo také, so všetkými náležitými bezpečnostnými opatreniami, s reflexiou a zdieľaním.¹³⁴

Zabezpečiť, aby bolo počuť hlas každého

Toto je jedna z hlavných úloh každého facilitátora a skutočne je to jedna z podstatných vecí. Zabezpečiť, aby sa všetci zúčastnili, aby v procese nikto nedominoval a nikto nezostal pozadu. Inými slovami, že každý je schopný sa vyjadriť. Ale je to viac než to. Okrem jednoduchého počítania hlasov a sekúnd, ktoré strávia rozprávaním, zabezpečenie toho, aby bol hlas každého počuť, tiež znamená, že existuje priestor a čas na to, aby každý názor vyjadril a vypočul si ostatných. To v žiadnom prípade neznamená, že každý musí hovoriť vždy, keď má príležitosť. Je tiež možné sa aktívne zúčastniť a z času na čas mlčať.

Je to nevyhnutné, ak majú byť hodnoty inklúzie a rozmanitosti plne implementované, a rovnako dôležité je to aj pre skúmanie hodnôt, bez ohľadu na to, ako sa k nim človek (ako facilitátor a študent) cíti. Skúmanie a uvažovanie o hodnotách by nevyhnutne viedlo k tomu, že študenti objavia niektoré, ktoré nie sú v súlade s hodnotami vzdelávacej mobility (a hodnotami tohto T-Kitu), čo je veľmi prirodzený proces. Je však nevyhnutné vytvoriť priestor, kde sa tento objav môže stať. Tento aspekt tiež stanovuje základ pre účasť všetkých učiacich sa na procese učenia sa.

Aby to bolo možné, je potrebné vykonať niekoľko vecí:

- Počnúc od seba, facilitátor potrebuje počuť a uznať všetky uhly pohľadu. To nie je jednoduché. Ak je vzdelávacie prostredie bezpečné, dôveryhodné a povzbudzujúce a prebieha proces objavovania a uvažovania o hodnotách, určite budú existovať názory, názory a v konečnom dôsledku hodnoty, ktoré nebudú v súlade s tými, ktoré sa presadzujú v rámci vzdelávacej mobility. Niektoré z nich môžu byť dokonca v skutočnom rozpore s vlastnými hodnotami a svetonázormi facilitátora. Facilitátor by však mal byť pripravený a schopný ich vypočuť bez posudzovania a tiež by mal byť pripravený napadnúť ich.
- Študentom treba dať silu, aby mali odvahu povedať svoj názor a zo srdca. Po prvé, keď je to potrebné, na individuálnej úrovni a potom aj na úrovni skupiny, a to tak pri zdieľaní svojich hodnôt, ako aj pri pocite odporu voči hodnotám iných ľudí.
- Študenti musia byť pripravení skutočne počuť všetky názory. Aj tie najextrémnejšie.

¹³². Viac o bezpečnosti vo vzdelávacích prostrediach nájdete v časti 3.7.1.

¹³³. T-Kit 6 – Základy školenia, časť 3.4.7 Školiace pomôcky a vzdelávacie prostredia.

¹³⁴. Ďalšie informácie o koncepte „holding space“ nájdete v časti Holding the space!, www.reflecting.eu/project/holding-the-space/, prístupné 15. októbra 2020.

Myšlienkový provokátor

Znamená uznanie VŠETKÝCH názorov podporovať ich a súhlasiť s nimi?

Bolo zdôraznené, že facilitátori učenia potrebujú pozvať, uznať a vypočuť si všetky názory. S každým účastníkom vzdelávacej mobility by sa malo zaobchádzať ako s rovnocenným a rôznorodým a jeho myšlienky, presvedčenia, hodnoty a svetonázory by sa mali rešpektovať. Práve táto rozmanitosť robí vzdelávaciu mobilitu mimoriadnou a niekedy život meniacou skúsenosťou. Čo sa však stane, keď sa táto rôznorodosť zhmotní v diskriminačnej hodnote, nenávisťnom postoji alebo násilnom správaní? Môže to byť náročná situácia.

- Znamená uznanie názoru človeka automaticky, že ho človek podporuje a súhlasí s ním?
- Vysiela rešpektovanie nenávisťného pohľadu správne, že facilitátor zdieľa rovnaké hodnoty s osobou, ktorá to vyjadruje?
- Ako zabezpečiť priestor na vyjadrenie každého názoru a zároveň dostatočnú bezpečnosť, aby si ho vypočuli aj ostatní?
- Keď človeku nie je dovolené vyjadriť svoj názor, koľko učenia má táto osoba a zvyšok skupiny?
- Je možné dostať sa k potrebám za názorom, ak sa človek nevie vyjadriť?

Ako ilustráciu uvádzame príklad z prostredia vzdelávacej mobility: „Gayovia majú najviac práv, len chodia po uliciach a hľadajú pozornosť a štát platí za sprievody!“ Toto bol názor jedného mladého človeka počas workshopu o ľudských právach. Namiesto umlčania skupiny mladých ľudí alebo ich odhovárania sa mládežnícki lídri rozhodli opýtať sa, prečo je to pre nich dôležité a prečo im to vadí. Po vypočutí niekoľkých náhodných odpovedí a vysvetlení a opakovaných otázkach mladého človeka, čo bolo preňho také dôležité, mladý človek nakoniec povedal – neviem. To bol moment, keď mladý človek s podporou facilitátora začal uvažovať o svojich hodnotách a postojoch.

Na preskúmanie, vypočutie a uznanie všetkých názorov, vrátane tých, s ktorými možno nesúhlasíte, odporúčame Aktivitu 23: Rozhovor s niekým, s kým nesúhlasíte.

To, čo môže podporiť tento proces, je porozumenie a učenie sa z rozmanitosti.¹³⁵ Od samého začiatku vzdelávacej mobility treba diverzitu chápať ako výhodu, a nie hrozbu, a mladí ľudia sú povzbudzovaní, aby sa z nej poučili – aj keď je náročné, aj keď to spochybňuje ich základné hodnoty, aj keď sa cítia naťahovaní viac, ako by chceli. Od raných štádií mobility sú nevyhnutné dve veci:

- **Riešenie nejednoznačnosti a zmeny.** Pri konfrontácii s rozmanitosťou bude veľa nejasností, pretože ani správne alebo nesprávne už nebude také jasné, ani dobré alebo zlé, ani pravdivé a nie pravdivé. Preto je potrebné podporovať mladých ľudí, aby si rozvíjali toleranciu voči nejednoznačnosti a zmenám a našli spôsoby, ako sa s nimi vysporiadať.
- **Empatia¹³⁶** je jednou z hlavných výhod pochopenia toho druhého, odlišného alebo neznámeho. Je to empatia, ktorá pozastavuje úsudok a umožňuje vypočutie iných názorov. Nielen počúvané, ale aj to, že sa vytvára vzťah, ktorý číta podtext, cíti, čo cíti ten druhý, a spája sa s podobnými pocitmi, ktoré zažívame vo svojom živote. Empatia umožňuje vytvárať mosty a rozvíjať skutočné učenie a porozumenie.

Povzbudzovanie procesu sebaobjavovania

Sebaobjavovanie a chápanie hodnôt bolo spomenuté už veľakrát – z nejakého dôvodu. Je to jeden z najdôležitejších prvkov práce s hodnotami. Uvedomiť si, kde ste a kto ste, je nevyhnutným prvým krokom. Takže podpora učiacich sa je o rozpoznaní toho, aké hodnoty si so sebou nesú, ako sa prejavujú a odkiaľ pochádzajú – v podstate implementácia princípu „stretnúť sa s nimi tam, kde (a kto) sú“.

Projekty vzdelávacej mobility majú pre mladých ľudí obrovský potenciál učiť sa o sebe a ten by sa mal čo najviac využiť!¹³⁷ Mnohí mladí ľudia spoznávajú svoje hodnoty práve tým, že sú

¹³⁵. Pozri kapitolu 2, časť 2.6.

¹³⁶. Pozri kapitolu 2, časť 2.4.

¹³⁷. Aktivitu, ktorá podporuje skúmanie hodnôt v rôznych fázach života, nájdete v Aktivite 7: Cesta mojich hodnôt.

v novej situácii (vzdelávacia mobilita), novom prostredí (hostiteľská komunita) a obklopení novými ľuďmi (ostatní mladí ľudia a facilitátori). K tejto intenzite celého zážitku sa pridá aj to, že mladí ľudia zažijú silné emócie a budú tiež silne reagovať. Ich reakcie na tieto nové skúsenosti môžu viesť k tomu, že o sebe veľa objavia, vrátane objavenia hodnôt, ktoré si so sebou nesú a ktoré formujú ich správanie a reakcie.

Predstavme si veľmi rôznorodú skupinu mladých ľudí, ktorí sa spolu nikdy nestretli, kým sa nezúčastnili medzinárodnej mládežníckej výmeny zloženej z mnohých rôznych európskych krajín. Ako sa budú spájať a interagovať? Spočiatku budú pravdepodobne tráviť väčšinu času s inými mladými ľuďmi z toho istého mesta alebo krajiny, pretože pre mnohých často hrá dôležitú úlohu miestna alebo národná príslušnosť, najmä ak sú prvýkrát v zahraničí alebo medzi cudzincami. Čoskoro však, keď prevládne zvedavosť a mladí ľudia opustia pohodlie svojich vlastných skupín, je vysoko pravdepodobné, že začnú tráviť viac času v blízkosti niektorých nových ľudí, s ktorými zistia, že niečo zdieľajú, s ktorými sa môžu stotožniť určitým spôsobom. Je možné, že zdieľajú rovnakú vášeň pre futbal alebo že sú veľmi aktívni v oblasti ľudských práv, alebo keď príde večer, môžu objaviť ďalších ľudí, ktorí zdieľajú ich vášeň pre punkovú hudbu! To neznamená, že sa z nich stanú najlepší priatelia alebo dokonca, že strávia zvyšok mládežníckej výmeny spolu, ale tieto veci uľahčujú identifikáciu s niektorými mladými ľuďmi ako s inými. Na druhej strane v tej istej mládežníckej výmene budú ľudia, ktorí sa od seba veľmi líšia. Niektorí môžu zastávať určitý politický názor, ktorý sa iným zdá odcudzujúci, možno zahŕňajúci veľmi odlišný postoj k migrantom a utečencom v Európe, alebo niektorí môžu byť veľmi náboženski, zatiaľ čo iní majú sekulárne názory. Tým, že mladí ľudia zažijú iných ako odlišných, budú tiež schopní viac porozumieť tomu, s čím sa vlastne stotožňujú. Aj keď predtým tieto aspekty neformulovali alebo nerefletovali, teraz sa stávajú zreteľnejšími prostredníctvom protikladov, ktoré predstavujú iní.

Tu je takmer nevyhnutné hovoriť o identite. Cesta študenta k objavovaniu osobných hodnôt zahŕňa uvažovanie o tom, kto sú a čo ich robí takými, akí sú. Ľudia môžu definovať časti svojej identity, keď nájdu podobnosti s niektorými ľuďmi a/alebo rozdiely od ostatných. Rôzne vrstvy spolupatričnosti so sebou nesú jednu alebo súbor hodnôt. Napríklad byť oddaným katolíkom prináša určité hodnoty. Byť feministkou tiež. Aj počúvanie punkovej hudby môže vtlačiť určité hodnoty. A všetky ostatné pocity spolupatričnosti to robia tiež.

Niektoré z otázok, ktoré by sa mohli preskúmať na podporu tohto procesu pre študentov, sú:

- Čo ťa robí tým, kým si?
- Čím sa niektorým podobáte a čím sa líšite od iných?
- S čím a s kým sa stotožňujú?
- Ako vaša identita ovplyvňuje vaše správanie, spôsob, akým sa správate a ako komunikujete s ostatnými?
- Aké hodnoty nesú rôzne pocity spolupatričnosti?
- Odkiaľ pochádzajú tieto hodnoty?
- Ako tieto hodnoty zahŕňajú vaše postoje a správanie?
- Koľko z týchto hodnôt ste vedome rozvíjali/prevzali a koľko z nich sa na vás prenieslo?¹³⁸

Ďalším aspektom, ktorý s tým súvisí, je vnímanie druhých, čo je tiež veľkým prínosom pre spoznávanie seba a svojich hodnôt. Je to preto, lebo identita, hodnoty a svetonázory človeka ovplyvňujú spôsob, akým vníma realitu a ľudí, ktorých stretáva. Zároveň tieto vnemy a reakcie človeka na ne môžu prezradiť veľa o ich vlastných hodnotách a svetonázoroch, ktoré si predtým neuvedomovali.¹³⁹

¹³⁸. Na preskúmanie identity a pocitu spolupatričnosti odporúčame Aktivitu 1: Identita, príslušnosť, hodnoty.

¹³⁹. Viac o identite a vnímaní pozri napríklad „Education pack“ (nápad, zdroje, metódy a aktivity pre neformálne interkultúrne vzdelávanie s mladými ľuďmi a dospelými), www.eycb.coe.int/edupack/, prístupné 15. októbra 2020.

Presadzovanie hodnôt

"Pedagóg má povinnosť nebyť neutrálny."

Paulo Freire, Cestu robíme chôdzou: rozhovory o vzdelávaní a spoločenských zmenách

Jednou z dôležitých úloh facilitátora hodnotového vzdelávania je presadzovať hodnoty – hodnoty, ktoré sú na stránkach tohto T-Kitu, hodnoty, ktoré sú dohodnuté v tíme, a hodnoty, ktoré zabezpečujú ľudskú dôstojnosť a prosperitu. Ide o to, aby facilitátori „chodili do reči“, boli transparentní, zaujali stanovisko a boli občiansky angažovaní a politickí.

Hoci sa to môže zdať v rozpore s vypočutím každého uhla pohľadu a povzbudením študentov k objavovaniu ich vlastných hodnôt, nie je to tak. Je to komplementárne. Je súčasťou propagácie hodnotového rámca (v prípade tohto T-Kitu hovoríme o hodnotách európskych programov) a povzbudenia študentov, aby o nich uvažovali, začali o nich dialóg a rozvíjali ich porozumenie. . Nejde o vyloženie nákladu hodnôt na študentov (mladých aj dospelých) a očakávanie, že ich prijmú. Ale asertívne ich zdieľať a otvárať im priestor na ďalšie rozpracovanie. A dúfame, že sa stanú súčasťou seba samých.¹⁴¹

Vyvolávač myšlienok

Čo sa stane, ak má kontext vzdelávacej mobility veľmi odlišné hodnoty od vašich osobných?

Medzinárodné a medzikultúrne rozdiely, ktoré vzdelávacia mobilita prináša, často spôsobia stret hodnôt a s najväčšou pravdepodobnosťou rozdiel v tom, ako sa hodnoty prejavujú. „Začlenenie“ jednej osoby nebude vyzeráť ako „začlenenie“ inej osoby, najmä ak sa hostiteľská lokalita projektu mobility nachádza na mieste, kde sú odlišné politiky, zákony a nevyslovené kódexy správania. Ak napríklad realizujete projekt o LGBTI v krajine, kde manželstvá osôb rovnakého pohlavia nie sú legálne, v porovnaní s krajinou, kde sú, budú existovať veľmi odlišné zdroje, postoje, štruktúry atď. vplyv na priestor a možnosti prejavu hodnôt inklúzie.

- Ako sa zmení vaše správanie, keď sú vaše hodnoty v rozpore s hodnotami vášho kontextu?
- Vďaka čomu si vedome uvedomujete, že hodnoty kontextu sú odlišné od vašich vlastných?
- Aké spôsoby sa môžete naučiť, ak uznávate, že hodnotový základ je odlišný od vášho osobného?
- Ako môže facilitátor pomôcť účastníkom s tým z hľadiska učenia?
- Je tento rozdiel ďalším dôležitým zdrojom učenia sa o vlastných hodnotách? Alebo koľko je príliš veľa v rozdieloch a stretoch hodnôt?

Dôležité je uvedomiť si svoje vlastné hodnoty a byť pripravený vyjadriť svoje potreby vo vzťahu k nim (pozri Aktivitu 16: Čo potrebujete?). Facilitátor by sa mal zamerať na zdôraznenie rozdielov medzi ľuďmi a tiež medzi kontextami (a medzi ľuďmi a kontextami) a riadiť ich reakciu a pochopenie v bezpečnom prostredí. Zároveň je nevyhnutné stimulovať rozmanitosť v skupine študentov, aby našli spoločný základ pre spoluprácu.

Tento T-Kit obsahuje celú skupinu aktivít, ktoré skúmajú konflikty hodnôt, od aktivity 16 po aktivitu 25 (vrátane).

Podpora reflexie a kritického/dialogického hodnotenia

„Kľúčom k autentickejšej a politicky relevantnejšej praxi nie je krik o tom, ako si vážime naše hodnoty, ale to, že mladí ľudia majú možnosť pýtať sa, ako podľa nich žijeme.“

Yael Ohana, čo s tým má politika spoločné?

Kľúčom k práci s hodnotami je vytvoriť si k nim reflektívny a kritický postoj – k svojim vlastným, k hodnotám iných a k hodnotám, ktoré podporujú facilitátori a vzdelávacia mobilita ako

¹⁴⁰. Pozri kapitolu 3, časť 3.7.7.

¹⁴¹. V tomto T-Kitu je množstvo aktivít, ktoré aktívne podporujú hodnoty. Pozrite si napríklad Aktivitu 13: Urobte hodnotný krok alebo Aktivitu 17: Personifikujte hodnotu alebo akúkoľvek činnosť, ktorá má vo svojich témach osobitnú hodnotu.

taký. Pod „kritickým“ rozumieme nie v zmysle posudzovania, odmietnutia a kritiky, ale v zmysle reflexie, spochybňovania a vstupu do dialógu o tom.

Kritická reflexia je kompetencia sama o sebe a je uznaná v pododdiel 9.8 Štandardov kvality vo vzdelávacích a školiacich aktivitách Ministerstva mládeže Rady Európy: „Účastníkom by mala byť poskytnutá právomoc hodnotiť a kriticky uvažovať o procese učenia“ (Rada Európy 2016: 8). Trochu náročné je, že mnohé vzdelávacie systémy nemusia nevyhnutne podporovať prax a rozvoj kritického myslenia a reflexie. Napriek tomu, ako pri každej inej kompetencii, môže sa rozvíjať a zlepšovať a stretnutia so vzdelávacou mobilitou sú na to skvelým miestom.

Je to tiež nevyhnutný krok v práci s hodnotami, pretože pochopenie a ešte viac, aby sa hodnoty zmenili alebo (nové) prijali, si vyžaduje veľa času a úsilia. Práve toto kritické hodnotenie a reflexia pomáha procesu stať sa skutočnejším a premyslenejším. Študenti môžu napríklad pomerne ľahko súhlasiť s tým, že ľudské práva sú skvelá vec, keď ich facilitátor predstaví a začlení do vzdelávacieho programu. Ak však ľudské práva ešte nie sú súčasťou hodnotového kódexu, študenti potrebujú reflexiu, skúsenosti a rozsiahly dialóg o nich, aby im skutočne dali šancu stať sa ich súčasťou.

Jedna prax, ktorá môže prispieť k dialógu o hodnotách, je inšpirovaná sokratovskými kruhmi. Tento prístup tvrdí, že učenie sa najlepšie prebieha prostredníctvom „disciplinovaného rozhovoru“. „Sokratovské kruhy sú vyučovacou stratégiou umožňujúcou diskusiu o hodnotových otázkach prostredníctvom skúmania textov“ (Toomey 2019: 143).

Prispôbené realite projektov vzdelávacej mobility to znamená, že učiaci sa sú nabádaní, alebo skôr dostávajú úlohy, aby preskúmali určitú hodnotu, uvažovali o nej a vytvorili si k nej vlastný postoj. Investujú čas a námahu do jej štúdia, aby si nevytvorili postoj alebo pohľad na základe unáhleného rozhodnutia. Potom sa zapoja do dialógu s ostatnými, aby sa pokúsili toto pochopenie ďalej prehĺbiť.¹⁴²

Vytváranie skúseností na začlenenie hodnôt

Na doplnenie kritického a dialogického procesu uvažovania o hodnotách by facilitátori mali vytvárať skúsenosti pre študentov, aby skutočne cítili, vnímali a stelesňovali hodnoty a urobili prvé kroky k tomu, aby sa tieto hodnoty stali ich súčasťou. V tomto ohľade nejde o objavovanie hodnôt, ktoré už študenti majú, ale o prijatie a stelesnenie tých, ktoré sú možno nové alebo sa objavili ako súčasť vzdelávacieho procesu. Aby sa to stalo, facilitátori musia zabezpečiť, aby učiaci sa prešli celým zážitkovým cyklom (možno aj niekoľkokrát), čo znamená nielen prežívať skúsenosť, ale aj reflektovať na ňu a vytvárať poznatky a učiť sa. Podobne ako pri kritickej reflexii, aj toto prichádza s mladými ľuďmi, ktorí sa odvážia opustiť svoje zóny pohodlia a rozšíria svoje hodnoty a presvedčenia.¹⁴³

Zážitkový vzdelávací prístup zdôrazňuje, že prechádza skúsenosťou vo všetkých jej fázach (prežívanie – reflektovanie – zovšeobecňovanie – prenášanie), vďaka čomu je proces učenia najefektívnejší. Pomáha to zabezpečiť, aby mladí ľudia nielen deklarovali, že majú určité hodnoty, ale aby ich skutočne mali šancu žiť. Je však dôležité poznamenať, že rôzne skúsenosti budú mať rôzny vplyv na študentov. Preto je dôležité vytvárať rôznorodé skúsenosti, ktoré by u študentov vyvolali rôzne preferencie. Dobrou správou je, že druhá časť tohto T-Kitu je venovaná rôznym aktivitám, ktoré s tým pomôžu.¹⁴⁴

Spochybňovanie diskriminačných hodnôt

V súvislosti s presadzovaním hodnôt (v našom prípade tých európskych programov), úlohou facilitátorov učenia je spochybňovať absolútne akékoľvek diskriminačné a nenávistné hodnoty – alebo skôr správanie a postoje, ktoré ich odhaľujú. Je to súčasť ich občianskej a politickej úlohy a je to nevyhnutná súčasť vzdelávania založeného na hodnotách. Neznamená to, že facilitátor odstaví študentov, ktorí šíria tieto hodnoty, ale

¹⁴² Príkladom takéhoto procesu je Aktivita 17: Personifikácia hodnoty (kde účastníci študujú a potom zobrazujú hodnotu). Ďalší je Aktivita 19: Príbehy, ktoré nás formujú (účastníci skúmajú detské knihy, aby v nich našli hodnoty a posolstvá). Obe aktivity sa vykonávajú v skupinovom prostredí s niekoľkými kolami diskusií o obsahu.

¹⁴³ Pozri T-Kit 6 – Základy školenia, časť 3.5.2 Vytvorenie programu s príležitosťami na učenie.

¹⁴⁴ Niekoľko aktivít v T-Kitu podporuje študentov pri začleňovaní hodnôt, ako napríklad Aktivita 4: Pocity a hodnoty tanca.

skôr ich nabáda ku kritickej úvahe o nich. Ako už bolo spomenuté, je to dosť dôležité, pretože hodnoty sa formujú ako súčasť socializácie a mladí ľudia ich veľmi často nesú bez toho, aby boli požiadaní, aby ich prehodnotili alebo zmenili. Aby teda mladý človek pochopil, ako môže hodnota viesť k správaniu, ktoré negatívne ovplyvňuje iných ľudí, musí prejsť zložitým procesom kritickej reflexie. Okrem toho veľmi často žiaci a dokonca aj celá skupina nemusia pochopiť súvislosť medzi správaním alebo postojom a hodnotou/hodnotami, ktoré sa za nimi skrývajú. Preto musí facilitátor uľahčiť proces, ktorý vedie k tomuto objavu.

To znamená, že facilitátor musí tiež zaujať pevné stanovisko, pokiaľ ide o akékoľvek kontroverzné hodnoty. Musia ich pomenovať a odkázať na súbor hodnôt, s ktorými je tento konkrétny v rozpore. Rámec ľudských práv je napríklad veľmi silný v tom, že poukazuje na to, ktoré hodnoty sú proti ľudskosti a rovnosti v dôstojnosti.¹⁴⁵ Je to dôležité nielen pre spochybňovanie nenávistného prejavu hodnôt, ale aj pre ochranu zvyšku skupiny pred ním.

Povzbudzovanie študentov, aby (skúsili) zmeniť svoje hodnoty

Táto časť úlohy facilitátora vzniká vtedy, keď sú medzi žiakmi hodnoty, ktoré nezodpovedajú hodnotovému kódu a hodnotovému rámcu, ktorý sa propaguje. Na začiatok musí byť tento „hodnotový rámec“ jasný a známy každému a ďalšou úlohou facilitátora je zabezpečiť túto jasnosť. Jedným z príkladov je dôraz na európske programy ako zdroj hodnotového rámca tohto T-Kitu. Ako už bolo spomenuté, ak je priestor a atmosféra vo vzdelávacej mobilite bezpečná a povzbudzujúca, takmer nevyhnutne sa povedia a vyjadria veci, ktoré sú v rozpore s podporovanými základnými hodnotami. Okrem spochybňovania by facilitátori mali povzbudzovať študentov, aby o nich uvažovali a aby zistili, či sa ich hodnoty môžu vyvíjať vo svetle nových poznatkov.

Celý tento proces je pravdepodobne kombináciou všetkých prvkov, ktoré už boli spomenuté. Je dôležité zdôrazniť, že je nepravdepodobné, že by k vývoju hodnôt došlo počas krátkodobej mobility a najmä počas jednej špecifickej aktivity alebo cvičenia (bez ohľadu na to, ako starostlivo sú navrhnuté a pripravené), pretože hodnoty sú najnáročnejším prvkom na vývoj a rozvoj. potrebujú čas. Naozaj áno. Napriek tomu aj krátkodobé mobility majú okolo seba oveľa dlhší proces so všetkou prípravou a následnými opatreniami, a to je príležitosť, ktorú nemožno premeškať! Vzdelávacia mobilita môže byť zároveň o zasadení tohto semena a vykonaní prvého kroku. V tomto prípade nie je žiadny krok príliš malý. Každým krokom môže byť každé malé semienko zalievané v iných vzdelávacích mobilitách a nakoniec sa z nich vyvinú kvety so silnou hodnotou.

Umožniť žiakom konať na základe hodnôt

V tejto poslednej časti by sme sa chceli vrátiť k „prístupu založenému na hodnotách a vzdelávaní zameranému na činnosť“ z časti o aktívnom občianstve.¹⁴⁶

Pri práci s hodnotami je želaným výsledkom konanie na nich založené. Napríklad, ak je zameraná na solidaritu, vplyv na hodnotové vzdelávanie je o tom, že mladí ľudia prijímú solidaritu a sami ju presadzujú, ale tiež konajú solidárne. Alebo precvičovanie empatie. Alebo žiť udržateľným životným štýlom.

Dôležitou súčasťou vzdelávania založeného na hodnotách v rámci mobility je preto povzbudzovanie študentov, aby prijali záväzky a konali – v rámci vzdelávacej mobility a po nej. Vzdelávacia mobilita môže byť v skutočnosti prvým krokom k tomu. Napríklad vystúpením v oblasti ľudských práv v komunite alebo prípravou workshopov pre svojich kolegov o nenávistných prejavoch alebo podporou starších ľudí v hostiteľskej komunite.

Príležitosť je skutočne neúrekom a facilitátori by ich mali využiť a začleniť ich do toku vzdelávacej mobility.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Pozri Aktivita 18: Časová os hodnôt.

¹⁴⁶ Pozri kapitolu 2, časť 2.2.

¹⁴⁷ Všetky (alebo takmer všetky) aktivity v tomto T-Kitu majú prvok akcie. Niektoré z nich to majú celkom explicitne, ako napríklad Aktivita 6: Rozhodovacia stopa a Aktivita 8: Dosiahnutie odvahy a pravdy. Aktivita 5: Prechádzka komunitou: na čom mi záleží a čo chcem zmeniť? zahŕňa odhodlanie konať v komunite.

3.3. Význam sebahodnotenia a sebareflexie

Ako už bolo uvedené, uľahčenie učenia sa založeného na hodnotách je jedným z najcitlivejších procesov. Vyžaduje si to určitú úroveň skúseností a kompetencií, ktoré podporujú sebadôveru pri zvládaní takéhoto náročného, zložitého, ale aj obohacujúceho procesu. Okrem kompetencií pri uľahčovaní učenia je tu jeden konkrétny aspekt, ktorý je veľmi dôležitý pre všetkých facilitátorov, ale možno ešte viac pre tých, ktorí uľahčujú prístupy založené na hodnotách. Tento aspekt zdôrazňuje dôležitosť toho, aby sa facilitátori (celoživotne) vzdelávali a aktívne sa zapájali do sebarefektívnej praxe.

Sebarefektívna prax podporuje facilitátorov pri chôdzi vo všetkých prvkoch, ktoré sú zdôrazňované ako súčasť hodnotovo orientovaného vzdelávania. Umožňuje im:

- byť (uvedomiť si) svoje hodnoty;
- získať pochopenie o konštruovaní a dekonštrukcii (evolúcii) hodnôt;
- motivovať sa k neustálemu sebaobjavovaniu;
- vycítiť, ako reagujú, keď sú niekoho hodnoty v rozpore s ich vlastnými;
- pochopiť, akí sú, keď majú priestor pre seba a iných;
- vidieť, ako konajú na základe svojich hodnôt;
- ...

Môže zahŕňať precvičovanie sebahodnotenia kompetencií¹⁴⁸, ktoré je spojené s oblasťou kompetencií Učiť sa učiť,¹⁴⁹ celoživotné vzdelávanie a odhodlanie k vlastnému rozvoju.

Táto (seba)refektívna prax zároveň prichádza s pripravenosťou a schopnosťou pozorovať hodnotovo založené učenie – procesu, učiacich sa a interakcií. Toto pozorovanie je jednou z kľúčových kompetencií pri uľahčovaní takéhoto zložitého procesu a umožňuje facilitátorovi udržať si priestor a primerane konať a reagovať.

3.4. Vplyv (práce) facilitátorov vo vzdelávaní založenom na hodnotách

Facilitátori učenia majú zásadný vplyv na životy študentov a účastníkov. Študenti ich často vnímajú ako vzor, príklad a inšpiráciu, ktorú treba nasledovať, ako niekoho, kto má znalosti a skúsenosti s obsahom, ktorý poskytujú. Môžu podporiť proces učenia a vyrovnávať sa s výzvami, ktoré z toho môžu vyplývať. V tomto aspekte študenti skúmajú to, čo facilitátor robí, hovorí a ukazuje v rámci vzdelávacej mobility. Pozerajú sa na facilitátora a budú venovať pozornosť malým detailom facilitácie. Často spochybňujú postoje a správanie facilitátora. Takže, ako facilitátor koná a vystupuje

¹⁴⁸. Digitálnu platformu na 360-stupňové hodnotenie kompetencií školiteľov (na základe kompetenčného modelu ETS pre školiteľov) pozri Appraiser, <https://trainersappraisal.com/>, prístup 15. októbra 2020.

¹⁴⁹. Pozrite si tabuľku kompetencií „Učíme sa učiť“, www.salto-youth.net/downloads/4-17-3758/180320_SALTO-CompetenceModel_Trainer_02_o.pdf, prístup 15. októbra 2020.

môže mať negatívny alebo pozitívny vplyv na študentov, napríklad keď facilitátor robí chyby alebo ide proti niektorému z princípov neformálneho vzdelávania.

Negatívny vplyv na účastníkov môže zmeniť ich proces učenia a výsledky. Môže sa stať, že účastníka už nebude téma vzdelávacej mobility baviť, alebo stratí dôveru vo vzdelávacie procesy, v facilitátorov, alebo dokonca úplne stratí záujem zúčastniť sa aktivít vzdelávacej mobility. Jedným príkladom môže byť niečo, čo facilitátor urobil alebo povedal, čo môže byť z pohľadu účastníka považované za urážlivé, kritické, nepravdivé alebo zavádzajúce.

Na druhej strane môžu mať facilitátori pozitívny vplyv na učiacich sa tým, že ich inšpirujú, posilnia, podporujú proces učenia a prispievajú k ich osobnému a/alebo profesionálnemu rozvoju. Tento druh účinku (negatívny alebo pozitívny) je často dlhodobý a pri mnohých príležitostiach ho facilitátor ani nevidí. Po ukončení projektu vzdelávacej mobility je dosť nezvyčajné opäť stretnúť väčšinu učiacich sa, takže je ťažké posúdiť zmeny a vplyv na nich. Nenechajte sa však pomýliť tým, že efekt nevidíte, nie je tam. Je to niečo, čo by facilitátori mali mať vždy na pamäti a prezentovať pri uľahčovaní akejkoľvek vzdelávacej mobility.

Ďalším kritickým prvkom, ktorý facilitátori učenia musia zvážiť, je rôznorodosť študentov, s ktorými pracujú. Napríklad skupina 20 účastníkov vzdelávacej mobility (školiaci kurz, výmena mládeže alebo iné) môžu mať rôzne hodnoty a spôsoby konania v súlade s nimi. Predstavte si, že v konkrétnom momente má každý človek približne sedem základných hodnôt, ktorými sa riadi, takže pri 20 žiakoch sme dosiahli 140 hodnôt v jednej skupine. Aj keď sú hodnoty rovnaké, môžu mať pre každého človeka rôzne významy, interpretácie a prejavy.¹⁵⁰ Takže pri uľahčovaní učenia sa založeného na hodnotách bude dopad na každého študenta iný.

Vyvolávač myšlienok

Ako podporujete učenie založené na hodnotách s rôznorodou skupinou študentov?

Tak, ako sa účastníci učia inak, každý jednotlivec má aj iný hodnotový základ. Facilitátori sú zvyknutí vyvažovať a upravovať metodiku, aby pomohli ľuďom, ktorí sa učia inak.

- (Ako) by mal facilitátor upraviť svoj prístup pri jednaní s ľuďmi s rôznymi hodnotovými základmi?
- Do akej miery je vaša facilitácia hodnotovo orientovaného vzdelávania zameraná na špecifické individuálne hodnoty (participácia, inklúzia atď.) a do akej miery na hodnoty celkovo, sebauvedomenie si hodnôt, ako všeobecný prístup?
- Aký je najlepší spôsob, ako podporiť uvedomenie si rozmanitosti hodnôt? Ako je to podobné (alebo odlišné) s uľahčovaním rôznorodosti postojov alebo presvedčení?
- Kde prichádzajú do hry strety hodnôt? Do akej miery by sa mali stimulovať a do akej miery držať na uzde?

Všetci facilitátori musia mať na pamäti, že pri učení založenom na hodnotách môžu aktivity a činnosti ovplyvniť vnímanie učiacich sa svojich hodnôt a iných problémov. Môže to spôsobiť určité emocionálne rozrušenie v tom zmysle, že ich hodnoty a presvedčenia môžu byť spochybňované. Takže dopad môže byť na hlbšej individuálnej úrovni študenta, čo môže spôsobiť zmeny na osobnej úrovni, ktoré môžu ovplyvniť rozhodnutia o živote, kariére a vzťahoch. Samozrejme, facilitátor si nemusí byť vedomý týchto zmien. Napriek tomu je nevyhnutné venovať pozornosť a byť si vedomý vplyvu a moci, ktorú majú na študentov.

Facilitátor sa musí snažiť byť viacstranný, musí byť schopný vzťahovať sa k viacerým perspektívam a zabezpečiť, aby ich vlastné hodnoty neprevýšili proces učenia, ani neovplyvňovali učiacich sa. Facilitátor bude hľadať účastníkov, ktorí by spoločne vytvorili hodnotovú základňu, súbor hodnôt a profitovali z tohto procesu, ako aj pridávanie hodnoty do životov ostatných. Učenie založené na hodnotách by malo využívať kolektívne znalosti a zdieľanie skupiny študentov, pričom budú objavovať a vymieňať si myšlienky o hodnotách a ich význame.

Okrem práce facilitácie učenia je jedným kriticky dôležitým prvkom facilitátora schopnosť byť prepojením s rôznymi skúsenosťami, udalosťami a ľuďmi. Študenti sa môžu zúčastniť iba jednej vzdelávacej mobility, ale na rozdiel od toho sa facilitátor zúčastňuje viacerých, čím zbiera skúsenosti a poznatky z rôznych skupín. Skúsenosti z jednej vzdelávacej mobility možno využiť v inej a môžu sa použiť prepojenia a prepojenia

¹⁵⁰. Aktivita, ktoré skúmajú túto rozmanitosť, pozri Aktivita 1: Identita, príslušnosť a hodnoty, Aktivita 11: Skupinové hodnoty a Aktivita 14: Pomenovanie hodnoty – stop/štart divadlo.

medzi nimi, keď je to prospešné pre proces skupinového učenia. Nejde len o znalosti a skúsenosti, ale aj o prepojenie na rôzne zdroje a ľudí. Facilitátor nemusí mať všetky znalosti, ale môže vedieť, kto má potrebné odborné znalosti na zodpovedanie konkrétnej otázky – alebo vedieť, kde ju hľadať. Komunita facilitátorov, ktorí sa navzájom podporujú, sa môže stať veľkou vlnou zdrojov, keď sa zdieľajú všetky kompetencie a skúsenosti. Facilitátor, ktorý má 20-ročné skúsenosti v odbore a spolupracuje s piatimi ďalšími facilitátormi s rovnakým množstvom skúseností, má spolu viac ako 100-ročné skúsenosti. Tento dobre využitý potenciál bude mať významný vplyv na projekty vzdelávacej mobility u študentov a samotných facilitátorov.

V projektoch vzdelávacej mobility je úloha facilitátora viac než len uľahčovať proces učenia, je to urobiť z celého procesu spôsob, akým sa účastníci môžu meniť a vytvárať zmeny. Skutočný vplyv by mal byť trvalý a mal by viesť k zmenám v žiakoch a neskôr v ich komunitách, najmä v oblasti vzdelávania založenom na hodnotách. Jedným z výsledkov je, že študenti spochybňujú, spochybňujú a uvažujú o svojich hodnotách, čím sa nútia správať sa a konať inak. Nielenže budú môcť ovplyvňovať aspekty svojho osobného a komunitného života, ale aj viesť a vytvárať vlny dlhotrvajúcich zmien, ktoré z dlhodobého hľadiska vedú k väčšej udržateľnosti.¹⁵¹

3.5. Výzvy súvisiace s uľahčovaním vzdelávania založeného na hodnotách

Ak ste tento T-Kit čítali od začiatku, dúfame, že poslanstvo, že vzdelávanie založené na hodnotách v oblasti mobility je veľmi citlivým úsilím, nejako preniklo. Byť taký citlivý, zahŕňa to množstvo výziev. Nie nemožné výzvy, ale výzvy, ktoré stoja za zváženie a riešenie, ak a keď príde čas.

Byť dostatočne odvážny na to, aby ste sa pustili do vzdelávania založeného na hodnotách

Predpokladom tohto T-Kitu je, že každý, kto si ho vezme, sa bude chcieť zapojiť do vzdelávania založeného na hodnotách. Hodnotové vzdelávanie je však okrem toho, že je citlivé, aj aktom občianskej či politickej angažovanosti.

V histórii nebola občianska a politická angažovanosť vždy vnímaná v najpozitívnejšom svetle (čo je podhodnotené!). Doteraz sa veci v niektorých ohľadoch zmenili k lepšiemu. V niektorých iných oblastiach a kontextoch však byť politický a aktívne zastávať stále určité riziká (niekedy dokonca život ohrozujúce) pre ľudí, ktorí to robia. V závislosti od konkrétneho kontextu môžu pedagógovia a facilitátori učenia (ako aj ich príslušné organizácie, ak do nejakej patria), ktorí sa venujú citlivým a kontroverzným otázkam, stretnúť s následkami alebo byť dokonca vylúčení zo strany svojich komunít. Riskujú tiež stratu dôvery rôznych zainteresovaných strán, ale čo je možno ešte dôležitejšie, študenti ich môžu vnímať negatívne.

Vzhľadom na to je prijatie výzvy zapojiť sa do vzdelávania založeného na hodnotách aktom statočnosti. Aspoň to platí v čase písania tohto článku. Čo ho robí oveľa dôležitejším.

Zaobchádzanie s osobnými hodnotami

Jednou z dilem, ktorá sa často objavuje, keď hovoríme o hodnotách a facilitácii, je, či by facilitátori učenia mali nechať svoje hodnoty doma. V skutočnosti v množstve rôznych príručiek o facilitácii možno nájsť, že facilitátori musia byť neutrálni – vždy. Bez ohľadu na to. V tomto sa nezhodneme. Práve sme uviedli, že uľahčenie učenia sa založeného na hodnotách je politickým aktom. Vzdelávanie založené na hodnotách nie je hodnotovo neutrálné, čo znemožňuje, aby bol neutrálny každý ďalší krok facilitácie.

Preto sa ako facilitátori stretávajú s účastníkmi, kde, kto a ako sú, tiež prichádzajú takí, akí sú, vrátane ich osobných hodnôt. Aj keď existuje spoločne dohodnutý súbor hodnôt (ako sú napríklad hodnoty v tomto T-Kit), každý jednotlivec má rôzne hodnoty – vrátane facilitátorov. Sú to v skutočnosti tieto osobné hodnoty, ktoré by facilitátora priviedli do oblasti európskej mobility práce s mládežou a vzdelávania, a nie do obchodnej spoločnosti orientovanej na zisk alebo do akejkoľvek inej práce, ktorá sa týmito hodnotami neriadi.

To však neznamená, že absolvujú vzdelávaciu mobilitu, kde hovoria o svojich osobných hodnotách alebo vstupujú do hodnotových stretov s ostatnými účastníkmi. Znamená to, že dokážu presadiť svoje osobné hodnoty, čo je súčasťou autentickosti a transparentnosti. Ale sú tiež schopní kriticky reflektovať na ne a vyzvať študentov, aby urobili to isté. Hodnoty facilitátora by zároveň nemali predbiehať proces učenia a musia byť v rovnováhe s vlastnými hodnotami učiaceho sa a témou školenia. Čo vedie k ďalšiemu bodu.

¹⁵¹. Pozri kapitolu 2, časť 2.8.

Myšlienkový provokátor

Vlastné hodnoty facilitátora – osobná úroveň vs. úroveň profesionálneho facilitátora

Facilitátori majú svoj vlastný súbor hodnôt ako každý iný človek. Aj keď majú špecifickú úlohu, ktorá je veľmi dôležitá, pokiaľ ide o vzdelávanie založené na hodnotách, stále si prinášajú svoju vlastnú batožinu so svojimi skúsenosťami, zaujatosťou a súborom hodnôt.

- Koľko zo svojej vlastnej identity používa facilitátor pri facilitácii učenia založeného na hodnotách?
- Ako môže facilitátor oddeliť svoju osobnú zaujatosť od svojej profesionálnej úlohy?
- Riadia sa facilitátori podobným súborom profesionálnych hodnôt?
- Do akej miery by mal facilitátor vyjadriť svoj vlastný súbor hodnôt vo vzdelávacom prostredí?
- Ako môže facilitátor viesť prednášku bez toho, aby účastníkov premohol ich vlastnými hodnotami?

Uvedomenie si vlastných hodnôt je pre facilitátorov východiskom pre ďalší profesionálny rozvoj.

Pochopenie toho, ako a kedy ich odhaliť alebo nie, sa stáva súčasťou vlastného vzdelávacieho procesu facilitátora.

Skúmanie emócií

Zaoberanie sa a práca s emóciami môže vyvolať niektoré intenzívne situácie a emócie. Napríklad spochybnenie niečích hodnôt, ktoré si so sebou nesie navždy, alebo to, že niekto objaví hodnotu, ktorú si predtým neuvedomoval, môže priniesť silné emócie. Smútok, hnev, strach, úzkosť, neistota... to všetko sa mieša. V skutočnosti tieto druhy objavov, najmä pokiaľ ide o mladých ľudí počas projektov vzdelávacej mobility, môžu vyvolať vývojové krízy, keď sa zrazu objaví niečo, o čom vždy verili, že je pravdivé, správne alebo dobré.

Pre facilitátorov učenia to znamená, že musia byť pripravení skúmať emócie, keď prichádzajú, a podporovať mladých ľudí a dospelých učiacich sa v ich zápasoch a skúmaníach. Emocionálne uvedomenie je určite jednou z dôležitých kompetencií pre facilitátorov učenia a môže byť kľúčové pri riešení emócií vyplývajúcich z diskusií založených na hodnotách. Pozvánka je preskúmať túto tému ďalej a jedným z východiskových bodov by mohli byť aktivity v tomto T-Kite.¹⁵²

Práca s predpokladmi založenými na hodnotách

Všetci ľudia pracujú s predpokladmi a interpretáciami; najmä (ale nie výlučne), keď človek predtým nebol príliš vystavený rozmanitosti a zrazu je obklopený kopou neznámych tvárí, z neznámych krajín a v neznámom kontexte. Práve tam a vtedy budú predpoklady a interpretácie hlavnou vecou, s ktorou budú pracovať.

Toto je výzva sama o sebe a zahŕňa facilitátorov, ktorí podporujú mladých ľudí v procese dekonštrukcie týchto predpokladov a interpretácií a snažia sa zistiť, čo je predpoklad a čo je skutočnosť. Potom sa však objaví ďalšia vrstva rozvíjajúceho sa povedomia, že tieto predpoklady a interpretácie správania iných ľudí sú založené na našich vlastných hodnotách a presvedčeníach.¹⁵³ Toto je ťažšia časť, ale dá sa to zjednodušiť množstvom trezlivosti, otázok a kritického uvažovania.

Stretnutie hodnôt

Niektoré z najviac zdĺhavých konfliktov sú založené na nezlučiteľných hodnotách. Keď sa rozdiely stretnú, existuje šanca, že skutočne budú existovať nejaké nezlučiteľné hodnoty. To sa môže stať mladým ľuďom z rôznych krajín, ale aj mladým ľuďom z rovnakého susedstva, ale s veľmi odlišným rodinným systémom. Napríklad pre jedného mladého človeka budú rodinné väzby mimoriadne dôležité a názory „starších“ budú považované za posvätné. Pre iného mladého človeka rodina nehrá až takú veľkú rolu a najdôležitejší je ich individualizmus. Tento rozdiel sa nemusí zdať až taký veľký, ale okolo tejto konkrétnej hodnoty môžu nastať obrovské konflikty. Keď tieto hodnoty ukazujú rozdielne, čo je správne a nesprávne, alebo dobré a zlé, existuje veľká šanca, že dôjde k stretu. Jedným z veľmi populárnych obrázkov je zrážka ľadovcov, čo je veľmi dobrá metafora, pretože tieto strety sa dejú na takej hlboké úrovni (pod vodou), že je veľmi ťažké pochopiť, čo viedlo k stretu.

¹⁵². Pozri aktivity v druhej časti.

¹⁵³. Viac informácií nájdete v kapitole 2, oddiel 2.6 o inklúzii a diverzite.

Na druhej strane, k niektorým stretom môže dôjsť, keď ľudia zdieľajú rovnaké hodnoty, ale spôsob ich uplatňovania sa výrazne líši. Nebezpečenstvom je predpoklad, že k stretu dochádza na hodnotovej úrovni, čo je zavádzajúce a sťažuje to vedieť, ako sa s problémom vysporiadať.

Takže hlavná vec, ktorú facilitátor môže a mal by urobiť, je podporiť tých, ktorí zažívajú stret, aby pochopili, kde k stretu došlo. Čo to spôsobilo? Prečo je také neprijateľné vidieť druhú stranu? Aké hodnoty sú za tým? Je možné tieto hodnoty spochybniť, ako aj vidieť (naozaj vidieť) hodnoty druhej strany? Sú to hodnoty, ktoré spôsobujú konflikt zo spôsobu, akým sú vyjadrené? Ako možno oddeliť správanie od hodnôt, ktoré ho spôsobujú?

Neexistuje žiadne magické riešenie. Niekedy sú tie strety také vážne, že môžu mať trvalé následky. Ale už teraz je dôležité dosiahnuť, aby sa mladí ľudia zamysleli, uvedomili si hodnoty a naučili sa niečo o sebe.¹⁵⁴

Odolnosť voči zmene

Odolnosť voči zmene je výzvou pre akýkoľvek typ učenia, najmä vzhľadom na to, že zmena by mala byť výsledkom každého procesu učenia. Ale rozvíjanie vedomostí alebo zlepšovanie zručností zvyčajne nevytvára taký silný odpor. Pokus o zmenu hodnoty (alebo o prijatie novej) je úplne iný príbeh! Evolúcia hodnôt je jednou z najťažších vecí, pretože ľudia majú tendenciu veľmi silne držať svoje hodnoty. Aj reflexia hodnôt si vyžaduje námahu a ich zmena je na úplne inej úrovni.

Jedna vec, ktorú treba mať na pamäti, je, že nie je isté, či sa hodnoty v priebehu vzdelávacej mobility zmenia. Možno pri dlhodobej, ale aj vtedy si to zvyčajne vyžaduje značné úsilie. Takže zníženie očakávaní a pochopenie toho, že skúsenosť so vzdelávacou mobilitou je len jeden malý krok (a môže byť veľmi významný), je zdravý postoj, s ktorým treba začať. Zmena alebo vývoj hodnôt je zároveň malým segmentom vzdelávania založeného na hodnotách – sebauvedomenie a schopnosť pracovať a konať podľa hodnôt pravdepodobne zaberá oveľa väčšiu časť tohto procesu. Aj keď je tento vývoj tiež významným úsilím, je stále pravdepodobnejšie, že k nemu dôjde v rámci vzdelávacej mobility ako k významnej zmene alebo vývoju hodnôt.

3.6. Princípy neformálneho vzdelávania

3.6.1. Aké sú princípy neformálneho vzdelávania?

Neformálne vzdelávanie sa riadi radom princípov, ktoré sa môžu v niektorých aspektoch líšiť v závislosti od zdroja (publikácia, organizácia, autor atď.).¹⁵⁵ Niektoré sú však prierezové a spoločne sa zhodujú medzi rôznymi organizáciami a aktérmi v danej oblasti (školy, mládež, pracovníci, facilitátori, odborníci z praxe, výskumníci atď.). Ide o tieto zásady:

- **Participatívne a zamerané na študenta** – študenti sú základom a základom obsahu vzdelávacej mobility (podľa ich vzdelávacích potrieb) a mali by byť aktívne zapojení.
- **Holistický prístup** – využívaním metód, ktoré zapájajú človeka ako celok, integrujú emócie, vedomosti, prax, hodnoty a postoje.
- **Dobrovoľné** – je na študentoch, či sa zúčastnia alebo nie. Vzdelávacie aktivity zvyčajne nie sú povinné.
- **Zážitkový vzdelávací prístup** – v ktorom žiaci sledujú cyklus skúseností (niekedy nazývaný aj „učenie sa praxou“), reflexie, konceptualizácie a experimentu.
- **Hodnotovo založené** – v ktorom sú hodnoty kľúčovým prvkom vzdelávacej skúsenosti, aj keď niekedy sú skryté a neviditeľné.

To sú len niektoré z princípov neformálneho vzdelávania. Existuje viac princípov a sú diskutabilné, keďže niektorí budú súhlasiť a iní nebudú vidieť skutočnú súvislosť s neformálnym vzdelávaním. Pre tento T-Kit to zjednodušíme pomocou niekoľkých základných princípov, ktoré uľahčia účel ich prevedenia do praxe.

Pri príprave a implementácii vzdelávacej aktivity musia mať študenti identifikované svoje potreby súvisiace s tým, čo potrebujú rozvíjať. Facilitátor preto bude musieť vykonať určité posúdenie potrieb, aby tomu prispôbil obsah programu, pričom bude mať na pamäti dynamiku skupiny.

¹⁵⁴. Celá časť aktivít sa zaoberá stretmi hodnôt v kapitole 4. Môžu byť nápomocné pri pochopení toho, akým smerom sa vydať keď dôjde k stretu.

¹⁵⁵. Viac na: <https://rm.coe.int/2012-compendium-non-formal-education/168077c10b>; www.salto-youth.net/downloads/4-17-3305/TrainingQualityandCompetenceStudy.pdf; Shirur R. R. (2009), Princípy neformálneho vzdelávania pre rozvoj, APH Publishing, New Delhi; www.legit.ng/1221153-what-formal-education-everything-know.html, všetky prístupné 19. októbra 2020.

V záujme súdržnosti sa tu nebudú zaoberať všetkými princípmi neformálneho vzdelávania. Namiesto toho sa zameriavame na tie, ktoré sú v súlade s učením založeným na hodnotách, a niektoré z nich môžu byť dokonca riešené inde v tomto T-Kite.

3.6.2. Ako previesť tieto princípy do praxe?

Participatívne/zamerané na študenta

Aj keď sú všetky princípy neformálneho vzdelávania nevyhnutné, možno to chápať ako jadro, základ pre realizáciu akejkoľvek aktivity. Všetko je to však o žiakoch. Vzdelávacie mobility sú pre nich a dôraz sa kladie na ich proces učenia. Hlavným cieľom nie sú facilitátori, organizácie, zainteresované strany alebo iné prvky, ktoré prispievajú k vzdelávacej mobilite. Plánované vzdelávacie ciele ako také musia byť v súlade s učebnými cieľmi učiacich sa.

V praxi sa teda dá urobiť:

- Stanovte žiakom čas a priestor na premýšľanie a plánovanie svojich vzdelávacích cieľov. Facilitátor môže s týmto procesom pomôcť a nasmerovať hodnotenie k učeniu založenému na hodnotách. Nie každý je zvyknutý premýšľať o tom, čo sa chce naučiť, takže každá poskytnutá podpora je užitočná.
- Budte pripravení prispôsobiť program vzdelávacím potrebám študentov. Facilitátor môže napríklad implementovať strednodobé hodnotenie a vyžiadať si dennú spätnú väzbu, aby vedel, či je obsah v súlade s tým, čo sa od študentov očakáva. Je však nevyhnutné, aby učenie založené na hodnotách zostalo na povrchu, viditeľné a zamerané.
- Nájdite kompromisy medzi tým, čo sa očakáva, čo sa plánuje a aký obsah možno dodať. Študenti sú v centre pozornosti, ale pre facilitátora môže byť ťažké splniť všetky potreby študentov, ak nemajú dostatočné kompetencie. Preto je nevyhnutné udržiavať jasnú komunikáciu a byť transparentný. Pre študentov môže byť náročné zmeniť sa a uvažovať o hodnotách, takže facilitátor musí byť flexibilný.
- Vykonávať aktivity, ktoré vedú k rozvoju povedomia žiakov o hodnotách. Postavte do popredia individuálne hodnoty a skupinové hodnoty, aby sa stali základom vzdelávacej mobility.

Holistický

Ako je vysvetlené v základoch učenia založeného na hodnotách, holistický znamená, že učenie sa uskutočňuje v rámci rôznych aspektov každého človeka – emócie, logické a kritické myslenie, skúsenosti, uvedomenie a vedomie. Pre lepšie pochopenie tohto konceptu je dobrým východiskovým bodom model Head, Hands and Heart (Orr 1992). Je to model spojený s transformačnou skúsenosťou s tromi oblasťami v centre:

- kognitívna doména (hlava);
- afektívna a emocionálna oblasť (srdce);
- psychomotorická doména (ruky).

Je to všetko o plnom zapojení študentov. V praxi sa teda dá urobiť:

- Uvedomte si holistický prístup a podporte v ňom študentov. Najmä ak ide o vzdelávanie založené na hodnotách, transformačný proces môže byť intenzívny a intenzívny. Facilitátor musí byť k dispozícii na poskytovanie podpory v ktorejkoľvek z týchto oblastí. Môžu napríklad umožniť študentom premýšľať a nájsť logiku konkrétnej udalosti alebo procesu alebo vytvoriť priestor a čas na vyjadrenie pocitov a emócií, čím sa zabezpečí bezpečný priestor.
- Ponúkať rozmanité aktivity, ktoré môžu zapojiť účastníkov rôznymi spôsobmi. Poskytnite napríklad niektoré aktivity, ktoré podporujú reflexiu, logiku, diskusie a zvyšovanie povedomia; niektoré, ktoré posilnia spojenie s pocitmi a emóciami, aby umožnili cítenie a vyjadrenie; a niektoré, ktoré budú fungovať skôr na psychomotorickej úrovni, s dynamickými cvičeniami, stelesnením, chôdzou atď.
- Dajte čas na transformačný proces. Ako už bolo spomenuté, zvyšovanie povedomia a evolúcia jednotlivých hodnôt je dlhodobý proces. Preto sa neponáhľajte s podporovaním nových hodnôt a správania, ale namiesto toho nechajte čas na to, aby táto osobná transformácia nastala sama o sebe, v súlade s obsahom vzdelávacej mobility a podporou zo strany facilitátora a skupiny študentov.

Dobrovoľné

Študenti majú právo nezúčastniť sa, ak si to želajú. Ako naznačuje princíp zamerania sa na žiaka, stredobodom záujmu je proces učenia sa.¹⁵⁶ Študenti teda budú nasledovať svoj spôsob a tempo učenia, a ak to znamená mať nejaké prestávky a nezúčastňovať sa na niektorých lekciami, je to ich právo. Dokonca aj počas stretnutí sa môžu rozhodnúť pozorovať namiesto toho, aby sa zapájali do diskusií. Princíp je v súlade so stanovením vzdelávacích cieľov žiakmi. Ak by bola účasť povinná, neboli by tak motivovaní a nezapájali by sa ani do plánovania vzdelávacích cieľov. Facilitátori učenia sú zodpovední za to, aby vždy uplatňovali dobrovoľný prístup. Môžu komunikovať s účastníkmi, aby pochopili, či neprítomnosť súvisí s osobnou voľbou alebo z iného dôvodu. Môže to byť napríklad kvôli chorobe alebo nejakej naliehavej osobnej alebo pracovnej záležitosti, ktorú treba riešiť.

Ďalším pohľadom na dobrovoľnosť je, že účastníci sa vopred rozhodnú zúčastniť sa konkrétnej aktivity. Žiadajú o to, aby sa zapojili do vzdelávacej mobility sami, bez vynúteného rozhodnutia, a teda ich partnermi. predvídanie nie je povinné.

V praxi sa teda dá urobiť:

- vytvoriť bezpečné vzdelávacie prostredie¹⁵⁷ a vysvetliť tento princíp účastníkom;
- ak sa účastníci nezúčastňujú na relácii, pristupujte k nim s podporným záujmom, no aj tak ich rozhodnutie rešpektujte;
- využiť to ako príležitosť na diskusiu, s ktorými hodnotami je spojená dobrovoľná účasť;
- podporovať niektoré hodnoty uvedené v tomto T-Kite, ako je empatia, solidarita a aktívne občianstvo podpora dobrovoľnej účasti;
- implementovať v čo najväčšej miere rozmanitosť metód, ktoré pritiahnú rôzne preferencie učenia a motivovať účastníkov. Od diskusií cez simulácie a hranie rolí až po reflexiu (v súlade s cyklom zážitkového učenia).

Zážitkové učenie

Existuje veľa kníh a zdrojov o zážitkovom učení,¹⁵⁸ vrátane sekcie v tomto T-Kite,¹⁵⁹ takže sa tu nebudeme veľmi rozpisovať, ale namiesto toho prejdeme priamo k vzdelávaniu založenému na hodnotách. Hodnoty si vyžadujú reflexiu, pretože nie sú viditeľné a sú úplne odlišné od človeka k človeku. Práve tu začína cyklus zážitkového učenia podľa týchto krokov:

- skúsenosť (cvičenie alebo stretnutie počas vzdelávacej mobility);
- reflexia (vykonávaná napr. prostredníctvom debrífingu, reflexných skupín alebo sebahodnotiacich momentov);
- konceptualizácia (ako môže táto skúsenosť odrážať skutočné životné situácie a aké poznatky sa zhromažďujú experimentovanie (uvádzanie výsledkov vzdelávania do praxe z neho);

Celý tento prístup dobre zapadá do témy hodnôt. V praxi sa teda dá urobiť:

- sledovať cyklus zážitkového učenia v aktivitách a využívať každú fázu s významom;
- použiť cyklus, keď účastníci prechádzajú zmysluplným stretnutím založeným na hodnotách a stávajú sa ovplyvnené touto skúsenosťou;
- explicitne prepojiť, ako boli osobné hodnoty spochybnené po ukončení skúsenostného učenia cyklu. Môže sa to uskutočniť formou zhrnutia alebo špecifickej aktivity určenej na učenie sa založené na hodnotách;
- blokovať váš úsudok ako facilitátora a umožniť každému účastníkovi získať vlastnú skúsenosť s učením;
- posilniť osobnú transformáciu podporou skúmania hodnôt počas celého cyklu;
- vytvoriť rovnováhu medzi tým, aby sa účastníci dostali z ich komfortnej zóny a priviedli ich späť do bezpečia. Ak sú v tomto procese spochybnené hodnoty účastníkov, je dôležité ich podporiť a poskytnúť im čas na reflexiu a integráciu vzdelávacej skúsenosti;
- podporiť iný pohľad na spoločnosť a komunity pomocou konceptualizácie a etapy experimentovania. Účastníci môžu vidieť prepojenia medzi ich vlastnou skúsenosťou a spoločnosťou.

¹⁵⁶. Viac na www.youtube.com/watch?v=dPANb53ojME, od 1:29 minúty, prístup 19. októbra 2020.

¹⁵⁷. Pozri tiež časť 3.7.1.

¹⁵⁸. Viac v T-Kite 6 – Základy školenia alebo T-Kite 13 – Udržateľnosť a práca s mládežou, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kits>.

¹⁵⁹. Pozri kapitolu 4, časť 4.1.3.

Na základe hodnoty

Každá vzdelávacia mobilita bude mať súbor hodnôt, s ktorými sa bude pracovať, v závislosti od témy a kontextu. Ale v neformálnom vzdelávaní sú už niektoré hodnoty podčiarknuté.

Hodnoty v neformálnom vzdelávaní

„Hodnoty v neformálnom vzdelávaní“ znamenajú súbor presvedčení, ktorými sa riadia voľby a prístupy uplatňované v neformálnom vzdelávaní. V oblasti mládeže sú hodnoty neformálneho vzdelávania spojené s osobným rozvojom (napr. nezávislosť, kritické myslenie, otvorenosť, zvedavosť, kreativita), sociálnym rozvojom (napr. schopnosť interakcie, participatívna demokracia, solidarita a sociálna spravodlivosť, zodpovednosť, riešenie problémov) a etika (napr. akceptovanie iných, ľudské práva, medzikultúrne vzdelávanie, medzikultúrny dialóg, mier a nenásilné správanie, rodová rovnosť a medzigeneračný dialóg).

Hans-Georg Wicke a Gisele Evrard Markovic v Európskej stratégii vzdelávania – kompetenčný model pre trénerov prácu na medzinárodnej úrovni¹⁶⁰

Takže každý projekt vzdelávacej mobility je založený na hodnotách, ak sa riadi zásadami neformálneho vzdelávania (alebo učenia). V tomto kontexte je niekoľko vecí, ktorých by si facilitátori mali byť vedomí a ktoré sú popísané podľa tém v nasledujúcich častiach. Tieto body sme vybrali ako základ toho, čo je potrebné zabezpečiť, aby sa učenie založené na hodnotách mohlo uskutočniť. Uvedomujeme si však, že iné témy, ktoré tu nie sú riešené, môžu mať pre čitateľa podobnú úroveň dôležitosti. Ak je to tak, pozývame vás, aby ste ich brali ako východiskový bod a zamysleli sa nad vytvorením podmienok na umožnenie učenia sa založeného na hodnotách vo vašom kontexte.

3.7. Úvahy pre facilitátorov

3.7.1. Bezpečnosť vo vzdelávacích prostrediach

"Arthur: Keby som sa ťa opýtal, kde do pekla sme boli, ľutoval by som to?"

Ford: Sme v bezpečí.

Arthur: Dobré.

Ford: Sme v malej lodnej kabínke v jednej z kozmických lodí Vogonskej konštruktérskej flotily.

Arthur: Ach, toto je očividne nejaké zvláštne použitie slova bezpečný, o ktorom som predtým nevedel."

Douglas Adams, Stopárov sprievodca po galaxii

Byť v bezpečí je pocit istoty. Bezpečnosť je podmienkou, aby ste neboli ohrození – fyzicky, psychicky, emocionálne alebo finančne (alebo Vagonmi v Stopárovom sprievodcovi po galaxii). V niektorých jazykoch majú bezpečnosť a ochrana rovnaký význam; napríklad v portugalčine. Facilitátori učenia by však mali zabezpečiť obe veci: vzdelávacia aktivita by sa mala uskutočniť na mieste, kde sú vhodné podmienky (bez ohrozenia), a tiež aby sa samotní účastníci cítili na tomto mieste bezpečne.

Vedomý prístup k bezpečnosti

Bezpečnosť je základným prvkom Maslowovej (1970) známej Hierarchie potrieb. V tomto modeli je to druhá základná úroveň, ktorej predchádzajú iba „fyziologické potreby“ súvisiace s jedlom, vodou, teplom a odpočinkom. Maslow uviedol, že tieto potreby musia byť uspokojené skôr, ako môžu byť naplnené motivácie pre „vyššie“ potreby (napríklad vzťahy, pocit úspechu, kreativita).

V roku 1998 Richard Barrett publikoval svoju prácu postavenú na Maslowovi, upravujúc potreby stať sa stavmi vedomia-začleňovaním védскеj filozofie¹⁶¹ a využívaním hodnôt ako hnacích síl našej motivácie. V jeho modeli Sedem úrovní vedomia¹⁶² sa prvé tri stupne zameriavajú na vlastný záujem, štvrté na transformáciu a posledné tri stupne na kolektívny záujem:

160. www.salto-youth.net/downloads/4-17-3858/Booklet_Tools_to_Get_Started_Final.pdf.

161. Súvisiace s Védami, hinduistickými posvätnými textami.

162. www.barrettacademy.com/about-2020/the-barrett-model-updated-2020, prístupné 19. októbra 2020.

Barrettov model osobného vedomia

Bezpečnosť je v Barrettovom modeli uvedená v druhej a tretej úrovni vedomia vzťahov (pocit spolupatričnosti) a sebaúcty (zameranie na úspech), po prvej úrovni „prežitia“. Ľudia sa musia cítiť bezpečne, najmä keď sú mimo svojej komfortnej zóny, možno v novej krajine, čelia novému jazyku alebo novej dynamike, ktorú nikdy predtým nezažili.

Napriek meniacemu sa charakteru našich hodnôt a hodnotových priorít sú tri veci, ktoré si ceníme v každom veku – prežitie, bezpečnosť a istota. ... Je dôležité pochopiť, že keď ľudia alebo skupiny fungujú na prvých troch úrovniach vedomia, ich pocit blaha bude vždy spojený s uspokojením potrieb ich nedostatku. Až keď sa naučia, ako uspokojiť a zvládnuť tieto potreby, ich myseľ sa môže slobodne sústrediť na uspokojenie svojich potrieb transformácie a rastu. (Richard Barrett)

Aby sme to lepšie pochopili, môžeme sa zamyslieť nad osobnou skúsenosťou a potom ju v ďalšom odseku dať do súvislosti so vzdelávacou mobilitou. Počas blokovania COVID-19 boli tieto úrovne prežitia a bezpečia vzťahov tam, kde sa potreby a vedomie mnohých ľudí zastavili – s pocitmi vyčerpania, so zameraním sa len na okamžité potreby, uprednostňovaním starostlivosti o seba, fyzického a duševného zdravia a rodiny (so silnou dôraz na jedlo a prístrešie), zahltení plánovaním budúcnosti a túžbou po spojení s ostatnými, keď jednoducho neexistovala možnosť mať to inak. Pre mnohých bolo počas blokovania ťažké plánovať, učiť sa, rozvíjať sa a vyjadrovať sa.

Pre každého je ťažké naučiť sa, či je unavený, hladný alebo sa necíti bezpečne. Keď jednotlivec na vlastnej koži zažije tento posun smerom nadol alebo medzi Barrettovými úrovňami, ako facilitátor vo vzdelávacom prostredí môže pomôcť vcítiť sa do účastníkov, ktorí potom môžu byť schopní meniť úrovne v závislosti od toho, či sú splnené ich potreby. Pomáha tiež vypracovať ďalší krok potrebný na podporu účastníka vo vzdelávacom prostredí, aby sa mohol posunúť ďalej a zamerať sa na zmysel a účel alebo zapojenie komunity. Pocit bezpečia – dôležitosť dôvery

Pocit bezpečia – dôležitosť dôvery

Na diskusiu, zdieľanie a spochybňovanie hodnôt, ktoré sú hlboko zakorenené v identite človeka a ktoré môžu spájať so zraniteľnosťami, o ktorých si ani nie sú vedomí, je nevyhnutné poskytnúť bezpečný priestor. Spôsob, ako to urobiť, je vybudovať dôveru.

Dôverovať iným (najmä ako účastníka novej skupiny ľudí, s ktorými daný človek nemá spoločné skúsenosti a nie je si istý úrovňou empatie a citlivosti) môže byť riskantné. Facilitátori by sa mali uistiť, že ľudia nie sú oštrasení alebo zranení ich vzdelávacími skúsenosťami. Je potrebný bezpečný priestor.

Budovanie skupín je v tejto oblasti základom počas celej vzdelávacej aktivity. Spochybnenie zón fyzického, duševného a emocionálneho pohodlia ľudí a umožnenie zdieľaných skúseností, kde sú zraniteľné miesta zverejnené a rešpektované ostatnými, môže pomôcť vybudovať dôveru a spojenia v skupine. Toto zvýšenie dôvery a dôvery medzi jednotlivcami môže zase poskytnúť bezpečnejší priestor byť zraniteľnejší¹⁶³ a otvoriť sa hlbším a osobnejším problémom.

To si vyžaduje čas. Fázy budovania skupiny by sa mali plánovať a rešpektovať v červenej línii činnosti (napríklad podľa Tuckmanovho modelu (1965) formovanie – normovanie – búrka – predvádzanie – odročovanie –ing). Akékoľvek konflikty, napätia a nezhody by mali mať podporný proces, ktorý umožní účastníkom poučiť sa z nich, a najmä zo všetkých základných hodnôt, ktoré za nimi stoja. Je dôležité mať jasný systém podpory pre jednotlivcov, vrátane spätnej väzby týkajúcej sa osobného a skupinového učenia, ako aj osobných, emocionálnych a sociálnych potrieb.

Praktické úvahy

Pri zvažovaní bezpečného priestoru by ste ako facilitátor mali zvážiť aj:

- **Vedieť, kedy priviesť ľudí späť do ich komfortnej zóny** – sú pre nich k dispozícii miesta Vedieť, kedy priviesť ľudí späť do ich komfortnej zóny – sú pre nich k dispozícii miesta oddýchnuť si, porozprávať sa vo svojom jazyku, zavolať domov, vymaniť sa z prostredia učenia a dostať sa do prírody atď.?
- **Prerušenia** – je vzdelávacie prostredie chránené? Existujú vonkajšie poruchy, ktoré môžu prerušiť dodávku alebo učenie v sedeniach?
- **Rovnováha síl** – zúčastňujú sa všetci rovnako? Sú všetci spojení na rovnakej úrovni dôvery? Pamätajte, že facilitátora možno často vidieť v pozícii moci. Toto by sa nikdy nemalo robiť ako moc NAD, ale skôr moc S – kde každý, vrátane facilitátora, koná pre blaho všetkých.
- **Menšiny** – každý, kto má menšinový názor alebo menšinovú potrebu, by mal mať možnosť to slobodne vyjadriť. Čo je potrebné, aby mohli otvorene diskutovať o svojich hodnotách?
- **Držanie priestoru** – akceptovanie pravdy druhých bez posudzovania; ako vyjadriť svoje potreby a názory stranou a dovoliť účastníkovi byť?
- **Čo sa stane vo Vegas, zostane vo Vegas** – vzdelávacie prostredie by malo byť bezpečné a riadiť sa ním rešpekt. Citlivé problémy a zraniteľné miesta, ktoré sú vyjadrené, nesmú účastníci ani facilitátor učenia dostať mimo skupiny alebo mimo priestoru. Ako zabezpečíte, aby to, čo sa deje na tréningu, zostalo aj na tréningu?
- **Fyziologické potreby** – sú uspokojené potreby každého v súvislosti s jedlom, spánkom, teplom, prístreškom, cvičením atď.?
- **Zdravie a bezpečnosť** – skontrolovali ste, či vybavenie a materiál spĺňa smernice? Zlomený dvere alebo hromady odpadkov na nesprávnom mieste by nemali nikoho ohrozovať na zdraví ani odvádzať pozornosť od učenia.
- **Núdzový plán** – aký je plán, ak sa niečo pokazí? Kto je za čo v prípade zodpovedný pri nehode alebo núdzi?
- **Zásady ochrany** – aké sú minimálne štandardy hostiteľskej organizácie a v prípade potreby napríklad národné predpisy? Toto je obzvlášť dôležité, ak sú do projektu zapojené osoby mladšie ako 18 rokov.

Úloha facilitátora vo vzdelávacom tíme

Facilitátor učenia má povinnosť starať sa o svojich účastníkov. To znamená, že existuje prinajmenšom morálna, ak nie zákonná povinnosť zabezpečiť bezpečnosť a blaho ľudí, o ktorých sa starajú. Každý jednotlivý facilitátor a facilitačný tím ako celok by sa mali zaviazat k blahu účastníkov. Povinnosti tímu by mali byť vopred jasné a definované a v prípade potreby by sa o nich malo hovoriť. To zahŕňa aj aspekt priestoru a starostlivosti o ľudí, keď hovoríme o hodnotách. Facilitátori učenia by mali mať zodpovednosť zintenzívniť a zvládnuť situácie, v ktorých je ohrozené blaho, bezpečnosť alebo blaho účastníka. To súvisí s konceptmi záväzku a zodpovednosti¹⁶⁴, ktoré sú zahrnuté v tomto T-Kite.

¹⁶³. Pozri časť 3.7.8.

¹⁶⁴. Pozri časť 3.7.6.

Existuje mnoho kultúrnych rozdielov v štandardoch, normách a prístupoch k riziku. Počas projektov vzdelávacej mobility sa hodnoty nielenže prejavujú rôznymi spôsobmi, ale rôzne kultúry si cenia rôzne veci a postoje a správanie, ktoré z toho pramenia, môžu byť máťúce, keď ľudia prichádzajú z iného miesta. Facilitátor by mal byť pripravený sa nimi riadiť, zabezpečiť, aby bola pre všetkých zachovaná dôvera a bezpečný priestor, a podporovať učenie sa z rozmanitosti, ktorá medzi ľuďmi existuje.

Po naplnení individuálnych potrieb sa ľudia môžu sústrediť na svoje učenie.

Individuálna zodpovednosť

Samozrejme, tak ako majú zodpovednosť facilitátori, tak aj účastníci musia zohrávať úlohu pri zabezpečovaní vlastnej bezpečnosti a blaha počas vzdelávacieho procesu. Ak sú všetci dospelí (nad 18 rokov), sú právne zodpovední za seba a svoje činy, no stále môžu potrebovať ďalšiu podporu pri diskusiách o citlivých témach, ako sú hodnoty. Mali by mať úctu k sebe, k ostatným a k procesu učenia. Mali by byť vedení k podpore vlastnej starostlivosti o seba a duševného zdravia, ak ich niektorá z vzdelávacích aktivít príliš vyvedie z ich komfortnej zóny. Mali by existovať uľahčené procesy pre bezpečné vypočutie a povzbudenie, aby analyzovali svoje vlastné potreby a našli podporu spôsobom, ktorý im vyhovuje.

Facilitátor učenia je zodpovedný aj sám za seba – ako jednotlivec, súkromná osoba v rámci profesionálnej úlohy facilitácie. Reagovanie na potreby druhých, riešenie konfliktov a spochybňovanie emócií celé hodiny môže byť vyčerpávajúce. Starostlivosť o seba je životne dôležitá.¹⁶⁵

Tým, že facilitátori prejavia zodpovednosť za svoje emócie a reakcie, môžu sami posúdiť svoje potreby a požiadať o podporu – nie sú to vyškolení psychológovia ani terapeuti. Toto môže byť dôležitým vzorovým správaním pre ostatných facilitátorov, školiteľov, členov tímu, ako aj pre pracovníkov s mládežou a mladých ľudí, ktorí sú účastníkmi.

Ak vzdelávacia aktivita zahŕňa osoby mladšie ako 18 rokov (nepľnoletí), potom sú potrebné veľmi odlišné prístupy a metódy učenia. Pamätajte, že mladí ľudia sa stále fyzicky a emocionálne vyvíjajú a akékoľvek aktivity, ktoré ich vyvedú z ich komfortnej zóny, môžu mať nepredvídateľné následky. Citlivosť a zohľadnenie tohto sú životne dôležité pri poskytovaní bezpečného prostredia pre aktivity súvisiace s hodnotami.

Ako môže facilitátor pomôcť s bezpečnosťou – niekoľko praktických bodov

Existuje niekoľko bodov, prostredníctvom ktorých môže facilitátor učenia zaistiť bezpečnosť a blaho účastníkov:

Príprava

- Zvážte učenie a zameranie sa na hodnoty. Ktoré oblasti môžu byť provokatívne? Aké aktivity plánujete a aké náročné môžu byť pre rôznych ľudí? Aké podporné opatrenia sú na to potrebné?
- Plán B. Čo robiť, ak sa niečo pokazí? Vopred si premyslite, ako privediete ľudí späť do ich komfortných zón.
- Riadiť očakávanie od všetkých zainteresovaných ľudí. Uistite sa, že máte postup, ako sa ľudí pýtať ich potreby, tak v predstihu, ako aj počas mobility, a na komunikáciu s nimi o možnostiach uspokojovania alebo neuspokojovania ich potrieb. Zabezpečte transparentnosť rolí, aby ľudia vedeli, na koho sa majú obrátiť so svojimi požiadavkami, a v akom čase/mieste to majú urobiť.

Komunikácia na mieste

- S tímom: ujasnite si úlohy a zodpovednosti, najmä v rizikovej chvíli (kto bude riešiť s čím? Ako si navzájom komunikujete prípadné zmeny situácie? Ako vykonáš-núdzový plán?).

¹⁶⁵. Pozri časť 3.7.9.

Mnohé projekty vzdelávacej mobility sú krátkodobou časovo obmedzenou skúsenosťou. Každý deň v procese sa počíta. Nenechávajte problémy na neskôr – všetkým, ktoré sa vyskytnú na mieste, treba čeliť a ihneď ich riešiť.

S účastníkmi:

- Vysvetlite celej skupine veci o hraniciach alebo možnostiach, čo je možné, čo nie je možné (súvisiace s politikami, zákonmi, prístupmi).
- Pri zdieľaní so zvyškom skupiny nezabudnite rešpektovať súkromie jednotlivca.

Dôležitosť debriefingu¹⁶⁶

- Je potrebné naplánovať dostatok času a priestoru a vytvoriť si ho na osobnú a skupinovú reflexiu.
- To môže priamo súvisieť s povedomím o vzdelávaní a rozvoji kompetencií. Avšak, ako už bolo zdôraznené, kompetencia sebareflexie je životne dôležitá vo vzdelávaní založenom na hodnotách. Je dôležité podporovať štruktúrované časy na sebahodnotenie reakcií, pocitov a potrieb súvisiacich s hodnotami. Došlo k nejakému osobnému učeniu o ich vlastných zodpovednostiach alebo uvedomení si situácií?
- Ako je uvedené v kapitole 4: Aktivity, opakovaným precvičovaním sebareflexie sa účastníci precvičovanie kompetencie, ktorá je kľúčová vo vzdelávaní založenom na hodnotách.

Hodnotenie a spätná väzba

- Je dôležité mať systém na zhromažďovanie a potom skutočne počúvať potreby – budovať dôveru a prejavovať rešpekt ostatným, prispôbením vášho facilitačného procesu týmto (meniacim sa alebo nedávno vyjadreným) potrebám. Keď sa zaoberáte hodnotami, uistite sa, že sa to nezameriava len na fyziologické alebo logistické potreby – nechajte priestor pre potreby, ktoré vznikajú aj z pocitu zraniteľnosti.
- Ak je to možné a praktické, kontaktujte účastníkov po vzdelávacom podujatí. Ak sú zmiešané aktivity (online/offline) uistite sa, že zahrňate aktivity, ktoré podporujú uvoľnenie, ďalšiu reflexiu a reintegráciu späť domov.

Starostlivosť o potreby iných ľudí, poskytovanie bezpečného prostredia a zvažovanie toho, ako podporovať ľudí, prináša do skúseností študenta pridanú úroveň starostlivosti a súcitu. Poskytovaním systému starostlivosti¹⁶⁷ sa účastníci učia, ako byť súčasťou takéhoto systému – ako sa postarať o seba aj o druhých. Je to životne dôležitá kompetencia vo vzdelávaní založenom na hodnotách.

3.7.2. Flexibilita

Ak si pamätáte prehľad prístupu založeného na kompetenciách v časti „Čo je prístup založený na hodnotách v práci s mládežou a vzdelávacej mobilite?“, ¹⁶⁸ jednou z vecí, ktoré vynikli v prínosoch tohto prístupu, bolo slovo flexibilita. Flexibilita je skutočne kľúčom k prístupu založenému na kompetenciách a zohráva úlohu v nasledujúcich aspektoch:

- flexibilita východiskových bodov;
- flexibilita príležitostí na vzdelávanie;
- flexibilita spôsobov alebo zdrojov učenia sa;
- flexibilita vzdelávacích ciest;
- flexibilita dynamiky učenia.

Pomerne veľa z týchto aspektov je aplikovateľných aj na hodnotový prístup. Je dôležité stretnúť ľudí tam, kde sú, a začať odtiaľ. To znamená, že celý proces musí mať veľkú flexibilitu a elasticitu, aby sa prispôbili rôznym potrebám a východiskovým bodom, ako aj možným konečným bodom.

Práca s hodnotami je intenzívny a náročný proces a žiaci ním prejdú vlastným rytmom, rýchlosťou a vlastným spôsobom. Úlohou facilitátora je vytvoriť učebný proces, aby sa zhostil všetkých týchto rozdielov.

¹⁶⁶. Pozri kapitolu 4, časti 4.1.3. a 4.1.4.

¹⁶⁷. Pozri kapitolu 2, časť 2.4 o empatii a štedrosti.

¹⁶⁸. Pozri kapitolu 1, časť 1.3.1.

Môže to začať vytvorením čo najotvorenejšej agendy, aby sa ponechal priestor na spoluvytváranie s účastníkmi. Okrem toho je užitočné, ak dni počas vzdelávacej mobility nie sú úplne vyplnené, aby sa ponechal čas a priestor na určité úvahy, rozhovory alebo dokonca zložité výmeny názorov. Skúmanie hodnôt je procesne orientované a nepredvídateľné, preto nie je užitočné mať prísne harmonogramy. Okrem toho je veľmi pravdepodobné, že zahŕňa emócie a zraniteľnosť a nie je takmer nič horšie, ako prerušiť jeden z týchto procesov „ďalším stretnutím, ktoré sa musí uskutočniť“ alebo „vychladnutou večerou“.

Okrem toho môže byť veľmi užitočné umožniť účastníkom (najmä ak sú to mladí ľudia) mať osobné stretnutia a podporu. Niektoré citlivé a jemné úvahy a rozhovory nemusia byť vhodné pre celú skupinu alebo dokonca pre menšie skupiny rovesníkov. Hovoriť s dospelým a niekým, kto je kompetentný v facilitácii, môže byť presne to, čo je potrebné. Preto by bolo dobré ponechať určitú flexibilitu aj pre individuálny dialóg. Facilitátori sa zároveň môžu obrátiť na iné osoby zapojené do vzdelávacej mobility s rôznymi rolami, ako sú napríklad mentori pre dobrovoľnícke projekty. Mohli by ťažiť z poznatkov facilitátorov a pokračovať v podpore mladých ľudí prostredníctvom ich skúseností s mobilitou vo vzdelávaní.

Je však dôležité mať na pamäti, že niektorí ľudia potrebujú štruktúru a na to sú zvyknutí. Ak sa teda prispôbime určitým situáciám, mala by existovať dostatočná bezpečnosť v štruktúre a postupoch na podporu tých, ktorí to potrebujú. Pravidelné (denné) check-in a check-out stretnutia sú jedným z takýchto rituálov, ktoré dokážu udržať dynamiku v prúde.

3.7.3. Účasť

Áno, participácia je dôležitá a áno, mladí ľudia potrebujú mať priestor a príležitosti, aby sa mohli zúčastniť. A nie preto, že participácia mládeže je stále zelenou prioritou prakticky všetkých mládežníckych programov a iniciatív (niekedy teoreticky viac ako v praxi), ale preto, že participácia mladých ľudí (a dospelých učiacich sa) znamená, že preberajú úlohu formovania svojej komunity a ich prostredie. Možno aj Európa a svet! Projekty vzdelávacej mobility sú jedným zo skvelých ihrísk, na ktorých sa môžu účastníci dozvedieť o participácii, precvičiť si participáciu a rozvinúť vnútornú pripravenosť a túžbu zúčastniť sa.

Účasť je súčasťou „prechádzky“

Ale kolík z nás dávajú reálne miesto mladým ľuďom v rozhodovacích orgánoch našej organizácie??? A potom, aby sme sa ospravedlnili, často môžeme počuť, že nie sú schopní pochopiť kontext, aby sa mohli rozhodnúť, nemajú dostatok skúseností, nemajú dostatok kľúčov na pochopenie toho, čo chceme robiť. ... Možno áno, ale potom by malo byť našou úlohou ich na to vybaviť.

Denis Morel (2009) – praktik a facilitátor učenia

Ak je aktívne občianstvo jednou z kľúčových hodnôt a účasť mladých ľudí na rozhodovacích procesoch a ovplyvňovaní ich komunity je jednou z jeho základných súčastí, potom niet pochyb o tom, že je potrebné ho integrovať na všetkých úrovniach vzdelávacej mobility! Facilitátori učenia sa musia zabezpečiť, aby sa účastníci nezúčastňovali len prvkov programu a diskusií, ale aby spoluvytvárali príležitosti na vzdelávanie a navrhovali, ako ich prispôbiť svojim potrebám. Vzdelávacie stretnutia by mali prebiehať prostredníctvom participácie a nemali by byť len o participácii.

Spoluvytváranie učenia

Účasť na výchove k ľudským právam znamená, že mladí ľudia sa podieľajú na rozhodovaní o tom, čo a ako sa budú učiť o ľudských právach. Prostredníctvom participácie si mladí ľudia rozvíjajú rôzne kompetencie vrátane kompetencií v oblasti rozhodovania, počúvania, empatie a rešpektu voči iným a prevzatia zodpovednosti za svoje vlastné rozhodnutia a činy. LZZ teda musí nechať mladých ľudí rozhodnúť sa, kedy, ako a na akých témach chcú pracovať. Znamená to, že rolou vodcu alebo učiteľa je rola facilitátora, sprievodcu, priateľa alebo mentora, nie rola inštruktora, ktorý odovzdáva vedomosti alebo rozhoduje a kontroluje, čo sa má učiť a ako. (Rada Európy 2012)

Rovnako ako vo výchove k ľudským právam, aj vo výchove založenej na hodnotách by samotní učitelia mali byť tími, ktorí majú slovo v tom, čo sa bude učiť alebo oslovovať a akým spôsobom. Facilitátor učenia by mal podporovať ich proces s čo najmenším usmerňovaním. V skutočnosti by držanie priestoru malo byť pravdepodobne hlavnou vecou, ktorú by facilitátori mali robiť, spolu s podporou účastníkov pri vytváraní ich plánov a rozhodnutí.

V rámci spoluvytvárania vzdelávania by mali byť účastníci povzbudzovaní k tomu, aby plánovali svoje vzdelávanie od samého začiatku vzdelávacej mobility. Je samozrejmé, že by mali byť hlavnými protagonistami ich vzdelávacieho procesu, aby sa stal ústredným prvkom akejkolvek vzdelávacej mobility!

Čo to v praxi znamená?

- Mali by začať premýšľaním o veciach, ktoré ich zaujímajú a chceli by sa naučiť.
- Na základe toho a s podporou facilitátorov by si mali stanoviť svoje hlavné vzdelávacie ciele (to sa samozrejme môže v priebehu vzdelávacej mobility zmeniť, ale je dobré mať ich ako základ).
- Učebné ciele by mali byť základom programu a jadrom vzdelávacieho programu.
- Účastníci by mali byť povzbudzovaní, aby pravidelne uvažovali o svojom učení a navrhovali zmeny na základe ich poznatkov.
- Mali by byť povzbudzovaní a podporovaní, aby sa učili od ostatných účastníkov a používali skupinu ako skupinu zdroj učenia.
- Študenti by si mali byť vedomí aspektu komunity a skutočnosti, že počas vzdelávacej mobility, od komunity a prostredia, kde sa činnosť odohráva, sa dá veľa naučiť.

Riešenie zložitých situácií

Zásada participácie teda znamená začlenenie nielen do volebného procesu alebo schvaľovania rozhodnutí, ale aj do rozhodovania o programe diskusie a rozhodovania; znamená to začlenenie do procesov definovania problémov, ktoré sa majú riešiť, a spôsobu ich riešenia. (Bhattacharyya 2004)

Viackrát bolo zdôraznené, že vo výchove založenej na hodnotách existuje šanca, že môžu nastať citlivé, zložité, emocionálne situácie a dokonca môže dôjsť k stretom hodnôt. To môže znamenať, že facilitátori majú plné ruky práce s tým, ale nemusia to robiť sami. Účastníci nemusia mať všetky kompetencie potrebné na riešenie alebo transformáciu problémov (kto áno?!), ale sú schopní rozpoznať a definovať veci, ktoré ich alebo ostatných v skupine znepokojujú, a navrhnúť postup, ako ich riešiť. Spolupráca účastníkov s facilitátormi pri navrhovaní intervencií je jedným zo skutočných spôsobov spoločného riadenia¹⁶⁹ a participácie.

Učebná mobilita ako ihrisko

Aktívne občianstvo sa skúmalo vo vzťahu ku komunite a zistilo sa, že účasť mladých ľudí je kľúčová pre ovplyvňovanie a formovanie ich komunit. V skutočnosti ide o jeden z pilierov Európskeho zboru solidarity, ktorý ako jeden z hlavných výsledkov ich dlhodobých programov mobility vyzdvihuje dopad na komunitu. Rôzne formáty projektov vzdelávacej mobility sú skutočne skvelou príležitosťou na uplatnenie účasti na ovplyvňovaní komunity.

Nižšie uvedený príklad pochádza od Denisa Morela (2009) v jeho článku „Akú úlohu môže zohrávať školenie pri podpore, povzbudzovaní a zvyšovaní štandardov v participácii mládeže?“

Toto je viac to, čo nazývame „akčný tréningový proces“; znamená neustály proces vybudovaný na lokálnej realite, v ktorom sú medzinárodné momenty len nástrojom, podporou rastúcej motivácie a vôle konať.

Možné výsledky a dopady takéhoto prístupu majú veľkú šancu mať hlbšie a pevnejšie korene.

V našej miestnej realite sú niektoré z najviditeľnejších vplyvov po dva a pol roku:

niektoré miestne akcie navrhnuté a realizované spoločne medzi rôznymi aktérmi v oblasti mládeže vrátane mladých ľudí (ako inovatívne formy debát s cieľom dostať otázku úlohy mladých ľudí v miestnom spoločenskom živote do verejného priestoru);

nejaká vôľa, aby mladí ľudia preniesli európsku dimenziu na miestnu úroveň a propagovali ju ako ďalšie akčné územie pre mladých ľudí (teraz podporujeme dve skupiny mladých ľudí pri organizovaní mládežníckej výmeny o diskriminácii a aktivitu budovania partnerstva na životné prostredie);

¹⁶⁹. Viac informácií nájdete na: www.coe.int/en/web/youth/co-management, prístupné 19. októbra 2020.

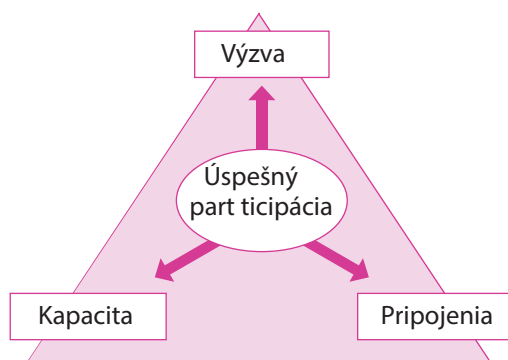
znovu prepojiť mladých dospelých a rozhodovacie orgány, keďže máme troch mladých dospelých účastníkov dlhodobý projekt, ktorí boli nedávno zvolení do rady dvoch rôznych dedín... (Morel 2009: 23)

Tento príklad poukazuje na dôležitosť a výhody „akčného tréningového procesu“, ktorý zahŕňa kom-medzinárodnú vzdelávaciu skúsenosť, ako je vzdelávacia mobilita. Na jednej strane to motivuje a oprávňuje účastníkov konať a na druhej strane zvyšuje dopad na komunitu prostredníctvom procesu.

Facilitátori učenia zohrávajú dôležitú úlohu pri zabezpečovaní spojenia s komunitou a pri splnomocnení účastníkov konať na základe tohto spojenia. Zatiaľ čo iné úlohy zapojené do vzdelávacej mobility môžu byť zodpovedné za udržiavanie kontaktu s miestnymi komunitami a logistickú podporu účastníkov, facilitátori učenia sú tu na to, aby podporili účastníkov, aby pochopili, čo môžu komunite ponúknuť a aký je najlepší spôsob, ako postupovať. to.

Zabezpečenie podmienok účasti

V predchádzajúcich častiach sme zdôraznili dôležitosť participácie a imperatív, aby ju facilitátori podporovali a povzbudzovali mladých ľudí, aby čo najviac spoluvytvárali a spolurozhodovali. Na to, aby sa tak stalo, je však podstatným prvkom existencia určitých princípov alebo predpokladov (súvisiacich s prostriedkami, priestorom, príležitosťou). Tu sme sa rozhodli predstaviť tri (z) kľúčových princípov participácie mládeže pomocou trojuholníka participácie mládeže, ktorý navrhli Kurt de Backer a Marc Jans.¹⁷⁰

Tento model naznačuje, že účasť by mala byť založená na rovnováhe:

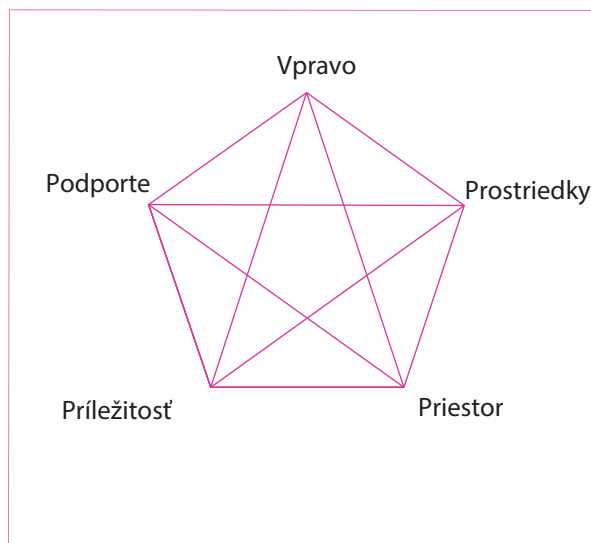
- **Výzva:** „výzva“ sa vzťahuje na tému/problém, ktorý je blízky realite, srdciam a záujmom mladých ľudí – a blízko k ich hodnotám. Mali by cítiť potrebu niečo zmeniť, spochybniť existujúci stav vecí.
- **Kapacita:** mladí ľudia musia mať kompetencie a zdroje, aby sa mohli zmysluplne zapojiť s výzvou, ako aj príležitosti na ďalší rozvoj svojich kapacít.
- **Spojenie:** mladí ľudia sa musia cítiť spojení a podporovaní inými ľuďmi, komunitami, myšlienkami a hnutiami. To znamená, že potrebujú cítiť, že nie sú sami a že sa môžu identifikovať so skupinou alebo inštitúciou.

Preto musí facilitátor pozorovať, aký vzťah majú mladí ľudia k tomuto trojuholníku, alebo sa uistiť, že úroveň výzvy je v súlade s ich schopnosťami a či je dostatočne pútavá na to, aby to vyskúšali. Facilitátori by mali podporovať účastníkov v rozpoznávaní výziev, na ktoré sú ochotní a horlivo reagovať, a to tak, že im pomôžu nadviazať spojenie s ich základnými hodnotami. Ako sme videli, akonáhle sú hodnoty aktivované, pomocou vnútornej pripravenosti a motivácie vedú k vhodnému správaniu – v tomto prípade ku zmene.

Ďalším prístupom, ktorý môže byť veľmi užitočný pri zvažovaní participácie mladých ľudí, je takzvaný RMSOS prístup z Charty participácie Rady Európy. RMSOS je skratka vytvorená z piatich kľúčových slov: právo, prostriedky, priestor, príležitosť a podpora, odvodená z preambuly Rady

¹⁷⁰. Tento a ďalšie modely nájdete v časti „Rôzne modely a koncepcie (mládežnej) participácie“ od Andreasa Karstena, 2011.

Charty európskej participácie: „Účasť a aktívne občianstvo znamená mať právo, prostriedky, priestor a príležitosť a tam, kde je to potrebné, podporu zúčastňovať sa a ovplyvňovať rozhodnutia a zapájať sa do akcií a aktivít s cieľom prispieť k budovaniu lepšej spoločnosti.“ (Rada Európy 2015).

Prístup RMSOS k participácii mladých ľudí¹⁷¹

Päť kľúčových slov predstavuje hlavné faktory, ktoré ovplyvňujú účasť mladých ľudí na miestnej úrovni. Všetkých päť podmienok súvisí s iným podporným opatrením, ale všetky musia byť zabezpečené a vzájomne prepojené. Prepojené s cieľom podporiť skutočnú participáciu mladých ľudí.¹⁷² Tento prístup bol vyvinutý pre participáciu na miestnej úrovni, ale môže byť užitočný aj pre facilitátorov učenia, keď uvažujú (spolu s mladými ľuďmi!) o tom, ako vytvoriť podmienky na maximalizáciu participácie mladých ľudí vo vzdelávacej mobilite, ako aj ako ich podporiť v ich účasti v miestnej komunite (vzdelávacej mobility, ale aj doma).

3.7.4. Posilnenie

Posilnenie je spôsob, akým sa jednotlivci/komunity zapájajú do vzdelávacích procesov, v ktorých vytvárajú, privlastňujú si a zdieľajú poznatky, nástroje a techniky s cieľom zmeniť a zlepšiť kvalitu ich vlastného života a spoločnosti. Prostredníctvom splnomocnenia jednotlivci nielen riadia a prispôbujú sa zmenám, ale tiež prispievajú k zmenám vo svojom živote a prostredí.

[Splnomocnenie je] Stratégie a akcie, ktoré zvyšujú autonómiu a sebaurčenie ľudí a/alebo komunít pri zlepšovaní ich súčasných a budúcich životných podmienok, ako aj pri zmene politických a sociálno-ekonomických dominantných a utláčajúcich štruktúr/systémov.

Salvatore Romagna, generálny tajomník Medzinárodnej kultúrnej výmeny mládeže – ICYE¹⁷³

Súdiac podľa tejto definície, splnomocnenie veľmi úzko súvisí s participáciou, alebo skôr s podmienkami umožňujúcimi ľuďom participovať. Umožnenie vonkajších podmienok, ktoré by poskytli čas, priestor a potrebnú podporu ľuďom, aby sa zapojili a prispeli alebo dokonca naštartovali spoločenskú zmenu, je jedna vec. Ďalším je, že tento proces umožňuje účastníkom odomknúť ich vnútorný potenciál a zvýšiť ich sebaúctu a sebadôveru, aby sa zapojili. Inými slovami, nejde o to, aby sme mladým a dospelým žiakom dali moc, ale aby sme im pomohli nájsť ju zvnútra.

171. Rada Európy (2015), Revidovaná Európska charta o účasti mladých ľudí na miestnom a regionálnom živote, <https://rm.coe.int/168071b4d6>, prístupné 19. októbra 2020.

172. Viac informácií nájdete v časti „Vyjadrite svoj názor!": Manuál k revidovanej Európskej charte o účasti mladých ľudí na miestnych a Regionálnom živote, <https://rm.coe.int/16807023e0>, prístupné 19. októbra 2020.

173. Sieť sociálneho rozvoja Organizácie Spojených národov, Ministerstvo hospodárstva a sociálnych vecí, Divízia sociálnej politiky a rozvoja (2012), „Empowerment: Čo to pre vás znamená?“, dostupné na: <https://www.un.org/esa/socdev/ngo/outreachmaterials/empowerment-booklet.pdf>, prístupné 14. marca 2021.

Štyri druhy výkonu

Pri štúdiu transformácie konfliktov sa môžete stretnúť s modelom štyroch typov moci:

- moc nad;
- moc s;
- moc na;
- moc vnútri.

Moc nad je pravdepodobne najčastejšie chápaný a označovaný typ moci, ktorá sa vykonáva prostredníctvom nátlaku, kontroly a dominancie.

Sila s je sila, ktorá pochádza zo vzťahov a jednoty a je čerpaná z kolektívnej energie viacerých ľudí. „Namiesto nadvlády a kontroly vedie ‚moc s‘ ku kolektívnej akcii a schopnosti konať spoločne“ (Stuart 2019).

Sila „je o schopnosti konať. Môže to začať vedomím, že je možné konať, a môže rásť v procese konania, rozvíjania zručností a schopností a uvedomenia si, že človek môže uskutočniť zmenu.“¹⁷⁴

Sila vo vnútri je nájdenie vnútornej sily a sebahodnoty. „Vnúťorná sila umožňuje ľuďom rozpoznať svoju „moc“ a „moc s“ a veriť, že môžu niečo zmeniť“ (ibid.).

Pri práci s ľuďmi (mladými aj dospelými) v procese učenia je cieľom pestovať podmienky „moci“, „moci s“ a „moci vnútri“, aby sa objavili a viedli proces splnomocnenia. Aby sa to stalo, „moc nad“ nemá miesto vo vzdelávacom prostredí, a preto by ho nemali praktizovať ani používať facilitátori.

Nepretržitý proces

Sloboda sa získava dobytím, nie darom. Musí sa o to neustále a zodpovedne usilovať. Sloboda nie je ideál nachádzajúci sa mimo človeka; nie je to ani myšlienka, ktorá by sa stala mýtom. Je to skôr nevyhnutná podmienka pre hľadanie ľudského dokončenia.

Paulo Freire, Pedagogika utláčaných

Okrem toho, že citát Paula Freireho je ďalším svedectvom o dôležitosti vnútornej moci (aspoň tak to čítame), naznačuje aj kontinuitu procesu posilňovania (a slobody). Nie je to akt, ktorý sa vykonáva počas vzdelávacej mobility, pri ktorej sa mladý človek určite zmocní, ale je to nepretržité „hľadanie“ (na ceste celoživotného vzdelávania). V tomto pátraní človek nájde slobodu byť tým, kým chce byť, čo mu potom otvára cestu k ovplyvňovaniu komunity a jej formovaniu do podoby, akú ju chce mať.

¹⁷⁴www.participatorymethods.org/method/power#:~:text=Power%20is%20most%20commonly%20rozumed,of%20authority%2C%20control%20or%20domination.&text='Power%20to'%20is%20o%20byť,ktoré%20jeden%20môže%20efekt%20zmeniť, prístup 19. októbra 2020.

Podpora na úrovni politiky

Stratégia EÚ pre mládež na roky 2019 – 2027 má „posilnenie“ ako jednu zo svojich troch kľúčových priorít.

Práca s mládežou prináša mladým ľuďom jedinečné výhody pri ich prechode do dospelosti, pretože im poskytuje bezpečné prostredie na získanie sebadôvery a učenie sa neformálnym spôsobom. Práca s mládežou je známa tým, že vybavuje mládež kľúčovými kompetenciami a zručnosťami, ako je tímová práca, vodcovstvo, medzikultúrne kompetencie, projektový manažment, riešenie problémov a kritické myslenie. V niektorých prípadoch je práca s mládežou mostom do vzdelávania, odbornej prípravy alebo práce, čím predchádza vylúčeniu.¹⁷⁵

To nielen uznáva dôležitú úlohu, ktorú má práca s mládežou (a vzdelávacia mobilita) pri posilňovaní postavenia mladých ľudí, ale dáva aj jasný mandát facilitátorom učenia, aby (pokračovali) v práci na posilnení a emancipácii mladých ľudí. Je to dôležitý signál pre využitie príležitostí na vzdelávanie na posilnenie postavenia mladých ľudí. Posilnenie, ktoré využíva vnútornú silu, je postavené na hodnotách študenta ako na ich základných silných stránkach a hnacej sile.

Sektorová stratégia Rady Európy pre mládež 2030: zapájanie mladých ľudí s hodnotami Rady Európy¹⁷⁶ je zároveň ďalším dôležitým politickým míľnikom, ktorý uznáva dôležitosť posilňovania založenom na jasne komunikovaných hodnotách: „vizia, podľa ktorej mladí ľudia v Európe presadzujú, obhajujú, podporujú a využívajú základné hodnoty Rady Európy: ľudské práva, demokraciu a právny štát“. ¹⁷⁷ Úloha mladých ľudí v tomto procese je ústredná a ich sila s, vnútri a smerom je evidentná.

Na záver by sme sa s vami radi podelili o jednu definíciu, ktorá zahŕňa rôzne aspekty splnomocnenia, ktoré sa môže uskutočniť počas projektu vzdelávacej mobility:

Posilňovanie je proces zvyšovania zmyslu alebo viery človeka v jeho/jej schopnosť rozhodovať sa a riešiť svoje vlastné problémy, ako aj rozvoj kritického vedomia, či už priamo týmito ľuďmi, alebo pomocou splnomocnených druhých. Zahŕňa aj aktívne blokovanie pokusov o popretie tohto procesu kvôli systémovým prekážkam. V tejto premene sa ľudia učia pomenovať svoje skúsenosti a hovoriť vo svojom vlastnom jazyku; chápu svoju situáciu bezmocnosti a systematických síl, ktoré ich utláčajú. Ich sila sa prejavuje v preklade tohto vedomia do akcie s ostatnými. Proces splnomocnenia sa zameriava na dosiahnutie silnejšej a aktívnej účasti, ktorá si vyžaduje dobrovoľný záväzok jednotlivca. (Hrušková, Weingärtner a Saydaliev 2014)

3.7.5. Zodpovednosť

Zodpovednosť je postoj k nášmu vlastnému konaniu a povinnosť a povinnosti konať určitým spôsobom.¹⁷⁸ Zodpovednosť je hlavnou hnacou silou nášho záväzku plniť si záväzok najlepšie, ako vieme, v rámci kapacít a zdrojov, ktoré máme. Tým, že sami za niečo prevezmeme zodpovednosť, môžeme ostatným ukázať, že sme zodpovední. Tieto dva pojmy môžu byť veľmi úzko prepojené.

Ak je niekto zodpovedný, vie vysvetliť a byť pre ľudí pochopený. Ich činy alebo rozhodnutia môžu byť opodstatnené a nesú za ne zodpovednosť. Za svoje rozhodnutia a činy sa zodpovedajú ostatným. Ide o transparentnosť a spravodlivosť – o úroveň autority, spoľahlivosti a zodpovednosti v očiach ostatných, vrátane úradníkov (napríklad donorov grantov, manažérov na stáži alebo finančných auditorov). To tiež znamená, že existuje prvok viny, keď sa veci pokazia – ak je za niečo zodpovedný jednotlivec, je právom vlastník zlyhania.

Je dôležité, aby mal niekto kapacitu na to, aby sa dokázal vysporiadať s tým, za čo je zodpovedný. To znamená, že o tom majú vedomosti a informácie, majú moc alebo autoritu (ktorá je buď daná, alebo získaná odbornými znalosťami a skúsenosťami) a majú dostupnosť a zdroje na zastávanie tejto pozície. Toto je jeden z indikátorov kvality pre projekty vzdelávacej mobility, ako ho vypracoval EPLM v *Príručke o kvalite vzdelávacej mobility*.¹⁷⁹ V príručke (ukazovateľ 7) sa uvádzajú aj hranice zodpovednosti, jemná rovnováha povzbudzovania zmyslu pre zodpovednosť v iných, ale nevystavovať krehké cieľové skupiny stresu (napríklad musieť hovoriť pred ostatnými). Toto sebauvedomenie

¹⁷⁵. Zapojenie, prepojenie a posilnenie postavenia mladých ľudí: nová stratégia EÚ pre mládež, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52018DC0269>, prístup 19. októbra 2020.

¹⁷⁶. www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030, prístupné 19. októbra 2020.

¹⁷⁷. Podkladový dokument k stratégii sektora mládeže Rady Európy do roku 2030, <https://rm.coe.int/16809f69de>, prístupné 19. októbra 2020.

¹⁷⁸. www.lexico.com/definition/responsibility, prístup 19. októbra 2020.

¹⁷⁹. Indikátor 34 (Kristensen 2019).

Postoj zodpovednosti, vedieť, ako ďaleko môžete zísť podľa svojich schopností, a schopnosť povzbudzovať ostatných, aby rozvíjali svoj zmysel pre zodpovednosť, je dôležitou kompetenciou pre každého facilitátora učenia. Vzájomná prepojenosť vedomostí, praxe a hodnôt musí byť vedome pochopená, inak je ťažké nastoliť zmysel pre zodpovednosť (ako to vidí Urban et al. (2018), vo svojej práci o rozvoji detstva v komunitách).

Podľa Kompetencií pre demokratickú kultúru (Rada Európy 2018) na rozvoj postoja zodpovednosti musí jednotlivec zvážiť niekoľko oblastí. Je dôležité vyvinúť premyslený prístup k činom a následkom týchto činov. Rozhodnutia o akciách by sa mali premýšľať vopred: identifikácia povinností a záväzkov, používanie hodnôt/súborov hodnôt na ich uskutočnenie, zohľadňovanie okolností a ochota v prípade potreby konať odvážne. Mal by existovať pocit vôle -zodpovednosť za povahu alebo dôsledky týchto rozhodnutí a činností, ktoré by sa mali prijímať autonómne. Cez to všetko by mal byť zodpovedný jednotlivec ochotný oceniť a posúdiť seba a svoju mieru zodpovednosti.

Keď sme skutočne zodpovední, je dôležité si uvedomiť, že NE konať je tiež voľba so svojimi vlastnými dôsledkami.

Zodpovednosť vo vzdelávacích prostrediach

Ako to teda všetko vyzerá v reálnom živote?

Praktické príklady

Tu je niekoľko nápadov na podporu koncepcie zodpovednosti za facilitátorov vo vzdelávacích prostrediach. Viac inšpirácie a rôznych praktických nápadov nájdete aj v Q! Aplikácia (EPLM 2019) a v T-Kite 6 – Základy školenia.

1) Individuálna zodpovednosť. Kto bude čo robiť počas vzdelávacej aktivity? Úlohy a očakávania

by mali byť transparentné a vopred pripravené. Budte otvorení o svojich vlastných hraniciach, aby bola zodpovednosť transparentná. Individuálna zodpovednosť tiež znamená, že ste zodpovedný za seba ako osobu – mali by ste si pravidelne nájsť čas na zváženie svojich vlastných reakcií, pocitov, potrieb a hodnôt ako facilitátor a ako ľudská bytosť.

2) Rozdelenie zodpovednosti. Facilitačné úlohy by mali byť pred aktivitou rozdelené podľa silných stránok a schopností v tíme. Malo by ísť o spravodlivé rozdelenie podľa potrebného úsilia, veľkosti úlohy, skúseností, odbornosti a kapacít facilitátora, ako aj akejkolvek túžby po rozvoji kompetencií (vyskúšať niečo nové). Mať nastavený systém spätnej väzby v tíme môže pomôcť prispôsobiť zodpovednosti medzi facilitátormi, najmä pri dlhodobjších projektoch. Dôležité je tiež mať jasno v limitoch – kedy sa končia individuálne zodpovednosti a začínajú spoločné povinnosti? Kedy budú ostatní vedieť, kedy (a kedy nie) zasiahnuť, aby podporili, aby sa ubezpečili, že sa dosiahnu vzdelávacie ciele?

3) Zodpovednosť za ostatných. Prevzatie vedúcej úlohy vo vzdelávacom prostredí priamo znamená, že ju máte zodpovednosť za učenie a blaho ostatných – účastníkov a ostatných členov tímu. Nezabudnite poskytnúť príležitosť na starostlivosť o seba pre každého, možno sa striedajte, aby ste si navzájom umožnili nejaké prestoje.

4) Zodpovednosť za účasť. Všetky neformálne vzdelávacie prostredia si vyžadujú participatívny prístup. Ste zodpovední za zapojenie účastníkov do rozhodovania a za povzbudzovanie menej skúsených študentov v tom, "ako" to robiť. Nájdienie spôsobov, ako zabezpečiť, aby bol hlas každého vypočutý, a zapojenie sa do procesu učenia zvýši motiváciu, angažovanosť a odhodlanie (pozri časť 3.7.6 o záväzku).

5) Zodpovednosť za životné prostredie. Keď premýšľame o zodpovednosti a činoch, je to nevyhnutné, mať na pamäti životné prostredie a potrebu nás všetkých ho chrániť a zachovávať.¹⁸⁰ Mali by sme spotrebúvať zodpovedne, vedome sa rozhodovať o zdrojoch, činnostiach a činnostiach a vždy sa snažiť minimalizovať vplyv na životné prostredie.

6) Zodpovednosť za zodpovednosť. Niekomu sa zodpovednosť darí, iní sa jej vyhýbajú. To môže spôsobiť konflikty a výzvy vo vzdelávacom projekte. Premýšľajte o svojich intervenciách a o tom, ako podporiť zmysel pre zodpovednosť u rôznych jednotlivcov, ktorí majú rôzne východiskové body.

¹⁸⁰. Pozri kapitolu 2, časť 2.8.1.

Pamätajte, že jeden z najlepších spôsobov, ako môžu ostatní vidieť, že hodnota v konaní je v modelovaní rolí.¹⁸¹ Vedomé stelesnenie zodpovednosti, zvažovanie rozhodnutí a krokov, ktoré sú potrebné, a dôsledkov týchto činov, je spôsob, ako sa ostatní učiť od vy.

Občianska angažovanosť a komunita

Pocit povinnosti, ktorý zodpovednosť predstavuje, môže priamo súvisieť s občianskou povinnosťou – ochotou aktívne prispievať spoločstvu. Či už je to politické alebo nepochitické, platené alebo neplatené, motivácia a všímavosť prepojenia medzi ľuďmi v komunite a dopady vašich vlastných činov na túto komunitu priamo súvisia so zodpovednosťou.

Toto prepojenie medzi zodpovednosťou a komunitou je zaujímavé preskúmať. Existuje mnoho interpretácií komunity. Bez toho, aby sme zachádzali do prílišných podrobností, je užitočné zvážiť jeden výklad. Todd (2004) ukazuje vzťahový koncept komunity, ktorý nie je vždy o fyzických skupinách alebo susedoch, ale možno ho vnímať ako „stretnutie, zodpovedný spôsob sociálnej spolupatričnosti“. Je to postoj zodpovednosti, ktorý spája a spája ľudí prostredníctvom stretnutia (ktoré by mohlo byť napríklad aj online), prostredníctvom ktorého možno vybudovať komunitu. Je to o interakcii s ostatnými a o osobnej zodpovednosti za nich: členovia komunity budú mať zodpovednosť za seba a za seba navzájom. To všetko si vyžaduje interakciu s „odlišnosťou“ a prepojením na prácu francúzskeho filozofa Emmanuela Levinasa, Todd (2003) ukazuje, že v komunite vás nespájajú vedomosti, ktoré máte o iných ľuďoch, ale skôr „bytosť“ pre“ a cit pre druhého. Určitým spôsobom to súvisí s empatiou.

Táto komunitná zodpovednosť môže byť prepojená na mnohých rôznych úrovniach a podľa vlastnej identifikácie človeka. Skupiny a skupiny spolupatričnosti. Pre mnohých zapojených do projektov vzdelávacej mobility, ktoré sú nadnárodné (ako sú výmenné pobyty, medzinárodné pracovné tábory, medzinárodné dobrovoľníctvo), to zahŕňa zmysel pre európskosť alebo európsku identitu.

Na druhej strane je možné mať aj zodpovednosť za komunitu a nie súcitiť s ňou. Do akej miery je pre vás spojená empatia a zodpovednosť vo vzťahu ku komunite?

Vyvolávač myšlienok

Ako by mali byť individuálne a komunitné výhody vzdelávacej mobility vyvážené?

Vzdelávacie mobility môžu priniesť výhody všetkým zúčastneným. Rozvíjajú sa rôzne kompetencie so súvisiacimi zručnosťami, znalosťami a postojmi, ktoré môžu jednotlivcovi pomôcť a poskytnúť mu potom prenosné zručnosti v mnohých situáciách. Motivácia niečo zmeniť je často založená na hodnotách a poháňaná uznanou potrebou v komunite. Komunita je miesto, kde je vidieť a cítiť výsledky a dopad činnosti. Prínos pre jednotlivca v rámci vzdelávacej mobility sa často rozvíja počas procesu a neskôr sa uchováva ako prenosná kompetencia pre iné kontexty. Nejde len o to, ako môžu účastníci získať, ale aj o to, čo môžu dať, prispieť, zmeniť – a to nielen počas samotnej aktivity v hostiteľskej komunite, ale aj pred ňou a po nej vo vysielajúcej komunite.

- Aké sú hlavné motivácie pre študentov, aby sa zúčastnili na projekte vzdelávacej mobility?
- Aké je prepojenie medzi hodnotami účastníkov a ich potrebou prispievať do komunity?
- Ako sa žiaci začnú cítiť zodpovední za svoju vlastnú komunitu?
- Ako by malo byť vyvážené „dať a dostať“ projektu vzdelávacej mobility?
- Ako sa môžu miestne komunity zapojiť do projektov vzdelávacej mobility?
- Ako môže učenie účastníkov ovplyvniť komunitu a naopak?
- Aké opatrenia sa zavádzajú do praxe na meranie vplyvu na účastníkov a komunitu?

Európsky zbor solidarity sa opätovne zameriava na vplyv na komunitu. Keďže politiky pre európske programy sa menia, mení sa aj rovnováha medzi osobným učením a prínosom pre komunitu. Odráža tento politický posun to, čo sa deje (alebo sa už stalo) pre samotných praktizujúcich a mladých ľudí? Sú v tejto téme prax a politika v sinergii?

¹⁸¹. Pozri časť 3.4.

3.7.6. Závazok

Je vždy pravda, že facilitátori učenia majú neochvejnú vernosť vo svoje povolanie? Majú povinnosť splniť? Sú vždy oddaní, odhodlaní, vášniví a hnaní... Nie?

Byť oddaný niečomu sa považuje za pozitívny prístup. Nikto nemá rád prácu s niekým, komu chýba odhodlanie – môže to viesť k nedôvere, spochybňovaniu spoľahlivosti a falošnosti. Často podľa našich skúseností platí, že čím je človek angažovanejší, tým viac si ho ostatní v tíme vážia.

Byť oddaný niečomu je hodnota sama o sebe. Postoj a správanie s tým súvisiace sa prejavuje ako záväzok. Ako však taký záväzok vyzerá? Dôležitou výzvou je vyváženie interného a externalizovaného postoja, záväzku, ako aj jeho ukazovanie, dokazovanie alebo dokazovanie ostatným. Aký rámec používate na meranie alebo dôkaz tohto záväzku? Sú to hodiny, ktoré pracujete? Kvalita vašej práce? A čo vo vás vyvoláva pocit, že sa niečomu viac (alebo menej) venujete?

Pre niektorých to všetko súvisí s motiváciou byť do niečoho zapojený. Ide o prípad vloženia niečoho a získania niečoho: reciprocita úsilia a obojstranne výhodná situácia. Pre iných je to zmysel pre altruizmus, podporu druhých a pomoc. Je to morálna povinnosť, želanie odpovedať: darovať sa na podporu tých, ktorí to potrebujú. A predsa pre iných je to o samostatnosti a spoľahlivosti – svojpomoci a nebyť závislý od iných.

Princíp [záväzku] spočíva na koncepcii ľudských bytostí, že keď sú zdravé, sú ochotné a schopné sa o seba postarať, oplácať sa, byť produktívne, náchylnejšie dávať ako prijímať, sú skôr aktívne ako pasívne a skôr kreatívne, než konzumovať. (Vyprázaný 1971)

Aké faktory zvyšujú váš vlastný záväzok k niečomu, či už ako jednotlivca, účastníka alebo ako facilitátora? Je váš záväzok väčšinou vnútorným postojom, alebo je závislý od iných (tím, účastníci, donori atď.)? Ako to dokazuješ ostatným?

Praktické body o záväzku

Tu je len niekoľko príkladov, aby ste sa uistili, že váš záväzok je nasmerovaný do pozitívneho priestoru pre projekt vzdelávacej mobility, do ktorého ste zapojení. Rovnako ako v mnohých iných častiach tohto T-Kitu, myšlienky týkajúce sa záväzku priamo súvisia s inými hodnotami.

- Mať holistický prístup k učeniu a využivaniu neformálneho vzdelávania znamená umiestniť účastníkov a ich potreby v centre. Facilitátor sa sústreďí pred, počas a po vzdelávacom stretnutí, aby ukázal plný záväzok voči študentom a ich potrebám.
- Aby školenie malo integritu, musí sa facilitátor zaviazat k hodnotovému rámcu počas vzdelávacej aktivity. Zahŕňa to aspekty, ako je modelovanie hodnôt, uvádzanie príkladov, ako vyjadrovať potreby, uistenie sa, že ich vlastné správanie a prejav sú v súlade s hodnotami (v pléne aj vonku počas neformálnejších rozhovorov) atď.
- Na zabezpečenie úspechu je dôležitá dobrá komunikácia medzi hlavnými zainteresovanými stranami projektu prostredníctvom akýchkoľvek zmien a umožnenia hodnotenia a zlepšovania, ktoré zaistuje princíp povolenia zlyhať. Mali by ste zachovať transparentnosť rozhodovania a jasné zodpovednosti medzi rôznymi rolami, aby ste všetci mohli zostať odhodlaní plniť rovnaké (alebo nové) ciele. Hodnotiť tímovú spoluprácu prevádzka, ako prechádzate, takže existuje pozitívna spätná väzba, ktorá ju zlepšuje, a možnosť upraviť a zabezpečiť zdieľaný mentálny model medzi všetkými zúčastnenými. Poskytnúť spoluhráčom spätnú väzbu alebo dokonca supervíziu a možnosť porozprávať sa o rozhodnutiach (založených na hodnote) ako facilitátor je dôležité pre sebareflexiu a profesionálny rozvoj.
- Byť oddaný vzdelávaniu založenému na hodnotách neznamena, že by mal prevziať všetko. Spravujte svoje vlastných a iných očakávaní vo vzťahu k zdrojom a kapacite. Pamätajte na rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom. Počet hodín nie je jediným meradlom záväzku – a pamätajte, že zodpovednosť (a zodpovednosť voči sebe) je ďalším dôležitým prvkom, ktorý treba mať na pamäti!
- Kvalita niečoho nie je vždy o produkte alebo výsledku. Proces učenia projekt mobility môže byť rovnako (alebo ešte viac) dôležitý. Záväzok nie je vždy o dosiahnutí konečného cieľa. Vzdelávanie založené na hodnote nie je niečo, čo robíte na krátku, časovo obmedzenú reláciu a potom to označíte ako „hotové“. Konzistentnosť počas celého projektu vzdelávacej mobility musí byť zabezpečená tak, že hodnoty budú vždy v centre pozornosti a budú sa riešiť v rámci vzdelávacieho programu (v aktivitách, diskusiách, praktických úlohách) – uistiť sa, že proces má pevnú „červenú čiaru“.

- Existuje mnoho rôznych fáz projektu vzdelávacej mobility, ktoré vás prevedú od prípravy, cez realizáciu až po následné aktivity. Každá fáza vyžaduje inú energiu a prináša rôzne odmeny. Berte do úvahy aj typy osobnosti a postáv a hrajte so silnými stránkami ľudí – napríklad, ste najlepší v brainstormingu kreatívnych nápadov? Alebo dobré rameno na vyplkanie sa pre ostatných v tíme? Alebo dokončovač/dokončovač (jedna z úloh tímu Belbin182)? Nie každý je všetko.
- Premýšľajte o reintegrácii po projektovom školení. Bude to vyžadovať určité prispôsobenie sa rôznym rolám a iné konkurenčné záväzky. Je dôležité zachovať rovnováhu pre ostatné povinnosti v živote (ako je rodina, priatelia, iné projekty atď.).

3.7.7. „Robiť to čo hovorím“ a integrita

"Ak to nemôžete dokázať svojimi činmi, nemyslíte to vážne."

Murad S. Shah – obchodný kouč, USA

V slávnej scéne z filmu Monty Python's Life of Brian (1979) Brianovi nasledovníci ozývajú: „všetci sme indivíduá, všetci sme iní“ a potom jeden osamelý hlas z davu povedal: „Nie som!“ . Humor vychádza z toho, že akcia a slová si protirečia. Je tam nesúlad, – nezdá sa mi to správne.

Cieľom facilitátorov v projektoch vzdelávacej mobility je zosúladienie toho, čo hovoria a čo robia. Hodnoty, ktorým veria, by sa mali odrážať v ich činoch a slovách. Učenie, ktoré poskytuje facilitátor počas vzdelávacieho stretnutia alebo aktivity, sa musí odrážať aj v tom, ako táto osoba koná. komunikuje a správa sa. Facilitátori vzdelávania by mali „hovoriť“ o týchto hodnotách, ktoré sú v projektoch vzdelávacej mobility také dôležité. Toto je základom práce založenej na hodnote, a preto sa to často spomína v mnohých ďalších kapitolách tohto T-Kitu.

Tento T-Kit je zameraný na facilitátorov učenia, z ktorých mnohí budú pri jeho poskytovaní využívať metódy zážitkového alebo neformálneho vzdelávania. Ak je dôraz kladený na „učenie sa konaním“, musia sa tiež cvičiť „učiť sa bytím“.

Facilitátori by mali modelovať hodnoty, o ktorých hovoria. Mali by ich cítiť a snažiť sa ich stelesniť. Nestačí poznať spoločenskú vedu, ktorá sa rozvinula za solidaritou, alebo vedieť teoreticky hovoriť napríklad o aktívnom občianstve. Tieto hodnoty treba uviesť do praxe. Ľudia sa môžu naučiť obrovské množstvo z toho, ako sú hodnoty uzakonené, a poskytnutím živého dýchania reprezentácie hodnoty a zároveň odovzdaním vedomostí o tejto hodnote môže facilitátor podporiť rozvoj vedomostí, postojov a zručností účastníkov v rámci holistickejšieho učenia. prístup.

Postoje prezentované a modelované účastníkom ako študentom by mali byť založené na presvedčeníach a hodnotách, ktoré facilitátor zastáva. Do akej miery bude facilitátor konať na základe vlastných hodnôt, bude závisieť od procesu, štádia vývoja skupiny, témy, frekvencie hodnotových stretov atď. prísť informovať a podporiť tieto rozhodnutia a voľby.

Spojenie medzi hodnotami a správaním

Už skôr sa ukázalo prepojenie medzi hodnotami a kompetenciami a ako sa spojenie medzi postojmi, presvedčeniami a hodnotami modeluje prostredníctvom správania. Urobilo sa o tom veľa výskumov. Napríklad Verplanken a Holland (2002) vykonali niekoľko výskumných štúdií o spojitosti medzi hodnotami a správaním. V tejto krátkej časti nasleduje niekoľko zistení z nich, aby sme ukázali trochu vedy za týmto odkazom.

Keď uvažujeme o spojení medzi hodnotami a správaním, „ja“ (a jeho znalosť) je integrálnou súčasťou. Ako je uvedené na inom mieste tohto T-Kitu,¹⁸³ sebauvedomenie a schopnosť uvažovať o vlastných hodnotách je základnou kompetenciou facilitátora. Nejde o jednorazovú aktivitu, ide o prístup k celoživotnému vzdelávaniu – keďže sa skúsenosti a identita človeka v priebehu života z mnohých dôvodov menia, mali by tieto zmeny pravidelne reflektovať, všímať si a uvedomovať si ich. Sebareflexívna prax je nepochybne jedným z najzákladnejších aspektov pre facilitátora učenia založeného na hodnotách. Pochopenie vlastného pocitu spolupatričnosti a hodnôt je

182. www.belbin.com/about/belbin-team-roles/, prístup 19. októbra 2020.

183. Pozri časť 3.3.

úplne prvý krok, ktorý treba urobiť, než budete môcť podporiť ostatných, aby urobili to isté. Facilitátori učenia potrebujú najst, ktoré základné hodnoty sú pre ich identitu najdôležitejšie: ich vlastnú sebadefiníciu.

Použitie slova „centrálny“ na opis hodnôt (ako v blízkosti stredu vašej identity) sa používa zámerne. Vyberá sa vedome, skôr ako fráza „dôležité hodnoty“, pretože dôležitosť sa môže meniť v závislosti od kontextu. Centrálny tiež odráža „cibuľový“ model identity – hodnoty sú samotným jadrom toho, kým ste.

Existuje mnoho štúdií, ktoré dokazujú, že zvýšením svojej kompetencie v zameraní sa na vlastnú identitu a hodnoty môže človek lepšie získať prístup k svojim odlišným návykom alebo postojom a je pravdepodobnejšie, že svoje hodnoty odzrkadlí vo svojom vlastnom správaní.¹⁸⁴ Viac sebareflexie spája zvyky, postoje a hodnoty silnejšie – introspekcia zvyšuje faktor „chodenia do reči“. Hodnoty, ktoré tvoria časť ja, identity, sú tie, ktoré „fungujú“; ak sebaopätovanie človeka zahŕňa konkrétnu hodnotu, ktorá je relevantná pre danú situáciu, jeho telo má rôzne funkcie na to, aby reagovalo – všetci máme kognitívne a motivačné systémy, aby sme mohli na túto hodnotu spontánne reagovať. Naše telo je vytvorené tak, aby spájalo to, v čo veríme, s našimi činmi. Posilnené zameranie na seba by malo aktivovať túto hodnotu a uviesť ju do činnosti v danej situácii – a naše správanie sa stane v súlade s našimi hodnotami (tamtiež). Sebareflexia zvyšuje schopnosť človeka skutočne rozprávať, pričom identita, správanie a hodnoty sú vo vzájomnom súlade.

Hodnoty neovplyvňujú správanie človeka automaticky. Človek ich potrebuje aktivovať, aby hodnoty boli ústredné pre jeho identitu a aby sa ich správanie a voľby riadili týmito hodnotami (tamtiež).

Zmena alebo zlepšenie správania (ktoré sa spája s hodnotami)

Takže vy ako facilitátor ste prešli procesom sebareflexie o svojich vlastných hodnotách. Máte zvýšené povedomie a pochopenie svojej vlastnej identity a toho, ktoré hodnoty sú pre ňu kľúčové (pozri aktivity v kapitole 4). Svoje hodnoty ste dostali na vedomú úroveň a teraz viete, čo je pre vás dôležité, a vaše správanie je pekne v súlade s týmito silnými a definovanými hodnotami.

Ako však môžete rozvíjať svoj hodnotový rámec a výsledné interakcie? Pre niektorých môže byť dôležité vyvinúť konkrétnu hodnotu, ktorá (zatiaľ) nie je silnou stránkou. Pre iných môžu existovať určité hodnoty, ktoré by chceli zlepšiť, praktizovať, zdokonaľiť sa v nich, no nezdá sa, že by pre nich boli (zatiaľ) ústrednou hodnotou. A ako môžete povzbudiť ostatných, aby budovali alebo rozvíjali hodnotu, ktorá sa doteraz neuplatňovala?

Neuroplasticita

Toto je dôkaz z vedeckého a lekárskeho výskumu – najmä v poslednom desaťročí s pokrokom v skeneroch MRI – že naše mozgy sú tvárne. Myšlienkové stopy v našom mozgu sa môžu zmeniť. Prostredníctvom nových skúseností sa niektoré spojenia medzi neurónmi v našom mozgu posilňujú a iné spojenia sa eliminujú (Siegel 2016). Neuróny, ktoré sa často používajú, vytvárajú silnejšie spojenia a tie, ktoré sa používajú zriedka alebo vôbec, nakoniec odumrú. Rozvíjaním nových spojení a odstraňovaním slabých sa mozog dokáže prispôbiť meniacemu sa prostrediu (Cherry 2019).

Neurónové siete sú to, čo riadi správanie človeka. Je možné zlepšiť plasticitu vlastného mozgu, zmeniť cesty, zmenou svojho správania.

Výskum ukazuje, že mozog má „cesty“ neurónových sietí, ktoré sledujeme, keď máme návyky. Tieto cesty sa stávajú „normálnym“ spôsobom, ako robiť veci, a vytvárajú „normálne“ správanie každého jednotlivca. Keďže však teraz vieme, že plasticitu mozgu možno zmeniť, môžeme trénovať vytváranie nových ciest medzi neurónmi. Môžeme sa zamyslieť nad tým, čo je pre nás normálne (niekedy po spätnej väzbe od druhých) a vedome zmeniť svoje návyky, svoje správanie a krok za krokom začať konať inak, upravovať svoje správanie.

Krok č. 1: Nájdite jasnosť

Budovanie plasticity vášho mozgu je o zmene vášho správania. A predtým, ako sa pustíte do akejkoľvek novej zmeny správania, väčšina ľudí vynechá kritický krok, ktorým je hľadanie jasnosti. Presne vedieť, čo chcete dosiahnuť, a čo je dôležitejšie, prečo to chcete dosiahnuť, je základom pre uskutočnenie akýchkoľvek skutočných zmien z dlhodobého hľadiska.

(Cynthia Meyer, 9-krokový sprievodca na zvýšenie vašich skúseností s neuroplasticitou a rastom)¹⁸⁵

Pamätajte, že hodnoty, postoje a správanie sú priamo prepojené.¹⁸⁶ Neuroplasticita ukazuje možnosť spájania vlastných hodnôt a správania a vedome ich meniť: môžeme prispôbiť svoje správanie

184. Napríklad Diener a Wallbom 1976; Gibbons 1978; Snyder a Swann 1976; Stapel a Tesser 2001; Wicklund a Duval 1971, ako je citované vo Verplanken and Holland 2002.

185. <http://secondwindmovement.com/neuroplasticity/>, prístupné 19. októbra 2020.

186. Pozri kapitolu 1, časť 1.3.2.

aby sme sa zhodovali s hodnotami, na ktorých by sme chceli stavať, a zvýšením pravidelnosti toho začneme upravovať plasticitu našich vlastných neurónových dráh.

Prostredníctvom sebahodnotenia a pochopenia seba samého, zvyšovaním povedomia o tom, ktoré hodnoty sú ústredné pre identitu, aktiváciou nášho mozgu, aby si bol vedomý týchto hodnôt, môžeme vytvoriť užšie spojenie medzi našimi hodnotami a našim správaním. Namiesto už existujúcich ciest neurónovej siete, ktoré diktujú naše správanie, sa môžeme vedome sústrediť na to, čo vniesť do našich interakcií s ostatnými, a vytvoriť si vlastný „nový normál“.

Rešpektujte rozdiel

Posledným bodom pri rozprávaní je, že treba rešpektovať, ako to ostatní môžu robiť inak. V rámci hodnotovo orientovaného neformálneho vzdelávania facilitátori vďaka sami sebe žiť a prejavovať svoje vlastné hodnoty, no zároveň nechať ostatných žiť svoj život (ako je uvedené v T-Kite 6 – Základy školenia). To znamená nájsť rovnováhu medzi otvorenosťou a inkluzívnosťou, umožniť ostatným priestor podľa ich vlastného hodnotového rámca, ako aj asertívne hovoriť o svojej myslí.

Bezúhonnosť

„Poctivosť znamená povedať pravdu sebe a ostatným. Bezúhonnosť znamená žiť túto pravdu.“

Ken Blanchard a Margaret McBride, minútové ospravedlnenie

Bezúhonnosť znamená byť čestný a mať silné morálne zásady. Význam tohto slova pochádza z poznania toho, čo je správne a čo nesprávne, a z toho, že hovoríme alebo konáme, keď je niečo nemorálne alebo je v rozpore s týmito zásadami. Keď sa vám niečo zdá nesprávne alebo nespravodlivé, jednoducho s tým musíte niečo urobiť. Musíte konať a nie nekonať.

Konať na základe odsúdení môže byť ťažké. Prekonať pochybnosti a strach a čeliť situácii môže byť náročné. Usmerňovať svoje hodnoty a konať podľa nich nie je vždy jednoduché, najmä ak tieto hodnoty nie sú populárne. Čeliť svojim strachom si vyžaduje odvahu a odvahu – či už sú to bolestivé aspekty vás samých alebo vlastnej identity, alebo morálna odvaha postaviť sa za to, čo je správne. Znamená to riskovať.

Spája sa to so zážitkovým vzdelávacím prístupom vyjsť zo svojej komfortnej zóny, byť odvážny cítiť riziko a potom sa niečo naučiť. Možno vďaka skúsenostiam a pravidelným praktikám s týmto druhom učenia môže každý jednotlivý facilitátor a účastníci, ktorých pri učení podporujú, začať pociťovať proces odvahy a silnejšie ho aplikovať na rozvoj vlastnej integrity.

Integrita pochádza zo slova „celek“: integrálna, nerozdelená – že nemôžete oddeliť to, v čo veríte, a svoje činy od seba. Odrážajúc rovnaký bod spomenutý vyššie, ak facilitátor koná bezúhonne, modeluje rolu, ktorú si vážia ostatných, a povzbudzuje ostatných, aby si ju sami rozvíjali. Bez ohľadu na to, kde sa situácia stane počas programu vzdelávacej aktivity (napr. počas brífingu) alebo dokonca mimo oficiálneho času programu (napr. pri spoločnom jedle s účastníkmi), ak osoba alebo osoby prejavujú správanie zakorenené v diskriminačných alebo zraňujúcich hodnotách, facilitátor by mal premýšľať o tom, ako čeliť správaniu v maximálnej možnej miere s použitím nehodnotiaceho prístupu, berúc do úvahy citlivosť a potreby všetkých zúčastnených. Zamyslite sa nad tým, ako využiť situáciu ako poučný moment (bez toho, aby ste páchatela viktimizovali alebo vylúčili zo skupinových procesov). Napríklad, ak facilitátor verí v rovnosť a nediskrimináciu, mal by mať odvahu byť proaktívny v prehovorení, ak napríklad počuje alebo vidí niečo rasistické, bez ohľadu na to, či priamo facilituje alebo „mimo službu“. večer. Pamätajte, že toto nie je o posudzovaní hodnôt niekoho iného – je to o tom, že facilitátor žije svoje vlastné hodnoty.¹⁸⁷

Účastníci sa učia mnohými spôsobmi. Na podporu tohto učenia by facilitátori mali žiť svoju vlastnú pravdu.

¹⁸⁷. Pozri tiež časti 3.4 a 3.5.

VÝHODY ŽIŤ SVOJU PRAVDU

Prečo žiť svoj život podľa svojich hodnôt môže byť dobrá vec

1 ZNÍŽIŤ STRES

Pripomeňte si, čo je naozaj dôležité.
Vypracujte si priority.

2 PODPORTE ROZHODOVANIE

Urobte svoje rozhodnutia jasnejšie – seba aj ostatným

3 ZLEPŠIŤ ZDRAVIE

Hodnoty dlhého života, starostlivosti o seba, komunity a rodiny môžu pomôcť prekonať zlé návyky (znížiť fajčenie v tehotenstve atď.)

4 ZLEPŠIŤ SILU VÔLE

Využite silu svojich základných hodnôt na riadenie svojho správania. Sústreďte sa na „prečo“ toho, čo robíte.

5 KONAJTE ASERTÍVNEJŠIE

Budte si vedomí toho, za čím stojíte, a keď sú vaše hranice prekročené, je pravdepodobnejšie, že sa budete brániť.

6 KOMUNIKUJTE S VIAC SÚCITOM

Spojte súcit a rešpekt s uvedomením si vlastného vnútorného stavu, ktorý vám pomôže komunikovať s ostatnými inak.

7 MÚDREJŠIE VOĽBY KARIÉRY A PRÁCE

Definujte ich okolo svojich ústredných hodnôt (pomoc? finančná bezpečnosť? byť svojim vlastným šéfom?). Zosúladuje vaše hodnoty a voľby a rozlišuje medzi tým, čo je naliehavé a čo dôležité.

8 ZLEPŠIŤ DÔVERU

Budte odvážni. Majte odvahu konať podľa svojich hodnôt.

9 VYLEPŠIŤ VZŤAHY

Uvedomte si navzájom základné hodnoty: pomáha to pochopiť motivácie a potreby.

NA ZÁKLADE PRIAMO NA SELIG (2018)

Záver – zodpovednosť, bezúhonnosť a „robenie toho čo hovoríme“

Tieto tri princípy sa veľmi spájajú a prelínajú. Niekedy je ťažké presne vidieť hranicu medzi nimi, alebo niekedy je nemožné mať jeden bez druhého. Akokoľvek sú pomenované alebo akokoľvek vyvažujú v kontexte, základnou vecou stále je, že facilitátor učenia ako kľúčová úloha na javisku, ako ústredný bod, cez ktorý sa učenie usmerňuje, má povinnosť zabezpečiť, aby hodnoty v jadre vzdelávacej mobility sú diskutované a modelované. Mali by si precvičiť sebareflexiu, aby dokázali aktivovať svoje vlastné centrálné hodnoty a podľa nich by mali byť modelované ich rozhodnutia a činy. Ich správanie by malo byť čo najviac v súlade s ich vlastnými hodnotami, pričom by mali byť odvážni a ozvať sa, keď sú tieto hodnoty ohrozené. Toto všetko ukazuje zodpovednosť, integritu a beh reči v akcii – učenie bytím, učenie sa konaním, aby sa účastníci mohli učiť prostredníctvom modelovania rolí.

Vyvolávač myšlienok Mal by byť facilitátor viacstranný, alebo by mal poctivo modelovať svoje vlastné hodnoty?

Úlohou facilitátora v projektoch vzdelávacej mobility je poskytnúť účastníkom bezpečný a dôveryhodný priestor na vyjadrenie rôznych názorov, správania a prejavov hodnôt. Umožňujú, aby presvital pluralizmus, učili sa z rozmanitosti v miestnosti, a zahŕňajú alternatívne a kontrastné perspektívy, ktoré možno počuť v tomto kozmopolitnom a čoraz mobilnejšom svete, v ktorom žijeme. byť schopný vzťahovať sa k viacerým perspektívam, ktoré existujú paralelne v rovnakom priestore. Avšak na to, aby sa facilitátor „učil prostredníctvom bytia“ (modeloval správanie, ktoré vychádza z demokratických hodnôt), aby spojil svoje osobné a profesionálne roly a aby sa účastníci učili holisticky prostredníctvom príkladu, musia tiež kedykoľvek hovoriť. sú ohrozené akékoľvek ich osobné hodnoty.

- Kde je hranica medzi osobnými a profesionálnymi hodnotami, ktoré má facilitátor?
- Mal by facilitátor priniesť svoje vlastné odpovede založené na hodnotách počas učenia?
- Z akej pozície (osobnej alebo profesionálnej) by sa mal facilitátor zaoberať komentárom považovaným za rasistický počas neformálneho skupinového času na rezidenčnej vzdelávacej mobilite?
- Nie je neutralita cnosťou, ktorú treba nasledovať v rôznorodom prostredí?
- V akom bode by sa mal facilitátor vzdialiť od neutrálnosti?

Ako vedľajšia poznámka je zvláštne, že pri skúmaní integrity a zodpovednosti v oblasti neformálnej vzdelávacej mobility – politických dokumentov, praktických príručiek, publikácií inštitúcií – neboli tieto pojmy v žiadnom z nich explicitne spomenuté ani podrobne opísané. Čo to hovorí o teréne? Existujú predpoklady, že zodpovednosť je prirodzenou súčasťou prostredia neformálneho vzdelávania? Ako možno integritu podporovať a rozvíjať, ak neexistujú žiadne myšlienky alebo pokyny rôznych zainteresovaných strán? Je oblasť mládeže skutočne populárna – alebo o nej len hovoríme?

3.7.8. Zraniteľnosť

"Zraniteľnosť je rodiskom inovácií, kreativity a zmeny."

Brené Brown – výskumník a rozprávač

Facilitátori učenia sú často vnímaní ako superhrdinovia so superschopnosťami. Vždy majú energiu, nikdy nie sú chorí, majú vysokú motiváciu, veľa trpezlivosti a aktívne podporujú a starajú sa o študentov. Sú neporaziteľní, schopní čeliť najvýznamnejším výzvam a majú múdrosť vyriešiť akýkoľvek problém. Je prirodzené, že facilitátori prevezmú túto úlohu a odvedú svoju prácu čo najprofesionálnejšie, oddaní procesu učenia a na ničom inom nezáleží. To má však od reality ďaleko. Facilitátori nemusia byť a ani nie sú superhrdinami. Sú to ľudia so slabosťami, chybami, problémami, ktorí sa vyrovnávajú s ťažkosťami, ktoré môžu byť ohromujúce. V každom prípade sú to oni, ktorí stoja pred publikom, všetci ich vidia, sú vystavení ich postojom a správaniu. Bez ohľadu na to, ako sa veci v ich živote vyvinú, budú tam, uľahčujú procesy učenia, aby splnili vzdelávacie potreby účastníkov.¹⁸⁸ Zároveň (možno podvedome na to

¹⁸⁸. Pozri časť 3.7.6.

tlak), niektorí facilitátori majú občas tendenciu „brať si príliš veľa“ alebo konať „príliš veľa“, aby naplnili svoj obraz a očakávania.

Samozrejme, ide o všeobecný prehľad a každý facilitátor koná inak, podľa svojej osobnosti, hodnôt a záujmov.

"...a tá viditeľnosť, ktorá nás robí najzraniteľnejšími, je tá, ktorá je zároveň zdrojom našej najväčšej sily."

Audre Lorde – spisovateľka, feministka, žena, knihovníčka a aktivistka za občianske práva

Nie sú všetci ľudia zraniteľní? Áno, sú, dokonca na rôznych úrovniach. Zvyčajne to ľudia majú tendenciu skrývať, vymazávať dôkazy o trápnych a hlúpych náladách, skrývať obavy, vymazávať trápne situácie z mysle ľudí a uniknúť z neprijemných chvíľ. Pokúste sa nájsť osobu, ktorá nezažila žiadnu z popísaných okolností. Je to nemožné, pretože všetci ľudia v určitom okamihu svojho života „utrpejú“ určitú zraniteľnosť. Ako sa s tým teda vysporiadame? Prečo to stále skrývame?

Vedie nás k tomu spoločenská angažovanosť a mnohé z týchto presvedčení a hodnôt, ktoré sa opierali o svoje opodstatnenie, dodnes existujú alebo sa vyvinuli v niečo iné. Koľkokrát ste už počuli rodiča povedať dieťaťu, aby neplakalo? Koľkokrát ste už počuli, že muži neplačú? Ako ste boli vo vzdelávaní vedený k tomu, aby ste hľadali úspech a víťazili nad ostatnými? Úspechy sú uznávané a oslavované, zatiaľ čo neúspechy sú odsúdené na zabudnutie, pričom v skutočnosti je to vďaka nedostatkom, že sa dajú dosiahnuť veľké veci. FAIL môže byť skratka pre First Attempt In Learning. Veda je založená na neustálom zlyhaní pri odstraňovaní teórií, ktoré môžu byť nesprávne, a pri hľadaní tej správnej. Thomas A. Edison to veľmi dobre vyjadril slovami: „Nezlyhal som. Práve som našiel 10 000 spôsobov, ktoré nebudú fungovať."

Ale keď sa dokážeme otvoriť nášmu strachu, hlúposti a podivnosti, potom sa stane kúzlo a my sa s tým zmierime. Budeme ho vedieť prijať, objasniť a použiť ako impulz k spojeniu s ostatnými. Áno, zraniteľnosť je v skutočnosti kľúčovým faktorom pre vzťah, spoluprácu, priateľstvo, humor a empatiu.

Skvelý príklad zraniteľnosti môžeme vidieť v práci klaunov, kde neustále ukazujú svoju zraniteľnosť pre zábavu publika. Diváci sa smejú na neúspechoch klauna, ktoré odrážajú ich vlastné zlyhania, na ktorých sa báli smiať. Smiali ste sa niekedy, keď niekto zakopol a spadol? Smiali ste sa, keď sa vám to stalo?

Je iróniou, že definícia zraniteľnosti nájdená v Cambridge Dictionary dáva „kvalitu zraniteľnosti schopný“. Môžeme sa teda rozhodnúť vidieť to ako pozitívnu „kvalitu“. Preto môžeme byť hrdí na to, že ju môžeme zaradiť medzi naše potrebné kompetencie pre prácu v skupinách a spoločnosti všeobecne. Musia byť facilitátori učenia spoľahliví, skrývať svoje emócie a uistiť sa, že „show musí pokračovať“? Dovoľia im plakať, rozčúliť sa príbehom, zlyhať pred všetkými? Áno, sú. Všetko je to otázka profesionality a integrácie vlastnej osobnosti a vlastností do vykonávanej práce.

Facilitátori majú zodpovednosť zabezpečiť proces učenia najlepším možným spôsobom a schopnosť sa do toho dá dokonale integrovať. Je však nevyhnutné mať vo všetkom rovnováhu, takže facilitátori by to tiež nemali preháňať a využívať vzdelávacie prostredie ako ventilačné prostredie alebo terapeutické sedenie. Ich úloha ako facilitátorov je vždy prítomná a učenie by sa malo zamerať na účastníkov. Ukazovanie nedostatkov je ľudské, čo pomáha spojiť sa s inými ľudskými bytosťami, v tomto prípade spojenie od facilitátora k študentom. Rozvíja ďalej empatiu a vytvára neviditeľné puto, ktoré môže uľahčiť celý proces učenia pre každého, kto je zapojený do aktivity. Študenti budú viac dôverovať facilitátorovi, budú sa s ním spájať a pochopia, že aj oni môžu byť zraniteľní, a použijú to skôr ako silu ako slabosť.

Facilitátori učenia a žiaci získavajú tým, že sú zraniteľní

Keď je facilitátor spokojný s ich zraniteľnosťou, študenti budú viac spokojní s ich nevedomosťou a zraniteľnosťou. Prekonajú strach z neúspechu, z odhalenia sa pred skupinou, zo strachu rozprávať iným jazykom atď.

Praktickým príkladom, ako to implementovať, môže byť, že v prvý deň vzdelávacej aktivity facilitátor odhalí svoje obavy a problémy, aby znížil akékoľvek obavy študentov. Napríklad v nasledujúcej tabuľke nižšie sú niektoré veci, ktoré by facilitátor mohol urobiť alebo povedať, aby využil zraniteľnosť ako silu pri učení prostredia.

Akcie facilitátora	Možný vplyv na žiakov
Povedať, že vaša vlastná úroveň angličtiny nie je taká dobrá a že máte vtípný prízvuk.	Strata strachu z rozprávania cudzím jazykom.
Priznajte si chybu potom čo vás účastník opraví.	Schopnosť kriticky premýšľať o vstupoch od facilitátora. Zvýšte povedomie o tom, že všetci ľudia robia chyby a je to (viac než) v poriadku.
Priznajte, že nepoznáte odpoveď na otázku a tak by na ňu mala skupina odpovedať.	Uznanie, že skupina má kolektívne vedomosti a je v poriadku, ak jeden jednotlivec nevie všetko.
Spojte sa emocionálne s príbehom a dovoľte si sa rozplakať.	zbúrať múry a koncepty sily aby sa umožnilo emocionálne spojenie.
Požiadajte o chvíľu, aby ste sa nadýchli a uvoľnili nejaké napätie.	Možnosť predkladať rovnaké požiadavky a posilňuje ich k starostlivosti o seba.

Tieto príklady (a ďalšie, ktoré sa môžu stať osvedčenými postupmi od facilitátorov) ukazujú, že zraniteľnosť môže mať pozitívny účinok a vplyv na facilitátorov a študentov. Vypracovanie toho, aká úroveň zraniteľnosti by mala byť prítomná, je niečo, čo musí zvážiť každá osoba (organizátor a študent) podľa rôznych faktorov. Môžu sa pohybovať od vzdelávacieho prostredia, skupiny prítomných ľudí, témy vzdelávacej mobility, aktuálneho emocionálneho stavu, rozmanitosti skupiny atď. Všetky faktory, ktoré môžu ovplyvniť potrebu a otvorenosť voči zraniteľnosti, by mali byť odrážať. Majte však na pamäti jeho spontánnosť a účel, „nepredstierať to“, ale umožniť, aby zraniteľnosť prišla zvnútra, z vnútornej túžby po zdieľaní a starostlivosti.

Zraniteľnosť je nevyhnutná aj pri spolupráci s kolegami a dodávateľmi. Rovnako ako sa študenti môžu hlbšie spojiť s facilitátorom, to isté sa môže stať s kolegami a dodávateľmi. Konštatovanie, že niečo nestihniete dokončiť načas, alebo že to nezvládnete sám, je v poriadku, a tak by vám mal pomôcť kolega. Princípy uplatňované pri využívaní zraniteľnosti u študentov možno aplikovať aj na ľudí v iných rolách. Koniec koncov, všetci sme len hlúpi ľudia.

Tým, že sa odhalíte, je jednoduchšie požiadať o pomoc a vyjadriť svoje potreby a slabé stránky, takže si to ostatní môžu uvedomiť a doplniť a podporiť vašu prácu.

Je možné precvičovať a rozvíjať kompetencie na pohodlné používanie zraniteľnosti. Facilitátori môžu vyhľadávať workshopy a kurzy o klaunovaní, divadle a improvizácii, aby sa dozvedeli o svojich zraniteľných miestach a použili ich ako základnú schopnosť vo vzdelávacích prostrediach. Takéto metódy rozvíjajú schopnosť byť odhalený, zlyhávať vpred (robiť chyby a učiť sa z toho) a riešiť na mieste akúkoľvek nepríjemnú situáciu, ktorá môže nastať. Môžu byť nápomocné a priniesť pridanú hodnotu k pojmu „zraniteľnosť“. Existuje viac metód a možno poznáte jednu alebo dve?

Posledným bodom o zraniteľnosti je, že môže byť obzvlášť užitočná pri mobilitách učenia, ktoré majú vysoký emocionálny kvocient. Zaoberanie sa hodnotami, interkulturalitou, transformáciou konfliktov, duševným zdravím a inými citlivými témami si vyžaduje hlbšie prepojenie celej skupiny. Je nevyhnutné, aby ste si prečítali a spojili sa s ostatnými kapitolami tohto T-Kitu, najmä s „Bezpečnosťou vo vzdelávacích prostrediach“.¹⁸⁹ Zraniteľnosť je hodnota, ktorú možno prezentovať vo vzdelávacej mobilite, ďalej o nej diskutovať a spájať s inými dôležitými hodnotami na sociálnej aj osobnej úrovni.

3.7.9. Starostlivosť o seba

Pri cestovaní lietadlom letuška pri predkladaní bezpečnostných pokynov vždy odporúča nasadiť si kyslíkovú masku a až potom pomáhať iným. Podobný príklad možno použiť u lekárov, ktorí v prípade choroby nebudú môcť vykonávať svoju prácu. Musíte sa o seba postarať, aby ste podporili ostatných. Toto je základný pokyn pre bezpečnosť a starostlivosť. Neznamená to, že sa nestaráte o druhých, ale skôr sa musíte uistiť, že sa máte dobre, aby ste mohli lepšie podporovať iných ľudí.

Starostlivosť o seba má rôzne rozmery. Nižšie sú uvedené tie, ktoré sa viac týkajú vzdelávacích mobilit a práce facilitátorov:

- profesionálny;
- osobný (vrátane fyzických, mentálnych, emocionálnych a duchovných aspektov);
- spoločenský.

¹⁸⁹. Pozri časť 3.7.1.

Starostlivosť o seba na profesionálnej úrovni

Ako facilitátor môže byť potrebné, aby vaša práca bola vykonaná rýchlo a môže byť zdruvujúca. Vzdelávacie mobility môžu byť veľmi krátke, alebo rola facilitátora je len na minimálnu dobu. Môže ísť o periodickú interakciu počas dlhodobšieho projektu (napríklad dobrovoľníctvo), alebo môže byť realizovaná počas niekoľkých dní. Príkladom krátkych a intenzívnych vzdelávacích mobilit sú tie, ktoré sa konajú niekoľko dní za sebou v rezidenčnom prostredí. Facilitátor je k dispozícii 24 hodín denne na rovnakom mieste ako študenti. Keďže facilitátori sú vo všeobecnosti zodpovední za vzdelávacie prostredie, ktoré môže zahŕňať aj neformálne chvíle, kedy sa môže čokoľvek stať, facilitátor môže musieť zasiahnuť. Predpokladajme napríklad, že medzi dvoma účastníkmi vznikne konflikt, facilitátor ho možno bude musieť moderovať alebo riadiť tak, aby sa stal výsledkom vzdelávania buď pre týchto protagonistov, alebo (ak je to vhodné) pre celú skupinu. Niektoré veci sú nepredvídateľné a každú chvíľu môžu nastať zložité situácie. Preto je životne dôležitá správna rovnováha energie poskytovaná dobrou starostlivosťou o seba, aby bol facilitátor pripravený kedykoľvek zakročiť v akejkoľvek situácii.

Okrem toho vzdelávacia mobilita nie je len o uľahčení vzdelávacieho procesu: je tu prípravná fáza, plánovanie programu a obsahu, nastavenie prostredia, balenie, cestovanie na miesto konania, zabezpečenie prítomnosti všetkých potrebných materiálov atď. facilitátor nemusí vedieť nič o mieste a o tom, aké priestory možno použiť na učenie. Počas špecifickej vzdelávacej mobility môže mať facilitátor ešte inú prácu, ktorú musí splniť z inej vzdelávacej mobility. Je bežné, že facilitátori počas aktivít vzdelávacej mobility využívajú noc alebo voľný čas na prácu na iných projektoch a aktivitách. Najmä ako nezávislí pracovníci je potrebné pokračovať a prijať niekoľko pracovných príležitostí súčasne, aby ste mali aj naďalej pravidelný príjem. Preto je dôležité zabezpečiť starostlivosť o seba a správne zosúladiť čas práce a odpočinku.

"Tak ako dôležité je mať plán na prácu, je možno dôležitejšie mať plán na odpočinok, relaxáciu, starostlivosť o seba a spánok."

Akiroq Brost – spisovateľ inšpirujúci ľudský potenciál

Tipy na starostlivosť o seba na profesionálnej úrovni

- Pracovné príležitosti vyberajte starostlivo podľa potrebného času a vášne, ktorú pre ne máte. Čím viac potešenia vám práca prinesie, tým lepšie sa budete cítiť. Stanovte si priority svojich úloh a naplánujte si vopred, kedy ich budete robiť. Ak pracujete v prostredí vzdelávacej mobility, snažte sa počas tohto obdobia vyhnúť úlohám, ktoré spolu nesúvisia.
- Delegujte, keď je to možné, alebo požiadať o podporu kolegov.
- Precvičte si umenie povedať nie práci, ktorú nechcete robiť a ktorá nie je potrebná.
- Nastavte si rozvrh a zdieľajte s ľuďmi, aby vedeli, kedy vás majú zastihnúť a kedy nie. Pre napríklad definujte obdobia na čítanie e-mailov a odpovedanie na ne.
- Nájdite a nastavte svoje spôsoby profesionálneho riadenia, ktoré vám lepšie fungujú. Napríklad kedy niečo funguje dobre, všimnite si to a zopakujte to v budúcnosti.
- V prípade potreby si oddýchnite v práci.

Vopred zvážte svoje vlastné fyziologické potreby a buďte pripravení ozvať sa, keď tieto potreby nie sú splnené. Nebojte sa požiadať o pomoc alebo podporu kolegov facilitátorov. Facilitátor je tiež človek. Facilitátori sa nemôžu starať o druhých, ak sa nestarajú o seba. Na modelovanie hodnôt, ktoré sa uľahčujú, existuje reálna šanca, že zraniteľné miesta sú tiež blízko povrchu. A to si vyžaduje uznanie a v niektorých prípadoch aj podporu. Facilitátori nemôžu poskytnúť úplne bezpečné, transparentné a starostlivé prostredie pre ostatných, ak sú zaneprázdnení vyrovnávaním sa so svojimi vnútornými procesmi.

Vyvolávač myšlienok

Je potrebný dozor pre facilitátorov?

Facilitátori môžu byť zraniteľní a sú v neustálom procese rozvíjania svojich kompetencií a profesionálneho rastu. Vo vzdelávaní založenom na hodnotách sa tento proces zintenzívňuje, pretože na vyššej úrovni ovplyvňuje osobné reakcie facilitátora tým, že odráža a spochybňuje ich hodnoty. Supervízia je proces, pri ktorom ďalší facilitátor (alebo profesionálny supervízor) pozoruje a poskytuje spätnú väzbu a podporu

implementáciu projektu vzdelávacej mobility. Tento proces sa môže vyskytnúť aj počas prípravnej fázy a po vzdelávacej mobilite.

- Potrebujú facilitátori dohľad vo všetkých hodnotových činnostiach?
- Ako môže supervízia podporiť facilitátorov pri riešení ich zraniteľnosti a starostlivosti o seba?
- Je supervízia vo všeobecnosti dostupná pre facilitátorov?
- Kto má kompetencie dohliadať a podporovať facilitátorov starostlivým spôsobom?
- Je dohľad spätnou väzbou? Alebo jej prvok?
- Aké by bolo primerané trvanie dohľadu pri hodnotovo založených činnostiach?
- Akú úlohu má supervízia vo vzdelávaní založenom na hodnotách?

Starostlivosť o seba na osobnej úrovni

Táto dimenzia starostlivosti o seba je jednou z najzložitejších, keďže sa skladá z niekoľkých vzájomne prepojených vrstiev. Zahŕňa hygienu, cvičenie, stravovacie návyky, zdravie vo všeobecnosti, zvládanie stresu, emocionálne uvedomenie, spánok a mnohé ďalšie. Preto praktizovanie starostlivosti o seba na tejto úrovni vyžaduje správny osobný manažment a stanovenie hraníc pre seba.

Vo vzdelávacej mobilite sa aspekty osobnej a profesionálnej starostlivosti o seba veľmi často spájajú, pretože facilitátor môže stráviť štyri, päť alebo viac dní so skupinou študentov v rovnakom priestore. Počas vzdelávacej mobility môže byť niekedy ťažké „vyzliecť“ kožu facilitátora a stať sa priateľom alebo známym. Bez ohľadu na to, študenti, dokonca aj v neformálnom čase, sa na vás budú pozeráť ako na facilitátora a vzor. Študenti nemusia pod-

rozdiel medzi profesionálnym a osobným časom, ktorý facilitátor môže mať počas vzdelávacej mobility. Tieto dve ríše sú prepojené a žijú vedľa seba, pričom sa niekoľkokrát za deň vymieňajú. Je potom na facilitátorovi, aby dokázal tieto hranice zvládnuť a definovať špecifické momenty pre každú z nich.

„Klamal som a povedal, že som zaneprázdnený.

Bol som zaneprázdnený; ale nie tak, ako väčšina ľudí chápe.

Bol som zaneprázdnený hlbším dýchaním.

Bol som zaneprázdnený utíšením iracionálnych myšlienok.

Bol som zaneprázdnený upokojuvaním búšiaceho srdca.

Bol som zaneprázdnený tým, že som si povedal, že som v poriadku.

Niekedy je toto moje zaneprázdnenie - a nebudem sa za to ospravedlňovať."

Brittin Oakman – básnik

Tipy na starostlivosť o seba na osobnej úrovni

- Dodržiavajte výbornú a pravidelnú hygienu. Dobrý kúpeľ alebo sprcha dokáže zázraky.
 - Jedzte dobre, bez ohľadu na vaše stravovacie možnosti. Dobrá strava poskytuje bielkoviny a energiu, ktoré facilitátor potrebuje.
 - Zabezpečte si dostatočný čas na odpočinok a spánok.
 - Skontrolujte svoje vlastné emócie a vyjadrite svoje potreby. Doplnenie zraniteľnosti, uvedomte si kedy a ako odhaliť svoj zraniteľný a emocionálny stav.
 - Meditujte, modlite sa alebo sa spojte sami so sebou. Nájdite si čas, aby ste boli uzemnení, prítomní a vedomí si svojho stavu duchovnej, emocionálnej a mentálnej úrovne.
 - Starajte sa o svoje duševné zdravie a uvedomte si príznaky možného vyčerpania, vyhorenia či stresu. Existuje niekoľko možností, ako to dosiahnuť, od prechádzky v prírode, cez čítanie knihy, až po dychové cvičenia atď.
 - Pravidelne cvičte podľa svojej energie a času, ktorý máte k dispozícii.
 - Majte konkrétne časy na odpojenie od práce a digitálnych nástrojov.
 - Pripravte si priestor, v ktorom sa budete cítiť bezpečne a pohodlne, ak je to možné (napríklad pridajte osobné položky na vytvorenie pocitu domova a vlastníctva).
-

Starostlivosť o seba na sociálnej úrovni

Pri vzdelávacích mobilitách je sociálny faktor prvkom, ktorý je vždy prítomný. Ľudia sa stretávajú s inými ľuďmi z iných krajín, rôznych kultúr a prostredí. Ich zvedavosť a sociálna integrácia sa prejaví, keď skupina študentov strávi voľný a neformálny čas spoznávaním sa a vytváraním väzieb. Pri mnohých príležitostiach môžu vynikajúce výsledky učenia vyplynúť z prestávok na kávu alebo zo spoločných raňajok. Konverzácia, spojenie a vzájomná dôvera, to všetko v týchto chvíľach rastie a môže podporiť skupinu, aby to využila na ďalší rozvoj svojho kolektívneho procesu učenia. Facilitátor je tiež súčasťou kolektívneho vzdelávacieho procesu, preto je jeho sociálna integrácia v skupine kľúčovým prvkom. Každý človek je iný. Zatiaľ čo niektorí facilitátori by mohli radi tráviť noci rozprávaním sa s účastníkmi, iní facilitátori by uprednostňovali dobrý spánok a nie sociálnu interakciu.

Je nevyhnutné zapamätať si časť tohto T-Kitu, ktorá sa týka vplyvu, ktorý majú facilitátori na študentov a ich proces učenia¹⁹⁰ a k tomu prispeje aj sociálna interakcia. Majte tiež na pamäti, že facilitátori sú vnímaní ako vzory aj mimo vyučovacích hodín. Ale predovšetkým musí zostať na mieste starostlivosť o seba a sociálna starostlivosť o seba je rovnako dôležitá ako ostatné úrovne starostlivosti o seba. Preto mu nezabudnite venovať pozornosť a pamätajte na to pri plánovaní a realizácii svojich úkonov starostlivosti o seba.

"Ako starnete, zistíte, že máte dve ruky, jednu na pomoc seba a druhú na pomoc druhým."

Maya Angelou – poetka, memoáristka a aktivistka za občianske práva

Tipy na starostlivosť o seba na sociálnej úrovni

- Stanovte si hranice a komunikujte ich s ostatnými. Uistite sa, že ostatní ľudia sú si vedomí vašich rytmov a potrebnej rovnováhy medzi sociálnou interakciou a individuálnym časom.
- Poznajcie svoje osobnostné črty a podľa toho sa správajte. Ste introvert alebo extrovert? Potrebujete často čas osamote, alebo potrebujete chvíľky spoločenského stretnutia, aby ste sa cítili dobre?
- Vyhýbajte sa ľuďom, ktorých správanie je „toxické“ a škodlivé, ak je to potrebné a možné, pre vašu bezpečnosť a pokoj, vo voľnom čase.
- Budte v kontakte s ľuďmi, ktorých máte radi, najmä s priateľmi a rodinou. Nájdite si na to čas.
- Jasne komunikujte s ostatnými, aké sú vaše potreby. Nikto nemôže čítať vaše myšlienky, takže aby ostatní porozumeli vašim sociálnym potrebám a zámerom, je komunikácia povinná.
- Uvedomte si, že sa musíte postarať o seba skôr, ako sa budete starať o druhých. Pamätajte na príklad „kyslíkovej masky v lietadlách“.

To isté platí pre učiacich sa, čo im umožňuje lepšie sa sústrediť na proces učenia a aktívne sa zapájať. Ktorýkoľvek z vyššie uvedených tipov pre sebaobsluhu trénerov možno použiť aj na študentov. Majte to na pamäti a naplánujte si priestor a čas počas svojej vzdelávacej mobility tak, aby sa to mohlo stať aj študentom. Je bežné, že pri vzdelávacích mobilitách je nadšenie študentov vysoké a chcú čo najviac využiť interkultúrne prostredie a skúsenosti. Facilitátori majú v tomto jedinečnú úlohu, pretože môžu študentom umožniť, aby sa starali o seba a primerane na to pripraviť prostredie. Zdôrazňovanie dôležitosti starostlivosti o seba a byť vzorom na tejto úrovni prispeje k tomu, že skupina študentov bude aktívnejšia a motivovanejšia, čím sa z dlhodobého hľadiska zabezpečia lepšie výsledky vzdelávania. Najmä pri intenzívnych krátkodobých vzdelávacích mobilitách je starostlivosť o seba medzi žiakmi kľúčová, aby sa im umožnilo zapojiť sa počas celého obdobia a nestrácať energiu v posledných dňoch.

¹⁹⁰ Pozri časť 3.4.

Časť II

Aktivita

ZOZNAM ČINNOSTÍ

	Názov	Témy	Zložitost' úrovni	čas (min)	Skupina veľkosť	Stránka
Ja a identita						
1*	Identita, príslušnosť a hodnoty	Všetky hodnoty Inklúzia a rozmanitosť	2	90	1-30	XXX
2*	Hierarchia vašich hodnôt	Všetky hodnoty	1	30-90	1-30	XXX
3*	Priesečník hodnôt	Všetky hodnoty Vplyv komunity	2	60	1-30	XXX
4	Pocity a hodnoty tancujú	Všetky hodnoty	3	60-90	1-30	XXX
5*	Komunitná prechádzka: na čom mi záleží a čo chcem zmeniť?	Aktívne občianstvo Vplyv na komunitu Posilnenie Závazok	3-4	180	1-30	XXX
6	Rozhodovacia stopa	Všetky hodnoty Empatia a veľkorysosť	3	150	8-30	XXX
7	Cesta mojich hodnôt	Všetky hodnoty Prechádzka po diskusii	2-3	90-120	3-30	XXX
8	Ťuknutie na odvahu a pravdu	Všetky hodnoty Empatia a veľkorysosť Všetky hodnoty Prechádzka po diskusii Bezúhonnosť Zraniteľnosť Posilnenie Závazok	3	150	6-30	XXX
Hodnoty a spoločnosť						
9*	Ako znie _____ vo vašom jazyku?	Všetky hodnoty Inklúzia a rozmanitosť	1	30-60	1-30	XXX
10*	Vaši hrdinovia	Všetky hodnoty Inklúzia a rozmanitosť	2	90	1-30	XXX
11	Skupinové hodnoty	Všetky hodnoty	2	60-90	5-30	XXX
12	Prijatie zmeny a odmietnutia v živote	Demokracia a pluralizmus Inklúzia a rozmanitosť Participácia Zraniteľnosť	3	90-120	4-30	XXX

13	Urobte hodnotový krok	Všetky hodnoty Empatia a štedrosť	3-4	9-120	10-30	XXX
14	Pomenovanie hodnôt – zastavenie/spustenie divadla	Všetky hodnoty	3	150	12-30	XXX
15	Spojenia medzi hodnotami	Všetky hodnoty	2	60-90	5-30	XXX
Stretnutie hodnôt						
16	Čo potrebuješ ?	Všetky hodnoty Empatia a veľkorysosť Zraniteľnosť	3	90	1-30	XXX
17	Personifikujte hodnotu	Všetky hodnoty	3	120	15-30	XXX
18*	Časová os hodnôt	Všetky hodnoty Ľudské práva	2	60-90	5-30	XXX
19*	Príbehy, ktoré nás formujú	Všetky hodnoty Začlenenie a rozmanitosť	2	90-120	1-30	XXX
20	The Village	Všetky hodnoty Empatia a veľkorysosť Zraniteľnosť Vplyv komunity	4	60	5-30 +	XXX
21	Nie túto hodnotu	Všetky hodnoty	2	45-90	5-30	XXX
22	Kde stojíš?	Všetky hodnoty Empatia a veľkorysosť	2	90	5-20	XXX
23	Pohovorte si s niekým, s kým nesúhlasíte	Všetky hodnoty Empatia a veľkorysosť Začlenenie a rozmanitosť	4	180	1-20 +	XXX
24	Súkromie v. bezpečnosť – rôzne hodnoty v rôznych kultúrach (súvisiace so situáciou COVID- 19)	Demokracia a pluralizmus Aktívne občianstvo Zodpovednosť Empatia a veľkorysosť	1	30-45	5-30	XXX
25	Koho by ste zachránili?	Všetko hodnoty Zodpovednosť	1	30-60	3-30	XXX

Konkrétne hodnoty						
26	Zdroje a udržateľnosť	Udržateľnosť Empatia a štedrosť Solidarita Rozmanitosť a inklúzia Zodpovednosť	2	45-90	6-40	XXX
27	Zahrnutie prestávky na kávu	Inklúzia, otvorenosť a rozmanitosť Demokracia a pluralizmus Empatia a štedrosť Účasť na diskusii	2-3	120	8-30	XXX
28	Robiť to čo hovoríme	Bezúhonnosť	3	60+	2-30	XXX
29*	Kam by ste zaradili solidaritu?	Všetky hodnoty Solidarita	2	60	1-30	XXX
30*	Ako by vyzeral váš model _____?	Všetky hodnoty Inklúzia a rozmanitosť	2	60-90	1-30	XXX

Aktivity s hviezdikou (*) môže facilitátor vykonávať individuálne, aby sa zamyslel nad svojou identitou, spojil sa so svojimi hodnotami a precvičoval aktivity založené na hodnotách na sebazdokonaľovanie.

Hodnotové vzdelávacie aktivity

4.1. Úvod

Ako sprostredkovať vzdelávanie založené na hodnotách v projektoch mobility

V tomto T-Kite sme spomenuli spôsoby, ako sprostredkovať učenie založené na hodnotách. Až do tohto bodu sa to však možno riešilo všeobecnejšie alebo abstraktnejšie. V tejto časti máme v úmysle poskytnúť viac podrobností o tom, ako praktickejšie pristupovať k učeniu založenému na hodnotách. Nižšie uvádzame niekoľko tipov, ako na to.

- **Vytvárať a realizovať celé vzdelávacie mobility s témou hodnôt**

Navrhnete od nuly alebo postupujte podľa šablóny možných vzdelávacích mobilit, ktoré majú špecifické zameranie na hodnoty. Môžete použiť príklady aktivít prezentované v príslušných častiach a vytvoriť koherentný tok medzi nimi podľa vašich cieľov. Vzdelávacia mobilita s témou hodnôt má potenciál mať významný vplyv na účastníkov a komunity stanovením konkrétnych cieľov a aktivít. Vážby zamerané na hodnoty.

- **Realizovať aktivity, ktoré sú zamerané na hodnoty**

Niektoré vzdelávacie mobility môžu trvať dlhšie, môžu mať úplne inú tému ako hodnoty alebo nemajú vhodné prostredie alebo ciele zamerané výlučne na hodnoty. V takýchto prípadoch môže implementácia viacerých aktivít o hodnotách, ak je to možné, doplniť ústrednú tému projektu mobility alebo podporiť ďalší rozvoj účastníkov.

- **Zabezpečte účastníkom dostatok času na zamyslenie sa nad svojimi hodnotami**

Bez ohľadu na to, aký typ vzdelávacej mobility sa realizuje a uľahčuje, kľúčovým prvkom je obdobie reflexie pre účastníkov. Od krátkodobých k dlhodobým mobilitám sa cyklus učenia dokončí len s primeranou reflexiou. Vzdelávacie nástroje, reflektívne metódy a podporná osoba môžu pomôcť s procesom reflexie účastníkov a ďalej rozvíjať ich povedomie o hodnotách.

- **Využite príležitosti, keď sú prezentované, na zavedenie hodnôt do diskusií**

Kedykoľvek dôjde k relevantnej situácii v prostredí vzdelávania, môže to byť vynikajúca platforma na predstavenie hodnôt ako témy a treba využiť príležitostí. Môže to byť neformálna diskusia medzi účastníkmi alebo cvičenie o potrebách, alebo politická/sociálna udalosť, ktorá sa odohráva v širšom prostredí vzdelávania, aby sme vymenovali aspoň niektoré. V tejto situácii môže facilitátor intuitívne a/alebo pozorovať a pochopiť, že načasovanie a okolnosti sú priaznivé pre uvedenie témy hodnôt a ďalej na nej stavať. Facilitátor môže nájsť iné spôsoby, ako sprostredkovať učenie založené na hodnotách, v závislosti od prostredia, skúseností.

Skupiny účastníkov, učebnej témy atď. Každý facilitátor by mal uvažovať o svojich vlastných skúsenostiach. kompetencie a hodnoty a plánovať učenie založené na hodnotách na základe toho a na tom, čo je reálne realizovať. Zapojenie účastníkov je kľúčové a ich vzdelávacie potreby by sa mali posúdiť už vo fáze plánovania.

Niekoľko základných úvah pre facilitátorov učenia založeného na hodnotách

T tejto téme sme sa venovali už skôr v samostatnej a pomerne rozsiahlej časti.¹⁹¹ V tomto bode si ju zopakujeme, pričom budeme skúmať trochu hlbšie. Pripomíname, že hlavné úlohy, ktoré by mal facilitátor vykonávať v prostredí vzdelávania založenom na hodnotách, sú:

- poskytovanie bezpečných a povzbudzujúcich vzdelávacích priestorov;
- zabezpečenie toho, aby bolo počuť hlas každého;

¹⁹¹. Viac o úlohe a úlohách facilitátorov učenia pozri v kapitole 3, časť 3.2.

- podpora procesu seba objavovania;
- presadzovanie hodnôt;
- podpora reflexie a kritického/dialogického hodnotenia;
- spochybňovanie diskriminačných hodnôt;
- vytváranie skúseností na začlenenie hodnôt;
- povzbudzovanie študentov, aby (pokúsili sa) zmeniť svoje hodnoty;
- posilnenie postavenia študentov konať podľa hodnôt;
- nácvik sebahodnotenia/pozorovania.

Nepredpokladá sa, že facilitátori budú mať všetky potrebné kompetencie na prácu s touto témou, a preto je skúšanie a „učenie sa praxou“ v poriadku. Získavanie skúseností a neustále zlepšovanie je kľúčom ku kvalite. Pre facilitátorov je však nevyhnutné, aby boli realistickí a chápali svoje obmedzenia a na akej úrovni zložitosti môžu kompetentne facilitovať. Je dôležité mať na pamäti, že diskusie a cvičenia venované hodnotám môžu účastníci prežívať veľmi osobne. Niektoré kompetencie sú preto nevyhnutné, aby facilitátor s účastníkmi skutočne preskúmal všetky dimenzie hodnôt, napríklad aby bol schopný transformovať konflikty (v prípade, že vzniknú), alebo konštruktívne moderovať diskusie. Tiež na podporu účastníkov v ich emocionálnej a duševnej rovnováhe (spochybnenie osobných hodnôt môže viesť k silnej emocionálnej reakcii). A sú tu ďalšie, ktoré by mal každý facilitátor kontrolovať neustále premýšľať a uvedomovať si.

Okrem vyššie uvedených bodov by mal facilitátor vopred uvažovať o vzdelávacích cieľoch, ktoré je potrebné stanoviť pre vzdelávaciu mobilitu, a podľa toho napláňovať. Na podporu tohto procesu im niektoré otázky môžu pomôcť pri vytváraní kvalitného plánu na podporu kvalitnej vzdelávacej mobility založenej na hodnote.

- Ktoré hodnoty je najdôležitejšie riešiť?
- Do akej miery by mal proces učenia spochybňovať alebo provokovať hodnoty účastníkov?
- Aké skúsenosti/vedomosti/vedomie už majú účastníci o hodnotách?
- Aká rôznorodá je skupina účastníkov?
- Je priestor pohodlný a bezpečný?
- Aké sú kompetencie, skúsenosti a obmedzenia facilitátora?
- S kým bude facilitátor spolupracovať? Ak pracujú v tíme, sú ostatní členovia skúsení a pohodlní na uľahčenie učenia založeného na hodnotách? Prešli procesom sebareflexie svojich hodnôt? Vyznávajú rovnaké hodnoty? Ak nie, ako sa môžu navzájom dopĺňať?¹⁹²
- Majú účastníci dostatok času na zamyslenie sa nad svojimi hodnotami?

Takže pre všetkých facilitátorov je to výzva, aby začali implementovať učenie založené na hodnotách vždy, keď je to možné – berúc do úvahy svoje vlastné (a externé) obmedzenia, získavanie skúseností krok za krokom a tým rozvíjanie ďalšej sebadôvery a kompetencií, aby mohli riešiť túto dôležitú tému častejšie.

Zážitkové učenie a dôležitosť debriefingu

Zážitkové učenie (Kolbov cyklus)

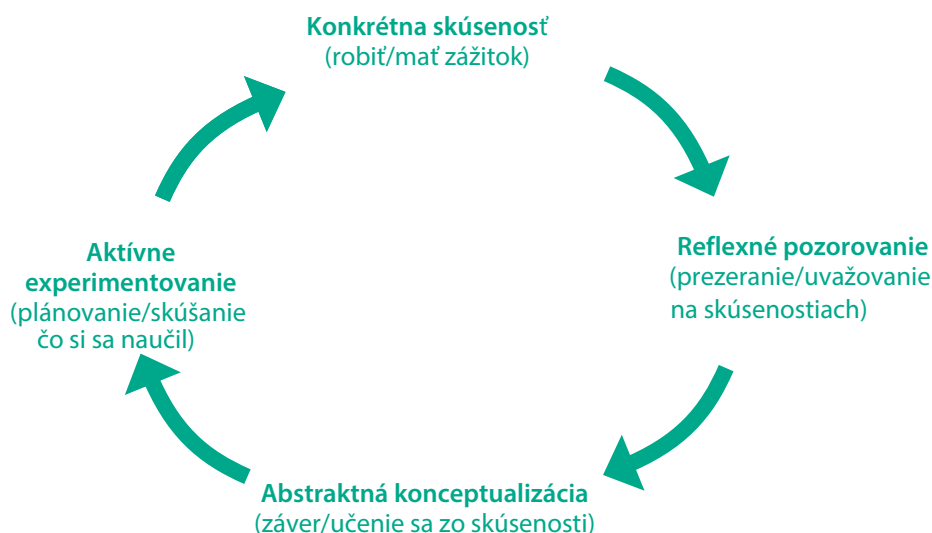
Ako už bolo spomenuté, cyklus zážitkového učenia je kritickým prvkom vo vzdelávacej mobilite mladých ľudí a dospelých, pretože integruje vzdelávací proces rôznymi spôsobmi a oblasťami. Aby sme to dôkladnejšie pochopili, ponúkame viac vysvetlení o základoch cyklu zážitkového učenia. Je dôležité spomenúť, že tento model považujeme za vhodný na uľahčenie vzdelávacích mobilit; odporúča sa však kriticky premyslieť každý prezentovaný model a prístup. Je nevyhnutné zachovať to, čo je potrebné a dáva zmysel, a zároveň hľadať hlbšie vysvetlenia tohto modelu a iných modelov súvisiacich s učením.¹⁹³

¹⁹² Komplexné informácie o práci v tímoch školiťelov/facilitátorov nájdete v T-Kit 6 – Základy školenia (Rada Európy a Európska komisia 2021), kapitola 2 Školenie v tímoch.

¹⁹³ Ďalšie úvahy o tom nájdete v článku na zamyslenie: „Nechávame dostatok priestoru na zážitkové učenie?“ od Natalie Chardymovej, časopis Coyote, vydanie 28, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/coyote-magazine/do-we-leave-enough-space-for-experiential-learning>, prístup 21. októbra 2020.

David A. Kolb (1984), tvorca tohto prístupu, definoval štyri typy učenia a ako také kategórie, do ktorých by sa ľudia hodili ako samotní študenti. Metodológia štyroch krokov je podrobnejšie preskúmaná a vysvetlená nižšie. Štyri kroky cyklu zážitkového učenia sú:

1. **Konkrétna skúsenosť:** účastníci zažijú niečo nové alebo sa zapoja do reinterpretácie predchádzajúcej skúsenosti.
2. **Reflexné pozorovanie:** účastníci reflektujú skúsenosť pozorovaním, aké to bolo, čo boli pocity, ktoré vznikli, a aké boli hlavné výsledky a hlavné body týkajúce sa učenia.
3. **Abstraktná konceptualizácia:** účastníci ďalej reflektujú vytvorením novej myšlienky alebo konceptu, príp. úpravou predchádzajúcich existujúcich. V tejto fáze účastníci tvoria zovšeobecnenia a vyvodzujú závery.
4. **Aktívne experimentovanie:** účastníci aplikujú svoje závery a učenie sa v praktickom, reálnom živote situáciu alebo iné učebné cvičenie. V tejto fáze sa testujú závery a zovšeobecnenia.

Aj keď tento model možno vnímať ako cyklus, možno ho vnímať aj ako rastúcu špirálu, nepretržitú slučku, ktorá sa vyskytuje počas života človeka. Ale ako to možno uviesť do praxe vo vzdelávacom prostredí?

Aby sme zjednodušili pochopenie a používanie tohto modelu, vytvorili sme nižšie uvedenú tabuľku na základe inej tabuľky z University of Leicester.¹⁹⁴

Etapa	Popis	Možné aktivity
Betón skúsenosti	Jednotlivec alebo skupina účastníkov sa zapojí do úlohy alebo cvičenia, ktoré sú samou skúsenosťou. Účastníci sa do tohto procesu aktívne zapájajú a nie pozorujú. Často sú ponorení do zážitku bez jasného vedomia to, čo sa učia, čo príde v neskorších fázach. Táto skúsenosť veľmi súvisí s výrazom „učenie sa praxou“.	Energisers Aktivity na budovanie tímu Riešenie problémov Praktické cvičenia Simulačné cvičenia Hry na hrdinov Metódy založené na hre

194. www2.le.ac.uk/departments/doctoralcollege/training/eresources/teaching/theories/kolb, prístup 21. októbra 2020.

Etapa	Popis	Možné aktivity
Reflexné pozorovanie	Po zážitku bude mať účastník (účastníci) nejaký čas na to, aby sa zamyslel nad tým, čo sa stalo a aký bol zážitok. V tejto fáze je dôležité klásť otázky, využívať skupinové skúsenosti (keď sa činnosť vykonáva v skupine) a podporovať otvorenú komunikáciu.	- Brainstorming faktov a pocitov čo sa stalo počas zážitku - Debriefings Plnenie učebných denníkov (alebo iných podobné nástroje) - Spochybňovanie toho, čo bolo pozorované a skúsené - Zapisovanie toho, čo sa stalo Pýtanie sa a poskytovanie spätnej väzby ostatným účastníkmi - Čas na zamyslenie (individuálne alebo v skupina) - Prestávka
Abstraktná konceptualizácia	V tejto fáze sa pozornosť sústreďuje na prepojenie bodov a pochopenie toho, čo dáva zmysel, zo skúsenosti už prítomných znalostí a vedomostí. Na ďalšiu podporu konceptualizácie možno použiť modely, teórie a iný podporný materiál.	- Prezentácia modelov a teórií - Diskusia o faktoch - Kreslenie konceptov a najdôležitejších bodov - Debriefing
Aktívne experimentovanie	Teraz je čas zdôrazniť výsledky vzdelávania a naplánovať, ako ich uviesť do praxe. Účastníci sú oprávnení premýšľať o možných spôsoboch implementácie menovanie toho, čo sa naučili, a skúšanie vo svojom vlastnom kontexte/realite.	- Vytvorenie akčného plánu - Plánovanie nadväzujúcich aktivít - Cvičenia na hranie rolí na precvičenie Využitie reálnych situácií - Debriefing

Debrífung

Po zážitku v skupine účastníkov je brífung kľúčovým prvkom po cykle zážitkového učenia. Debriefing je riadená reflexia s účastníkom (účastníkmi), ktorú vedie facilitátor na podporu reflexie a integrácie akejkoľvek skúsenosti ako výsledku vzdelávania.

Ako je vidieť v tabuľke vyššie, rozbor sú aktivity, ktoré môžu podporiť tri zo štyroch štádií zážitkového učenia. Dr. Roger Greenaway,¹⁹⁵ odborník na školenie učiteľov a facilitátorov, vyvinul metódu, ktorá sa dá použiť pri zisťovaní a dá sa ľahko spojiť s cyklom zážitkového učenia. Jeho model alebo rámec sa nazýva štyri F196 a pozostáva z nasledujúcich prvkov:

- **Fakty:** objektívny popis toho, čo sa stalo. Aké boli situácie a udalosti tejto skúsenosti?
- **Pocity:** emocionálne reakcie na situáciu. Čo cítili účastníci počas zážitku a ako sa po ňom cítia?
- **Zistenia:** konkrétne poučenie, ktoré si môžete zo situácie odniesť. Aké boli hlavné body a závery zo skúseností?
- **Budúcnosť:** štruktúrovanie vášho učenia tak, aby ste ho mohli použiť v budúcnosti. Premýšľajte a plánujte ako použiť vzdelávaciu skúsenosť v širšom kontexte života.

Ak použijete tento rámec ako príklad, bez toho, aby ste minimalizovali iné rámce a modely na zhrnutie, môžete podporiť pochopenie toho, ako uľahčiť zhrnutie, aby ste zvládli tri fázy cyklu zážitkového učenia.

¹⁹⁵ Viac informácií o autorovi a jeho diele nájdete na: http://reviewing.co.uk/_site.htm, prístup 21. októbra 2020.

¹⁹⁶ The University of Edinburgh (2018), The four F's of active reviewing, www.ed.ac.uk/reflection/reflectors-toolkit/reflecting-on-skúsenosti/štyri roky, prístup 21. októbra 2020.

Zážitkové učenie etapa cyklu	Štyri F etapa	Možné otázky	Tipy pre facilitátorov
Reflexné pozorovanie	Fakty Pocity	• čo sa stalo? • čo si pozoroval? • Aké boli fakty? • Ako ste sa cítili počas aktivity? • Ako sa práve teraz cítite?	Zabezpečte, aby sa v tejto fáze uvádzali len pozorovania, fakty a pocity a neuvádzali sa žiadne úsudky ani analýzy skúseností. Dajte účastníkom čas, aby sa vyventilovali. Táto skúsenosť môže byť simulačným cvičením (napríklad), ale pocity sú veľmi reálne.
Abstraktná konceptualizácia	Zistenia	• Aké sú výsledky vzdelávania po tejto skúsenosti? • Aké hodnoty boli uvedené do praxe počas tejto skúsenosti? • S akou skúsenosťou by ste spojili túto? • Aké činy ste spozorovali, ktoré sa môžu spájať s konkrétnymi hodnotami? • Aké hodnoty boli v tejto skúsenosti dominantné? • Ako súvisí táto skúsenosť s modelmi a teóriami, ktoré poznáte?	Môžete prepojiť túto skúsenosť. Dajte čas účastníkom s inou skúsenosťou. Tiché chvíle sú dôležité aj pri brífingu. Nechajte ich prísť s odpoveďami, namiesto toho, aby ich dával facilitátor. V prípade potreby však predložte relevantné modely, teórie alebo iné podporné informácie.
Aktívne experimentovanie	Budúcnosť	• Ako použijete výsledky vzdelávania vo vašom živote (profesionálny alebo osobný)? • Ako môžete použiť túto skúsenosť v kontexte svojho života? • Aké hodnoty zadáte v akcii? • Aké kroky podniknete potom a s akými hodnotami súvisia?	Poskytnite účastníkom priestor a čas na individuálnu reflexiu. Táto posledná časť môže byť spojená s vytvorením individuálneho akčného plánu alebo vytvorením plánu so skupinou účastníkov pre následné aktivity.

Na tomto príklade je možné vidieť, ako viesť zhrnutie po fázach cyklu zážitkového učenia. Tento rámec štyroch F bol len príkladom a každý facilitátor môže mať svoje preferencie alebo štýl na uľahčenie debriefingu. Dôležité je mať na pamäti integráciu výsledkov vzdelávania každého účastníka. V prípade učenia sa založeného na hodnotách sme už navrhli niekoľko otázok, aby sme na to nasmerovali reflexiu počas rozboru. Každý facilitátor môže vytvoriť svoje otázky podľa skúseností a cieľov učenia a nižšie nájdete aktivity, ktoré možno realizovať so zameraním na hodnoty. Každá navrhovaná aktivita obsahuje navrhované otázky na zhrnutie pre ďalšiu podporu facilitátorov pri implementácii vzdelávania založeného na hodnotách.

Upozorňujeme, že na to, aby bol akýkoľvek debriefing kvalitný a prínosný pre účastníkov, skupina by nemala byť príliš veľká. Okrem toho by sa mal starostlivo zvážiť pomer facilitátorov a účastníkov. Podľa našich skúseností funguje dobre jeden facilitátor na 10 (maximálne 15) účastníkov, ale to bude ďalej závisieť od konkrétnej cieľovej skupiny, zložitosti témy a celkovej skupinovej dynamiky. Tieto úvahy umožňujú rovnováhu medzi príspevkami, účasťou a učením sa zo skúseností iných ľudí.

Iné zdroje a zdroje

Nižšie je uvedený zoznam ďalších zdrojov, ktoré podporia každého facilitátora pri realizácii vzdelávacích aktivít založených na hodnotách.

- T-Kit 6 – Základy školenia – pre viac informácií o cykle zážitkového učenia, facilitácii a debriefing (Rada Európy a Európska komisia 2021)
- T-Kit 13 – Udržateľnosť a práca s mládežou – pre viac informácií o cykle zážitkového učenia (Rada Európy a Európska komisia 2018b)
- Video „Čo je zážitkové učenie a debriefing v školiacom prostredí? Kolbov cyklus“¹⁹⁷
- Video: „Aká je úloha trénera? Kto je školiteľ v neformálnom vzdelávaní?“¹⁹⁸

4.2. Hodnotové aktivity neformálneho vzdelávania

Úloha facilitátorov bola vzatá ako základ a postavená na ďalších prierezových prvkoch z prvej časti tohto T-Kitu (ako je identita, dôležitosť reflexie, odlišné prejavy hodnôt, byť viacstranným facilitátorom atď.) . Teraz nasleduje výber aktivít založených na hodnotách, ktoré sa majú realizovať a uľahčovať pomocou metodológie neformálneho vzdelávania. Bol to náročný proces spresniť a obmedziť zoznam, pretože pre každú z hodnôt mohlo existovať 100 aktivít, ktoré by bolo zaujímavé zahrnúť. Uznáva sa však, že už existuje veľa kvalitných sád nástrojov súvisiacich s konkrétnymi hodnotami uvedenými v tomto T-Kit. Príručka Rady Európy Compass (Rada Európy 2012) je jedným z najlepších zdrojov vzdelávania o ľudských právach s konkrétnymi aktivitami, ktoré tu nie je potrebné čiastočne opakovať. Preto konečný zoznam zahŕňa aktivity, ktoré boli upravené z existujúcich manuálov, článkov a projektov, ako aj tie, ktoré sme sami vyvinuli a implementovali v rôznych prostrediach vzdelávacej mobility.

Pre všetky nasledujúce aktivity sú obzvlášť dôležité úvahy a zhrnutie. Keďže zvyšovanie sebauvedomenia pomáha jednotlivcovi byť v kontakte so svojimi hodnotami, štruktúrovaný a podporovaný proces reflexie zo strany facilitátora učenia má v tomto prípade dvojakú úlohu: 1) Rovnako ako pri akomkoľvek neformálnom vzdelávaní pomáha extrahovať učenie-vychádzajúce zo zážitkovej aktivity, posunúť ju na vedomú úroveň a poskytnúť účastníkovi spoľahlivejšie poznatky o učení, ktoré môže posunúť vpred za iných okolností, a 2) opakovaným precvičovaním sebareflexie si účastníci precvičujú kompetenciu, ktorá je kľúčová v hodnotovo založené vzdelávanie. Treba tiež poznamenať, že tento sústredený debriefing môže byť spojený s inou reflexiou, ako je všímavosť alebo kreatívne metódy. To zaisťuje rovnováhu s činnosťou a podporuje skutočnosť, že nie celý proces učenia sa deje prostredníctvom logiky alebo kognitívnej činnosti.

Obsahový zoznam aktivít

Aktivity sú usporiadané do logického zoznamu, počínajúc smerom k „ja a ostatným“ a potom k aktivitám, ktorých obsah je vo väčšej miere prepojený so spoločenským vplyvom alebo dopadom. Zoznam pokračuje časťou, v ktorej môže rozdielnosť hodnôt medzi rôznymi ľuďmi v spoločnosti spôsobiť konflikty a ako sa s tým môžeme vysporiadať. A potom na záver pár aktivít, ktoré sú špecifické pre určité hodnoty, alebo skupiny hodnôt. Uznáva sa však, že téma alebo zameranie týchto aktivít by sa mohlo upraviť tak, aby sa týkalo mnohých iných hodnôt, nielen tých, ktoré sú tu uvedené. Hlavným prínosom je, že tieto aktivity sú určené na učenie sa, prispôsobenie, stavanie a inšpiráciu.

¹⁹⁷. <https://youtu.be/tQtbua9V7jU>, prístup 21. októbra 2020.

¹⁹⁸. <https://youtu.be/-UvFISHAuT4>, prístup 21. októbra 2020.

POPISY ČINNOSTÍ

Každá aktivita je poskytovaná v nasledujúcom formáte:

Názov

Niekedy môže byť tá istá činnosť známa pod viacerými titulmi. V tomto T-Kite bol buď vybraný jeden z titulov, alebo bol upravený tak, aby zodpovedal podstate aktivity.

Úvod

Mnohé z aktivít, ktoré sa tu používajú, sú inšpirované pracovnými témami, takže úvodné vety to podrobne popíšu. Je dôležité uviesť zdroj alebo publikáciu, z ktorej aktivita pochádza. Autori sú tiež explicitní, ak je aktivita upravená alebo bola vyvinutá niekým iným. Niektoré aktivity boli vyvinuté pre účely tohto T-Kitu, takže sú originálne. Je však dôležité poznamenať, že v neformálnom vzdelávaní sú nápady často remixom rôznych skúseností.

Témy

Toto ukazuje prepojenie aktivity s učením založeným na hodnotách. Mnohé z činností by sa dali prispôbiť aj na iné účely. Naším cieľom je explicitne vyjadriť prepojenie medzi týmito aktivitami v kontexte tohto špecifického T-Kitu, týkajúceho sa opísaných hodnôt, ako aj niektorých princípov facilitácie pomocou vizuálnej reprezentácie (ikon).

Zodpovedajú tomuto zoznamu:

Udržateľnosť

Solidarita

Začlenenie a
rozmanitosť

Ľudské práva

Empatia a štedrosť

Demokracia

Aktívne občianstvo

Všetky hodnoty

Účasť

Zodpovednosť

Závazok

Zraniteľnosť

Posilnenie

Robiť čo
hovoríme

Bezúhonnosť

Spoločenstvo

Niektoré aktivity zvyšujú povedomie o učení založenom na hodnotách vo všeobecnosti alebo umožňujú diskusiu o niekoľkých hodnotách naraz. Tieto boli opísané ako „Všetky hodnoty“.

Poznámka: množstvo aktivít bude mať „Všetky hodnoty“ a jednu alebo viac hodnôt/princípov zo zoznamu vyššie. To znamená, že rieši hodnoty ako celok, ako tému, ale aj jednu alebo viac konkrétnych hodnôt.

Vzdelávacie ciele

Tieto načrtávajú rozsah učenia, ktoré chcú účastníci dosiahnuť v zmysle vedomostí, zručností, postojov, správania a hodnôt.

Úroveň zložitosti

Úrovne 1 až 4 označujú všeobecnú úroveň kompetencií potrebnú na účasť a/alebo množstvo potrebnej prípravy, ako aj úroveň náročnosti pre účastníkov a facilitátora zapojených do aktivity.

Úroveň 1 – Sú to jednoduché aktivity, ktoré sú väčšinou užitočné ako začiatocníci, aby prinútili ľudí, aby začali premýšľať o hodnotách, ale bez toho, aby zachádzali príliš do hĺbky.

Úroveň 2 – Ide o jednoduché aktivity určené na podnietenie záujmu o problém. Nevyžadujú predchádzajúce znalosti hodnôt. Mnohé z aktivít na tejto úrovni sú navrhnuté tak, aby pomohli ľuďom rozvíjať komunikačné zručnosti a schopnosti skupinovej práce a zároveň podnietiť ich záujem o otázky súvisiace s hodnotami.

Úroveň 3 – Ide o dlhšie alebo náročnejšie aktivity určené na rozvoj hlbšieho pochopenia a náhľadu na aspekt súvisiaci s hodnotami. Požadujú vyššiu úroveň kompetencií v diskusii alebo zručnostiach skupinovej práce. Facilitátor by mal mať kompetencie v oblasti emocionálnej inteligencie, uľahčovania hlbších skupinových diskusií a schopnosť udržať priestor, udržiavať všetko bezpečné a pohodlné, aby sa účastníci mohli podeliť a učiť sa v dôveryhodnom prostredí.

Úroveň 4 – Tieto aktivity sú zložitejšie, vyžadujú si od účastníkov pevnú skupinovú prácu a diskusné zručnosti, koncentráciu a spoluprácu a môžu tiež trvať dlhšie, kým sa pripravia. Sú obsiahlejšie v tom, že poskytujú širšie a hlbšie pochopenie otázok súvisiacich s hodnotami. Facilitátor by mal byť schopný podporiť náročnejšie diskusie, ktoré môžu mať rôzne reakcie, vrátane hlbších osobných, emocionálnych reakcií. Na udržanie účastníka v bezpečí je potrebná dobrá úroveň skúseností a odbornosti facilitátora.

Trvanie

Ide o odhadovaný čas v minútach potrebný na dokončenie celej aktivity vrátane diskusie.

Veľkosť skupiny

Označuje minimálny počet účastníkov potrebný na spustenie aktivity a maximálny počet na prácu v dobrých podmienkach. Toto sú odporúčania autorov na základe ich skúseností ako facilitátorov.

Materiál a príprava

Toto je zoznam vybavenia potrebného na spustenie aktivity. Materiály zahŕňajú karty rolí, akčné stránky, diskusné karty a iné materiály, ktoré by mali byť poskytnuté účastníkom v kontexte aktivity.

V prílohe je vzorový zoznam hodnôt, ktoré je možné použiť pre mnohé z týchto činností.

Segment zahŕňa aj možné nastavenie vzdelávacieho prostredia a/alebo prípravu, ktorú potrebujú facilitátori alebo účastníci.

Metóda

Toto je napísané krok za krokom v časovom/logickom poradí, takže facilitátor návod môže sledovať pri realizácii aktivity.

Debrífung

Táto časť obsahuje navrhované otázky, ktoré pomôžu facilitátorovi pri vedení debrífinhu a vyhodnotení aktivity. Debrífung a reflexia sú veľmi dôležité časti aktivity, z ktorej sa účastníci presúvajú

premýšľať a učiť sa. V závislosti od kontextu a cieľov môžu byť zhrnuté otázky prispôbované tak, aby viedli diskusiu konkrétnym smerom alebo riešili konkrétne problémy.

Tipy pre facilitátorov

Patria sem usmernenia, veci, na ktoré si treba dať pozor (najmä pri zhrnutí aktivity) a informácie o možných variáciách pri vykonávaní aktivity a bodoch, ktorým môže byť potrebná osobitná pozornosť.

Variácie

Táto časť obsahuje variácie, teda alternatívne scenáre pre spustenie aktivity, berúc do úvahy veľkosť skupiny, tému alebo časový rámec.

Ak je to možné, sú k dispozícii úpravy pre online vzdelávanie.

Návrhy na sledovanie/akciu [voliteľné]

Patria sem nápady, čo robiť ďalej, a odkazy na ďalšie aktivity, ktoré sú relevantné pre riešenie danej témy.

Ďalšie/hlbšie informácie [voliteľné]

Táto sekcia obsahuje podrobnejšie informácie, ako aj odkazy na koncepty, teórie a inšpiratívne citáty, aby sme ešte viac podporili facilitátorov pri príprave a facilitovaní aktivity.

Je dôležité si zapamätať, že pre každú z týchto činností sú v prvej časti príslušné podrobnosti, ktoré možno použiť na poskytnutie základných informácií alebo na ďalšie úvahy.

Pracovné listy/zdroje [voliteľné]

Niektoré z aktivít budú mať podporné materiály, ktoré možno nájsť ako samostatný dokument po aktivite. Bude to buď leták s materiálmi potrebnými pre danú aktivitu (popisy rolí, šablóny atď.), alebo zdrojový dokument s ďalšími informáciami alebo navrhovanými otázkami pre facilitátora.

V prílohe je vzorový súbor hodnotových kariet, ktoré môžu facilitátori použiť na niekoľko činností uvedených nižšie.

IDENTITA, PRÍSLUŠENSTVO A HODNOTY

Úvod

Na zvýšenie sebauvedomenia si hodnôt je dôležité porozumieť rôznym pocitom spolupatričnosti, ktoré má každý človek, a tomu, ako sa môžu aspekty identity spájať s hodnotami.

Zdroj: inšpirácia pre túto aktivitu bola prevzatá zo vzdelávacieho balíka Rady Európy „všetci iní – všetci rovnakí“ (Rada Európy 2005)

Tematická sekcia: Ja a identita

Témy

Začlenenie a rozmanitosť

Všetky hodnoty

Vzdelávacie ciele

Uvažovať o vzťahoch a pocitoch spolupatričnosti, ktoré formujú našu identitu Identifikovať hodnoty, ktoré sú spojené s každým z aspektov identity

Pochopiť, ako hodnoty súvisia s identitou a úlohu, ktorú zohrávajú pri jej formovaní

Zamyslieť sa nad rozdielmi a podobnosťami medzi rôznymi identitami a hodnoty spojené s nimi

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 90 minút

Veľkosť skupiny : 1-30

Materiál

- Päť lístkov na každého účastníka

Príprava

- Veľký obrysový náčrt tela, jeden pre každého účastníka, s priestorom na písanie vnútri aj mimo neho tvar tela, so srdcom (môže byť nakreslené aj na polovičnom flip charte)
- Príklad vyplnený facilitátorom na vysvetlenie procesu účastníkom
- Priestor na individuálnu reflexiu, prácu v malých skupinách a plenárne zhrnutie
- Zoznam rôznych hodnôt, ktoré majú účastníci k dispozícii (napr. na plagáte na stene)

Metóda

1. Predstavte aktivitu vzorovým obrázkom, ktorý predtým urobil facilitátor. Vysvetlite identitu – viditeľné a neviditeľné aspekty, roly, pocit spolupatričnosti atď. Predstavte koncept hodnôt a že rôzne roly alebo „zmysly spolupatričnosti“ majú rôzne správanie, postoje a hodnoty. Sú to hodnoty, na ktoré sa tu zameriame. Napríklad členstvo vo futbalovom tíme spája tímovú prácu, úspech, spoľahlivosť a odhodlanie. Niektorí, ktorí chodia do kostola, môžu mať ako hodnotu záväzok, ale možno aj spiritualitu, súcitiť a pokoru.
2. Účastníci individuálne reflektujú časti seba samých. Aspekty ich identity, ktoré sú viditeľné pre ostatných, sú napísané mimo línie tvaru tela. Aspekty ich identity, ktoré nie sú viditeľné, sú napísané vo vnútri línie tvaru tela.

Aspekty, ktoré treba zvážiť, sú: roly účastníkov, to, čo radi robia, ako aj rôzne príslušnosti alebo pocity spolupatričnosti, ktoré tvoria ich identitu.

Účastníci by si mali tieto aspekty objednať – tie, ktoré sú napísané bližšie k srdcu, sú jadrovejšie/ústredným prvkom ich identity.

3. Potom si účastníci vyberú päť z mnohých aspektov svojej identity, ktoré majú na obrázku. Na každú z piatich samostatných lepiacich poznámok by mali napísať hodnotu, ktorá sa týka jedného z vybraných aspektov z ich obrázka. Mala by to byť hodnota, ktorú cítia, že majú kvôli tomuto konkrétnemu pocitu spolupatričnosti alebo kvôli konkrétnej úlohe, ktorú berú/hrajú. Niekoľko príkladov: „Manažér pracovného tímu – Vedenie“ alebo „Matka dvoch detí – Zodpovednosť“.

4. Účastníci sa pripájajú do dvojíc/menších skupín a zdieľajú:

- kľúčové aspekty ich identity (nakolko sú ochotní odhaliť);
- hodnoty s nimi spojené;
- pri zdieľaní účastníci identifikujú, kde sú podobnosti a rozdiely.

Debríng

Je dôležité, aby sa účastníci zamysleli nad vlastnou identitou a potom vytvorili prepojenie na tému hodnôt.

- Aký bol individuálny proces? Aké to bolo identifikovať rôzne aspekty seba samého? Ako to bolo „extrahovať“ z nich hodnoty?
- Boli pri pohľade na identitu iných ľudí nejaké spoločné, ale odlišné hodnoty? Alebo rovnaké hodnoty, ale rôzne príslušnosti?
- Boli vo vašom živote momenty, keď boli tieto vzťahy bližšie alebo vzdialenejšie od srdca?
- Aký máte vzťah k rôznym ľuďom, ktorí majú na mysli ich identitu?
- Aký máte vzťah k iným ľuďom, ktorí majú inú identitu a iné hodnoty ako vy?

Tipy pre facilitátorov

Táto aktivita má úroveň zložitosti 2, pretože nastavenie je pomerne jednoduché. Napriek tomu môže byť uľahčenie bríngu náročnejšie, takže sa uistite, že sa dokážete prispôsobiť (pričom budete mať na pamäti ciele vzdelávania) a podporiť účastníkov.

Je dôležité zabezpečiť, aby účastníci zdieľali s ostatnými len to, čo im vyhovuje prezradiť.

Variácie

Na podporu reflexie možno použiť ďalšie otázky. Mohli by sa uskutočniť buď ako individuálna reflexia alebo skupinová diskusia.

- Ako sa v priebehu času menila moja identita?
- Ako ma iní ľudia identifikujú? Kolko z týchto aspektov pochádza z neviditeľnej časti mojej identity?
- Kde je v mojej identite miesto „Európana“?
- Aká bola cesta mojej vrstvy európskej identity v čase?
- Čo ak medzi mojimi vrstvami nie je žiadna európska identita?

Môžete tiež zvážiť, aký by bol proces, keby ste pridali „čím nie ste“ alebo „čím nechcete byť“. Niekedy pomáha definovať veci tým, čo nie sú.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Je to dobrá základná aktivita, aby si ľudia precvičili sebareflexiu a začali premýšľať o hodnotách. Je to dobrý štartér pre väčšinu ďalších aktivít, ktoré nasledujú v tomto T-Kite.

Ďalšie/hlbšie informácie

Ďalšie informácie o identite a o tom, ako uľahčiť diskusiu o nej, nájdete v kapitole 3, časť 3.2: Čo robia facilitátori učenia v prístupe založenom na hodnotách? (podpora procesu sebaobjavovania).

Viac informácií o pocite spolupatričnosti nájdete v T-Kit 7 – Európske občianstvo v práci s mládežou, Pociť spolupatričnosti: osobný prístup (s. 15 – 17), <https://pjp-eu.coe.int/en/web/partnerstvo-mládeže/t-kit-7-under-construction...občianstvo-mládež-a-európa>.

Toto video si môžete pozrieť a dokonca ukázať účastníkom, ak by ste chceli poskytnúť viac informácií o identite a hodnotách, najmä v európskom kontexte: „Európa mladých“: identita a hodnoty v európskom kontexte, [https:// youtube.be/XYFXlq8SPoA](https://youtube.be/XYFXlq8SPoA).

Prepojenie na model ľadovca, kde mnohé aspekty človeka alebo kultúry nie sú na prvý pohľad viditeľné: na spoznanie a nájdenie spoločného základu je potrebný dialóg a porozumenie (pre úvod do modelu ľadovca pozri T-Kit 11 - Mosaic: Tréningová súprava pre euro-stredomorskú prácu s mládežou a www.youtube.com/watch?v=u37t0u-4BTI).

Odhaľovanie sa druhým alebo zisťovanie tajomstiev o druhých môže spôsobiť, že sa cítime zraniteľní alebo nepríjemní.

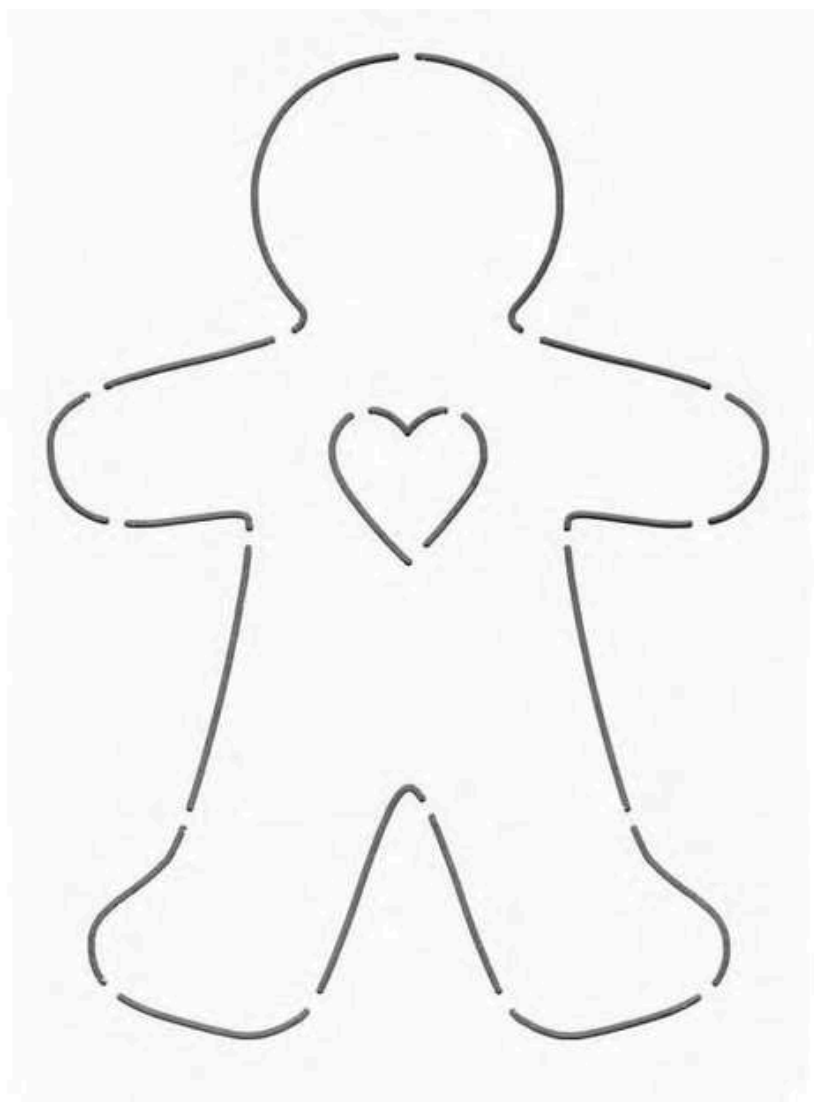
Posilnenie vzťahov s ostatnými môže vybudovať dôveru a porozumenie.

Často zdieľame aspekty identity s ostatnými, o ktorých najskôr predpokladáme, že sú od nás veľmi odlišní.

„Identity predstavujú osobne a sociálne zmysluplné systematické spôsoby chápania sveta, seba samého a uprednostňovania toho, čo má hodnotu“ (Markus a Wurf 1987).

„Jeden zaujímavý pohľad na globálnu kompetenciu pochádza z Južnej Afriky a zahŕňa koncept Ubuntu. Existuje veľa literatúry o Ubuntu (Nwosu 2009; Khoza 2011), ktoré sa nachádza v zulsom prísloví Umuntu Ngumuntu Ngabantu – čo znamená, že človek je človekom kvôli iným. Tento koncept Ubuntu možno použiť na ilustráciu kolektívnej identity, ako aj prepojenosti, súcitu, empatie a pokory. Existujú aj iné podobné koncepty ako Ubuntu v rôznych kultúrach po celom svete vrátane domorodých kultúr v Andách a Malajzii.“, www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf.

Zdroje

HIERARCHIA VAŠICH HODNOT

Úvod

Každý človek má súbor hodnôt, ktoré sú dominantnejšie, majú vyššiu dôležitosť alebo sú bližšie k ich jadru. Toto cvičenie pomáha identifikovať hlavné osobné hodnoty a ich hierarchiu.

Zdroj: novo navrhnutý

Tematická sekcia: Ja a identita

Témy

Všetky hodnoty

Vzdelávacie ciele

- Preskúmať osobné hodnoty a úroveň ich dôležitosti pre každého človeka v súčasnosti
- Zvýšiť povedomie o tom, že hodnoty sa časom menia

Úroveň zložitosti : 1

Trvanie : 30-90 minút

Veľkosť skupiny : 1-30

Materiál a príprava

- Karty BBGames Legacy, 199 vytlačených a vystrihnutých
- Niečo na označenie kariet (pokerové žetóny, fazuľa atď.), najmenej sedem pre každého účastníka

Metóda

1. Rozložte karty na podlahu a zabezpečte, aby bolo pre účastníkov dostatok priestoru na voľný pohyb a pohyb mať možnosť vidieť všetky karty.
2. Požiadajte účastníkov, aby sa pohybovali po priestore a označili sedem hodnôt, ktoré s nimi súvisia (každá osoba označuje sedem hodnôt).
3. Vysvetlite, že každý účastník uprednostňuje svojich sedem hodnôt výberom tých, ktoré sú pre neho „silnejšie“ alebo ktoré sú v jeho živote momentálne dominantnejšie. Dá sa to dosiahnuť tak, že rovnaké prvky budú mať rôzne farby (napr. zelená = najvyššia priorita; modrá = druhá priorita) alebo rôzne prvky (napr. fazuľa = najvyššia priorita; kameň = druhá priorita).
4. Pozvite účastníkov, aby sa na záver pozreli na rôzne hodnoty a potom prešli na zhrnutie.

Debríng

- Aký bol pre vás proces výberu siedmich hodnôt? Sledovali ste svoj mozog/srdce/telo alebo a kombinácia všetkých?
- Ako to, že vami zvolené hodnoty sú tie „najsilnejšie“, čím sú momentálne dominantnejšie?

199. Pozri prílohu. Ďalšie formáty, farby a ďalšie informácie nájdete na: <https://drive.google.com/drive/folders/1yAFdj8h4XbDAnSKD6aD3O1Kn0B8GTPW1?usp=zdíelenie>.

- Dokázali by ste žiť bez týchto hodnôt? Čo by bolo iné?
- Ktorá hodnota je hlavná (alebo momentálne najdominantnejšia)? prečo?
- Prekvapili vás hodnoty, ktoré zvolili ostatní účastníci? Čo bolo prekvapujúce?
- Aký je rozdiel medzi zmenou priority hodnôt a úplnou zmenou hodnôt?

Variačné otázky (pri opakovaní cvičenia v rôznych dňoch alebo obdobiach vzdelávacej mobility):

- Ktoré hodnoty sa v priebehu času zmenili?
- Zmenili sa vaše hodnoty? Ako a prečo?

Tipy pre facilitátorov

Je dôležité poskytnúť účastníkom dostatok času na zamyslenie sa nad hodnotami a nájdenie ich hierarchie. Toto cvičenie by sa nemalo ponáhľať.

Variácie

Opakujte cvičenie v rôznych dňoch alebo obdobiach vzdelávacej mobility, aby ste zvýšili povedomie o hodnotách alebo o tom, či sa zmenila ich hierarchia účastníkov.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Je to dobrý východiskový bod pre akúkoľvek vzdelávaciu mobilitu. Na túto môžu nadväzovať ďalšie aktivity v tomto T-Kite.

Ďalšie/hlbšie informácie

Erving M. (2010), *Prečo dávať naše hodnoty do hierarchie, prečo je dôležité*, [https://mariaerving.com/dôležité vkladať naše hodnoty do hierarchie/](https://mariaerving.com/dolezite-vkladat-naše-hodnoty-do-hierarchie/).

Viac o hodnotách nájdete v kapitole 1, časť 1.2.

Úvod

Táto aktivita pomáha uvažovať o tom, ako sa hodnoty spájajú, prekrývajú alebo sú od seba odlišné na osobnej úrovni, v komunite alebo širšom svete. Táto aktivita tiež zavádza koncept univerzálnych hodnôt.

Zdroj: novo navrhnutý

Tematická sekcia: Ja a identita

Témy

Všetky hodnoty

Spoločenstva

Vzdelávacie ciele

- Poskytnúť príležitosť pracovať na kategorizácii hodnôt
- Skúmať základné hodnoty
- Premýšľať o prepojeniach medzi osobnou identitou a úrovňou komunity (a širšou)
- Skúmať koncept „univerzálnych“ hodnôt
- Skúmať prepojenie medzi hodnotami a motiváciou konať

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 60 minút

Veľkosť skupiny : 1-30 účastníkov

Príprava

- Poskytnite účastníkom prázdnu šablónu Vennov diagram každý
- Poskytnite účastníkom zoznam hodnôt (pozri prílohu)

Metóda

1. Zavedte pojem komunity (definíciu, ktorú môžete použiť, nájdete v Rade Európy 2018: 41). Na účely tohto cvičenia by sa „univerzálne“ nemalo predpisovať príliš veľa. Malo by byť ponechané vágne, aby sa umožnil osobný výklad pred skupinovú diskusiu.
2. Poskytnite účastníkom zoznam hodnôt.
3. Vyzvite účastníkov, aby sa individuálne rozhodli, ktoré hodnoty sú pre nich:
 - osobné;
 - spoločenská (ich miestna komunita);
 - univerzálny.
4. Rozdajte podklady s Vennovým diagramom každému účastníkovi. Vysvetlite, že by mali dať hodnoty do Vennovho diagramu. Nemusia používať VŠETKY hodnoty – len niektoré z nich, o ktorých si myslia, že zodpovedajú rôznym úrovňam.
5. Požiadajte účastníkov, aby si sadli s partnerom a zdieľali svoje diagramy. Kde sú rozdiely a podobnosti?
Pozvite účastníkov späť do celej skupiny na brífing.

Debríng

- Čo sa stalo a aký bol pre vás proces?
- Ako ste sa rozhodli, ktorá hodnota je v ktorej sekcii?
- Aké boli väzby medzi osobnou a spoločenskou (komunitnou) úrovňou?
- Dajú sa tieto dve úrovne striktne oddeliť? Ak nie, čo ich spája? Sú niektoré z týchto hodnôt univerzálne?
- Aké bolo zdieľanie vo dvojiciach? Boli nejaké prekvapenia?
- Kde boli rozdiely a podobnosti?
- Ako sa hodnoty, ktoré ste zahrnuli ako „spoločenské/sociálne hodnoty“, spájajú s vplyvom komunity/spoločnosti?
 - Akú úlohu zohrávajú pri vašej motivácii konať v komunite/spoločnosti?
- Mali ste spoločné nejaké univerzálne hodnoty?
 - Ak áno, aké je spojenie medzi týmito hodnotami a vašou „globálnou identitou“?
- Keď posudzujete hodnoty niekoho iného, je to proti vašej vlastnej hodnotovej základni alebo proti univerzálnym hodnotám?

Tipy pre facilitátorov

Poskytnite účastníkom dostatok času na sebareflexiu hodnôt. Ako úvodná aktivita by to mohla byť jedna z prvých akcií, ktoré mali možnosť urobiť.

Urobte prostredie vhodné na reflexiu – myslite na všetky zmysly (osvetlenie? jemná hudba? vankúše na sedenie na podlahe?).

Variácie

Táto aktivita by mohla preskúmať aj vrstvu európskych hodnôt. Jeho pridaním do diagramu a/alebo jeho preskúmaním v rámci rozboru.

Variácie alebo doplňujúce otázky, ktoré predstavujú aj európske hodnoty:

- Sú európske hodnoty rovnaké ako univerzálne hodnoty? Ak nie, aký je rozdiel?
- Čo robí hodnoty európskymi?
- Sú európske hodnoty cenené v Európe?

Dalo by sa to urobiť online. Účastníci by mali najskôr reflektovať individuálne a potom svoje výsledky preniesť do spoločnej verzie online, napríklad pomocou spoločnej tabule (nahrať obrázok na tabuľu a požiadať ľudí, aby pridali poznámky). Bolo by zaujímavé zistiť, či/kedy účastníci začnú presúvať lepiace papieriky iných ľudí, či existuje nesúhlas s tým, ktoré hodnoty kam smerujú. Facilitátor by mal informovať o procese aj o výsledku.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Táto aktivita môže byť použitá ako zhrnutie pre inú aktivitu, ktorá zvyšuje rôzne hodnoty, aby účastníci dokázali nájsť medzi nimi logiku.

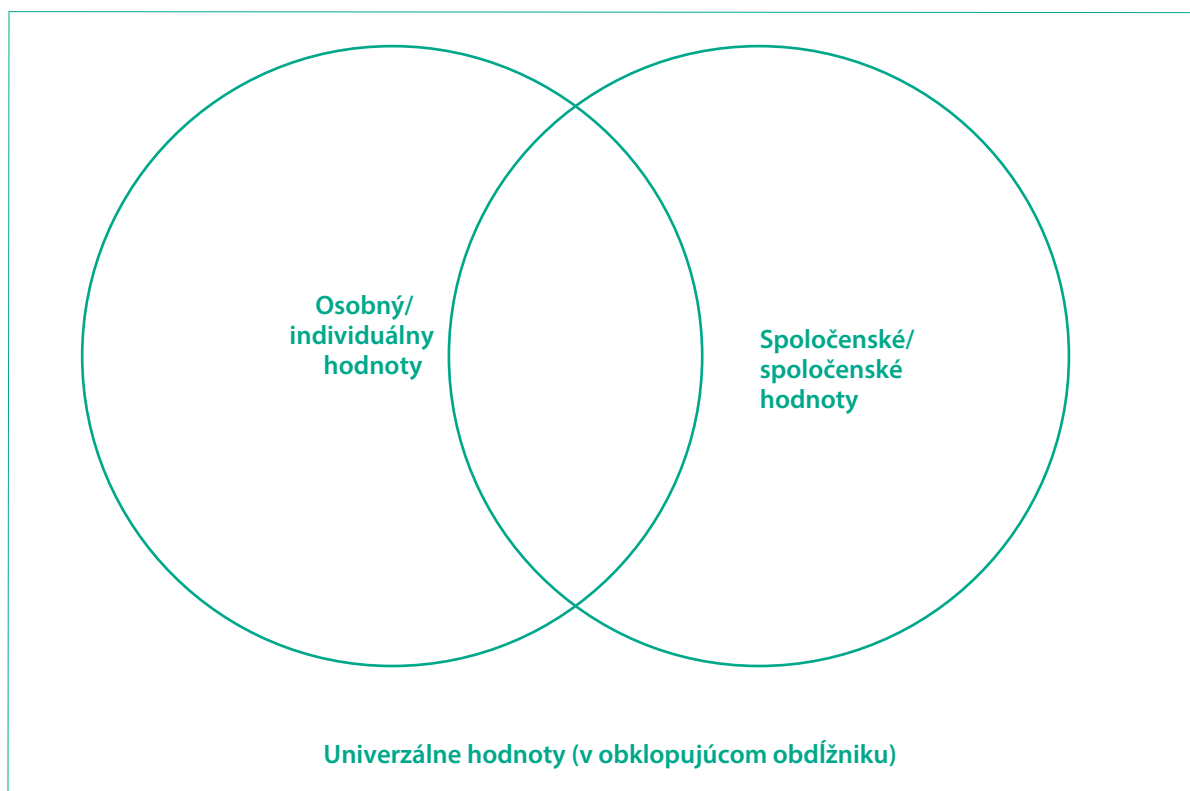
Dalo by sa použiť aj ako pokračovanie aktivity 2 „Hierarchia vašich hodnôt“, aby ste videli, ako osobné hodnoty potom súvisia so širšími spoločenskými alebo univerzálnymi hodnotami.

Ďalšie/hlbšie informácie

Pozri kapitolu 1, oddiely 1.2.3: Oblasti hodnôt a 1.2.4: Prepojenie medzi oblasťami, kde sú základné informácie o osobných, spoločenských, európskych a univerzálnych hodnotách.

Viac informácií o tom, ako sa môžu hodnoty spájať s globálnymi kompetenciami, nájdete tu: www.oecd.org/education/Global-kompetencie-y-for-an-inclusive-world.pdf.

Zdroje

Úvod

Hodnoty vyvolávajú u každého človeka silné emocionálne spojenie. Spojenie s pocitmi a hodnotami je kľúčovým prvkom rozvoja sebauvedomenia.

Zdroj: inšpirované a upravené z NVC Dance Floors, www.nvcdancefloors.com/people.html

Tematická sekcia: Ja a identita

Témy

Všetky hodnoty

Vzdelávacie ciele

- Prepojiť pocity s hodnotami
- Identifikovať a zvýšiť povedomie o osobných hodnotách
- Rozvíjať emocionálne povedomie

Úroveň zložitosti : 3

Trvanie : 60-90 minút

Veľkosť skupiny : 130

Príprava

- Karty BBGames Legacy (pozri prílohu) vo veľkej veľkosti. Alebo ako alternatívu vytlačte zvolené hodnoty na papier A4 – jedna hodnota na list

Metóda

Časť 1: Predvedzte cvičenie s jedným dobrovoľným účastníkom

1. Položte všetky karty (alebo papiere) na zem.
2. Informujte všetkých účastníkov, že je dôležité byť ticho a prítomný (momentálne), aby ste podporili indi-účastníka, ktorý bude cvičenie vykonávať.
3. Požiadajte jedného účastníka, aby sa pohyboval a stúpil na jednu hodnotu. Stelesňovať hodnotu (cítiť ju, spojiť sa s ňou, skontrolujte, ako vaše telo reaguje).
4. Opýtajte sa účastníka: Aký máte z toho pocit? Ako na túto hodnotu reaguje vaše telo?
5. Opakujte proces s ďalšou hodnotou. Odporúča sa opakovať proces s tromi až piatimi hodnotami.

Časť 2: Otvorte proces celej skupine

6. Rozdeľte účastníkov do malých skupín. V každej skupine bude jeden účastník „tancovať“, zatiaľ čo druhý bude podporovať a bude pôsobiť ako facilitátor.
7. Opakujte všetky vyššie uvedené kroky v malých skupinách, pričom zakaždým požiadajte iného účastníka, aby „tancoval“.
8. Pozvite všetky malé skupiny, aby sa vrátili a začali s rozborom.

Debrífung

- Účastníkom, ktorí sa zúčastnili cvičenia:
 - Aké pocity vyvolali hodnoty?
 - Pri ktorých hodnotách ste sa cítili pohodlne (popíšte ten pocit) a prečo?
 - Ktoré hodnoty vo vás vyvolali nepríjemný pocit (popíšte ten pocit) a prečo?
 - Ako sú vaše pocity spojené s hodnotami, ktoré nasledujete?
- Účastníkom, ktorí boli mimo cvičenia:
 - Čo ste pozorovali na ľuďoch, ktorí cvičenie robili?
 - Ako reagovalo ich telo?
 - Myslíte si, že pri rovnakej hodnote by ste mali iný pocit?
- Všetkým účastníkom
 - Prečo rôzne hodnoty spôsobujú, že prežívate rôzne emócie?
 - Prečo je dôležité pochopiť spojenie medzi hodnotami a pocitmi?

Tipy pre facilitátorov

Toto cvičenie môže byť veľmi intenzívne, pretože sa zaoberá emóciami a pocitmi. Bezpečný a pohodlný priestor je dôležitý pre zaistenie bezpečnosti účastníkov a dobrých výsledkov. Ako facilitátor musíte byť schopní poskytnúť dobrú emocionálnu podporu.

Druhá časť cvičenia, ktorá prebieha v malých skupinách, by sa mala robiť iba vtedy, ak máte pocit, že skupina je dostatočne zrelá na to, aby sa pri „tancovaní“ navzájom podporovali. Ak si nie ste istí, môžete túto časť preskočiť.

Variácie

Toto cvičenie je možné vykonávať ako individuálnu facilitáciu (napríklad s trénerom alebo mentorom). Dá sa to urobiť aj online, v situácii jeden na jedného, kde moderátor požiada účastníka, aby mal zapnutú kameru, aby bolo možné vidieť celú polohu účastníka.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Vzhľadom na emocionálny aspekt tejto aktivity je dôležité poskytnúť čas a priestor na odpočinok, reflexiu a integráciu zážitku. Po tejto aktivite sa teda odporúča prestávka.

Ďalšie/hlbšie informácie

Hodnota a emócie: www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780198716600.001.0001/acprof-9780198716600-chapter-8.

KOMUNITNÁ PRECHÁDZKA: NA ČOM MI ZÁLEŽÍ A ČO CHCEM ZMENIŤ?

Úvod

Táto aktivita spája niekoľko dôležitých tém a aspektov a ich cieľom je prepojiť ich s cieľom motivovať účastníkov, aby konali na základe svojich hodnôt.

Zdroj: prvá časť je inšpirovaná aktivitou použitou v programe Encompass Journey of Understanding 2018, Encompass – The Daniel Braden Reconciliation Trust, Cyprus. Aktivita ako celok je novo navrhnutá.

Tematická sekcia: Ja a identita

Témy

Aktívne občianstvo

Spoločenstva

Posilnenie

Závazok

Vzdelávacie ciele

- Identifikovať a spojiť sa s dôležitou komunitou (komunita, ktorú človek cíti ako silnú pocit spolupatričnosti) a objaviť jeho význam
- Uvažovať o veciach, ktoré spájajú účastníkov s komunitou a ktoré aspekty by chceli zmeniť
- Skúmať pozadie osobných postojov ku konaniu pre zmenu v komunite
- Rozvíjať pochopenie osobných spúšťačov akcie
- Rozmýšľať o hodnotách, ktoré motivujú akcie
- Rozvíjať pochopenie toho, ako tieto hodnoty uviesť do praxe

Úroveň zložitosti : 3-4

Trvanie : 180 minút

Veľkosť skupiny : 1-30

Materiál

- Zaviazané oči (pre polovičný počet účastníkov)
- Veľké hárky papiera (možno použiť flip-chartové papiere), fixky, perá, fixky, pastelky, šnúrky, star. časopisy atď. a iné kreatívne materiály pre vizuály komunity (pozrite si, čo máte k dispozícii, a pridajte rôzne veci!)
- Nejaký nástroj na rozprávanie príbehov (karty Dixit, kocky príbehov a podobne)

Príprava

- Zabezpečenie veľkého vonkajšieho priestoru
- Sprostredkovateľ na posúdenie rizika oblasti z hľadiska bezpečnosti

Metóda

Krok 1

Chôdza vo dvojiciach – 30 minút

1. Začnite tým, že vysvetlíte, že v tejto časti aktivity sa účastníci spoja do dvojíc a vydajú sa navzájom na imaginárnu cestu svojimi dôležitými komunitami. Osoba, ktorá sa má nechať viesť, bude mať zaviazané oči, aby bola úplne ponorená do cesty, a každá osoba bude mať možnosť viesť aj byť vedená.
2. Vysvetlite účastníkom, že by mali každý premýšľať o komunite, ktorá je pre nich dôležitá. Mala by to byť komunita, ku ktorej cítia silný vzťah (štvrť, dedina, mesto). Mali by myslieť na pohľady, pachy a zvuky, ktoré sú charakteristické pre túto komunitu a ktoré by chceli „ukázať“ svojmu partnerovi.
3. Keď sú všetci pripravení, pozvite účastníkov, aby sa pridali do párov. Rozhodujú o tom, kto bude prvý sprievodca. Druhej osobe sa potom zaviažu oči. Pre pripomenutie, obaja účastníci prídu na rad.
4. Pošlite všetky dvojice von. Osoba, ktorá vedie, si vyberie oblasť pre svoju cestu. Prostredie by malo byť podľa možnosti podobné ako v ich komunite, ale je tiež v poriadku, ak to nie je možné. Koniec koncov, osoba, ktorá skúma komunitu, má zaviazané oči a ten, kto ju vedie, im bude komunitu opisovať pri prechádzke okolo.
5. Vysvetlite, že účastníci začnú viesť svojich partnerov so zviazanými očami a predstavovať si, že kráčajú v ich komunite. Opisujú im pamiatky, vône a zvuky svojej komunity – veci, ktoré milujú, veci, ktoré sú pre nich dôležité, veci, ktoré si cenia, veci, na ktoré sú hrdí. Ak nájdú relevantné miesta, ktoré môžu pomôcť ich partnerom so zviazanými očami získať pocit a zmysel pre ich komunitu, môžu ich tiež požiadať, aby cítili a dotýkali sa. Rovnako, ak vedúca osoba nájde niečo relevantné vo vonkajšom prostredí, môže požiadať osobu so zviazanými očami, aby precítila textúru a zistila, či jej to pripomína niečo z domova.

Individuálna reflexia – 30 minút

6. Po 10 minútach oznámte, že si dvojice vymenia úlohy a zaviažu si oči.
7. Keď sa vrátia z prechádzky, vysvetlite, že účastníci majú vizuálne zachytiť komunitu, ktorú opisovali druhej osobe (so všetkými pamiatkami, vôňami a zvukmi), pomocou veľkého papiera (flipchart). Inými slovami, vytvárajú „mapu komunity“.
8. V ďalšom kroku vyzvite účastníkov, aby premýšľali o veciach, ktoré ich až tak nebavia, na ktoré nie sú hrdí – veci, ktoré by chceli zmeniť. Mali by tiež vizuálne reprezentovať tie na papieri, ak je to možné, v inej farbe.
9. Potom povedzte účastníkom, aby nechali papiere bokom (zatiaľ).

Krok 2

Riadená fantázia – 15 minút

- 10: Požiadajte účastníkov, aby zavreli oči a urobili si pohodlie. Umožnite riadenú fantáziu, ktorá povzbudí účastníkov, aby premýšľali o predchádzajúcich skutočných situáciách, keď sa cítili nútení konať a zapojiť sa do svojej komunity (ak je to možné, mali by sa zamerať na rovnakú komunitu od prvej časti aktivity).

Zdieľanie v skupinách – 30 minút

11. Rozdeľte účastníkov do menších skupín a vysvetlite im, že pomocou nástroja na rozprávanie príbehov mali by sa podeliť o svoje príbehy v skupinách.
12. Vysvetlite, že sa majú zamerať najmä na to, čo bolo jadrom ich motivácie konať. Čo boli hodnoty a svetonázory, ktoré ich prinútili konať?
13. Povedzte im, že ako skupina majú vytvoriť slovný mrak, v ktorom sa zhromažďujú kľúčové otázky: čo prinúti aby som konal? Aké hodnoty stoja za mojimi činmi? Čo spúšťa tieto hodnoty?

Krok 3

Späť k vizuálom: individuálna reflexia – 20 minút

14. Zavolajte účastníkom, aby sa vrátili k vizuálom svojej komunity a pridali akcie, ku ktorým cítia vnútornú túžbu podniknúť, pričom si všimnú hodnoty, ktoré sa za týmito pudmi skrývajú. Mali by myslieť na činy, ktoré by urobili z ich komunity lepšie miesto na život. Akcie by mali byť realistické a zároveň ambiciózne. Mohli by sa zamyslieť nad východiskovým bodom akcie a merateľným, dosiahnuteľným koncovým bodom, aby mali konkrétny dopad.

Závazky v skupine – 20 minút

15. Nakoniec vyzvite účastníkov, aby sa jeden pred druhým zaviazali vykonať aspoň jednu z týchto akcií ožiť. Pretože „malý krok pre (ženu) muža...“.

Debriefing

- Urobte kolo – ak je vaším zmyslom na konci tejto aktivity farba, ktorá farba by to bola?
- Aké boli pre vás rôzne skúsenosti s touto aktivitou? Čo by ste vyzdvihli?
- Aké to bolo viesť a nechať sa viesť pri skúmaní komunit toho druhého?
- Bolo ľahké zachytiť obraz vašej komunity (pre inú osobu a potom na papier)?
- Aké to bolo identifikovať vec, ktorú by ste chceli zmeniť?
- Čo vás motivuje a núti konať? Čo spôsobuje, že vaše srdce bije rýchlejšie?
 - V tomto bode skupiny prezentujú svoje rôzne slovné oblaky.
- Aké hodnoty sú za tým? Ktoré hodnoty riadia vaše činy?
- Ako robíte vedomé rozhodnutia konať na základe hodnôt?
- Cítite snahu zlepšiť svoju komunitu? Čo môžete urobiť, aby ste prispeli k jeho zmene k lepšiemu?
- Čo je vo vašej moci urobiť? Aký veľký vplyv môžete mať?
- Čo môžete urobiť, aby ste zvýšili svoju kapacitu a snahu o zmenu?
- S akými hodnotami sa musíte spojiť, aby ste mohli konať smerom k zmene?

Tipy pre facilitátorov

Táto aktivita by mohla byť facilitovaná ako dve spojené aktivity. Prvá aktivita by sa skončila po tom, čo účastníci vizuálne zachytili svoje komunity (po kroku 1) a mohla by byť upravená tým, že by účastníci zdieľali tieto vizuály v inom páre.

Druhá aktivita by potom mohla začať od riadenej fantázie, keď na to príde čas, znovu zavedie vizuály (spojenie krokov 2 a 3).

Ak robíte túto aktivitu ako celok, uistite sa, že medzi tým máte aspoň jednu prestávku.

Variácie

Alternatívne by sa táto činnosť mohla zamerať na Európu:

- Existujú dôležité témy, ktoré sú v dnešnej Európe aktuálne, aby som sa k nim cítil dostatočne vyzvaný reagovať na?
- Zodpovedajú mojím záujmom a najmä hodnotám?
- Mám na to dostatočnú kapacitu (najmä v takých rozsiahlych kontextoch, ako je európsky)?
- Cítim prepojenie s kontextom a témami?
- Cítim zároveň, že ma podporujú v tom, čo robím?
- Mám pocit, že menia prostredie, ktoré je pre mňa relevantné?

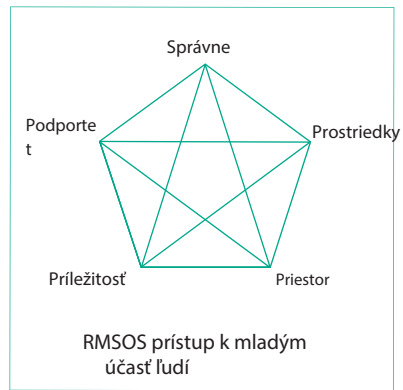
Je tiež dôležité si uvedomiť, že „komunita“ môže pre niektorých ľudí znamenať viac ako ich miestny sused. kapučňa. „Komunita“ môže byť napríklad aj online a táto metóda by sa im mohla prispôbiť tak, aby túto komunitu opísali nie tak ako miesto, ale skôr ľudí, ktorých sa to týka, pocity, ktoré so sebou prináša solidarita s ostatnými, aké kroky podnikajú (sociálne médiá kampane atď.).

Návrhy na sledovanie/činnosť

V nadväznosti na túto aktivitu by ste mohli urobiť aktivitu 8 „Nabíjanie odvahy a pravdy“, pretože môže poskytnúť ďalší impulz čeliť výzvam a konať.

Ďalšie/hlbšie informácie

Pre facilitátora by mohlo byť užitočné zaviesť prístup RMSOS v určitom bode počas aktivity, najlepšie ku koncu, keď účastníci uvažujú o akciách, ktoré by chceli podniknúť.

Tento model môže pomôcť účastníkom identifikovať nielen akcie, ktoré by chceli podniknúť, ale aj podmienky, ktoré by mohli posilniť ich pozíciu konať.

Ďalšie informácie: pozri kapitolu 3, časť 3.7.3 Účasť.

Úvod

Pozorujte sa a učte sa – ktoré hodnoty stoja za vašimi rozhodnutiami? Zdroj: inšpirácia pre túto aktivitu bola prevzatá od Seliga M. (2018), 6 spôsobov, ako objaviť a vybrať si svoje základné hodnoty, www.psychologytoday.com/gb/blog/changepower/201811/6-ways-discover-and-choose-your-core-values

Tematická sekcia: Ja a identita

motívy:

Všetky hodnoty

Chôdza hovoriť

Závazok

Vzdelávacie ciele

- Rozvinúť porozumenie tomu, čo je jadrom osobného hodnotového systému
- Stať sa citlivejším k nasledovaniu svojich hodnôt a spôsobu, akým ovplyvňujú váš život
- Pochopiť prepojenie medzi hodnotami a rozhodnutiami – vedomé voľby

Úroveň zložitosti : 3

Trvanie : 150 minút

Veľkosť skupiny : 8-30

Príprava

- Vopred nastavte chodník so stanicami okolo miesta konania. Facilitátor sa môže rozhodnúť a byť kreatívny v tom, ako to urobí (napríklad stoly prestreté na diaľku vo veľkej zasadacej miestnosti alebo farebné plagáty pri každom zariadení na ihrisku, alebo balóny označujúce stanovišťa priviazané k stromom v malom lese, atď.).
- Aby sa účastníci cítili bezpečne a našli cestu, buď vopred poskytnite mapu celej trasy, resp dávajte pokyny k ďalšej rozhodovacej stanici na predchádzajúcej rozhodovacej stanici. Malo by byť toľko staníc, koľko párov účastníkov, aby stanice neboli preplnené (16 účastníkov dáva aspoň osem základní). Každá dvojica začína na inej stanici.
- Poskytnite účastníkom zoznam hodnôt (pozri prílohu), aby ich mohli nosiť so sebou.

Metóda

- Oboznámte účastníkov so sebauvedomením a všímavosťou, potom uľahčite riadené dychové cvičenie po dobu 5 minút. Vyzvite účastníkov, aby venovali pozornosť svojmu dychu, mysli, srdcu a žalúdku.
- Potom vyzvite účastníkov, aby sa zastavili a zamysleli sa – aby sa zamerali na hodnoty, ktoré sú najdôležitejšie vám. Čo si na sebe všímate? Zdieľajte s partnerom.
- Požiadajte účastníkov, aby sa spojili do párov.
- Vysvetlite, že s partnerom začnú „cestu rozhodnutia“. Mali by sledovať cestu okolo miesta konania k rozhodovacím staniciam. Na každom stanovišti si účastníci prečítajú binárny výber, zastavia sa a zamyslia sa. Ak to pomôže, môžu si dať jednu ruku na srdce a druhú na brucho, aby sa naladili na seba. Zvažujú, čo pre nich možnosti znamenajú a ku ktorým hodnotám sa vzťahujú.

5. Pozvite účastníkov, aby prediskutovali dilemu so svojím partnerom. Vysvetlite svojmu partnerovi, akú voľbu majú oni by vytvorili a pomocou zoznamu hodnôt definovali, ktoré hodnoty uprednostňujú.
6. Zavolajte účastníkov späť do celej skupiny na brífing.

Debrífing

- Aká to bola pre vás skúsenosť?
- Boli niektoré časti trate náročnejšie ako iné? Čo ich tak urobilo?
- Bolo vám jasné, ktoré z vašich hodnôt súviseli s každým z vašich rozhodnutí?
- Ktoré hodnoty súviseli s ktorou akciou?
- Koľko rôznych hodnôt máme v tejto skupine pre rovnakú činnosť?
- Je rozdiel medzi prvými inštinktmí a rozhodnutiami?
- Mali by byť všetky rozhodnutia založené na hodnotách? Ak nie, prečo nie? Ak áno, ako to môžeme dosiahnuť? Čo ste museli urobiť, aby ste sa zamerali na hodnoty?
- Ako ste zabránili tomu, aby ste dokázali vedome myslieť o nich?
- Aké podnety alebo akcie môžete použiť v budúcnosti?
- Aké ľahké je rozhodnúť sa na základe hodnôt?
- Aké poznatky z tejto aktivity si odnášate pre svoje budúce rozhodovacie procesy?
- Ako táto skúsenosť ovplyvnila váš záväzok spájať rozhodnutia s vašimi hodnotami?

Tipy pre facilitátorov

Uistite sa, že účastníci pred touto aktivitou vykonali riadenú aktivitu súvisiacu so sebareflexiou vlastných hodnôt.

Svoje rozhodovacie stanice môžete navrhnuť s mnohými rôznymi alternatívami – myslite na vizuály, obrázky, citáty, symboly.

Môžete obmedziť počet rozhodovacích staníc na menší počet na pár, aby ste ušetrili čas. Účastníci by mali zažiť aspoň štyri rozhodovacie stanovišťa, aby sa posilnilo opakovanie a zážitkové učenie.

Variácie

Túto aktivitu je možné prispôsobiť tak, aby bola online. Úvody sa môžu uskutočniť pre skupinu v hlavnom online prostredí, potom sa partneri rozdelia do paralelných pracovných skupín s odkazom na online prezentáciu pre každú skupinu. Prezentácia obsahuje zoznam otázok, na ktorých môžu spoločne pracovať. Zoznam hodnôt je možné otvoriť na samostatnej karte. Vráťte sa do online pléna na zhrnutie.

Dokonca ani v prípade pohybových aktivít v oblasti vzdelávania táto aktivita nemusí mať fyzickú stopu – rozhodovacie karty by sa mohli dať dvojici, ktorá pracuje spoločne, ale nepohybuje sa. Dalo by sa to upraviť napríklad aj do stolovej hry.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Je dobré predchádzať stope rozhodnutia nejakou aktivitou sebareflexie, aby si účastníci precvičili kontakt so svojimi základnými hodnotami.

Po ceste rozhodovania, ktorá sa zameriava na vlastné hodnoty účastníkov, môžete pokračovať aktivitami, ktoré súvisia s hodnotami iných ľudí: Aktivita 12 „Priatie zmeny a odmietnutia v živote“ (aby sme zvažili, ako môžu iní ovplyvniť naše vlastné činy alebo rozhodnutia) alebo Aktivita 13 „Urob hodnotový krok“ (použitím empatie zvažte, aké sú základné hodnoty iných ľudí).

Ďalšie/hlbšie informácie

Inšpiráciu o riadenom dýchaní a uzemnení alebo o úvode do emocionálnej inteligencie a všímanosti v práci s mládežou nájdete v článku Zapnite to, produkt projektu KA2 z programu Erasmus+ v roku 2019: www.limina.at/wp-content/uploads/2019/05/EQ-O2_final-ver-2019.pdf.

Meg Selig, autorka tejto aktivity: „Keď žijete svoj život, pamätajte na rozhodnutia, ktoré robíte. Niekoľko dní vedome označte hodnoty, ktoré stoja za vašimi kľúčovými rozhodnutiami v práci aj doma. Venujte zvláštnu pozornosť tomu, či sa hodnoty, ktoré ste si vybrali vyššie, odrážajú vo vašom každodennom živote. Ak nie, aké hodnoty vyjadrujete alebo podľa ktorých žijete počas dňa? Existujú vzory? Čo sa môžete dozvedieť o tom, čoho

ste ochotní sa vzdať a o čom sa vo vašom živote nedá vyjednávať? Ak zažívate veľa nespokojnosti so svojimi voľbami, možno neplníte svoje hodnoty alebo možno budete musieť prehodnotiť to, čo je pre vás najdôležitejšie“ ([www.psychologytoday.com/gb/blog/changepower/201811/ 6 spôsobov, ako objaviť a vybrať si svoje základné hodnoty](http://www.psychologytoday.com/gb/blog/changepower/201811/6-sp%C3%B3sobov-ako-objaviť-a-vybrať-si-svoje-základné-hodnoty)).

Pozri „Výhody žitia podľa svojej pravdy“ v kapitole 3, časť 3.7.7. Walking the Talk and Integrity.

Pre akademické čítanie o tom, ako sú rozhodnutia a hodnoty prepojené, skúste: „Afekt, rozhodovanie a hodnota: nervové a psychologické mechanizmy“ od Petra Sokola-Hessnera a Elizabeth A. Phelps v Brosch T. a Sander D. (eds.) (2015), Príručka hodnoty: perspektívy z ekonómie, neurovedy, filozofie, psychológie a sociológie, Oxford University Press.

Zdroje

Príklady staníc

Príklady otázok sú uvedené nižšie.

- Nasledujúci deň sa učíte na skúšku. Váš najlepší priateľ vám zavolá, aby ste sa stretli na káve „len“. 20 minút“. Čo robíš? (Uprednostňujete priateľstvo, záväzok, úspech, zábavu alebo učenie alebo...?)
- Z druhej strany cesty vidíte pred bankou bohato vyzerajúceho človeka, ktorý nastupuje do taxíka a odchádza. Majú omylom spadol na zem bankovku v hodnote 100 eur. Hneď za rohom vidíte žobrajúcu pani bez domova. Čo robíš?
- Vaša popoludňajšia 2-hodinová pracovná porada (na ktorú ste sa včera celý deň pripravovali) bola práve odložená do budúceho mesiaca. Čo robíš?
- Vaša skupina piatich ľudí musí splniť úlohu do 10 minút, aby vyhrala súťaž. Jeden z skupina dostane telefonát z domu, že sa im pokazilo auto. Čo robíš?
- Ste na turistike v horách so skupinou troch ďalších priateľov. Všetci ostatní traja chcú vziať skalnatá vyššia cesta, ktorá nie je na mape a nemá zábradlie. Čo robíš?
- Uchádzate sa o prácu, ale máte pocit, že vám v životopise chýbajú ďalšie skúsenosti. Mohol by si jednoducho zahrnúť niektoré projekty, ktoré riadili vaši kolegovia. Čo robíš?
- Naozaj sa vám páči oblečenie určitej značky, ale sú známe tým, že na výrobu používajú manufaktúry ich položky. Ich generálny riaditeľ to však poprel. Čo robíš?
- Vidíte na ulici veľmi zle vychované dieťa. Aby ich matka potrestala, vybila ho po zadku. Čo robíš?
- Sedíte so skupinou ľudí, s ktorými sa občas stretávate, no nie sú vám najbližší priatelia. Prechádzate ťažkým životným obdobím a ste na pokraji slz. Čo robíš?
- Zaviedli ste do svojho domova zdravú výživu a pre nikoho nie je povolený absolútne žiadny cukor. Jedno popoludnie máte chuť na čokoládu a v špajzi nájdete jednu tyčinku. Čo robíš?

...

Úvod

Hodnoty sa časom vyvíjajú a dokonca menia. Veľmi často si to neuvedomujeme, kým si v určitom bode nesadneme a nezamyslíme sa nad niektorými významnými momentmi v našom živote. Táto aktivita má za cieľ práve to – poskytnúť priestor na pohľad na svoju životnú cestu a na to, ako sa vyvíjali hodnoty.

Zdroj: inšpirované aktivitou zo školiaceho kurzu medzikultúrneho učenia COMETS, Národná agentúra Bulharsko, Bulharsko 2015, www.salto-youth.net/tools/european-training-calendar/training/comets-icc-školenie-pre-školiťov-na-medzikultúrne-kompetencie-založené-on-the-ets-competence-model.4789/

Tematická sekcia: Ja a identita

motívy:

Všetky hodnoty

Empatia a štedrosť

Vzdelávacie ciele

- Spojiť sa s vlastnými hodnotami a ich vývojom
- rozpoznať osobné cesty hodnôt a vplyvy na ich zmenu/vývoj
- Praktizovať empatiu k hodnotám iných ľudí a ich osobným cestám
- Pochopiť, ako sa hodnoty môžu časom vyvíjať

Úroveň zložitosti : 2-3

Trvanie : 90-120 minút

Veľkosť skupiny : 3-30

Príprava

- Päť fotografií (na osobu), ktoré sú účastníci vopred požiadaní, aby si priniesli so sebou
- Dostatočne veľký priestor (ak je to možné vonku), aby sa tam zmestili všetky malé skupiny, bez toho, aby to rušilo navzájom

Metóda

Príprava

1. Oznámte účastníkom vopred (pred tým, ako sa stretnú ako skupina), aby priniesli päť fotografií samých seba: každý predstavuje jednu dôležitú etapu ich života (od detstva).

Individuálna reflexia

2. Požiadajte účastníkov, aby na stretnutie priniesli svojich päť fotografií.
3. Vyzvite ich, aby sa na nich jednotlivo zamerali a snažili sa spomenúť si, aký to bol človek a aký hlavné aspekty ich identity a aké boli ich kľúčové hodnoty.

Zdieľanie v trojiciach

4. Vysvetlite, že účastníci majú zdieľať fotografie nasledujúcim spôsobom:

- Pomocou fotografií jedna osoba rozpráva príbeh spájajúci rôzne fázy, pričom sa zameriava na vysvetlenie alebo opísanie seba tak, ako je vidieť na fotografiách, ale aj na to, akým človekom bol vtedy a aké hodnoty boli pre neho dôležité.
- Ďalší dvaja účastníci počúvajú bez prerušenia, ale môžu sa občas pýtať na vysvetľujúce otázky.
- Ďalší dvaja účastníci sa podelia o to, čo počuli, cítili a cítia – rozprávajú príbeh späť rozprávač príbehov. Počas tejto doby rozprávač počúva bez prerušenia.
- Potom, čo to urobia, rozprávač zvýrazní, čo v nich zarezovalo.
- Všetci traja účastníci stručne reflektujú túto skúsenosť – aké to bolo, čo ich prekvapilo, aký mali prehľad.
- Trojica ukončí proces.
- Ďalšia osoba sa stáva rozprávačom a začína od prvého kroku.

Zdieľanie v skupinách po šiestich

5. Požiadajte účastníkov, aby sa pripojili k skupinám po šiestich (dve triá sa spoja).
6. Účastníci diskutujú o tom, čo sa zmenilo v rôznych etapách ich života a čo ich spustilo zmeny.
7. Po krátkej diskusii sa všetky skupiny vrátia na brífing.

Debrífung

- Aké to bolo reflektovať osobnú cestu hodnôt?
- Aké to bolo zdieľať to s ostatnými?
- Bolo niečo, čo počuli z vašich príbehov, čo vás prekvapilo?
- Aké boli niektoré osobné cesty hodnôt (príklady)?
- Ak sa vyskytli nejaké transformačné momenty, čo ich spôsobilo?
- Čo spôsobilo vývoj/transformáciu hodnôt/zmeniť? (V tejto chvíli môžete pozvať šesťčlenné skupiny, aby sa podelili o svoje poznatky).
- Čo nám to hovorí o hodnotách a ich vývoji?

Tipy pre facilitátorov

Časti aktivity, ktoré môžu byť trochu náročné na uchopenie, sú kroky rozprávania a úloha poslucháčov. Uistite sa, že tomu venujete dostatok času a ak je to potrebné, podporte vysvetlenie zapísaním/nakreslením postupu na flip chart alebo jeho premietnutím/zdieľaním na obrazovke.

Vzhľadom na to, že aktivita zahŕňa fotografie z rôznych etáp života účastníkov, môže potenciálne vyvolať pomerne silné emócie. V prípade potreby budte pripravení podporiť skupiny.

V prípade, že si účastníci neprinesú so sebou fotografie, existuje niekoľko ďalších možností:

- Účastníci si prezerajú svoje digitálne albumy a posielajú fotografie facilitátorom, aby si ich na mieste vytlačili.
- Účastníci kreslia svoje obrazy z piatich dôležitých etáp svojho života.
- Poskytnete hromadu časopisov zozbieraných vopred a účastníci vystrihnú obrázky, ktoré predstavujú alebo súvisia s relevantným obdobím ich života.

Variácie

Túto aktivitu je možné ľahko vykonať online a v takom prípade sa účastníci nemusia obávať, že budú mať fotografie ako papierové kópie. Bolo by dôležité zabezpečiť pohodlné a bezpečné prostredie online, aby bola skupina pripravená na spolenie a zdieľanie.

V tejto variácii sa uistite, že máte dostatok facilitátorov na podporu procesu. Hoci by mali byť trio ponechané samy, aby sa podelili, ak sa proces stane emotívnym, účastníci by mohli ťažiť z podpory facilitátorov.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Po zavedení do tejto aktivity by sa fotografie mohli použiť v iných prvkoch/častiach programu. Napríklad pre aktivitu okolo identity (aktivita 1 „Identita, príslušnosti, hodnoty“); alebo keď uvažujete o potrebách ľudí (aktivita 16 „Čo potrebujete?“); alebo posilňujúce správy, ktoré by pre účastníka mala každá osoba z fotografií.

Táto aktivita sa spája s aktivitou 18 „Časová os hodnôt“, ktorá je o spoločenskej histórii, pričom táto je osobnejšia.

SPOJENIE S ODVAHOU A PRAVDOU

Úvod

Táto aktivita sa spája s integritou a robením toho čo povieme. Ide o to dostať sa do kontaktu so sebou samým a cvičiť niečo náročné, čo vás vyvedie z vašej komfortnej zóny. Uviesť hodnoty do praxe nie je vždy jednoduché a zažiť strach a odvahu v bezpečnom priestore s podpornou skupinovú atmosférou môže pomôcť rozvíjať túto kompetenciu. Mať odvahu byť verný sám sebe, byť tým, kým ste a rozpoznať, čo je pre vás ťažké alebo náročné, je dôležitým aspektom vzdelávania založeného na hodnotách.

Zdroj: inšpirované aktivitou použitou na I VIDÍM ŤA-EMOTION2, L2L ako rozvíjať kreatívne emocionálne a stresové situácie manažérske zručnosti v neformálnom vzdelávaní, Áskorun ehf., Island, 2012.

Tematická sekcia: Ja a identita

Témy

Vzdelávacie ciele

- Zvýšiť povedomie o sebe, najmä pri reakciách na náročné a desivé situácie
- Rozvinúť pochopenie toho, čo je jadrom osobného hodnotového systému
- Rozšíriť vedomosti o rôznych teóriách a kultúrnych prístupoch súvisiacich s odvahou
- Roztiahnuť vlastné hranice súvisiace s odvahou
- Zvýšiť povedomie integrity – byť dostatočne odvážny robiť to, čo je správne

Úroveň zložitosti : 3

Trvanie : Pribl. 150 minút

Veľkosť skupiny : 6-30

Príprava

- Usporiadanie priestoru – uistite sa, že je dostatok bezpečného priestoru pre účastníkov na pretiahnutie sa a cvičenie jogy, bez toho, aby ste niečo udreli
- Pred akoukoľvek fyzickou aktivitou skontrolujte zdravotný stav každého jednotlivca a poskytnite ľuďom možnosť prestať, ak cítia akékoľvek známky bolesti
- Poskytnite podložky / koberec / vankúše pre aktivitu jogy

Metóda

1. Predstavte účastníkom rôzne kultúry a myšlienkové školy o odvahe, strachu a pravde. Zvážte uhly, ktoré by ste mohli pokryť – fyziologické reakcie, všímavosť, joga atď. (pozrite si nižšie uvedené zdroje, kde nájdete niekoľko prvých myšlienok).
2. Vyzvite účastníkov k individuálnej reflexii – čoho sa obávajú alebo z čoho majú obavy? Požiadajte ich o brainstorming vecí, ktoré by od nich vyžadovali odvahu v týchto štyroch oblastiach:
 - niečo pre seba;
 - niečo pred skupinou ľudí;
 - niečo fyzické;
 - oznamovanie niečoho niekomu doma (hlasová alebo video správa).

3. Vedte účastníkov 10-minútovými fyzickými aktivitami, ktoré zosúladiť telo, aby mali odvahu: vedené 5-minútové dychové cvičenie, učenie sa dýchať zo žalúdka, precvičovanie všímavosti a venovanie pozornosti žalúdku. Pripravte účastníkov na prebudenie tela a uistite sa, že je pre každého dostatok miesta na pretiahnutie. Vedte skupinu jemnými strečingovými cvičeniami.

Pamätajte: NIKDY nepožadujte od účastníkov fyzické cvičenia, ktoré spôsobujú bolesť alebo by mohli spôsobiť zranenie. Pripomenúť - ak pocítite bolesť, okamžite prestaňte.

4. Po cvičeniach na spojenie s telom požiadajte účastníkov, aby sa pozreli na svoj individuálny reflexný zoznam z bodu 2 vyššie. Nechajte ich, aby vytvorili pár s kamarátom na učenie. S ich pomocou by si mali vybrať jednu náročnú problematiku, na ktorú potrebujú набраť odvahu.
5. Povzbudzujte účastníkov, aby spolupracovali so svojím kamarátom na učení a robili túto náročnú vec. S partnerom by si mali urobiť plán, čo sa musia pripraviť, s čím potrebujú pomoc partnera, ako ich môžu podporiť a čo si môžu pripraviť sami. Partneri by sa zároveň mali uistiť, že si navzájom poskytnú priestor na akýkoľvek osobný proces, ktorý potrebujú, aby sa pripravili na náročnú vec. Nakoniec by sa mali rozhodnúť, kto pôjde prvý a kto druhý.
6. Zorganizujte priestory, v ktorých sa budú konať výzvy (poskytnutie vybavenia, materiálu alebo priestoru podľa požiadaviek účastníkov). Vyhradte si dostatok času na každú z výziev – oznámte trvanie „času výzvy“, v rámci ktorého by mali všetci účastníci dokončiť svoju výzvu.
7. Po „čase výziev“ pozvite všetkých účastníkov na moment skupinovej oslavy – za to, že si našli čas na sústredenie sa na seba, zvýšili svoje uvedomenie, rozšírili svoju zónu pohodlia a urobili niečo, čo ich napáda alebo desí.

Debrífung

- Čo sa stalo? ako sa cítiš?
- Aké to bolo premýšľať o tom, čo považujete za strašidelné? Ako rozpoznať, čo je pre vás ťažké?
- Ako ste si vybrali svoju strašidelnú/náročnú vec? Snažili ste sa nájsť strašidelnú vec alebo ste to urobili zostávaš v bezpečnej zóne?
- Bol nejaký bod, kedy sa váš strach zvýšil?
- V akom bode váš strach začal klesať? Ako ste sa potom cítili?
- Aké to bolo urobiť niečo, čo si vyžaduje odvahu?
- Ako súvisí angažovanosť s odvahou?
- Do akej miery bežne spájate svoj mozog so srdcom a žalúdkom vo svojich činoch a rozhodnutiach?
- Čo potrebujete na to, aby ste mohli vykonať niečo, čo si vyžaduje odvahu (podpora, bezpečný priestor atď.)?
- Ako podľa teba vyzerá alebo cíti statočnosť alebo odvaha?
- Prečo si vyžaduje odvaha mať integritu?
- Ktorú z vašich vlastných základných hodnôt si vyžaduje viac odvahy žiť podľa nej?

Tipy pre facilitátorov

Mali by ste zariadiť extra bezpečný skupinový priestor pre ľudí, aby vyskúšali veci, ktoré vyžadujú odvahu. Zamyslite sa nad tým, čo tvorí bezpečný priestor. Ak je niekoľko ľudí, ktorí by chceli niečo urobiť pred skupinou, možno budete musieť zorganizovať agendu s časovými úsekmi, na ktoré sa ľudia môžu prihlásiť v rámci „času výzvy“. Ostatní účastníci môžu robiť veci paralelne.

Poskytnite na plagáte písomný zoznam materiálov alebo zariadení, ktoré majú ľudia k dispozícii na svoju náročnú vec (prezentácia v PowerPointe s lúčom, mikrofón na spievanie, internetové pripojenie alebo telefón, na ktorý môže niekto zavolať domov atď.). V prípade akýchkoľvek „zvláštnych“ požiadaviek účastníkov na ich výzvu sa vopred spojte s logistickým pracovníkom miesta školenia.

Zažiť niečo strašidelné môže vyvolať veľa emócií. Uistite sa, že cvičenie je uzavreté bezpečným priestorom a pocitom dôvery v skupine. Pripravte si malú aktivitu na ukončenie, namiesto toho, aby ste opustili skupinu (alebo konkrétne ind.videá) s nespracovanými pocitmi na konci. Negatívne pocity sú v poriadku – nebezpečné je, ak si ich účastníci ponechávajú v sebe.

To, čo jedna osoba považuje za desivé alebo náročné, sa môže VEĽMI líšiť od toho, čo iní. Pre niektorých ľudí, ktorí napríklad bojujú s depresiou, je potrebná veľká odvaha vykonávať „normálne“ každodenné rutinné činnosti. Nezabudnite rešpektovať strečovú zónu každého človeka a jeho schopnosť sebareflexie – a povzbudzujte účastníkov, aby robili to isté pre seba navzájom.

Variácie

Táto metóda by mohla byť prepojená aj s vonkajšími vzdelávacími prístupmi – lanové dráhy, zlaňovanie, zipsy atď.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Ako možná následná akcia by mohli byť účastníci vyzvaní, aby si vytvorili zoznam výziev, ktorým by sa chceli venovať nabudúce (napríklad počas nasledujúcich šiestich mesiacov). Mohli by si naplánovať, ako na to naberú odvahu a akú podporu by mohli potrebovať.

Ak je to možné, po tomto predĺženom „čase výzvy“ by sa mohlo zorganizovať online stretnutie, kde by sa účastníci podelili o svoje skúsenosti, úspechy a poznatky o učení.

Ďalšie/hlbšie informácie

Spojenie odvahy s demokratickými hodnotami znamená, že nazbierate silu, aby ste mali pozitívny vplyv na seba alebo svoju komunitu. Pamätajte – rovnako je možné vyvinúť odvahu na robenie „negatívnych“ alebo antidemokratických činov. Preto je dôležité spájať odvahu s hodnotami.

„Naučil som sa, že odvaha nie je absencia strachu, ale víťazstvo nad ním. Odvážny človek nie je ten, kto necíti strach, ale ten, kto tento strach porazí.“ Nelson Mandela

"Strach a odvaha sú bratia." Príslovie

„Vaše hodnoty vytvárajú váš vnútorný kompas, ktorý vám môže pomôcť pri rozhodovaní vo vašom živote. Ak prídeš -sľúbte svoje základné hodnoty, nikam nejdete.“ Roy T. Bennett

Zdroje

Niekoľko informácií o strachu a odvahe

Strach je prirodzená emócia, ktorá nás upozorňuje na nebezpečenstvo alebo hrozby – fyzické alebo psychické. Môžu si tiež predstaviť nebezpečenstvo.

Existujú dve hlavné reakcie:

- Biochemická reakcia – vrátane potenia, zrýchleného tepu, vysokej hladiny adrenalínu. To je tiež známe ako odpoveď „bojuj alebo uteč“, kde sa tvoje telo buď pripravuje na boj, alebo pred nebezpečenstvom utečie.
- Emocionálna reakcia – toto je veľmi personalizované. Niektorí ľudia sa cítia naštvaní, ohrození alebo mimo kontroly. Niektoré z tých istých chemických reakcií sa spájajú s inými emóciami, ako je šťastie alebo vzrušenie, takže pocit strachu možno považovať za zábavu (napríklad sledovanie strašidelných filmov alebo jazda na horských dráhach).

Vo všímavosti je prístupom pozorovať svoje vlastné emócie a robiť rozhodnutia, ktoré nie sú ovládané týmito emóciami. Tu je základné vysvetlenie toho, ako všímavosť súvisí so strachom:

<https://blissfulkids.com/vsimavost-a-mozog-ako-vysvetlovat-detom/>.

V tejto publikácii, ktorá je produktom projektu Erasmus+ Emočná inteligencia a všímavosť v práci s mládežou, môžete nájsť úvod pre pracovníkov s mládežou o prepojení troch „mozgov“

mysle, srdce a črevá a príklady rozprávania prostredníctvom uzemnenia a dýchania: www.limina.at/wp-content/uploads/2019/05/EQ - O2_final-ver-2019.pdf.

V aromaterapii vraj zázvor podporuje sebavedomie a odvahu.

Vo filozofii jogy sa čakra manipura (nachádza sa v solar plexus) spája s osobnou silou. Keď je vyvážený, vedie to k sebavedomiu, pocitu zmysluplnosti a prekonaniu strachu z riskovania. Manipúra súvisí s našimi emóciami a tým, ako spracovávame alebo trávime veci, ktoré sa dejú v našich životoch. Súvisí to aj s psychikou a našimi pocitmi v črevách – našou intuíciou. Existuje mnoho jogových pozícií, ktoré pomáhajú vyrovnať solar plexus, pre vôľu a osobnú silu. Niekoľko príkladov:

- <https://pin.it/5mQYUC8>
- <http://theboxofhappiness.com/yoga-sequence-solar-plexus-chakra/>

Pamätajte: je nebezpečné snažiť sa uľahčiť ostatným fyzickú aktivitu, s ktorou nemáte skúsenosti sám. Každý by mal mať kompetentného kvalifikovaného facilitátora, ktorý ho prevedie.

Niekoľko rád, ako poraziť strach:200

1. Rešpektujte a uznávajúte strach. Nebojte sa báť.
 2. Pochopiť zložky strachu. Spojte svoje pocity, fyzické reakcie a myšlienky, ktoré s tým súvisí.
 3. Pochopte, prečo vás to desí. Je to biológia – je vaše telo navrhnuté tak, aby sa bálo tejto veci, ktorú si treba nechať si v bezpečí? Alebo je to vaša minulé skúsenosť? Alebo sa obávať o budúcnosť?
 4. Zvýšte kompetencie, skúsenosti a sebavedomie súvisiace s týmto strachom.
 5. Pripravte sa na tú strašidelnú vec – majte plán a záložný plán.
 6. Konajte napriek strachu, nie kvôli nemu.
 7. Vedieť, kedy požiadať o pomoc.
-

200. Theo Tsaousides, 2015, na: www.psychologytoday.com/us/blog/smashing-the-brainblocks/201512/7-ways-fearless-people-conquer-strach, prístupné 23. októbra 2020.

Úvod

Zvuk a spôsob, akým sa určité slová používajú v jazyku, nám často môžu veľa povedať o význame (významoch), ktorý so sebou nesú. Tieto významy môžu formovať naše chápanie pojmu a tiež to, ako sa podľa nich cítime a ako konáme.

Zdroj: Bačlija Knoch a Nicodemi (2020)

Tematická sekcia : Hodnoty a spoločnosť

Témy

Všetky hodnoty

Začlenenie a rozmanitosť

Vzdelávacie ciele

- Preskúmať rôzne významy za tou istou hodnotou
- Zamyslieť sa nad týmito rozdielmi a získať prehľad o tom, čo formuje naše chápanie určitej hodnoty

Úroveň zložitosti : 1

Trvanie : 30-60 minút

Veľkosť skupiny : 1-30

Materiál a príprava

- Prístup na internet
- Ak je to možné, účastníci budú používať niektoré počítače

Metóda

Na účely tohto opisu sme zvolili „solidaritu“, ale rovnakým spôsobom je možné preskúmať akúkoľvek inú hodnotu. V nasledujúcich krokoch vždy, keď sa hovorí o solidarite, môže byť nahradená inou hodnotou.

1. Požiadajte účastníkov, aby vymysleli príslovie/citát/porekadlo, ktoré hovorí o solidarite alebo sa na ňu vzťahuje. Ak nemôžu vymyslieť si jeden, mohli by stráviť pár minút hľadaním jedného alebo viacerých na internete.
2. Rozdeľte účastníkov do malých skupín po štyroch až šiestich ľuďoch a vysvetlite, že by sa mali podeliť o svoje príslovie/citát/príslovie, uvažujúc o tom, aký dopad to malo na ich chápanie tejto hodnoty.
3. Vysvetlite, že keď sa všetci podelia, skupiny by sa mali pokúsiť nájsť podobnosti a rozdiely rôzne citáty.
4. Aktivita sa končí brífingom v pléne.

Debrífing

- Čo vám hovoria rôzne citáty? Na ktoré aspekty sa zameriavajú?
- Aké „správy“ sú v nich zvýraznené? Ako vykresľujú obraz solidarity?
- Aký vplyv má vami zvolené príslovie/citát/porekadlo na vaše chápanie solidarity?
- Vedeli ste o tomto vplyve?
- Aké ďalšie vplyvy si môžete myslieť, že formovali vaše chápanie solidarity?

- Ako sa navzájom porovnávajú rôzne príslovia/citáty/, ktoré ste zdieľali v skupinách?
 - Aké sú hlavné podobnosti?
 - Aké sú hlavné rozdiely?
- Čo nám to hovorí o spôsobe, akým formujeme naše chápanie určitých hodnôt?

Tipy pre facilitátorov

Je možné, že nie všetci účastníci budú mať smartfón alebo notebook. Preto si vopred skontrolujte, aké vybavenie je k dispozícii, aby ste podporili týchto účastníkov. V prípade potreby povedzte účastníkom, aby pracovali vo dvojiciach a zdieľali vybavenie.

Variácie

Veľmi skvelým spôsobom, ako preskúmať solidaritu, je vidieť, ako „znie“ v rôznych posunkových jazykoch (áno, je to tak – existuje viac ako jeden posunkový jazyk!): www.spreadthesign.com/en.us/word/8402/solidarita/. Mohlo by sa to uskutočniť ako samostatná aktivita alebo ako pokračovanie prísloví/citátov/prísloví.

Namiesto prísloví/citátov/prísloví by sa v rámci tejto aktivity mohli účastníci zamyslieť nad knihami (napríklad z detstva), ktoré prispeli k formovaniu ich chápania solidarity. V tomto prípade par-o tom by bolo potrebné informovať účastníkov vopred, aby mali dostatok času na prípravu. Mohlo by sa to uskutočniť ako online vzdelávacia aktivita, keďže účastníci majú medzi jednotlivými stretnutiami zvyčajne viac času a pripájajú sa zo svojich domovov/kancelárií, čím majú pravdepodobne ľahší prístup ku knihám. V prípade rezidenčného kurzu by bolo potrebné informovať účastníkov niekoľko týždňov vopred a požiadať ich, aby si so sebou priniesli aj knihy. Ako už bolo spomenuté vyššie, túto aktivitu je možné vykonať s akoukoľvek inou hodnotou, s rovnakým postupným postupom. Dalo by sa to robiť aj ako individuálna sebareflexívna aktivita.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Táto aktivita by mohla byť prvým krokom k skúmaniu určitej hodnoty a vzhľadom na to, že už prináša rozdiely v chápaní hodnôt od človeka k človeku, mohla by po nej nasledovať aktivita, ktorá rieši konflikt hodnôt alebo rôzne chápanie rovnakej hodnoty.

Keďže jedna zo spomínaných variácií obsahuje knihy, na túto aktivitu by mohla nadviazať aj aktivita 19 „Príbehy, ktoré nás formujú“, na hlbšie skúmanie významov a posolstiev, ktoré sa v detských knihách ukrývajú.

Ďalšou možnosťou je nadviazať na aktivitu 30 „Ako by vyzeral váš model _____?“, na koncepcnejšiu diskusiu o určitej hodnote a prvkoch, ktoré s ňou súvisia.

Ďalšie/hlbšie informácie

Pozrite si kapitolu 1, časť 1.2.2 Zhluky hodnôt a jazyky, kde nájdete základné informácie o prepojení medzi hodnotami a jazykmi.

Príslovia a príslovia: <https://omniglot.com/language/proverbs/index.htm>.

Z Proverbio: <https://deproverbio.com/>.

Úvod

Táto aktivita umožňuje ľuďom odhaliť svoje vlastné hodnoty diskusiou o svojich hrdinoch. Sebareflexia našich hodnôt nie je vždy jednoduchá. Uznanie hodnôt v niekom inom môže byť prvým krokom k pochopeniu toho, čo je pre nás dôležité. Pomenovanie a verbalizácia hodnôt je nevyhnutná, aby sme ich dostali na vedomú úroveň.

Zdroj: inšpirované cibuľovým modelom kultúry profesora Geerta Hofstedeho

Tematická sekcia : Hodnoty a spoločnosť

Témy

Všetky hodnoty

Začlenenie a rozmanitosť

Vzdelávacie ciele

- Uvažovať o osobných hodnotách
- Pomenovať a verbalizovať hodnoty
- Skúmať rozmanitosť hodnôt a hrdinov, ktorí ich zosobňujú

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 90 minút

Veľkosť skupiny : 1-30

Materiál

- Perá (jedno na osobu)
- papier A4

Metóda

- Vysvetlite účastníkom, že aktivita bude vyžadovať, aby premýšľali o svojich hrdinoch. Každý účastník identifikuje a zapíše troch ľudí, ktorí sú pre nich dôležitými vzormi alebo cennými spojeniami.
- Vyzvite účastníkov, aby sa zamysleli nad hodnotami, ktoré stelesňujú ich hrdinovia. Napríklad ich zoznam môže patriť: „môj starý otec za jeho prijatie a lásku“, „moja manželka za jej čestnosť“, „môj kolega za jeho schopnosti počúvať“ a „môj priateľ za jeho lojalitu“, aby sme vymenovali aspoň niektoré.
- Požiadajte účastníkov, aby si našli partnera. Potom si navzájom opisujú jedného alebo dvoch svojich hrdinov, ako aj dôvody prečo. Spoločne by mali prediskutovať:
 - Ako váš hrdina stelesňuje hodnotu?
 - V ktorých akciách alebo reakciách ste videli realizovanú hodnotu?
 - Prečo sú pre vás tieto hodnoty dôležité?
 - Považujete tieto hodnoty za ústredné aj pre vašu identitu? Ak nie, prečo je v tom rozdiel?
- Pozvite účastníkov späť na brífing.

Debrífing

- Aký je váš prevládajúci pocit po tejto aktivite?
- Ako ste sa rozhodli pre hrdinov? Aký bol pre vás tento proces?

- Už ste niekedy predtým spojili svojich hrdinov s týmito hodnotami?
- Aký bol proces spájania hrdinov s hodnotami, ktoré pre vás predstavujú?
- Spájate svoju vlastnú identitu alebo hodnoty s hodnotami svojich hrdinov?
- Ak poznáte hrdinov osobne, povedali ste im, prečo si ich ceníte? Ak nie, prečo nie?
- Aké to bolo zdieľať príbehy svojich hrdinov a hodnoty, ktoré sa za nimi skrývajú? (V tomto bode si dvojice môžu vymieňať poznatky zo svojich diskusií.)
- Našli ste podobnosti/rozdiely? Čo vám hovoria o osobných hodnotách?
- Čo môžete urobiť, aby ste si uľahčili proces spoznávania a pomenovávania hodnôt?

Tipy pre facilitátorov

Pamätajte, že nie všetci ľudia sa najlepšie učia písaním alebo písaním/poznáním. Ťažká slovná zásoba v angličtine môže byť výzvou. Umožnite ľuďom písať vo svojom vlastnom jazyku alebo vizualizovať/kresliť namiesto písania.

Variácie

Dá sa to urobiť online. Dajte účastníkom domácu úlohu nájsť online fotografiu alebo obrázok jedného alebo viacerých osobných hrdinov. Mali by s nimi prísť na schôdzu a byť pripravení zdieľať obraz na obrazovke a porozprávať sa o nich s partnerom (v paralelných zasadacích miestnostiach). Spoločná tabuľa (Google Jamboard, atď.) by sa mohla použiť na to, aby ste následne prediskutovali hodnoty ako skupina.

Je možné zahrnúť obrázky alebo príbehy známych hrdinov a začať sa pozeráť na spoločenské a/alebo univerzálne hodnoty. V tomto prípade má aktivita ešte silnejší základ pre skúmanie rozmanitosti.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Prepojenie na Aktivitu 2 „Hierarchia vašich hodnôt“, Aktivitu 3 „Prienik hodnôt“ alebo Aktivitu 11 „Skupinové hodnoty“, prejdite na to, ktoré hodnoty sú pre mňa ako jednotlivca dôležité.

Ďalšie/hlbšie informácie

O úlohe hrdinov v kultúre skupiny ľudí, ako aj o prepojeniach medzi hodnotami a hrdinami, si môžete prečítať kapitolu 2, časť 2.6.4 Kde hodnoty zapadajú do rozmanitosti.

SKUPINOVÉ HODNOTY

Úvod

Každý človek má svoj vlastný súbor hodnôt, ktoré prináša do vzdelávacieho prostredia. Zároveň je v skupine dôležité identifikovať podobnosti a rozdiely medzi hodnotami, aby sme mohli spolupracovať a stimulovať tímového ducha.

Zdroj: novo navrhnutý

Tematická sekcia : Hodnoty a spoločnosť

Témy

Všetky hodnoty

Vzdelávacie ciele

- Identifikovať spoločné a odlišné hodnoty v skupine
- Preskúmať, ako ich možno použiť na posilnenie skupinového ducha

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 60-90 minút

Veľkosť skupiny : 5-30

Príprava

- Karty BBGames Legacy (pozri prílohu) alebo vytlačený papier formátu A4 s hodnotami (jedna na každom hárku papiera)

Metóda

1. Rozhádzzte hodnotné karty alebo papieriky.
2. Požiadajte účastníkov, aby sa pohybovali a dohodli sa na siedmich spoločných hodnotách, ktoré chce mať skupina ako hlavné zásady počas vzdelávacej mobility.
3. Nechajte čas na diskusiu. Niektorí ľudia môžu chcieť to isté, ale vidia to reprezentované rôznymi hodnotami. Iní ľudia môžu mať rovnakú hodnotu a vidieť jej úplne iný prejav počas vzdelávacej mobility. Ak medzi účastníkmi existujú nejaké rozdiely v tom, čo pre nich konkrétna hodnota znamená alebo čo pre nich znamená, potom by sa mal facilitátor zmieriňovať, aby im pomohol nájsť kompromisy alebo spoločnú reč ako skupina.
4. Potvrďte, či všetky súhlasia so siedmimi vybranými hodnotami.
5. Zobrazte sedem hodnôt, kde ich môžu účastníci vidieť počas vzdelávacej mobility.

Debrífung

- Čo sa stalo? Aký bol proces?
- Ako ste sa cítili pri „strate“ niektorých hodnôt v prospech skupiny?
- Ako ste sa cítili, keď skupina vyberala vaše osobné hodnoty?
- Boli niektoré hodnoty kontroverzejšie/ťažšie sa na nich dohodnúť ako na iných? Ako to?

- Čo ste sa týmto cvičením naučili?
- Ako môže skupina využiť tieto hodnoty v nasledujúcich dňoch?

Tipy pre facilitátorov

Je prirodzené, že sa budú diskutovať a niektorí účastníci sa budú snažiť obhajovať určité hodnoty ako tie najdôležitejšie. Nechajte na to priestor, ale zasiahnite aj v prípade eskalácie diskusií. Pomôžte účastníkom nájsť záväzok v rámci celej skupiny.

Ak sa skupine nepodarí dohodnúť sa na siedmich spoločných hodnotách, mohli by ste to použiť ako východiskový bod pre plodnú diskusiu: čo bránilo dohode a čo sa z toho dalo naučiť? Aké sú dôsledky pre dni spoločnej práce a učenia sa?

Variácie

Túto aktivitu je možné vykonávať aj v etapách, kde sa účastníci najskôr spoja s menšími skupinami, aby dospeli k zoznamu spoločných hodnôt. Potom sa spoja dve menšie skupiny a postup sa opakuje. Proces sa opakuje, kým sa celá skupina nezlúči. Výhodou tohto procesu je, že účastníci skutočne reflektujú to, čo je pre nich hodnotovo dôležité. Nevýhodou je, že to chce čas.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Táto aktivita sa odporúča na začiatku vzdelávacej mobility so skupinou účastníkov, aby sa mohli navzájom spojiť a spoznať.

PRIJATIE ZMENY A ODMIETNUTIA V ŽIVOTE

Úvod

Život v pluralitnej demokracii znamená, že medzi ľuďmi budú rozdiely v názoroch. Rešpektovanie rôznorodosti a budovanie dôvery v skupine znamená robiť kompromisy a nie vždy mať veci „po svojom“. Taktiež povzbudzovanie k zmene správania, postojov a hodnôt sa môže ľudí dotknúť veľmi zásadným a osobným spôsobom. Zažiť, ako vás môžu iní ľudia zmeniť, je dôležité – najmä ak dúfate, že povzbudíte ostatných k zmene prostredníctvom vzdelávania založeného na hodnotách. Cieľom tejto modelárskej činnosti nie je vytvoriť dokonalý výsledok, ale je viac o procese a zmene tvarov.

Zdroj: Aktivita 31 v *Zapnite to, súbor nástrojov pre pracovníkov s mládežou, Emočná inteligencia v práci s mládežou*, Erasmus+ Projekt KA2 : www.limina.at/wp-content/uploads/2019/05/EQ-O2_final-ver-2019.pdf

Tematická sekcia: Hodnoty a spoločnosť

Témy

demokracia

Začlenenie a rozmanitosť

Účasť

Zraniteľnosť

Vzdelávacie ciele

- Uvažovať o osobných hodnotách
- Rozvíjať chápanie rôznych hodnotových základov a rozmanitosti správania, postojov a reakcií
- Rozvíjať ocenenie dôvery
- Rozvíjať povedomie o osobnom postoji k zmene

Úroveň zložitosti : 3

Trvanie : 90-120 minút

Veľkosť skupiny : 4-30

Materiál

- Hracie cesto (alebo solná hlina, ktorá môže byť domáca vyrobená z múky, soli, vody, oleja).
- Dosť aspoň na päť-veľkosť hrudky na osobu
- Časovač na meranie 5-minútových sedení
- Čistenie materiálov, ktoré sa majú následne vyčistiť

Príprava

- Stoly v skupinách, dostatočne veľké pre štyri až osem ľudí, aby sa tam zmestili
- Relaxačná akustická hudba v pozadí

Metóda

1. Rozdeľte účastníkov do skupín po štyroch až ôsmich ľuďoch v kruhu okolo stolov (viac kruhov, ak je viac ľudí).
2. Každý vytvorte rovnaké hrudky cesta. Toto nie je skupinová úloha – každý účastník si to musí urobiť sám vlastné.

3. Dajte pokyny:

- Máte 5 minút na individuálne vytváranie vlastnej formy hracieho cesta. Môžete robiť čokoľvek, neexistujú žiadne konkrétne pokyny pre formulár, okrem toho, že by ste mali vyjadriť, čo v tom čase cítite.
- Presne po 5 minútach odovzdajte formu hracieho cesta osobe po ľavej strane v kruhu. vy máte len tri možnosti s formou hracieho cesta, ktorú dostanete: upgradovať, zmeniť alebo zničiť.
- Vymeňte aspoň trikrát – ak je dostatok času, každý by mal dostať každé hracie cesto formulár od každej osoby okolo stola raz a skončia s „modelom“, s ktorým začali.

4. Pozvite účastníkov späť na brífing.

Debrífing

- Čo sa stalo? ako sa cítíš?
- Ako teraz vyzerá vaša pôvodná forma cesta na hranie? Aký je to pocit?
- Čo ste mali na začiatku za cieľ? Čo predstavuje teraz?
- Bolo ťažké pozeráť sa na to, ako sa búra alebo mení?
- Aké ľahké bolo pre vás zmeniť formu, ktorá patrila iným ľuďom?
- Aký bol pre vás 5-minútový časový limit – obmedzujúci alebo ste sa cítili bezpečne?
- Máte pocit, že ste to mali pod kontrolou?
- Ako ste sa cítili, keď váš príspevok nebol rozvíť?
- Môžete toto cvičenie spojiť s niektorými vecami vo svojom živote? Ako by sa mali veci zmeniť?
- Aký je „správny spôsob“ niečo zmeniť?
- Ako môžete „zmeniť“ postoje/hodnoty iných ľudí?
- Ako sa vyrovnávate s vplyvom iných ľudí? (iní ľudia vás „modelujú“)?

Tipy pre facilitátorov

Uistite sa, že je pri tejto aktivite dostatok času na rozbor. Vyčleňte aspoň 50 % času na aktivitu na debrífing. Tu je jeden príklad, ako vyrobiť cesto na hranie pre domácich majstrov: <https://theimaginationtree.com/best-ever-no-cook-play-cesto-recept/>, ale kľudne buďte kreatívni!

Variácie

Túto aktivitu je možné vykonávať aj s LEGO® dielikmi.

Zhrnutie by sa mohlo uskutočniť v dvoch častiach:

Časť 1: ponechanie účastníkov v malých skupinách, aby spracovali svoj prvý dojem a pocity: čo sa stalo? čo si pozoroval? Čo ste robili vy a čo robili iní?

Časť 2: v celej skupine zameraná na konkrétnejšie aspekty „zmeny“.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Prepojte to s aktivitami súvisiacimi s ľudskými právami a demokraciou.

Dve možné aktivity, ktoré sa spájajú, sú: Aktivita 8 „Nabíjanie odvahy a pravdy“ (na prepojenie zmeny s potrebnou odvahou) a Aktivita 6 „Cesta k rozhodnutiu“ (na prepojenie rozhodnutí založených na hodnotách so zmenou).

Ďalšie/hlbšie informácie

Dôležitosť dôvery. Mať iný hodnotový základ znamená, že ľudia majú iné správanie, postoje, reakcie. Aké ľahké je žiť s rozmanitosťou?

Vaše hodnoty nemusia byť zdieľané (rodina/priatelia). Ak niečo dávate svetu, nie vždy je to prijímané pozitívne.

Ako zistiť, či môžete niekomu dôverovať – Brené Brown: <https://brenebrown.com/videos/anatomy-trust-video/>.

Úvod

Často si vytvárame predpoklady o hodnotách iných ľudí na základe ich správania. Tieto predpoklady zakladáme na našom vlastnom súbore hodnôt, ktoré nás vybavujú konkrétnym pohľadom na svet. Ale vedú všetky hodnoty k podobnému správaniu?

Zdroj: túto aktivitu (zvyčajne pod názvom „Urobte krok vpred“) nájdete v niekoľkých rôznych publikáciách a manuáloch. Presný pôvod však nie je jasný.

Táto verzia aktivity je novo navrhnutá.

Tematická sekcia: Hodnoty a spoločnosť

Témy

Všetky hodnoty

Empatia a štedrosť

Vzdelávacie ciele

- Rozvíjať povedomie o hodnotách, ako aj o podmienkach a životných skúsenostiach, ktoré ich formujú
- Rozvíjať povedomie o správaní a činnostiach založených na hodnotách a našich rôznych interpretáciách ich
- Uvažovať o mechanizmoch, ktoré používame na objavovanie/interpretáciu hodnôt iných ľudí
- Podporovať vcítiť sa do identity a hodnôt iných ľudí

Úroveň zložitosti : 3-4

Trvanie : 90-120 minút

Veľkosť skupiny : 10-30

Príprava

- Vopred pripravené kartičky úloh
- Vopred pripravené otázky na riadenú vizualizáciu
- Otázky na posúvanie sú dopredu pripravené
- Na aktivitu je potrebný veľký priestor – dosť na to, aby účastníci začali z úzkeho kruhu a dokázali prejsť 25 krokov rôznymi smermi. Ak je to možné, činnosť sa môže vykonávať vonku

Metóda

Príprava

- Vysvetlite, že každý účastník si vyberie rolu, z ktorej bude vykonávať aktivitu (všetky roly sú to isté, ale účastníci by to nemali vedieť!).
- Každému účastníkovi odovzdajte škatuľu (poslúžil by aj ozdobný klobúk), z ktorej si vezme jednu rolu. Účastníci nie ukážte rolu komukoľvek inému a tí budú ticho, kým nezačne časť aktivity s krokmi.
- Vytvorte prostredie, v ktorom sa účastníci budú môcť zapojiť do roly. Riadená vizualizácia možno použiť na podporu procesu (navrhované otázky nájdete v letáku).

"Podniknúť kroky"

- Požiadajte účastníkov, aby vytvorili kruh, stoja bok po boku vedľa seba, tvárou von.
- Vysvetlite, že budete čítať vyhlásenia. Pre každé vyhlásenie, ktoré sa vzťahuje na účastníka (v súlade so svojou úlohou a hodnotami, ktoré táto úloha má), by mali urobiť krok vpred.
- Po piatich až 10 otázkach cvičenie prerušte a umožnite účastníkovi, aby sa rozhlíadli, aby videli kde sú ostatní.
- Potom pokračujte ďalšími 10 výrokmi.
- Na konci požiadajte všetkých, aby si všimli pozíciu každej osoby v skupine.

Vystupovanie

- Pozvite účastníkov na brífing.

Debrífing

Na začiatku debrífingu nezabudnite uviesť, že účastníci stále nemajú prezrádzať svoje role, ale mali by odpovedať na otázky ako oni sami a nie z roly.

V tomto bode sa uistite, že vytiahnete účastníkov z ich rolí. Môže to byť len krátky rituál na „strasenie“ roly.

- Aký bol proces prijímania do roly? Aké ľahké bolo pre vás spojiť sa s postavou?
- Ako ste si vybudovali postavu?
- Aké boli základné hodnoty identity vašej postavy?
- Na akých predpokladoch ste ich postavili?
- Boli hodnoty vašej postavy blízke vašim vlastným?
 - Ak áno, pomohlo vám to identifikovať sa s postavou?
 - Ak nie, sťažilo to stotožnenie sa s postavou?
- Ako ste sa cítili pri rôznych krokoch? Čo tieto vyhlásenia/kroky predstavujú?
- Ako chápete svoju konečnú pozíciu? Čo to symbolizuje?
- Čo predstavuje rôznorodosť pozícií?
- Dokážete si navzájom uhádnuť úlohy? Uhádnete ich príbehy? A čo ich hodnoty?
- V tomto bode skontrolujte, či všetci pochopili, že mali rovnakú úlohu.
 - Aké sú vaše myšlienky teraz, keď viete, že ste všetci mali rovnakú úlohu?
 - Máte nejaké otázky pre ostatných alebo konkrétne pre niektorých ľudí?
 - Čo nám to hovorí o našom predpoklade hodnôt a očakávaní iných ľudí vo vzťahu k nim akcie/správanie?
 - Môže sa rovnaká hodnota prejaviť v inom druhu konania/správania? Môžu sa prejaviť rôzne hodnoty v rovnakom druhu konania/správania?
 - Čo to určuje?
 - Ako životné skúsenosti, ktoré ste si pre túto postavu predstavovali, ovplyvňujú jej hodnoty?
 - Čo môžeme urobiť, aby sme prehĺbili naše chápanie hodnôt iných ľudí?

Tipy pre facilitátorov

Ak ste niekedy facilitovali a/alebo sa zúčastnili na aktivite „Urob krok vpred“, môže byť trochu náročné odkloniť sa od jej kontextu a špecifického zamerania. „Urob hodnotový krok“ sa viac zameriava na osobnú cestu človeka (a nie na porovnávanie sa s ostatnými) a každý krok predstavuje hodnotový krok (ako naznačuje názov) – vyhlásenie, že osoba konala na základe hodnoty. Preto východiskovým bodom nie je čiara, ale kruh. Dĺžka ich cesty odráža, ako ďaleko konali na základe hodnôt propagovaných v tomto T-Kite (a v európskych programoch pre mládež). Hoci ide o cestu každého jednotlivca, účastníci sú stále požiadaní, aby videli, kde sú ostatní ľudia, aby mohli neskôr porovnať svoje odlišné chápanie toho istého charakteru, hodnoty, ktoré majú, a spôsoby, akými sa k nim správali.

V letáku k tejto aktivite nájdete 11 rôznych rolí. Mali by ste si vybrať len jeden z nich a vytlačiť ho pre všetkých účastníkov. Pri výbere sa snažte zvoliť rolu, ktorá by sa líšila od profilu vašich účastníkov (napr. ak uľahčujete učenie sa pracovníkom s mládežou, môžete zvoliť „mladého človeka“;

pracujete s mladými aktivistami, môžete ísť za „miestneho politika“). Je dôležité nepreznádať, že všetci majú rovnakú úlohu až do debriefingu!

Môžete použiť ponúkané role alebo sa rozhodnúť pre vytvorenie rôznych rolí v závislosti od vášho kontextu alebo špecifického zamerania aktivity.

Navrhované výroky pre hodnotový krok sú založené na hodnotách propagovaných v tomto T-Kite. Môžete ich upraviť na základe vášho nastaveného a dohodnutého rámca hodnôt.

Je dôležité nepodceňovať dôležitosť primeraného času na to, aby ste sa dostali do roly a aby ste sa z nej dostali. Toto je jeden z podstatných prvkov aktivity, pretože by mal skutočne umožniť účastníkom čo najužšie spojenie s ich postavou. Na podporu účastníkov v tom môže veľmi dobre fungovať riadená meditácia. Možno budete chcieť označiť „štartovací kruh“, pretože pre účastníkov by bolo jednoduchšie mať referenčný bod pre svoje „cesty“. Dalo by sa to urobiť pomocou kruhu stoličiek (obrátených smerom von) a účastníci si mohli začať sadnúť.

Ako variáciu vo vašom prístupe k debriefingu môžete mať počas cvičenia niekoľko debriefingov, aby ste zapojili účastníkov do uvažovania o hodnotách. Cvičenie môžete dokonca po každom kroku pozastaviť, aby sa účastníci vyjadrili k tomu, čo ich prinútilo pohnúť sa vpred a aká hodnota je za tým. V tomto prípade by ste mali znížiť počet vyhlásení.

Variácie

Prípadne – aktivita by mohla byť silnejšie zameraná na empatiu. Dalo by sa to dosiahnuť pri brífingu skúmaním toho, aké to bolo byť v úlohe inej osoby. Čo by mohli cítiť, cítiť, čo sa o tejto osobe mohli dozvedieť?

Ak by ste to chceli trochu spestriť, môžete použiť dve alebo tri role (v závislosti od veľkosti skupiny), ale nie viac. Čím viac rolí predstavíte, tým viac je aktivita ako súťaž medzi rôznymi ent postavami.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Ak máte skupinu účastníkov, ktorí sa cítia bezpečne a navzájom si dôverujú, môžete aktivitu zopakovať v neskoršej fáze vzdelávacej mobility, ale tentoraz bez roly. Stačí požiadať ľudí, aby boli sami sebou a podnikli kroky založené na vlastných hodnotách. Ak to však urobíte, uistite sa, že ste pripravení na brífing a že podporujete účastníkov v tom, aby sa vyhýbali posudzovaniu ostatných a ich správania v rámci aktivity.

Aktivita 23 „Rozhovor s niekým, s kým nesúhlasíte“ môže byť veľmi dobrým následným krokom, ktorý účastníkom poskytne príležitosť precvičiť si empatiu a aktívne počúvanie, keď sa snažia porozumieť ľuďom, s ktorými nesúhlasia. Takýmto spôsobom by mohli tiež rozvíjať porozumenie svojmu správaniu a hodnotám, ktoré za nimi stoja (bez toho, aby s nimi nevyhnutne súhlasili).

Ďalším možným následným krokom je vytlačiť otázky a požiadať účastníkov, aby ku každej napísali, ktoré hodnoty sú spochybňované.

Niektoré výroky pre túto aktivitu boli inšpirované Bogardusovou škálou sociálnej vzdialenosti.²⁰¹ Jedna z možných nadväzujúcich aktivít by preto mohla byť založená na tom, že účastníci (byť sami sebou) vyplnia dotazník na základe Bogardusovej škály, po ktorom bude nasledovať diskusia o postojoch a hodnotách za ich vyjadreniami.

Ďalšie/hlbšie informácie

Táto aktivita má veľmi silný uhol empatie, takže by ste mohli účastníkom poskytnúť viac základných informácií a úvah, ktoré možno nájsť v kapitole 2, časť 2.4 Empatia a veľkorysosť.

201. Emory_Bogardus_and_the_origins_of_the_social_distance_scale: www.researchgate.net/publication/226419827.

Odporúčané otázky pre riadenú vizualizáciu na podporu procesu vstupu do role:

- Aké ste mali detstvo?
 - Aké ste mali vzdelanie?
 - Čo bolo pre vás najdôležitejšie, keď ste boli dieťa?
 - Aká bola vaša obľúbená zábava?
 - Akú prácu robili tvoji rodičia?
 - Aké boli hlavné hodnoty, ktoré vám rodičia presadzovali? Aké boli hodnoty okolo vás? Vo vašej komunite? Aké hodnoty mali vaši priatelia? Alebo tie povýšené v škole?
 - Kto boli vaši hrdinovia?
 - S kým ste sa stotožnili?
 - Komu ste najviac verili?
 - Ako blízko si teraz k rodičom?
 - Čo je pre teba „rodina“?
 - Aký je teraz váš každodenný život?
 - Kde sa socializujete? s kým?
 - Aký životný štýl vediete?
 - Čo ťa najviac nadchýna?
 - Čím sa riadia vaše rozhodnutia?
 - V čo veríš?
 - Za čo bojuješ?
-
-

Možné vyjadrenia pre krok vpred:

- Oženil by som sa s osobou iného náboženstva alebo inej etnickej skupiny.
 - Som si veľmi vedomý produktov, ktoré kupujem, vždy, keď je to možné, volím možnosť fair-trade.
 - Každý mesiac venujem časť svojho platu na dobrú vec. Verím, že všetci ľudia sa rodia rovní.
 - Kriticky kontrolujem/dvakrát kontrolujem všetky informácie, ktoré nájdem na sociálnych sieťach.
 - Volím v každých voľbách – od miestnych po celoštátne (v prípade potreby EÚ).
 - Som presvedčený, že všetci migranti a utečenci by mali mať možnosť vstúpiť do Európy.
 - Myslím si, že musíme urobiť oveľa viac, aby sme zabránili vzniku klimatickej krízy.
 - Aktívne sa zapájam do protestov, keď sa týkajú vecí dôležitej pre moju komunitu.
 - Nepoužívam žiadne produkty, ktoré boli testované na zvieratách.
 - Mám najlepších priateľov, ktorí sú LGBTI.
 - Zapájam sa do spoločenských akcií, ktoré menia moju komunitu.
 - Snažím sa vcítiť do všetkých ľudí, aj keď majú veľmi odlišné presvedčenie a pohľad na svet od mojich.
 - Ak viem, že niekoho práva boli porušené, určite to nahlásim a budem s nimi bojovať.
 - Myslím si, že je nevyhnutné, aby bol každý hlas vypočutý, pretože som presvedčený, že toto je podstata demokracie.
 - Uistujem sa, že akákoľvek skupina, do ktorej patrím, nikoho nevyklučuje na základe jeho pôvodu a príslušnosti.
 - Neváhal by som vstúpiť do politickej strany, ktorej hlavnej veci a politickému programu verím.
 - Dvakrát premýšľam o environmentálnom vplyve akejkoľvek cesty, ktorú podniknem, a niekedy necestujem, pretože vplyv by bol príliš veľký (udržateľnosť).
 - Často sa dobrovoľne venujem komunitným aktivitám.
 - Som pripravený byť solidárny s ľuďmi bez ohľadu na ich kultúrny, sociálny či náboženský pôvod.
-

Možné roly:

- Si mladý človek, žiješ s rodičmi a študuješ na vysokej škole. Vaša rodina má príjem z vyššej strednej triedy a býva v byte v hlavnom meste. Ste veľmi aktívny na sociálnych sieťach a vytvárate videá na YouTube o videohrách.
 - Ste mladý človek, ktorý navštevuje strednú školu. Vo voľnom čase najradšej chodíte s priateľmi pred miestny obchod. Máš jednu mladšiu sestru. V budúcnosti by ste chceli vstúpiť do armády a urobiť si z nej kariéru.
 - Ste pracovník s mládežou, ktorý podporuje mladých ľudí v mládežníckom centre vo vidieckej oblasti. Ste ženatý, máte dve deti, z ktorých jedno je v autistickom spektre. Milujete prírodu a turistiku.
 - Ste starostom malého mesta s 10 000 obyvateľmi. Veríte v spravodlivú spoločnosť, kde sú splnené základné potreby pre všetkých. Pri schvaľovaní opatrení, ktoré sa majú v meste zaviesť, musíte neustále hľadať kompromisy s ostatnými politikmi a zainteresovanými stranami. Ste slobodný a máte psa.
 - Ste pedagóg a pracujete s medzinárodnými skupinami ľudí. Veľa cestujete za prácou. Máte partnera, ktorý je softvérový inžinier, dve deti a dve mačky. Jedno z vašich detí je gay.
 - Ste továrnik, máte 55 rokov, ste ženatý, máte tri deti a jedno vnúča. Vaša rodina je pre vás najdôležitejšia. Bojíte sa, že prídete o prácu a nebudete vedieť zabezpečiť svoju rodinu. Továrňu, v ktorej pracujete, je v procese outsourcingu výroby do Ázie.
 - Ste nezamestnaný osamelý rodič. Nedokončili ste školu, takže nemáte žiadnu formálnu kvalifikáciu. Je pre vás ťažké podporovať svoje dve deti pri ich školských domácich úlohách.
 - Ste 14-ročný Sýrčan. Do tejto krajiny ste pricestovali ako utečenec pred ôsmimi rokmi spolu s rodičmi a vaša mama stále veľmi dobre nehovorí jazykom krajiny, v ktorej žijete.
 - Ste učiteľ, ktorý na pohyb používa invalidný vozík. Pri autonehode ste prestali používať nohy a vodič, ktorý sa previnil, nebol potrestaný. Zamestnanci a riaditeľ školy, kde pracujete, veľmi podporujú výzvy, ktoré denne prekonávate kvôli svojmu postihnutiu.
 - Ste aktivista. Pravidelne organizujete protestné a komunitné akcie týkajúce sa vecí, ktoré vás zaujímajú – jedol o. Snažíte sa zmobilizovať čo najviac ľudí, aby sa pripojili k veci a prispeli k spoločenským zmenám.
 - Ste 28-ročný človek s príslušnosťou ku krajne pravicovej strane. Celá vaša rodina podporuje vašu ideológiu a obhajuje nacionalizmus ako riešenie ekonomických problémov.
-

POMENOVANIE HODNOT – ZASTAVIŤ/ZAČAŤ DIVADLO

Úvod

Uvedomiť si, ako a kde sa hodnoty môžu prejavíť, je dôležitým prvým krokom k ich začleneniu do nášho života. Pomenovanie hodnôt a ich vedomé rozoznanie môže ľuďom pomôcť rozpoznať ich a dať im formu. Všimnúť si, že rôzni ľudia vidia rovnakú hodnotu v rôznych formách, je tiež dôležitým bodom učenia sa pre život v rozmanitosti. Táto aktivita je o zvyšovaní povedomia prostredníctvom tvorivej divadelnej hry. Cieľom hry je, aby účastníci lepšie pochopili, čo sú hodnoty a aké formy môžu mať.

Zdroj: táto aktivita je inšpirovaná Divadlom utláčaných od Augusta Boala, no uznávame, že to v žiadnom prípade nesúvisí s nácvikom odporu alebo povzbudzovaním „divákov“ k zmene.

Tematická sekcia : Hodnoty a spoločnosť

Témy

Všetky hodnoty

Vzdelávacie ciele

- Rozvíjať schopnosť pomenovať a verbalizovať hodnoty Zvýšiť povedomie o rôznych prejavoch hodnôt (rovnaká hodnota, iný čin/rovnaký čin, iná hodnota)

Úroveň zložitosti : 3

Trvanie : Pribl. 150 minút v štyroch etapách

Veľkosť skupiny : 12-30

Materiály

- Papier a perá, aby si diváci mohli robiť poznámky počas hier
- Krabica rekvizít alebo kostýmov, ktoré môžu ľudia použiť na „oživenie“ hry

Príprava

- Oddelené priestory pre malé skupiny na nácvik a prípravu divadelnej hry
- Javisko a priestor pre divákov by mali byť vopred definované
- Poskytnite zoznam hodnôt (alebo si niektoré vyveste na stenu), aby si ich ľudia mohli premyslieť

Metóda

1. Rozdeľte účastníkov do skupín po približne štyroch ľuďoch.
2. Pred divadlom urobte zahrievaciu aktivitu – zrkadlite pohyby partnera, fyzicky zastúpte tácie hodnoty (socha/obrazovka) atď. Zahrňte niekoľko aktivít na zastavenie a začatie, aby ste naladili náladu na neskôr.
Pripravte účastníkov na reakciu.
3. Vysvetlite, že účastníci budú diskutovať vo svojich malých štvorčlenných skupinách a že budú tvoriť krátka hra.

- Urobte v skupine kolo, kde je každá osoba vyzvaná, aby sa podelila o jeden príklad každodennej konfliktnej skúsenosti zo svojho života (napríklad hádka tínedžera s rodičom alebo nehoda v rade v supermarkete atď.). Dohodnite sa v skupine na jednom konflikte, na ktorom sa dá stavať, ktorý má predtým (čo ho spôsobilo), počas (ako bol konflikt) a po.
 - Vytvorte 2-minútové divadelné predstavenie zobrazujúce „pred, počas a po“ konfliktu. Štyria protagonisti vo vašej skupine by mali hrať každý jednu rolu. Preskúmajte scénu prostredníctvom akcie – postavte si scénu hraním, príliš nepremýšľajte.
 - Nájdite jednu vetu na „reklamu“ vašej hry, ktorá by mala trochu vysvetliť, čo sa stane (napr. „Mama kritizuje tínedžera, že prichádza neskoro domov“).
4. Zreorganizujte priestor pre predstavenie divadelných hier zvyšku skupiny.
5. Pozvite každú skupinu, aby predniesla 2-minútovú hru trikrát celej skupine:
- Predstavte to svojou reklamnou vetou. – Hrajte hru po prvýkrát s divákmi, ktorí ju len sledujú a rozumejú čo sa deje.
 - Druhýkrát by sa mali účastníci zamyslieť nad tým, ktoré hodnoty sa zobrazujú a kedy, robiť si v prípade potreby poznámky.
 - Tretíkrát – divadlo stop-štart. Diváci môžu hru zastaviť výkrikom „freeze“ a protagonisti zmraziť uprostred akcie. Členovia publika pomenujú hodnotu, ktorú vidia, a vysvetlia, ako táto akcia/reakcia/neakcia súvisí s hodnotou. Facilitátor zhromaždí všetky vymenované hodnoty (napr. na flip chart) a potom znova spustí divadelnú hru.
6. Pozvite účastníkov na brífing.

Debrífing

- Čo sa stalo? ako ti bolo?
- Aké ľahké je rozpoznať hodnoty?
- Vyberte jednu príkladnú hodnotu, ktorá bola rozpoznaná v jednej z hier – aké iné správanie môže ukázať túto hodnotu?
- Existovali nejaké hodnoty, ktoré boli rovnaké, ale mali odlišné prejavy (v skutočnosti vyzerali inak život, v rôznych situáciách)?
- Ako často hovoríte o hodnotách?
- Ako možno hodnoty viac žiť a nielen o nich hovoriť?
- Ako môžete povzbudiť ostatných, aby verbalizovali a žili svoje hodnoty?

Tipy pre facilitátorov

Povzbudzujte ľudí, aby sa cítili hravo pomocou divadelných techník. Budujte dôveru a interakciu pomaly pomocou zahrievacích aktivít. Nezabudnite potom „opustiť rolu“ a vrátiť skupine pozitívnu energiu.

Variácie

Namiesto sústredenia sa na konflikty by sa táto aktivita mohla venovať iným témam súvisiacim s hodnotami (chvilky súcitu, chvíle prejavujúce solidaritu v konaní atď.).

Návrhy na sledovanie/činnosť

Využite rozcvičky z Boal's Games pre hercov aj nehercov.

Ďalšie/hlbšie informácie

Augusto Boal, Hry pre hercov a nehercov: www.goodreads.com/book/show/218222.Games_for_Actors_and_Non_Actors.

Videonávod „Divadlo na fóre: ako ho využiť v neformálnom vzdelávaní?“, www.youtube.com/hodinky?v=ANTkDBd9UNI&t=138s.

<http://augustoboal.com.br/>.

SPOJENIA MEDZI HODNOTAMI

Úvod

Hodnoty nestoja samé o sebe. Existujú aj iné hodnoty, ktoré sú s každou z nich priamo spojené, ako súhvezdie hviezd, podobnosťou, dôležitosťou alebo komplementaritou.

Zdroj: založené na metóde a materiáloch LEGO® SERIOUS PLAY®

Tematická sekcia : Hodnoty a spoločnosť

Témy

Všetky hodnoty

Vzdelávacie ciele

- Porozumieť zhlukom (alebo konšteláciám) hodnôt
- Zvýšiť povedomie o súvislostiach medzi hodnotami

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 60-90 minút

Veľkosť skupiny : 5-30

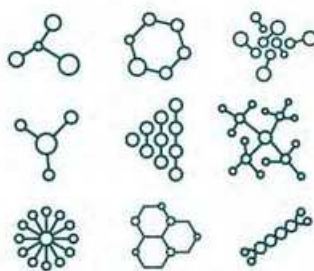
Materiál

- LEGO® dieliky (alebo iné stavebné materiály, ktoré sa dajú postaviť alebo spojiť dohromady – špagety, hra cesto, povraz a pod.)
- Karty BBGames Legacy (pozri prílohu) alebo výťažky s hodnotami napísanými
- V tabuľke

Metóda

1. Vytvorte malé skupiny troch až šiestich ľudí. Každá skupina by mala byť blízko stola. Stanovte hodnotu karty na stole. Ak je to možné, prilepte ich na LEGO® kocky alebo iný pevný materiál.
2. Požiadajte účastníkov, aby spojili hodnoty podľa podobnosti, blízkosti a iných možných dôvodov.
3. Ak máte k dispozícii LEGO® alebo podobné kocky a odkazy, použite ich pre účastníkov na nadviazanie spojenia. A ak nie, použite na ich spojenie rôzne prvky, ktoré predstavujú rozdiely medzi spojeniami (napr. šnúrka pre mäkké a pružné spojenia, surové špagety pre krehké spojenia, hracie cesto pre prispôsobivé spojenia, slamka pre pevné spojenia).

4. Každé spojenie musí byť prediskutované a odsúhlasené všetkými účastníkmi tej istej skupiny.

Inšpirácia pre možné tvary spojení medzi hodnotami

Debrífung

1. Čo sa stalo? Aký bol proces?
2. Ako si sa cítil, keď si videl niektoré súvislosti?
3. Čo ste objavili? Prečo sú niektoré spojenia silnejšie ako iné? Čo predstavujú?
4. Boli nejaké oblasti, v ktorých ste sa vo vašej skupine skutočne nezhodli?
5. Ako možno toto chápanie využiť v osobnom živote? A v skupinách, ktoré spolupracujú?

Tipy pre facilitátorov

Spôsob prepojenia hodnôt v tomto cvičení je dôležitý. Sú základom pre pochopenie toho, ako sú hodnoty zoskupené a čo ich spája.

Variácie

Túto aktivitu je možné vykonávať individuálne, pre osobnú reflexiu.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Táto aktivita môže dopĺňať aktivitu 2 „Hierarchia vašich hodnôt“, pretože pridáva vrstvu zložitosti a mnohorozmernosti.

Ďalšie/hlbšie informácie

Pozri kapitolu 1, časť 1.2.2. Klastre hodnôt a jazyky, pre niektoré základné informácie o spojení medzi hodnotami a zhlukmi hodnôt.

Ďalšie informácie o tom, ako používať LEGO® v zjednodušených procesoch, si môžete pozrieť na metódu a materiály LEGO® SERIOUS PLAY® na: www.lego.com/en-us/seriousplay.

ČO POTREBUJETE?

Úvod

Táto aktivita pomáha uvažovať o prepojení medzi hodnotami a potrebami. Je inšpirovaná prístupom nenásilnej komunikácie (NVC). Schopnosť identifikovať svoje vlastné potreby a vyjadriť ich ostatným je hlavným krokom v teórii NVC.

Keď dôjde k stretu hodnôt, môže dôjsť k emocionálnej reakcii. Ak chcete pracovať v rozmanitosti, je dôležité si to uvedomiť a byť schopný vyjadriť potreby ostatným.

Tematická sekcia : Strety hodnôt

Témy

Všetky hodnoty

Empatia a štedrosť

Zraniteľnosť

Vzdelávacie ciele

- Pochopiť, ako rozvíjať súvislé spojenia medzi hodnotami a potrebami
- Porozumieť základom nenásilnej komunikácie
- Zvýšiť pochopenie toho, ako a prečo vyjadriť svoje potreby
- Zlepšiť medziludské vzťahy

Úroveň zložitosti : 3

Trvanie : 90 minút

Veľkosť skupiny : 1-30

Príprava

- Zoznam hodnôt poskytnutých účastníkom (pozri prílohu)
- Zoznam potrieb (pozri nižšie uvedené zdroje)

Metóda

Časť 1 – Identifikácia potrieb

1. Poskytnite základný úvod do nenásilnej komunikácie, spájania pocitov a potrieb. Spomenúť že v NVC existujú štyri kroky:
 - pozorovanie (fakty toho, čo sa stalo bez posudzovania alebo interpretácie);
 - pocity (aké pocity vyplývajú z udalosti);
 - potreby (aké potreby sú za týmito pocitmi); a
 - žiadosť (požiadat' o niečo s cieľom zmeniť výsledok udalosti v budúcnosti).
2. Uvedte, že toto cvičenie sa zameria iba na potreby a ich vzťah k hodnotám (v NVC sú podobné).
3. Rozdajte kópie dvoch zoznamov – hodnôt a potrieb.
4. Vysvetlite, že každý účastník si vyberie päť hodnôt zo zoznamu hodnôt, ktoré sú základom jeho vlastnej identity.
5. Prostredníctvom sebareflexie účastníci berú každú z týchto piatich hodnôt a zvažujú, ktoré potreby sú spojené spojené s touto hodnotou pre nich.

Napríklad, ak si cením bezpečnosť, musím okolo nej identifikovať svoje potreby, takže pravdepodobne potrebujem bezpečnosť (zrejmé). Dôležité je nájsť to, čo je hlbšie – možno sa cítim neistý, bojím sa, nedôverujem, takže potrebujem ochranu, starostlivosť, podporu, dôveru atď.

6. Požiadajte účastníkov, aby sa spojili do párov, kde diskutujú a zdieľajú potreby, ktoré našli, a zodpovedajúce hodnoty.

2. časť – Precvičovanie potrieb

7. Vysvetlite, že účastníci majú chodiť a držať jednu hodnotnú kartu pred hrudou. Keď niekoho stretnú, zastavia sa. Účastník A vyjadruje svoju potrebu nahlas v súvislosti s touto hodnotou. Účastník B odpovedá vyhlásením, čo sám robí, aby naplnil túto potrebu. Účastníci sa tak učia rôzne spôsoby, ako sa navzájom vyrovnať a naplňovať potreby. Účastník B potom predstaví svoju hodnotu a potreby, ktoré za tým stoja. Účastník A teraz vysvetľuje, ako spĺňajú prezentované potreby. Keď sa obaja ľudia odprezentujú a odpovedia, poďakujú si a idú ďalej, kým nestretnú iného účastníka.

8. Po niekoľkých kolách pozvite účastníkov späť na brífing.

Debrífing

- Aká bola pre vás táto skúsenosť – vymenujte tri hlavné pocity, ktoré ste počas nej zažili?
- Čo sa stalo počas aktivity?
- Aké to bolo spojiť potreby a hodnoty?
- Ako môže vyjadrenie potrieb pomôcť pochopiť hodnoty?
- Aké rozdiely a podobnosti boli medzi vašimi hodnotami a potrebami a ostatnými?
- Aké nové spôsoby ste našli, ako sa vyrovnať a naplniť svoje potreby?
- Ako to súvisí s vašimi vlastnými vzťahmi?
- Ako to funguje na spoločenskej úrovni – sú potreby všetkých ľudí vyjadrené a rešpektované?

Tipy pre facilitátorov

Vytvorte podporné prostredie na reflexiu – myslite na hudbu na pozadí, pohodlné miesta na sedenie, blokujte akékoľvek prerušenia.

Poskytnite zoznamy hodnôt a potrieb – alebo porozmýšľajte, ako by sa dali zobrazit' v miestnosti (plagáty, projektor atď.), aby ste šetrili životné prostredie.

Odporúča sa, aby facilitátor mal nejaké skúsenosti s prístupom a metódami NVC. Pri realizácii cvičenia sa riaďte učením Marshalla Rosenberga a nenásilným komunikačným prístupom.²⁰² Pred touto aktivitou uveďte niektorú z aktivít zo sekcie „Ja a identita“, aby boli účastníci zvyknutí zvažovať svoje základné hodnoty a robiť nie je potrebné tráviť veľa času týmto krokom.

Variácie

Táto aktivita by sa mohla uskutočniť online tak, že sa na webinári predstaví celej skupine a v druhej časti sa ľudia rozdelia do paralelných pracovných miestností vo dvojiciach.

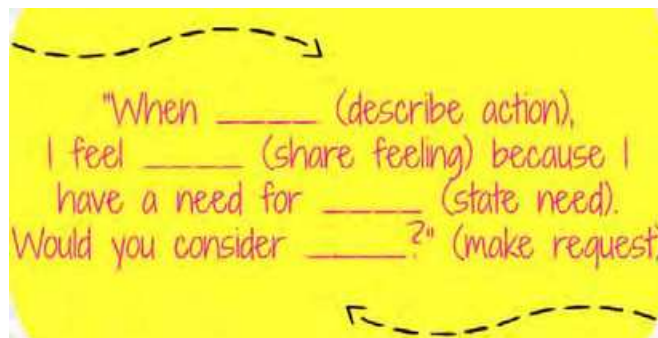
Návrhy na sledovanie/činnosť

Na túto aktivitu by mohla nadviazať „Dedina“, ktorá vedie od poznania vlastných potrieb a hodnôt k pochopeniu toho, ako hodnoty a potreby ovplyvňujú naše správanie.

Ďalšie/hlbšie informácie

Aby sme to zhrnuli, nenásilná komunikácia je procesom pozorovania toho, čo sa deje v situácii/vzťahu, uvažovaním o tom, ako sa v tom cítite, aké potreby sa to týkajú a potom žiadosť. Vyvinul sa z práce Dr. Rosenberga v USA v 60. rokoch minulého storočia o príčinách násillia a o tom, čo možno urobiť na zníženie násillia. Dôraz je kladený na to, aby sme počúvali – seba a iných – rešpektovali potreby každého.

²⁰². www.cnvc.org/about/marshall.

Ak chcete lepšie pochopiť krok NVC týkajúci sa pocitov, môže vám pomôcť tento zoznam:
www.cnvc.org/training/source/feelings-inventory.

Zdroje a ďalšie informácie o nenásilnej komunikácii:

www.cnvc.org/training/resource/book-chapter-1.

Pozri kapitolu 1, časť 1.2.3. Oblasti hodnôt, pre niektoré základné informácie o spojení medzi hodnotami a potrebami.

Zdroje

Potrebuje inventár podľa prístupu NVC ²⁰³		
SPOJENIE akceptácia náklonnosť ocenenie spolupatričnosť spolupráca komunikácia blízkosť komunita súcitiť súcitiť dôslednosť empatia inklúzia intimita láska vzájomnosť pestovanie rešpektu/sebaúcty bezpečnosť istota stabilita podpora vedieť a byť známy tým, že vidíš a bude videný pochopiť a byť pochopený stál dôveru v teplo	FYZICKÁ POHODA vzduch jedno pohyb/cvičenie odpočinok/spánok sexuálny prejav bezpečnosť úkryt dotyk vody ČESŤNOSŤ prítomnosť integritu autenticity HRAŤ humor radosti POKOJ krása spoločenstvo ľahkosť rovnosť harmónia inšpirácia poriadku	AUTONÓMIA voľba sloboda nezávislosť priestor spontánnosť ZMYSEL povedomie oslava života výzva jasnosť kompetencia vedomie príspevok kreativita objavovanie účinnosť účinnosť rast nádej učenie smútok účasť účel sebavyjadrenie stimulácia k hmote pochopenie

203. www.cnvc.org/training/resource/needs-inventory.

Úvod

Pojmy ako hodnoty môžu byť niekedy príliš abstraktné a ťažko pochopiteľné. Vdýchnutie života do nich a ich premena na človeka so všetkými sprievodnými skúsenosťami a vlastnosťami môže byť jedinečným a obohacujúcim spôsobom, ako prehliť a rozšíriť porozumenie.

Zdroj: táto aktivita je založená na aktivite, ktorú vysvetlil John Paul Lederach (1998). Vo svojej pôvodnej podobe činnosť je postavená na téme zmierenia.

Tematická sekcia : Strety hodnôt

Témy

Všetky hodnoty

Vzdelávacie ciele

- Umožniť účastníkom skúmať a objavovať rôzne hodnoty
- Pozerať sa na hodnoty z inej perspektívy a stelesňovať niektoré z ich prvkov
- Vzájomne zdieľať porozumenie a nájsť spoločný základ
- Skúmať súvislosti medzi rôznymi hodnotami a nájsť „väčší obraz“

Úroveň zložitosti : 3

Trvanie : 120 minút

Veľkosť skupiny : 15-30

Materiály

- Papier a perá

Metóda

V malých skupinách

1. Rozdeľte skupinu na päť menších skupín. Každé skupine dajte jednu z hodnôt, napr. empatia, solidarita, ľudské práva, rozmanitosť, udržateľnosť.
2. Vysvetlite, že účastníci v každej skupine diskutujú o svojej hodnote, ako keby to bola osoba a opíšte:
 - obrazy, ktoré nám prináša;
 - charakteristiky tejto „osoby“;
 - ich zvyky a životné voľby, vášne a záujmy;
 - čo ich robí šťastnými, smutnými, nahnevanými, sklamanými, vzrušenými, znepokojenými...;
 - čo by cítili a hovorili o hodnotách vo všeobecnosti.
3. Účastníci vymenujú všetky tieto veci na papier, pričom každá veta je napísaná v prvej osobe. napr. „Volám sa Honor. Som silný a mocný. Nemám rád, keď ma niekto podvádza alebo uráža.“
4. Každá skupina si vyberie jedného hovorcu, ktorý bude stelesňovať jej hodnotu v ďalšej plenárnej činnosti.

V celej skupine

5. Nastavte učebné prostredie s piatimi stoličkami, aby ste mohli hostiť „panel“ a ostatných účastníkov, ktorí budú proti nemu stáť ich stoličky v divadelnom formáte.
6. Pozvite hovorcov, aby zaujali päť predsedov. Je na nich, aby sa dohodli, kto má kde sedieť, podľa ich vnímania a cítenia vzťahov medzi nimi. Tomuto procesu by mal facilitátor venovať čas.
7. Vyzvite hovorcov, aby sa jeden po druhom predstavili. Nehrajú (ako v divadle), ale snažia sa stelesňujú svoju hodnotu podľa svojich najlepších schopností (postoj, hlas, gestá, reakcie).
8. Potom je priestor otvorený pre publikum, aby kladlo otázky, na individuálne hodnoty alebo na nich ako na skupinu.
9. V prípade potreby položte aj tieto otázky, aby ste podporili proces:
 - Kde bývaš?
 - Kto je tvoj najbližší priateľ? Kde sa bežne stretávate?
 - Čo ťa najviac deš?
 - Čo je vo vašom jadre? Čo ťa poháňa?
 - Kde sa všetky tieto osoby stretávajú?

Zatváranie

10. Ukončíte činnosť a podporte hovorcov do „de-role“.

Debrífung

- Urobte kolo pre každého, aby ste sa podelili o to, ako sa cíti jedným slovom.
 - Opýtajte sa, či by niektorý z účastníkov nechcel rozšíriť svoje jednoslovné cítenie.
- Ako prebiehal proces objavovania každej z hodnôt?
- Aké to bolo pozeráť sa na nich ako na osobu? Aké boli výhody tejto perspektívy?
- Ako prebiehal proces odsúhlasovania hlavných charakteristík? Mali ste všetci na mysli rovnakú víziu?
- Aké to bolo pre hovorcov stelesniť hodnotu?
 - Aký to bol pocit?
 - Čo ste mohli vycítiť z hodnoty?
- Aké to bolo pre divákov sledovať hodnoty a ich interakciu?
 - Ktoré momenty boli pre vás kľúčové a prečo?
- Ako ste vnímali stretnutie hodnôt? Čo sa tam bolo treba naučiť?
- Aké poznatky z tejto skúsenosti si odnášate?

Tipy pre facilitátorov

Prípravná fáza tejto aktivity je veľmi dôležitá. Účastníci môžu byť frustrovaní a stratení, ak necítia jasnosť toho, čo sa od nich očakáva. Preto je dôležité ujasniť si úlohu a obehnúť skupiny na začiatku ich prípravnej fázy.

Variácie

Do tejto aktivity môže byť zahrnutá akákoľvek hodnota v závislosti od potrieb vašich študentov a vzdelávacieho procesu. Mali by ste vybrať hodnoty, ktoré sú relevantné pre kontext, tému a skupinu. Mohli by to byť niektoré z kľúčových hodnôt uvedených v tomto T-Kite alebo niektoré ďalšie zo zoznamu hodnôt (pozri prílohu).

Ďalšou možnosťou je mať skupinový proces definovania týchto základných hodnôt. Mohlo by to byť založené napríklad na hodnotách, ktoré pociťujú v skupine najviac; alebo hodnoty, o ktorých by sa chceli dozvedieť viac; alebo hodnoty, ktoré cítia v ich komunitách momentálne ohrozené atď. V takom prípade by to bol prvý krok aktivity.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Táto aktivita by sa mohla použiť na rozvoj hlbšieho a holistickejšieho chápania individuálnych hodnôt. Môže to byť dobrý základ pre aktivity, ktoré žiadajú študentov, aby uvažovali o hodnotách vo svojom živote. Aktivita 7 „Cesta mojich hodnôt“ by mohla byť dobrým pokračovaním.

Ďalšie/hlbšie informácie

Ako už bolo spomenuté v úvode, táto aktivita bola upravená z knihy Johna Paula Lederarcha Budovanie mieru: udržateľné zmierenie v rozdelených spoločnostiach. Lederach popisuje proces, ktorý stál za pôvodnou aktivitou o zmierení v kapitole: Zmierenie: budovanie vzťahov.

Tu je úryvok:

„Keď som znova a znova počúval tieto silné obrazy v kontexte hlboko rozdelenej spoločnosti, začal som byť zvedavý, ako zmierovatelia rozumeli textu a konceptom, ktoré tvoria dvojicu zaujímavých paradoxov. Po nejakom čase na školiacom workshope s miestnymi a regionálnymi mierovými komisiarmi som mal možnosť preskúmať to podrobnejšie. Najprv sme identifikovali štyri hlavné pojmy vo fráze: pravda, milosrdenstvo, spravodlivosť a pokoj. Potom som požiadal účastníkov, aby diskutovali o každom koncepte, ako keby to bola osoba; opisujúc obrazy, ktoré sa mu vynorili v mysli, a to, čo by každý povedal o konflikte.

Pri diskusii o obrazoch Pravdy účastníci navrhovali česťnosť, zjavenie, jasnosť, otvorený účet-schopnosť a zraniteľnosť. „Vidíme sa takí, akí sme,“ poznamenal jeden. „Bez osoby Pravdy sa konflikt nikdy nevyrieši. A predsa len Pravda nás zanecháva nahých, zraniteľných a nehodných.“

Na Mercy sa objavili obrazy súcitu, odpustenia, prijatia a nového začiatku. Toto je myšlienka milosti. Bez osoby Milosrdenstva by zdravé vzťahy neboli možné. Bez súcitu a odpustenia - o uzdravení a obnove by neprichádzalo do úvahy. Napriek tomu je samotná Mercy povrchná. Zakrýva sa. postupuje príliš rýchlo.

Spravodlivosť vyvolala silné predstavy o náprave vecí, vytváraní rovnakých príležitostí, náprave zla a reštitúcii. „Bez spravodlivosti,“ poznamenal jeden človek, „zlom pokračuje a hnisá.“

S Mierom prišli obrazy harmónie, jednoty a pohody. Je to pocit a prevaha rešpektu a bezpečia. Zistilo sa však, že mier nie je len pre niekolkých, a ak je zachovaný v prospech niektorých a nie pre iných, predstavuje to frašku.

Na záver sme štyri koncepty umiestnili na papier na stenu... Keď som sa spýtal účastníkov, ako by sme mali nazvať miesto, kde sa stretáva Pravda a Milosrdenstvo, Spravodlivosť a Mier, jeden z nich okamžite povedal: „To miesto je zmierenie“. taká nápadná na tejto konceptualizácii bola myšlienka, že zmierenie predstavuje sociálny priestor. Zmierenie je miesto, kde sa ľudia a veci stretávajú.“ (Lederach 1998)

Mnohé z hodnôt uvedených v tomto T-Kite možno nájsť v tomto citáte. Ako môže pravda, milosrdenstvo, spravodlivosť a pokoj nežijú jedna bez druhej, tieto hodnoty sú prepojené a prepojené. Tým, že ich skúmame, akoby to boli osoby, odhaľuje sa ich zložitosť spolu s týmito prepojeniami a vzájomnými vzťahmi.

ČASOVÁ OS HODNOT

Úvod

Hodnoty sa v priebehu času menia, či už na osobnej úrovni, alebo v spoločnosti. Pochopenie udalostí, ktoré vedú k zmenám hodnôt, je dôležitým prvkom učenia sa založeného na hodnotách.

Zdroj: upravené podľa časovej osi ľudských práv (Rada Európy 2012)

Tematická sekcia : Strety hodnôt

Témy

Všetky hodnoty

Ľudské práva

Vzdelávacie ciele

- Zvýšiť povedomie o tom, ako sa hodnoty v spoločnosti časom menia.
- Podporiť diskusiu o hodnotách v rôznych kultúrach a historických obdobiach

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 60-90 minút

Veľkosť skupiny : 5-30

Materiál

- Škótska páska
- Papier
- Perá

Príprava

- Pripravte si veľkú miestnosť pre časovú os
- Vyberte a vytlačte historické udalosti – jednu na hárok papiera

Metóda

1. Vytvorte čiaru na podlahe pomocou škótskej pásky.
2. Pridajte rôzne udalosti z histórie na pásku (výťažky) a vytvorte tak časovú os.
3. Požiadajte účastníkov, aby vytvorili malé skupiny. Vo svojich skupinách vyberú dve alebo tri udalosti z časovej osi a debatujú o tom, aké hodnoty boli pred udalosťou v spoločnosti dominantné a ktoré hodnoty viedli k tomu, že sa táto udalosť uskutočnila.
4. Požiadajte skupiny, aby prezentovali svoje výsledky.

Debrífung

1. Aký bol proces?
2. Aké pocity vznikajú pri uvedomovaní si histórie, udalostí a hodnôt?
3. Aké sú vaše hlavné zistenia a hlavné body?

4. Aké boli hlavné udalosti, ktoré spôsobili posun hodnôt v spoločnosti? prečo?
5. Ako možno toto uvedomenie využiť?
6. Aké súčasné svetové udalosti by mohli viesť k zmene spoločenských hodnôt? prečo?

Tipy pre facilitátorov

Nie je potrebné využívať veľa udalostí na časovej osi, ale radšej vybrať niekoľko dôležitých vo vzťahu k stanoveným vzdelávacím cieľom.

Variácie

Prípadne by účastníci mohli vytvoriť individuálne časové línie s niekoľkými udalosťami, ktoré považujú za kľúčové a spojené s rozvojom hodnôt spoločnosti. Potom sa o to podelia s ostatnými, aby videli rôzne vnímania a interpretácie histórie.

Túto aktivitu je možné vykonať online prípravou časovej osi na online tabuli s nálepkami. Účastníci mohli diskutovať v paralelných oddelených miestnostiach a mať spoločný brífing v hlavnej online miestnosti.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Pre túto aktivitu musia mať účastníci určité znalosti o hodnotách, preto by bolo užitočné vopred im uľahčiť ďalšie aktivity z tohto T-Kitu.

Pre pokračovanie odporúčame aktivitu 24 „Ochrana osobných údajov verzus bezpečnosť“, aby sme podporili ďalšie povedomie o tom, ako sa líšia hodnoty v rôznych kultúrach a spájať ich s udalosťami prezentovanými v rámci tejto aktivity.

Ďalšie/hlbšie informácie

Video „História solidarity v Európe“: <https://youtu.be/cm6fRj0zbNA>. Časová os Všeobecnej deklarácie ľudských práv: www.facinghistory.org/for-educators/educator-resources/univerzál-na-deklarácia-ludské-práva-časová-os.

Zdroje

Tu je čiastočné zhrnutie niektorých udalostí všeobecne spojených s dejinami ľudských práv²⁰⁴, ktoré možno použiť na toto cvičenie:

1760 BCE pred Kristom V Babylone kráľ Hammurabi zostavuje Hammurabiho kódex. (Vytiesané na veľkom kameni, tzv zákonník sľubuje, že „v kráľovstve zavládne spravodlivosť... a bude podporovať dobro ľudí“.)

1440 BCE pred Kristom (približne) Mojžišova Tóra dáva izraelským kmeňom desať prikázaní, vrátane podrobné tresty za porušenie ediktu „Nezabíjaj“.

528 BCE-486 BCE V Indii káže Buddha morálku, úctu k životu, nenásilie a správne správanie.

26-33 CE Ježiš Kristus káže morálku, toleranciu, spravodlivosť, odpustenie a lásku.

613-632 CE Prorok Mohamed učí princípy rovnosti, spravodlivosti a súcitu zjavené v Koráne.

930 CE Althing je založený na Islande, najstaršia parlamentná inštitúcia na svete.

1215 V Anglicku je podpísaná Magna Charta. (Toto je dokument, ktorý obmedzuje moc kráľa a dáva slobodní muži právo byť súdení svojimi rovesníkmi.)

1789 Francúzska deklarácia práv človeka a občana. (Národné zhromaždenie súhlasí s vyhlásením ktorý zaručuje právo na slobodu, rovnosť, majetok, bezpečnosť a odpor voči útlaku.)

1791 Spojené štáty americké: Listina práv. (Kongres Spojených štátov amerických súhlasí s Listinou práv, ktorá mení a dopĺňa (Ústava USA zahŕňa právo na súdny proces pred porotou, slobodu prejavu, prejavu, presvedčenia a zhromažďovania.)

1807 boli prijaté britské a americké zákony proti otroctvu.

²⁰⁴. www.coe.int/en/web/compass/timelines.

1859 Bitka pri Solferine, ktorá inšpirovala Henryho Dunanta k založeniu Medzinárodného výboru Červeného kríža a viedla k prvým Ženevským konvenciám (o medzinárodnom humanitárnom práve).

1863 Vytvorenie Medzinárodného výboru Červeného kríža.

1864 Prijatý Ženevský dohovor.

1899 Podpísaný prvý Haagsky dohovor. Spolu so Ženevskými konvenciami tvorí základ pre medzinárodného humanitárneho práva.

1893 Nový Zéland dáva ženám hlasovať. (Prvá krajina na svete, ktorá to urobila.)

1945 Koniec druhej svetovej vojny.

1945 Zakladá sa Organizácia Spojených národov (OSN). („Znovu potvrdiť vieru v ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudská osoba...”)

1948 OSN prijala Všeobecnú deklaráciu ľudských práv.

1950 Rada Európy prijala Európsky dohovor o ľudských právach.

1961 Vzniká Amnesty International ako výsledok kampane za oslobodenie dvoch portugalských študentov uväznených na sedem rokov za prípitok na slobodu.

1965 Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (vstúpil do platnosti v r. 1969).

1966 Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (do platnosti vstúpila v roku 1976). Americký dohovor o ľudských právach pre Ameriku z roku 1969, platný od roku 1978.

1976 Povstanie v Sowete, zlomový bod v oslobodzovacích bojoch v Južnej Afrike. Dohovor o odstránení diskriminácie žien z roku 1979 (CEDAW) (do platnosti vstúpil v roku 1981).

1981 Africká charta ľudských práv a práv národov (prijatá Organizáciou africkej jednoty, teraz Africká únia).

1984 Dohovor proti mučeniu (do platnosti vstúpil v roku 1987).

1989 Dohovor o právach dieťaťa (vstúpil do platnosti v roku 1990. Ide o najrozšírenejší zmluva o ľudských právach; neratifikovali ho iba USA a Somálsko.)

1990 Káhirska deklarácia ľudských práv v islame (CDHRI)

1992 Konferencia Organizácie Spojených národov o životnom prostredí a rozvoji; Deklarácia z Ria

1990 Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a ich členov Families (ICRMW) (do platnosti vstúpil v roku 2003).

2007 Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím. (Najvyšší počet získal Dohovor signatárov dohovoru OSN v deň jeho otvorenia a nadobudol platnosť v máji 2008.)

PRÍBEHY, KTORÉ NÁS TVORIA

Úvod

Väčšina ľudí vyrastá na počúvaní príbehov už od útleho detstva. Pred spaním od starších príbuzných na rodinných stretnutiach v rámci školských osnov pri cestovaní do rôznych krajín – aby sme vymenovali len niektoré zdroje. Mnohé z týchto príbehov majú silný morálny základ a často veľmi špecifické hodnoty, ktoré sa snažia presadzovať. Do akej miery si to však uvedomujeme a ako nás morálny základ formuje už od kolísky?

Zdroj: novo navrhnutý

Tematická sekcia : Strety hodnôt

Témy

Všetky hodnoty

Začlenenie a rozmanitosť

Vzdelávacie ciele

- Objavovať morálku a hodnoty, ktoré sú ukryté v (detských) príbehoch
- Skúmať vplyv príbehov a hodnoty, ktoré vstúpajú od najútlejšieho detstva
- Skúmať rozmanitosť detských príbehov a spôsoby, akými šíria svoje kľúčové posolstvá

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 90-120 minút

Veľkosť skupiny : 1-30

Príprava

- Príbeh pre deti (na osobu). Účastníci by mali byť vopred vyzvaní, aby si priniesli každý jeden.

Metóda

V prípravnej fáze požiadajte účastníkov, aby našli jeden príbeh, ktorý im povedali/čítali, keď boli malí. Tento príbeh môže byť z ich komunity (štvrť, mesto, región, krajina), ale nemusí. Účastníkom odporúčame, aby si knihu priniesli so sebou (aby ju mohli ukázať aj ostatným, vrátane obrázkov, ktoré ju ilustrujú).

1. Dostaňte účastníkov do menších skupín po troch až štyroch (ak je to možné, z rôznych komunit), z ktorých každá má svoj vlastný príbeh. Vyberú jednu osobu, ktorá bude prvým rozprávačom, ostatní sú poslucháči (každý účastník bude mať možnosť vyrozprávať príbeh).
2. Vysvetlite, že rozprávač povie niečo o pozadí príbehu, ktorý si vybral, bez toho, aby ste sa v tomto bode dostali do príliš veľa detailov. Knihu môžu ukázať ostatným, a ak je čas, prečítať si aj odsek vo svojom jazyku. Potom rozprávajú príbeh v spoločnom jazyku skupiny od začiatku do konca. Keďže ho nečítajú, mohlo by byť užitočné, keby si účastníci predtým nacvičili rozprávanie príbehu. Každá osoba by mala mať na túto časť približne 10 minút. Skupina vymenuje časomerača, aby zabezpečil, že každý bude mať rovnaký čas na rozprávanie príbehu.
3. Po skončení rozprávania sa počúvajúci účastníci najskôr podelia o to, akú morálku alebo „hlavnú myšlienku“ uznávajú za príbehom, ako aj hodnoty, ktoré v ňom nachádzajú.

4. Potom rozprávač povie o morálke a hodnotách, ktoré uznáva alebo s nimi spája, a (ak vedia o tom), akú morálku/hodnoty zamýšľali tí, ktorí písali príbeh alebo im ho rozprávali.
5. Rozprávkar sa s ich skupinou podelí aj o to, aký je pre nich tento príbeh dôležitý a aký vplyvu, ktorý mal tento konkrétny príbeh v ich živote.
6. Po tejto časti sa rozprávač stáva jedným z poslucháčov a ďalším účastníkom sa stáva rozprávač. Každá osoba v skupine by mala mať jedno otočenie, aby sa stala rozprávačom príbehu.
7. Potom, čo každá osoba vo všetkých malých skupinách mala možnosť povedať svoj príbeh, zhromaždite účastníkov späť. tam na brífing.

Debríng

- Aké rôzne pocity sa vám v priebehu aktivity vyskytli? Čo bolo najviac prevládalo?
- Aké boli dôvody výberu príbehu, ktorý ste si so sebou priniesli?
- Aké to bolo rozprávať príbeh ostatným?
- Aké to bolo objaviť morálku a hodnoty v príbehu? Bolo niečo, čo vás prekvapilo?
- Boli v skupine rozdielne vnímania?
- Mali ste vo svojej skupine nejaké podobné príbehy? Ak áno, boli použité na odosielanie rovnakej správy?
- Našli ste podobné posolstvá/hodnoty vložené do vašich príbehov?
- Aká je úloha príbehov pri presadzovaní hodnôt? Ako vnímate túto rolu?
- Aký je vplyv komunity na propagáciu alebo dokonca presadzovanie týchto príbehov?
- Aké hodnoty, ktoré boli v príbehu uznané, stále zastávate ako svoje vlastné?
 - Zmenili sa niektoré z nich? Transformované? Ako k tomuto procesu došlo?
- Ak by ste teraz na svojom príbehu niečo zmenili, čo by to bolo?

Tipy pre facilitátorov

Detstvo môže byť pre niektorých ľudí citlivým obdobím (v dobrom aj zlom), takže rozprávanie príbehov z detstva môže potenciálne vyvolať silné, hlboké spomienky a emócie. Aj keď sú skupiny určené pre seba, uistite sa, že budete k dispozícii na podporu účastníkov, ak to bude potrebné.

Mohlo by byť dobré mať so sebou niekoľko detských kníh pre prípad, že niektorí účastníci zabudnú príbeh alebo budú mať problém ju nájsť. Môže to byť aj jeden z tých známych, ako Červená čiapočka alebo Tri prasiatka. Tieto knihy môžu byť zaujímavé aj pre celú skupinu, keďže väčšina ľudí na nich vyrastá.

Variácie

Túto činnosť je možné veľmi jednoducho vykonávať online. Účastníci by si mali vybrať príbehy a potom s nimi ísť na stretnutie. Mohli buď ukázať svoje knihy na kamere, alebo nájsť ich obrázky online, aby ich mohli zdieľať s ostatnými. Konverzácie v malých skupinách môžu prebiehať v paralelných zasadacích miestnostiach a v prípade potreby si účastníci môžu robiť poznámky na spoločnej tabuli.

V prípade projektu skupinovej mobility mohli účastníci najprv vykonať aktivitu vo svojej vlastnej komunitnej skupine. Aj keď si vyberú rovnaké príbehy, mohli by sa zamyslieť nad rôznymi vplyvmi, ktoré to na nich ako na jednotlivcov malo. Potom si to mohli zopakovať počas pobytovej aktivity vo väčšej medzinárodnej skupine. Následne si účastníci mohli tieto dve veci porovnať.

Výber príbehov a zhrnutie by sa mohli zamerať na jeden konkrétny aspekt. Môžete napríklad požiadať účastníkov, aby priniesli príbehy, ktoré sa im nejakým spôsobom spájajú s rodinou alebo s rodovými rolami. Potom, keď budú hľadať morálku a hodnoty, účastníci by mohli venovať osobitnú pozornosť tomu, ako tieto morálky a hodnoty v príbehu formovali ich chápanie a víziu rodinných a rodových rolí.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Po tejto aktivite by mohla nasledovať aktivita 7 „Cesta mojich hodnôt“ a použitá na objavovanie vplyvov v rôznych životných etapách.

V nadväznosti na to môžu byť účastníci požiadaní, aby napísali krátke príbehy, ktoré by integrovali hodnoty, ktoré by chceli podporovať vo svojich komunitách.

Ďalšie/hlbšie informácie

Existuje mnoho moderných alternatívnych príbehov k tradičným rozprávkam, v ktorých sa obrátia hodnoty či role. Napríklad v alternatíve Roalda Dahla k Červenej čiapočke mladá hrdinka rozhodne nie je obeťou:

“ Malé dievčatko sa usmeje. Jedno viečko zabliká. Vytiahne z nohavičiek pištoľ.” Z: www.roalddahl.com/roald-dahl/príbehy/p-t/revoltujúce-rýmy.

Úvod

Dedina je praxou zo Social Presencing Theatre (pozri Ďalšie/hlbšie informácie nižšie). Autorom ho v rôznych projektoch vzdelávacej mobility predstavili Peter Hoffman a Paula Bortini z Liminy (www.limina.at/). Je tu zaradená v mierne zjednodušenej forme a ako samostatná aktivita, pričom v Spoločenskom prezentačnom divadle sa využíva spolu s inými aktivitami a s vlastnými princípmi a zámermi.

Tematická sekcia : Strety hodnôt

Témy

Všetky hodnoty

Empatia a štedrosť

Zraniteľnosť

Spoločenstva

Vzdelávacie ciele

- Praktizovať používanie tela ako zmyslového orgánu pri dešifrovaní vlastných (a iných) hodnôt a vyjadrenia týchto hodnôt
- Rozvinúť pochopenie toho, ako naše správanie ovplyvňuje ostatných a ako nás ovplyvňuje ich správanie. Uvažovať o potrebách a hodnotách, ktoré vychádzajú na povrch alebo sú ohrozené inými blízkymi ľuďmi. akčné situácie
- Aby sme pochopili, ako hodnoty a potreby ovplyvňujú naše správanie a ako interpretujeme správanie iných ľudí správanie založené na nich
- Učiť sa o vlastnom vzore alebo typickom správaní v tímových a skupinových situáciách Umožniť, aby sa na povrch dostali skryté dimenzie skupinovej dynamiky

Úroveň zložitosti : 4

Trvanie : 60 minút

Veľkosť skupiny : 5-30 (alebo viac, v závislosti od priestoru)

Príprava

- Miestnosť, ktorej podlaha je čistá (od iných predmetov) alebo v ideálnom prípade pokrytá kobercom
- Dostatočný priestor, aby mal každý priestor na pohyb a státie bez toho, aby sa cítil preplnený
- Skontrolujte bezpečnosť akéhokoľvek nábytku v miestnosti (ak by sa hromada stoličiek mohla prepadnúť atď.) .)

Metóda

1. Facilitátor pripraví skupinu na zážitok z dediny.
2. Predstavujú dedinu ako priestor, kde sa účastníci stretávajú v spoločnom prostredí, ktoré má osobitný komunikačný jazyk. V dedine niet slov. Dedina je zameraná na telo ako zmyslový orgán a jazyk zahŕňa tri jednoduché veci:
 - byť v klude (v stoji, v drepe, v sede alebo v ľahu);
 - pohyb (rôznou rýchlosťou a rôznymi smermi);
 - byť vzdialený alebo blízky iným.
3. Aby účastníci mohli komunikovať a „býť“ v dedine, sledujú svoje vlastné telo (snažia sa čo najviac vypnúť mozog). Keď vycítia potrebu, okrem jazyka pohybu aj oni

mohli komunikovať s ostatnými cez horizontálnu vzdialenosť (vzdialenosť medzi nimi) a vertikálnu vzdialenosť (cez polohu tela – státie, drep, sedenie alebo ľah).

4. Facilitátor odpovedá na objasňujúce otázky účastníkov a potom umožní účastníkom pohybovať sa po priestore (aby si uvedomili priestor) na niekoľko minút a vyzve ich, aby sa pokúsili zistiť, kde by bola ich východisková pozícia pre dedinu.

5. Facilitátor potom dá signál, aby sa zážitok začal (lektor sa nezúčastňuje skúsenosti).

6. Zážitok trvá 20 minút. Minútu pred zatvorením moderátor oznámi „jednu minútu“ a vyzýva účastníkov, aby vedome našli svoje konečné stanovisko k ukončeniu dediny.

7. Facilitátor dá dedinu signál (rovnaký, aký použili na začiatku), aby prišla ku koncu.

Debrífung

- Čo cítite a čo momentálne vnímate?
- Aký bol zážitok z pobytu na dedine?
- Aké to bolo pozastaviť hovorený jazyk a obmedziť komunikáciu?
- Aké to bolo použiť telo ako a snímací orgán?
- Aké boli vaše potreby v dedine? Ako ste ich (skúsili) komunikovať s ostatnými?
- Mali ste pocit, že vaše potreby boli rešpektované? Cítili ste sa bezpečne? Cítili ste sa docenení?
- Čo bolo za týmito potrebami? Dokážete identifikovať hodnoty, ktoré súvisia s potrebami, ktoré ste cítili?
- Bolo nejaké správanie, ktoré vás dráždilo? ako to? Aká bola vaša interpretácia tohto správania?
- Rozumeli ste potrebám iných? Bolo pre vás nejaké mätúce alebo záhadné správanie?
- Máte pocit, že ste boli otvorení a zvedaví na vnímanie a pochopenie druhých? Ak nie, aký tip... presvedčil sa o vašej otvorenosti?
- Boli iní s rovnakými potrebami, ale odlišnými prejavmi (správaním)?
- Čo nám tieto rozdiely hovoria o našom správaní? A čo naše hodnoty?
- Ako prítomnosť druhých ovplyvňuje naše správanie a spúšťa naše hodnoty?
- Aký je vplyv nášho správania na ostatných?
- Ako môžeme byť otvorenejší, zvedavejší?

Alternatívne môže byť zhrnutie vykonané v dvoch krokoch.

Krok 1: v skupinách do troch alebo štyroch ľudí sa zamerajte na „Čo som si všimol? Čo ma prekvapilo?“ Tento krok by poskytol čas a priestor na „rozprávanie“.

Krok 2: akonáhle krok 1 umožnil zdieľanie silných dojmov a príbehov, tento krok je pre celú skupinu, aby dospela k špecifickým otázkam týkajúcim sa hodnôt a správania.

Tipy pre facilitátorov

Dôrazne odporúčame facilitátorom, aby zažili dedinu na vlastnej koži a potom ju uľahčili ostatným. Činnosť pravdepodobne nie je až taká náročná na uľahčenie, ide však o jedinečný, dynamický a nepredvídateľný proces, ktorý by ste nemali zažiť tak, že ho uľahčíte iným. Ak sa nemôžete zúčastniť na aktivite, ktorú vám sprostredkuje niekto skúsenejší, vždy ju môžete praktizovať so svojím tímom, len aby ste si to ohmatali a vycítili a pochopili jej fungovanie.

Odporúča sa začať s niekoľkými malými aktivitami na rozvoj uvedomenia si tela. Pre inšpiráciu ste si mohli pozrieť rozcvičky zo Social Presencing Theatre.

Ďalšou dôležitou otázkou je uistiť sa, že účastníci majú veľmi jasné pokyny. Oplatí sa investovať čas do objasňovania všetkého, aby mohli vstúpiť do činnosti bez pochybností.

Ak je to užitočné, môžete zaviesť model hodnôt – postojov – správania (uvedený v Úvode v prvej časti).

Variácie

V dedine by ste mohli zaviesť pravidlo „bez očného kontaktu“. Táto variácia kladie ešte väčší dôraz na telo ako zmyslový orgán.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Ak to, čo predchádzalo, bola vysoko energická aktivita alebo prestávka, bolo by dobré urobiť „focus-iser“ (napríklad krátku meditáciu) alebo inú krátku aktivitu, ktorá by zamerala skupinu na všímavosť a tu a teraz.

Ďalšie/hlbšie informácie

Social Presencing Theatre:

<https://medium.com/@arawanahayashi/four-reflection-processes-on-the-village-bfd2602a433d>.

Vplyv sociálneho predstavenia divadla:

<https://vimeo.com/315105362?fbclid=IwAR0RNStAAqMwJ5yLyckXBLNo8P4xF0SljAVVLjsJ4jgmvjHFe-HDqpKEDAc>.

Zo sady nástrojov Presencing Institute (www.presencing.org/resource/tools):

Účel (dediny)

Pozvaním je presmerovať našu pozornosť od nás samých a od toho, čo si myslíme, na zapojenie všetkých našich zmyslov. Koncepcie v procese rozširovania našej pozornosti na iných. Rozšírením našich snímacích „antén“ do priestoru sa môžeme naučiť praktizovať a robiť rozhodnutia neprirodzeným a prirodzeným spôsobom.

Keď si všimneme naše vzťahy s ostatnými a s celou skupinou, môžeme sa zapojiť do procesu skupinovej spolupráce tvorba. Dedina je príležitosťou venovať sa základným princípom zvedavosti, úcty a starostlivosti, ktoré môžu viesť k vytvoreniu zdravého sociálneho systému. Odstránením verbálneho jazyka a cieľov si všimneme, koľko sa dá komunikovať stelesnením a priestorovými vzťahmi, ktoré si zvolíme. Môžeme robiť „skutočné pohyby“.

NIE TÚTO HODNOTU

Úvod

Existuje toľko rôznych hodnôt – niektoré, ktoré ľudia spájajú s pozitívnymi pocitmi a postojmi, a iné, ktoré môžu spôsobiť nepríjemné reakcie. Táto aktivita podporuje uvedomenie si „negatívnych“ pocitov k určitým hodnotám.

Zdroj: novo navrhnutý

Tematická sekcia: Strety hodnôt

Témy

Všetky hodnoty

Vzdelávacie ciele

- Identifikovať hodnoty, ktoré nerezonujú individuálne s každým človekom
- Uvažovať o základných dôvodoch, prečo necítiť spojenie s určitými hodnotami
- Zvýšiť povedomie o tom, ako môžu hodnoty viesť k negatívnym pocitom a správaniu

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 45-90 minút

Veľkosť skupiny : 5-30

Príprava

- Listy papiera A4 s napísanými hodnotami (pozri zoznam hodnôt v prílohe)

Metóda

1. Pripravte si hárky A4 s jednou hodnotou na každom, ktoré môžu byť kontroverzné alebo spôsobiť menej dobré pocity (napr. moc, nacionalizmus, sebeckosť, chamtivosť).
2. Požiadajte účastníkov, aby sa pohybovali a zoskupili sa okolo jednej hodnoty, ktorú nemajú radi, ktorú si vážia alebo sledovať.
3. Požiadajte účastníkov v malých skupinách, aby diskutovali o tom, prečo sa im táto hodnota nepáči, kde môžu túto hodnotu nájsť a aby sa zamysleli, či nepoznajú niekoho, kto by ju mohol nasledovať, a zamysleli sa nad správaním tejto osoby.
4. Pozvite účastníkov späť na brífing.

Debrífing

1. Aká bola pre vás táto skúsenosť?
2. O akej hodnote ste sa rozhodli diskutovať? Prečo tá hodnota?
3. Ako si sa cítil? prečo?
4. Aké boli závery v každej skupine, kde nájsť túto hodnotu? čo ešte?
5. Ktoré organizácie, skupiny, krajiny, regióny podľa vás majú tieto hodnoty?

6. Čo môže byť za touto hodnotou?
7. Poznáte nejaké správanie a činy, ktoré majú za sebou tieto hodnoty?
8. Sú to pre vás „negatívne“ hodnoty? prečo?
9. Možno tieto hodnoty považovať za pozitívne? Prečo a ako?
10. Čo môžeme urobiť s týmto poznaním? Ako ho môžete využiť vo svojom osobnom živote?
11. Mala by výchova založená na hodnotách podporovať všetky hodnoty rovnako?

Tipy pre facilitátorov

Poskytnite dostatok času na reflexiu a zhrnutie. Pripomeňte účastníkom, že toto môže byť cvičenie na uvažovanie/diskusia, ale čokoľvek cítia, je veľmi reálne a všetci to musia riešiť a podporovať.

Variácie

Rovnaké cvičenie možno urobiť s hodnotami, ktoré sú spojené s dobrými pocitmi, ako sú solidarita, štedrosť a iné. To vytvorí inú úroveň skúmania pocitov a hodnôt a sťaží niektoré rozhodnutia.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Dobrou aktivitou po tejto aktivite je aktivita 23 „Pohovor s niekým, s kým nesúhlasíte“, keďže rozhovory s ľuďmi, s ktorými účastníci nesúhlasia, môžu s veľkou pravdepodobnosťou priniesť do konverzácie „negatívne“ hodnoty a táto aktivita by poskytla príležitosť na ich ďalšie preskúmanie. .

KDE STOJÍTE?

Úvod

Zamyslenie sa nad tým, kde sa nachádzame vo vzťahu k rôznym provokatívnym či dokonca kontroverzným témam, je často veľmi dobrým spôsobom, ako sa pustiť do hlbšieho skúmania určitých tém. Počúvanie argumentov iných ľudí by zároveň mohlo otvoriť nových spojencov a cesty na prieskum.

Zdroj: túto aktivitu (pod týmta a inými názvami) možno nájsť v množstve rôznych publikácií a príručky. Presný pôvod však nie je jasný.

Tematická sekcia: Strety hodnôt

Témy

Všetky hodnoty

Empatia a štedrosť

Vzdelávacie ciele

- Vyvolať diskusiu o hodnotách (kriticky) uvažovať o osobných hodnotách
- Zvýšiť povedomie o tom, ako môžu rôzni ľudia vnímať hodnoty rôznymi spôsobmi

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 90 minút

Veľkosť skupiny : 5-20

Príprava

- Listy papiera A4 s vyhláseniami o hodnotách
- Pripravte miestnosť s jasne napísaným ÁNO na jednej strane a NIE na druhej strane

Metóda

- Zapisujte si výroky o hodnotách, ktoré nemajú len jednu stranu a môžu byť provokatívne resp. dokonca kontroverzné.
- Vysvetlite skupine, že sa zúčastnia debatnej aktivity a cieľom nie je dosiahnuť spoločnú reč (alebo víťazný) záver, ale diskutovať a poskytovať si navzájom argumenty.
- Postavte sa do stredu miestnosti. Ukážte jedno vyhlásenie napísané na papieri a požiadajte účastníkov, aby to urobili prejdite na stranu ÁNO, ak súhlasia, alebo na stranu NIE, ak nesúhlasia. Zostať v strede znamená, že sú rozdelení, nesúhlasia ani nesúhlasia.
- Vyzvite účastníkov, aby predložili argumenty pre svoj postoj – diskutujte s účastníkmi na druhej strane (a pri pohľade na ne), ale nie s facilitátorom.
- Ak chce účastník kedykoľvek zmeniť stranu, je to absolútne povolené. Potom ich o to môžete požiadať vysvetliť, čo zmenilo ich názor.
- Po určitom čase, keď budete mať pocit, že došlo k výmene dôležitých argumentov, zatvorte toto vyhlásenie a prejdite na ďalšie.
- Po niekoľkých vyhláseniach zatvorte aktivitu a pozvite účastníkov, aby sa spojili na brífing.

Debrífung

- Aká bola skúsenosť s účasťou na aktivite?
- Bolo na niektoré otázky ťažšie odpovedať ako na iné? Ako to?
- Boli nejaké odpovede od iných, ktoré vás prekvapili? Alebo ťa to nahnevalo? Prečo je to tak?
- Prekvapil vás rozsah nezhôd v otázkach?
- Pre ľudí, ktorí zmenili pozíciu počas diskusií: ktoré argumenty fungovali na zmenu vášho názoru?
- Odniesli ste si z tejto aktivity nejaké nové poznatky? Niečo, o čom ste predtým nevedeli (či už o sebe alebo o iných)?
- Myslíte si, že existujú „správne“ a „nesprávne“ odpovede na rôzne tvrdenia, alebo je to len vec osobného názoru?
- Odkiaľ pochádzajú tieto názory? Čo je za pozíciami?
- Čo nám to hovorí o spôsoboch, akými si vytvárame názory?

Tipy pre facilitátorov

Venujte aktivite dostatok času, pretože diskusia môže často trvať dosť dlho, najmä keď sa účastníci na aktivitu zahrejú.

Vyberte si toľko vyhlásení, koľko chcete, ale uprednostnite ich asi päť. Spravidla je dôležitejšie uľahčiť zmysluplnú diskusiu o obmedzenom počte vyhlásení, ako sa ponáhľať z jedného do druhého.

Celkový počet 20 účastníkov je maximum pre túto aktivitu. Mohli by ste mať viac, ale potom je veľmi pravdepodobné, že nie každého bude počuť hlas.

Variácie

Facilitátor môže zostať oddelený, bez zasahovania do obsahu a len prečítať vyhlásenia a pripomenúť účastníkom pravidlá. Alebo môžu kľásť otázky, aby vyprovokovali účastníkov, aby išli hlbšie do tém. V každom prípade by facilitátori nemali (aspoň v tomto bode) zdieľať svoj názor so skupinou, pretože to môže ovplyvniť aj názory účastníkov.

Voliteľne sa môžete rozhodnúť nezahrnúť strednú cestu pre aktivitu a ponechať len ÁNO a NIE.

Trvanie na týchto dvoch extrémoch môže aktivitu zdynamizovať. Účastníkom, ktorí sa nevedia rozhodnúť, môžete povedať, že si môžu vybrať stranu, ku ktorej sa prikláňajú (aj mierne).

Túto metódu je možné použiť pre ktorúkoľvek z kľúčových hodnôt v T-Kite, t. j. so súborom vyhlásení o ľudských právach, empatii atď. Inšpiráciu pre tvrdenia nájdete v rámčekoch provokatérov v prvej časti.

Ak máte ďalšie otázky, môžete ich umiestniť na steny v pracovných miestnostiach alebo okolo miesta konania a účastníci o nich môžu pokračovať v neformálnom rozhovore.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Túto aktivitu je možné vykonať na začiatku vzdelávacej mobility, aby sa účastníci zohriali na danú tému (témy). Alebo ku koncu, keď sa budú navzájom cítiť bezpečnejšie a pohodlnejšie, a preto je pravdepodobnejšie, že vstúpia do kontroverznej diskusie.

Ďalšie/hlbšie informácie

Pozrite si videonávod o tejto metóde, ktorý vytvoril projekt Erasmus+ KA2 YouTrain, dostupný na YouTube: https://youtu.be/nGrEi_AzPt8. Pre ďalšie videá o neformálnom vzdelávaní a metódach sa môžete prihlásiť na odber a sledovať kanál: www.youtube.com/youtrainvideoproject.

Štruktúrovaný pohľad na videá s článkami nájdete na: <https://iywt.org/youtrain-mooc/>.

Zdroje

Ak sa rozhodnete preskúmať rôzne hodnoty, niektoré navrhované tvrdenia sú uvedené nižšie.

- Nie je ťažké robiť rozhodnutia, keď viete, aké sú vaše hodnoty.
- Všetky hodnoty sú pozitívne, len správanie môže byť pozitívne alebo negatívne.
- Moja rodina a priatelia neovplyvňujú hodnoty, ktorými sa riadim.
- Ľudia s nesprávnymi hodnotami by sa nemali zúčastňovať medzinárodných mobilit.
- Narodíte sa so súborom hodnôt a tie sa nedajú zmeniť.
- Nikdy sa nemôžete skutočne stať priateľmi s osobou, ktorá má iné hodnoty ako vy.

Ak sa rozhodnete využiť túto aktivitu na preskúmanie jednej konkrétnej hodnoty, na účely tohto popisu zahrnieme príklady výrokov o solidarite od Bačlija Knocha a Nicodemiho (2020).

- Prejaviť solidaritu so všetkými má zmysel, inak je to vždy vylúčenie a nemá to nič spoločné so solidaritou.
 - Bez konania v skutočnom živote neexistuje skutočná solidarita.
 - Potrebujem zdieľať hodnoty s ľuďmi, aby som s nimi konal solidárne.
 - Altruizmus je v solidárnych aktivitách dôležitejší ako reciprocita.
 - Európska solidarita je to isté ako solidarita v Európe.
 - Európska identita zabezpečuje, že sa zameriavame na solidaritu v rámci Európy, čo je najdôležitejšia vec.
 - Práva a zásady EÚ zaručujú solidaritu medzi občanmi EÚ.
-

ROZHOVOR S NIEKÝM, S KÝM NESÚHLASÍTE

Úvod

Neschopnosť počúvať, horlivosť vyjadriť svoj názor a byť prekonaný pocitmi je často jednou z hlavných prekážok, ako skutočne počuť, čo sa ten druhý snaží povedať. A to sa netýka len ich verbálnych odkazov, ale aj pocitov, ktoré vysielajú. Pozorné počúvanie niekoho, s kým nesúhlasíme, by nielen umožnilo malé okno do jeho sveta, ale poskytlo aj príležitosť dozvedieť sa niečo o ňom a jeho reakciách.

Zdroj: Osnovy programu Soliya205 Connect

Tematická sekcia: Strety hodnôt

Témy

Všetky hodnoty

Empatia a štedrosť

Začlenenie a rozmanitosť

Vzdelávacie ciele

- Spochybňovať a uvažovať o svojich hodnotách
- Cvičiť počúvanie druhých zvedavým a neodsudzujúcim spôsobom
- Snažiť sa zistiť, čo motivuje iných ľudí a podľa akých hodnôt žijú

Úroveň zložitosti : 4

Trvanie : 180 minút

Veľkosť skupiny : 1-20 (môže to byť viac, ak je viac facilitátorov na podporu malých skupín)

Materiál (vybavenie)

- Na robenie rozhovorov osobne potrebujú účastníci kameru a mikrofón (postačí smartfón)
- Ak sa rozhovory robia online, potom účastníci potrebujú smartfón, tablet alebo počítač a Wi-Fi spojenie.

Metóda

Úvod a príprava

1. Predstavte aktivitu ako príležitosť precvičiť si empatiu, aktívne počúvanie a učenie sa z rozmanitosti, a aby sa účastníci dozvedeli o sebe a ich reakcii na odlišnosti.
2. Požiadajte účastníkov, aby určili jednu osobu, s ktorou nesúhlasia, pričom sa zamerajte na nehodu v konkrétnom pohľade na svet. V ideálnom prípade by to bol niekto, koho poznajú z minulosti a už s ním majú vybudovaný vzťah.
3. Vysvetlite im, že by mali danú osobu osloviť a naplánovať si pohovor, ktorý sa uskutoční počas vzdelávacej mobility. Pri kontaktovaní osoby by mali vysvetliť účel pohovoru a kontext, v ktorom sa bude konať. Mali by byť čo najtransparentnejšie a mali by zabezpečiť, aby si druhá osoba plne uvedomovala, čo aktivita zahŕňa.

4. Vyzvite účastníkov, aby si pripravili súbor otázok, ktoré by chceli s danou osobou preskúmať. Mohli podeliť sa s nimi o otázky vopred.

Inter názory

5. Účastníci by sa mali pripraviť na pohovor tak, aby k nemu pristupovali zvedavo a ne odsudzujúcim spôsobom.
6. Účastníci vedú rozhovor s osobou, skúmajúc jej konkrétny svetonázor/správanie.
7. Počas rozhovoru môžu klať otázky a objasňovať odpovede, NIE však zdieľať svoje vlastné názory. Toto nejde o diskusiu alebo debatu, ale o počúvanie toho druhého.
8. Účastníci by mali čo najviac aktívne počúvať a zároveň sledovať svoje telo odpovede na odpovede.

Zdieľanie v malých skupinách

9. Účastníci zdieľajú svoje skúsenosti s rozhovormi v malých skupinách (nie väčších ako päť). Každá skupina by mala mať so sebou jedného facilitátora.
10. V prípade, že nie je dostatok facilitátorov na podporu malých skupín, proces začína priamo v celú skupinu.

Debrífung

- Aký bol pre vás celkový proces? Vymenujte tri dominantné pocity.
- Na základe čoho ste identifikovali osobu na pohovor? Ako veľmi ste sa vyzývali?
- Aké ľahké/ťažké je nájsť ľudí vo vlastných sieťach osobných kontaktov, ktorí majú veľmi názory iný ako ten tvoj?
- Aký bol priebeh pohovoru?
- Aké to bolo počúvať, bez prípravy a poskytnutia protiargumentov? Zvládli ste to?
- Ako reagovalo vaše telo? Aké boli vaše myšlienky?
- Ak tam bolo nejaké napätie, odkiaľ prišlo? Čo sa stretlo? Aké hodnoty boli ohrozené?
- Čo ste sa naučili o druhom človeku a jeho hodnotách?
- Čo ste sa o sebe dozvedeli?
- Ak by ste postup zopakovali, je niečo, čo by ste urobili inak?

Tipy pre facilitátorov

Je dôležité, aby si účastníci už boli vedomí a mali určitú úroveň vedomostí, zručností a postojov o empatii a aktívnom počúvaní. Pokiaľ nepracujete so skúsenejšími a nezávislými študentmi (ktorí majú takéto povedomie a kompetencie), potom by táto aktivita mala stavať na solídnom úvode a skúsenostiach s empatiou a aktívnym počúvaním.

V každom prípade by sa táto aktivita mala uskutočniť v druhej polovici (alebo ku koncu) vzdelávacej mobility.

Variácie

Táto aktivita je ideálna na vykonávanie úplne online alebo ako súčasť zmiešaného vzdelávania. Účastníci sa mohli stretnúť so svojou vybranou osobou tvárou v tvár, aby uskutočnili rozhovor (čo prispieva k pocitu intimity) a potom zdieľali nahraté video (s povolením) a porozprávali sa o ňom online.

Ďalšou možnosťou je, že učiaci sa môžu vopred viesť a nahrávať rozhovory a potom ich zdieľať počas rezidenčnej časti mobility.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Ak je to možné, študent by mal mať následné stretnutie s osobou, s ktorou hovoril, aby sa zamyslel nad skúsenosťou a navzájom sa podporili pri jej trávení.

Ďalšie/hlbšie informácie

Niečo na pozeranie a/alebo zdieľanie s účastníkmi: www.ted.com/talks/zachary_r_wood_why_it_s_worth_listening_to_people_you_disagree_with?utm_campaign=tedsread&utm_medium=referral&utm_source=tedcomshare.

Zhrnutie videa: Zachary R. Wood v dôležitom prejave o hľadaní spoločného základu tvrdí, že empatiu a porozumenie si môžeme vybudovať tak, že sa taktne a premyslene zapojíme do kontroverzných myšlienok a neznámych perspektív.

Ďalšie informácie o dôležitosti vypočutia rôznych uhlov pohľadu nájdete v kapitole 3, sekcii 3.2: Čo robia facilitátori učenia v prístupe založenom na hodnotách?, najmä v sekcii o zabezpečení toho, aby bol hlas každého vypočutý.

SÚKROMIE V. BEZPEČNOSŤ – RÔZNE HODNOTY V RÔZNYCH KULTÚRACH (SÚVISIACE S SITUÁCIOU COVID-19)

Úvod

Hodnoty majú rôzny význam a vedú k odlišnému správaniu v rôznych kultúrach. Rovnaká hodnota môže viesť k úplne odlišnému správaniu a pocitom v závislosti od situácie a kultúry.

Zdroj: novo navrhnutý

Tematická sekcia: Strety hodnôt

Témy

demokracia

Aktívne občianstvo

Zodpovednosť

Empatia a štedrosť

Vzdelávacie ciele

- Zvýšiť povedomie o tom, že podobné hodnoty môžu spôsobiť odlišné správanie v rôznych kultúrach
- Diskutovať o kultúrnych rozdieloch vo vzťahu k hodnotám

Úroveň zložitosti : 1

Trvanie : 30-45 minút

Veľkosť skupiny : 5-30

Materiál (vybavenie) :

- Notebooku:
- Projektor:
- Reprodukory:
- Video: www.ted.com/talks/huang_hung_how_american_and_chinese_values_shaped_the_coronavirus_response?utm_campaign=tedsread&utm_medium=referral&utm_source=tedcomshare

Metóda

1. Prehrajte video účastníkom.
2. Otvorte o tom diskusiu po zhrňujúcich otázkach.

Debrífung

1. Aké sú vaše hlavné dojmy po zhliadnutí videa?
2. Uvedomovali ste si rozdiely v vnímaní hodnôt v rôznych kultúrach?
3. Aké hlavné rozdiely v kultúrach ste našli pri sledovaní videa?
4. Ako to odráža realitu vašich vlastných skúseností? Stretli ste sa sami s týmito druhmi rozdielov?
5. Aké ďalšie hodnoty sa môžu líšiť od kultúry ku kultúre?
6. Ako súvisí demokracia, aktívne občianstvo a zodpovednosť s týmto videom?
7. Ktorá hodnota je pre vás v tejto situácii dôležitejšia? Súkromie alebo bezpečnosť? Alebo oboje? prečo?

Tipy pre facilitátorov

Aj keď sa to môže zdať ako jednoduchá aktivita, môže byť zhrnutie zdĺhavé a viesť k dôležitým vzdelávacím výsledkom. Nájdite si preto čas a dajte všetkým účastníkom možnosť vyjadriť svoje pocity a názory.

Variácie

Ďalšie videá a dokumentárne filmy možno použiť na ďalšie skúmanie rozdielov v hodnotách medzi ľuďmi a kultúrami.

Jedným z odporúčaní je dokument Human, ktorý podporí ďalší rozvoj empatie: www.human-themovie.org.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Dobrymi doplnkami sú Aktivita 16 „Čo potrebujete?“ a Aktivita 12 „Priatie zmeny a odmietnutia v živote“. Prvý dopĺňa uvedomenie si potrieb a ich napĺňanie, spojené s hodnotou bezpečia (okrem iného). Druhá podporuje prijatie zmien súvisiacich s pandémiou Covid-19 a toho, ako sa rôzni ľudia správajú podľa toho.

KOHO BY STE ZACHRÁNILI?

Úvod

Táto aktivita je založená na „probléme vozíka“, ktorý je morálnym paradoxom, ktorý prvýkrát predstavila Philippa Foot vo svojom článku z roku 1967 „Problém potratov a doktrína dvojitého účinku“.206

Táto dilema sa zameriava na morálne rozhodnutia a vyvoláva diskusiu o čo je správne robiť a aké hodnoty stoja za takýmito rozhodnutiami.

Tematická sekcia : Strety hodnôt

Témy

Všetky hodnoty

Zodpovednosť

Vzdelávacie ciele

- Podporovať diskusie o etike, hodnotách a dilemách
- Zvýšiť povedomie o zložitosti zavádzania hodnôt do praxe

Úroveň zložitosti : 1

Trvanie : 30-60 minút

Veľkosť skupiny : 3-30

Príprava

- Materiály s príbehom problému s vozíkom (pozri zdroje)

Metóda

1. Povedzte príbeh trolejbusu: rozbehnutý trolejbus (alebo električka), bez brzd, rýchlo smeruje k T-križovatke. Ak pôjde vozík doprava, zabije jedno dieťa. Ak vozík pôjde doľava, zabije päť dospelých. Máte možnosť posunúť výhybku na dráhe a rozhodnúť, ktorým smerom pôjde vozík.
2. Rozdeľte účastníkov do malých skupín a požiadajte ich, aby prediskutovali túto dilemu a dali im čas rák na dosiahnutie rozhodnutia.
3. Každá skupina prezentuje svoje rozhodnutie a vysvetľuje prečo.
4. Rozprava s celou skupinou účastníkov.

Debrífung

1. Ako prebiehal proces rozhodovania?
2. Ako ste sa cítili počas tohto cvičenia a s rozhodnutím vašej skupiny? Súhlasili všetci členovia?
3. Čo ste zistili pri tomto cvičení? Aké hodnoty boli spochybnené?
4. Ako môžeme robiť takéto rozhodnutia (alebo tie jednoduchšie) v reálnom živote?
5. Aký iný scenár by uľahčil rozhodovanie? prečo?

206. <https://medium.com/@sarabizarro/the-trolley-problem-73e22048d88e>, prístupné 23. októbra 2020.

Tipy pre facilitátorov

Pohybujte sa medzi skupinami účastníkov, aby ste podporili a objasnili akékoľvek otázky, ktoré môžu mať, ale vyhnite sa prezentovaniu riešenia alebo navádzaniu účastníkov k jednému rozhodnutiu.

Variácie

Aby ste dostali ďalšiu úroveň dilemy, je možné meniť postavy. Napríklad namiesto piatich dospelých vľavo to môže byť päť starších ľudí. To isté pre profesie, sociálne postavenie a akýkoľvek iný typ človeka, o ktorom je dôležité diskutovať.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Táto aktivita funguje dobre sama osebe, ale možno ju použiť aj na začiatku aktivity vzdelávacej mobility a môže otvoriť proces učenia pre ďalšie skúmanie iných hodnôt. Funguje tiež dobre ako uzavretie vzdelávacej mobility o hodnotách, kde sú účastníci vyzvaní, aby uplatnili všetky svoje vedomosti a skúsenosti v praxi, aby urobili morálne rozhodnutie o probléme.

Ďalšie/hlbšie informácie

Táto dilema sa využíva pri vývoji umelej inteligencie a ako môže počítač urobiť morálne rozhodnutie. Pre samoriadiace autá má veľký význam.

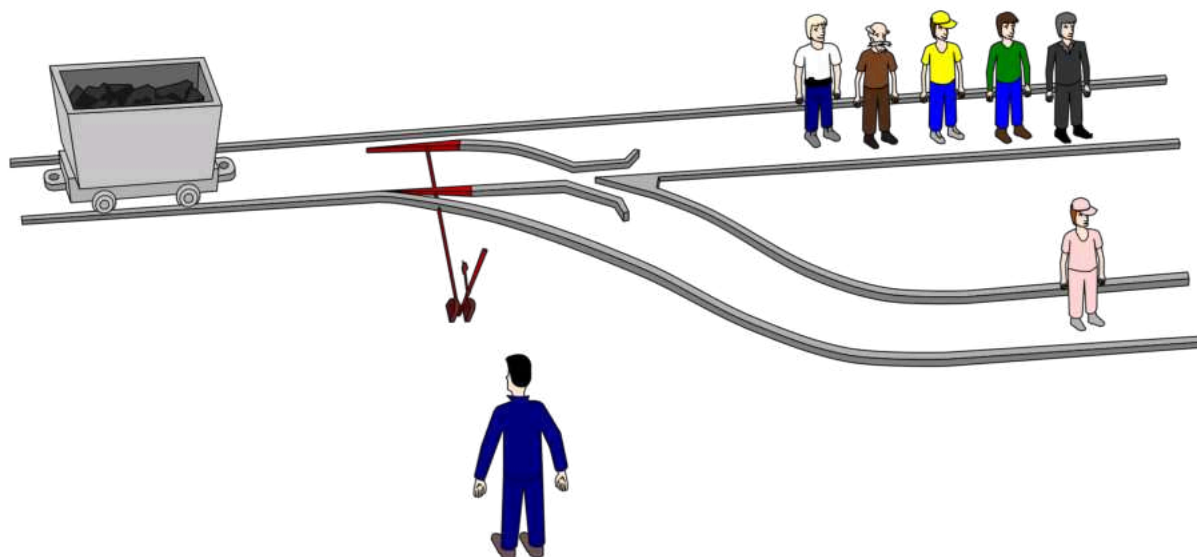
Krátke video o probléme s vozíkom, BBC Radio 4, História nápadov: www.youtube.com/watch?v=bOpf6KcWYyw.

Rozsiahlejšie video s variáciou scenárov a diskusií s publikom (možno ako možná príprava pre školiteľa) nájdete na: Michael Sandel, Harvard University: www.youtube.com/watch?v=TSH-m5GtrzE.

Zdroje

Pracovné listy s príbehom problému s vozíkom (jeden pre každú skupinu)

Problém s vozíkom

Rozbehnutý trolejbus (alebo električka) bez prestávok rýchlo smeruje k T-križovatke. Ak pôjde vozík doprava, zabije jedno dieťa. Ak vozík pôjde doľava, zabije päť dospelých. Máte možnosť posunúť výhybku na dráhe a rozhodnúť, ktorým smerom pôjde vozík.

ZDROJE A UDRŽATEĽNOSŤ

Úvod

Udržateľnosť je prepojená so zdrojmi a ich využívaním. Pochopenie toho, ako ľudia konajú na základe dostupnosti zdrojov, je kľúčovým prvkom pri zvyšovaní povedomia o udržateľnosti a podpore zmeny správania z masovej spotreby.

Zdroj: novo navrhnutý

Tematická sekcia: Špecifické hodnoty

Témy

Udržateľnosť

Empatia a štedrosť

Solidarita

Začlenenie a rozmanitosť

Zodpovednosť

Vzdelávacie ciele

- Zvýšiť povedomie o konzume a udržateľnosti
- Otvoriť diskusiu o tom, ako sa hodnoty menia, keď je kríza
- Spochybniť naše vlastné hodnoty a postoje, keď čelíme udržateľným rozhodnutiam

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 45-90 minút

Veľkosť skupiny : 6-40

Materiál

- Peniaze na hru (nie skutočné, ako napríklad peniaze Monopoly)
- Papier (jeden hárok na tím) Perá (jeden na tím)

Príprava

- Položky vybrané lektorom podľa učebných cieľov (toaletný papier, konzervy, cestoviny, ochranné rúška na tvár, baterka, čerstvá zelenina a ovocie, mäso, semená, švajčiarsky nôž, papier, ceruzky atď.). Ak nie je možné, aby predmety fungovali, fungujú aj ich fotografie alebo ilustrácie.
- Výtlačok so zoznamom položiek (jeden na tím).

Metóda

1. Vytvorte zoznam predmetov, ktoré budú môcť účastníci zbierať (napr. toaletný papier, konzervy, cestoviny, pro-masky na tvár, čerstvá zelenina a ovocie, semená).
2. Rozdeľte účastníkov do malých skupín (tímov). Dajte každej skupine niečo, čo predstavuje peniaze. Napríklad pre prvú skupinu 100 €, pre druhú 80 €, pre tretiu skupinu 50 € a tak ďalej, takže všetky skupiny majú rôznu finančnú kapacitu.
3. Povedzte účastníkom, že bolo práve oznámené, že máme pandémiu a každá skupina bude musieť zostať doma 15 dní. Predtým môžu získať produkty (tie na zozname). Vysvetlite, že počet položiek je obmedzený.

4. Každá skupina má 10 minút na to, aby si vopred naplánovala, aké produkty si bude chcieť zaobstarať.
5. Potom každá skupina po jednom prejde na stanicu, kde sa výrobky nachádzajú a získa ich podľa svojho zoznamu. Naraz je povolená iba jedna skupina. Vplyv bude mať poradie skupín, keďže do poslednej skupiny už toho veľa nezostane.
6. Po skončení cvičenia požiadajte všetky skupiny, aby sa poobzerali okolo seba a zistili, čo získali ostatné skupiny ak zostanú nejaké produkty.

Debríng

1. Urobte v skupine kolo – na stupnici od 1 do 10, aká intenzívna bola táto skúsenosť?
2. Aký je váš prevládajúci pocit po tejto aktivite?
3. Čo sa stalo?
4. Aká bola stratégia každej skupiny? Čo bolo pre každú skupinu dôležitejšie získať?
5. Ako ste sa cítili, keď ste videli, že je nedostatok produktov? Alebo keď ste mali každý produkt chcel si?
6. Aké hodnoty ste videli? Čo bolo pre každú skupinu dôležitejšie?
7. Boli vaše osobné hodnoty v rozpore s nejakými hodnotami skupiny?
8. Čo ste ešte zistili pri tomto cvičení?
9. Čo môžeme urobiť, aby sme zmenili tento druh postoja k hromadeniu a konzumácii v reálnom živote?

Tipy pre facilitátorov

Uvedené produkty sa môžu líšiť v závislosti od cieľov, ktoré chcete dosiahnuť. Napríklad umiestnenie semienok na zozname môže podporiť diskusiu o hľadaní dlhodobých riešení, a nie krátkodobých.

Variácie

Namiesto tímov zložených z niekoľkých účastníkov sa táto aktivita môže venovať jednotlivcom.

Prispôbenie online je tiež možné pridaním obrázkov položiek na online platformu tabule. Každý účastník - nohavica má prístup a môže presúvať položky do vlastného rohu.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Dobrou aktivitou na pokračovanie je aktivita 25 "Koho by ste zachránili?" Môže podporiť pochopenie toho, ako sa hodnoty stretávajú a ako sa rozhodnutia môžu líšiť od človeka k človeku, alebo skupiny ku skupine, podľa potrieb.

Ďalšie/hlbšie informácie

T-Kit 13 – Udržateľnosť a práca s mládežou, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-13-sustainability-and-youth-work>

ZAČLEŇUJÚCA KÁVOVÁ PRESTÁVKA

Úvod

Táto aktivita má za cieľ zvýšiť povedomie o nerovnosti v spoločnosti a o tom, ako ju možno (alebo nemožno) spochybniť. Je to rolová aktivita, ktorá podporuje imaginárnu spoločnosť, kde sú nespravodlivosť a diskriminácia veľmi viditeľné.

Zdroj: inšpirované aktivitou, ktorú predstavila Clair Brown z mimovládnej organizácie Všetko je možné a používa sa v NCTC – Newcomers NA Staff Training, vyvinutý KMST – Knowledge Management Staff Training.

Tematická sekcia: Špecifické hodnoty

Témy

Začlenenie a rozmanitosť

Demokracia

Empatia a štedrosť

Účasť

Vzdelávacie ciele

- Zvýšiť povedomie o osobných limitoch a hraniciach
- Zvýšiť pochopenie etiky a morálky za postojmi druhých
- Zamyslieť sa nad dilemou, čo je dôležitejšie: pravidlá alebo inklúzia?

Úroveň zložitosti : 2-3

Trvanie : 120 minút (s minimálne 25 minútami na „pracovnú prestávku na kávu“)

Veľkosť skupiny : 8-30

Príprava

Nastavenie

Zorganizujte si s miestom konania prestávku na kávu s čo najširším výberom jedál a nápojov – voda, káva, čaj, džúsy, ovocie, sušienky, koláče atď.

Pridelte role v tíme – jeden správca (ktorý môže byť „tvrdý“, ako chce, s povoleniami pre tých, ktorí majú ružové karty). Na mieste pri jedle a pití minimálne jeden-dvaja ochrankári. Ochránka by mala hrať úlohu veľmi prísneho na „ružových“ a čo najviac potešiť a podporovať „modrých“.

Zdroje

Pripravte si rôzne farebné kartičky, ktoré by mali účastníci mať po jednej, rozmiestnené náhodne:

- Pink – Na inováciu musíte požiadať o povolenie správcu, aby ste mali prístup ku káve. Môžete piť vodu a jesť toľko sušienok, koľko chcete.
- Orange – Máte prístup len k vode, káve, čaju a sušienkam. Predložte svoju kartu ochranke.
- Modrá – Máte plný prístup ku všetkým položkám prestávok na kávu (týchto kariet nie je toľko v porovnaní s inými farbami).

Metóda

1. Pripravte účastníkov na aktivitu. Každá osoba dostane farebnú kartu. Každá farba má špecifické pokyny, ktoré by mali dodržiavať. Pri ďalšej prestávke na kávu by sa mali riadiť týmito pokynmi a zhrnutie sa uskutoční na začiatku ďalšej relácie.
2. Jeden alebo dvaja sprostredkovatelia by mali mať úlohu bezpečnostných strážcov, ktorí budú stanovovať pravidlá. Berie jeden facilitátor úlohu správcu.

3. Rozdajte ružové, oranžové a modré karty.
4. Nastavte časový limit na koniec „pracovnej prestávky na kávu“.
5. Vráťte sa späť do pléna na poradu ako skupina.

Debrífung

- Čo sa stalo a ako sa cítite? Vylúčenie – aký je to pocit byť vylúčený?
- Privilégium – ako ho v porovnaní s ostatnými využívate?
- Dodržiavate vždy pravidlá? Ak nie, čím porušujete pravidlá?

Vo vzťahu k hodnotám:

- Naozaj máte tieto hodnoty (inklúzia, rovnosť, solidarita, empatia, participácia atď.)?
- Konáte podľa nich? Aj keď vám pravidlá hovoria, že nie?
- Ak nekonáte, sú tam hodnoty naozaj?
- Existuje hierarchia hodnôt?
- Kto hovorí, že nemôžete zmeniť pravidlá?
- Ktoré pravidlá súvisia s akými hodnotami v našom živote?
- Ako sa vám žije v spoločnosti, ak máte iné hodnoty ako pravidlá?

Tipy pre facilitátorov

Vytvorte bezpečný priestor pre túto činnosť. Pociť vylúčenia môže viesť k mnohým rôznym reakciám. Pred spustením tejto aktivity musí byť v skupine dôvera. Nemalo by sa to robiť v prvý deň krátkodobej aktivity, ale neskôr, keď si skupina môže poskytnúť podporu navzájom s rešpektom.

Budte si vedomí prípadných menšín v skupine a akýchkoľvek citlivých situácií, ktoré by mohli byť spôsobené tým, že administrátor zamietne „ružovým“ prístup k celému sortimentu prestávok na kávu.

Nezabudnite po aktivite zrušiť rolu z „ružovej“, „modrej“ alebo „oranžovej“. To isté pre tím facilitátorov, zbavenie funkcie strážcu a správcu.

Variácie

Ružové alebo oranžové karty môžu byť v rôznych jazykoch, aby to bolo zložitejšie a exkluzívnejšie – najmä ak použitým jazykom nerozumie žiadny účastník.

Pravidlá ružových, oranžových a modrých kariet by sa mohli zmeniť tak, aby boli viac či menej prísne.

Aktivita by mohla byť prispôbená aj na cieľnú diskusiu o rozmanitosti alebo ľudských právach.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Účastníci by mohli byť vyzvaní, aby pozorovali (sebareflexia a nie pozorovanie druhých), ako reagujú na autoritu počas vzdelávacej mobility (od mládežníckych vedúcich/koordinátorov/facilitátorov, od personálu hotela/miesta, od starších účastníkov atď.).

Potom by ste si počas vzdelávacej mobility mohli zorganizovať čas na zdieľanie dojmov a spoločné zamyslenie sa nad dôsledkami týchto pozorovaní pre každodennú realitu účastníkov.

Ďalšie/hlbšie informácie

Pozrite si:

Experiment Stanleyho Milgrama „Poslušnosť autorite“: www.simplypsychology.org/milgram.html.

Stanfordský väzenský experiment: www.simplypsychology.org/zimbardo.html.

Cvičenie Jane Elliottovej „Modré oči – hnedé oči“: <https://janeelliott.com/>.

Dokumentárny film „Päť krokov k tyranii“: www.youtube.com/watch?v=PeBisBQbIFM.

Odporúčame tiež vidieť dokumentárny film Človek v ktorejkoľvek časti vzdelávacej mobility, aby sa aj naďalej podporovalo empatie a solidarity: www.youtube.com/watch?v=vdb4XGVTHkE (je v troch častiach a toto je odkaz na prvú časť).

ROBIŤ TO ČO HOVORÍME

Úvod

Inšpirované prechádzkami prírodou od všímavosti, využívaním pohybu a prírody na pomoc pri procese sebareflexie o tom, ako sú slová a činy prepojené a čo môže tomuto spojeniu zabrániť.²⁰⁷

Tematická sekcia: Špecifické hodnoty

Témy

Robiť to čo
hovoríme

bezúhonnosť

Vzdelávacie ciele

- Uvažovať o spojení medzi slovami a činmi
- Poskytovať skúsenosti zdieľania a budovania dôvery

Úroveň zložitosti : 3

Trvanie : 60+ minút (môže byť viac, v závislosti od dĺžky chôdze)

Veľkosť skupiny : 2-30

Materiál

- Papier a perá na kreslenie

Príprava

- Nájdite miesto na prechádzku vonku v prírode
- Poskytnite mapu prechádzky a/alebo telefónne číslo miesta konania alebo facilitátora pre prípad, že by sa ľudia stratili
- Pripravte si štyri príklady z osobnej skúsenosti facilitátora, ktoré ukážte ako príklad pre bod 3 nižšie – dve skúsenosti, kde sa slová a činy zhodovali, a dve, kde sa nezhodovali

Metóda

1. Zavedte koncept chôdze (robte, čo hovoríte, hovorte, čo robíte) a integritu (postaviť sa za to, čo je správne).
2. Doprajte účastníkom chvíľku riadenej reflexie všímavosti, aby si pripomenuli, ktoré hodnoty sú dôležité pre nich ako jednotlivcov. Vráťte sa k predchádzajúcim cvičeniam, ktoré s tým súvisia.
3. Vyzvite účastníkov, aby si našli priestor pre seba a venovali sa 10 minút individuálnej úvahe o prepojení ich vlastných hodnôt s ich konaním. Mali by si zapísať na papier štyri rôzne časy v živote, keď niečo silne cítili a niečo o tom povedali alebo urobili. Dva z týchto príkladov by mali byť, keď boli hrdí, že spojili svoje slová a činy, a dva, keď bolo pre nich ťažké spojiť slová a činy.
4. Rozdeľte účastníkov do dvojíc a vysvetlite im, že by sa mali pripraviť na 20-30 minútovú prechádzku vonku.

²⁰⁷. Ďalšie informácie nájdete napríklad na: www.mindfulschools.org/inspiration/exploring-five-sense-nature-walk/, prístupné 23. októbra 2020.

Prechádzka prírodou s partnerom

Venujte pár minút chôdzi v tichu s partnerom a spojte sa s priestorom okolo vás. Použite svojich päť zmyslov na prepojenie (zrak, čuch, hmat, sluch, chuť). Potom chodte a porozprávajte sa so svojim partnerom, aby ste sa podelili o skúsenosti o zhode vašich slov a činov. Zamyslite sa nad štyrmi príkladmi, ktoré ste si zapísali v bode 3. Čo sa stalo pred/počas tých situácií, ktoré znamenali, že sa vaše slová/činy nezhodovali?

5. Vráťte sa do pléna/celej skupiny na spoločné vypočutie.

Debrífung

Čo sa stalo a ako sa cítite?

Boli nejaké podobnosti alebo rozdiely medzi vašimi skúsenosťami a skúsenosťami vášho partnera?

Aké boli niektoré z prekážok alebo blokátorov vo vašich príkladných situáciách, ktoré znamenali vaše slová/činy nezhodovali sa?

Čo znamená „žiť svoju vlastnú pravdu“?

Aký je to pocit, keď „žiješ svoju vlastnú pravdu“?

Prečo je ťažké „žiť svoju vlastnú pravdu“?

Ktoré oblasti sťažujú facilitátorom/mládežníckym pracovníkom (alebo komukoľvek, kto je vašou cieľovou skupinou) chodiť hovoriť? Čo to sťažuje?

Prečo je zhoda vašich slov a činov obzvlášť dôležitá vo vzdelávaní založenom na hodnotách?

Je niečo, čo by ste po tejto skúsenosti a diskusii zmenili vo svojom osobnom alebo pracovnom živote?

Tipy pre facilitátorov

Podporujte všímanosť – účastníci by sa mali sústrediť na tému a prechádzku prírodou, na nič iné. Nemali by byť v pokušení kontrolovať si telefón alebo klebetiť o tom, čo sa stalo minulú noc pri večeri atď.

Povzbudzujte ľudí, aby sa starali o seba – skontrolujte opaľovací krém, ak je horúci, alebo kabáty, ak je zima, atď.

Použite kapitolu 3, časť 3.7.7, ktorá podporuje facilitátorov o význame integrity a chodenia reči.

Variácie

Dalo by sa to urobiť na diaľku, ak si partneri navzájom telefonujú a rozprávajú sa počas prechádzky v oddelených prírodných priestoroch. Debrífung by sa však mal následne uskutočniť spoločne online, aby ste sa z toho poučili.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Tejto aktivite by mali predchádzať ďalšie reflexné aktivity súvisiace s „hierarchiou“ hodnôt alebo Vennovým diagramom hodnôt alebo „skupinovými hodnotami“.

Ďalšie/hlbšie informácie

Zvážte napísanie osobného denníka „integrity“: <https://jamesclear.com/2016-integrity-report>.

KAM BY STE ZARADILI SOLIDARITU?

Úvod

Pochopenie zložitých konceptov môže byť niekedy podporené úvahami o ich rôznych dimenziách a aspektoch alebo dokonca snahou umiestniť tieto dimenzie medzi rôzne extrémny.

Zdroj: Bačlija Knoch a Nicodemi (2020)

Tematická sekcia: Špecifické hodnoty

Témy

Všetky hodnoty

Solidarita

Vzdelávacie ciele

- Uvažovať o solidarite jej umiestnením do rôznych polarizovaných stupníc
- Získať pochopenie o osobnom chápaní solidarity a uvažovať o nej prostredníctvom porozumenia iných

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 60 minút

Veľkosť skupiny : 1-30

Materiál

- Maskovacia páska

Príprava

- Papiere s pripravenými „pólmi“

Metóda

1. Položte pásku na podlahu s bodkou na každom jej konci.
2. Vysvetlite, že účastníci budú vyzvaní, aby sa umiestnili na túto pásku, ktorá funguje ako mierka medzi dva rôzne póly.
3. Póly sa menia, ale otázka zostáva: „Kam by ste zaradili solidaritu?“ A zakaždým účastníci by mali odhadnúť svoju pozíciu na stupnici.
4. Po každej zo škál povzbudte účastníkov, aby zdieľali argumenty pre ich pozíciu.
5. Niektoré z pólov môžu byť:

Individuálne -----	Kolektívne
Reálne -----	Virtuálne
Vedomosti -----	Pocit
Pasívnosti-----	Aktívny
Altruizmus -----	Reciprocita
6. Po niekoľkých póloch pozvite účastníkov späť na brífing.

Debrífung

- Aké to bolo umiestniť sa?
- Boli niektoré póly náročnejšie ako iné?
- Prekvapili vás niektoré pozície (vaše vlastné aj tých ostatných)?
- Na ktorú z diskusií by ste chceli nadviazať? Ako to?
- Mali ste nejaké nové poznatky o solidarite?

Variácie

Túto aktivitu je možné vykonať aj s inými hodnotami, ale s použitím rôznych polarizovaných škál.

Návrhy na sledovanie/činnosť

V iných skupinách možno podporiť reflexiu pojmov hodnôt. Účastníkov možno povzbudiť, aby hovorili s priateľmi a rodinnými príslušníkmi o rôznych póloch a kde by sa umiestnili.

Ďalšie/hlbšie informácie

Solidarita je pojem, ktorý každý chápe a interpretuje inak. Ako ukazuje výskumný proces 4Thought for Solidarity (Bačlija Knoch a Nicodemi 2020), neexistuje žiadna spoločná definícia a existuje veľa rôznych vplyvov, ktoré jednotlivcovi pomáhajú vytvoriť si vlastnú interpretáciu. Dôležitým aspektom, ako pri každej hodnotovo založenej činnosti, je, aby premýšľali, analyzovali a zapojili sa do dialógu, aby si otestovali svoje myslenie s ostatnými. Keď sa to robí s inými ľuďmi, ktorí majú odlišné skúsenosti alebo žijú vo veľmi odlišných krajinách s odlišnými svetonázormi, môže to pomôcť definovať koncept a prísť na to, kam by ho na polarizovanom meradle umiestnili (alebo posunuli).

Úvod

Táto aktivita je inšpirovaná študijným procesom 4Thought for Solidarity, ktorý prepojil rôzne koncepty súvisiace so solidaritou, pričom sa zistilo, do akej miery boli uprednostňované rôznymi ľuďmi.

Zdroj: Bačlija Knoch a Nicodemi (2020)

Tematická sekcia: Špecifické hodnoty

Témy

Všetky hodnoty

Začlenenie a rozmanitosť

Vzdelávacie ciele

- Skúmať zložitosť určitej hodnoty
- Zamyslieť sa nad rozmanitosťou chápania a pokúsiť sa nájsť spoločný základ
- Skúmať prepojenia medzi rôznymi pojmami a hodnotami

Úroveň zložitosti : 2

Trvanie : 60-90 minút

Veľkosť skupiny : 1-30

Materiál

- Perá

Príprava

- Pripravené letáky s prázdnyimi sústrednými kruhmi

Metóda

- Požiadajte účastníkov, aby sa zamysleli nad tým, čo pre nich znamená určitá hodnota (napr. solidarita) – aké pojmy s tým súvisia ?
- Dajte každej osobe jeden list papiera s tromi sústrednými kruhmi (okrem kruhov to je prázdne bez akéhokoľvek zoznamu alebo návodu, čo by mali napísať).
- Vyzvite účastníkov, aby si zapísali pojmy, ktoré pre nich súvisia s touto hodnotou: najdôležitejšie slová v strede a menej dôležité smerom von.
- Po tejto úvodnej reflexii požiadajte účastníkov, aby sa spojili do párov, porovnali modely a „vyjednali“ spoločný.
- Proces by sa mohol zopakovať, ak by sa viac ľudí spojilo a pokračovalo v „vyjednávaní“ a končí zdieľaním v skupine.

Debrífung

- Aký bol proces reflexie vlastného chápania a hľadania kľúčových pojmov?
- Aké to bolo snažiť sa nájsť spoločnú reč?

- Aké boli hlavné podobnosti a rozdiely? Odkiaľ pochádzajú?
- Priniesli vám diskusie (rokovania) nejaké nové poznatky o hodnote alebo vrhli nové svetlo?
- Čo nám to hovorí o hodnotách a súvislostiach medzi nimi?

Tipy pre facilitátorov

Buďte pripravení podporiť účastníkov, ak sa objavia kolízie/konflikty. Hodnoty sú hlboké a osobné a dokonca aj zdanlivo kognitívne cvičenie môže vyvolať silné emócie a napätie.

Variácie

Túto aktivitu je možné vykonať so všetkými hodnotami v tomto T-Kite.

Návrhy na sledovanie/činnosť

Po definovaní alebo preskúmaní konkrétneho hodnotového konceptu možno účastníkov povzbudiť, aby sa pozreli na to, ako ho uviesť do praxe. Pozri napríklad aktivitu 5 „Komunita“: na čom mi záleží a čo chcem zmeniť?

Ďalšie/hlbšie informácie

Ako jeden z prvých krokov v procese štúdie 4Thought for Solidarity pre Stredisko zdrojov Európskeho zboru solidarity bol zaslaný úvodný prieskum reprezentatívnej vzorky zainteresovaných strán zo štyroch skupín účastníkov: tvorcovia politík, odborníci z praxe, výskumníci a mladí ľudia. V snahe vytvoriť spoločný základ pre solidaritu boli požiadaní, aby definovali svoje chápanie solidarity, ako aj spomenuli pojmy, ktoré sa objavili v ich práci a ktoré sa týkali solidarity.

V odpovediach bola prítomná rôznorodosť ako aj v mnoho uhlov a perspektív.

Veľmi rýchlo sa ukázalo, že z výsledkov prieskumu nebolo možné vyňať jednu definíciu alebo dokonca jeden odsek vysvetľujúci spoločný základ. Namiesto toho boli zistenia prezentované v modeli solidarity – Model sústredných kruhov.

Tento model sa potom použil s niekoľkými ďalšími otázkami na hlbšie preskúmanie úvah a myšlienok ľudí. Cieľom bolo stále nájsť spoločný príbeh a pevný spoločný základ pre koncept solidarity a tento model položil základy celého procesu. A slúžilo aj ako inšpirácia pre túto činnosť.

Viac o procese štúdie 4Thought for Solidarity, jej výstupoch a dokonca aj o novom modeli solidarity sa dozviete v kapitole 2, časť 2.7 o solidarite.

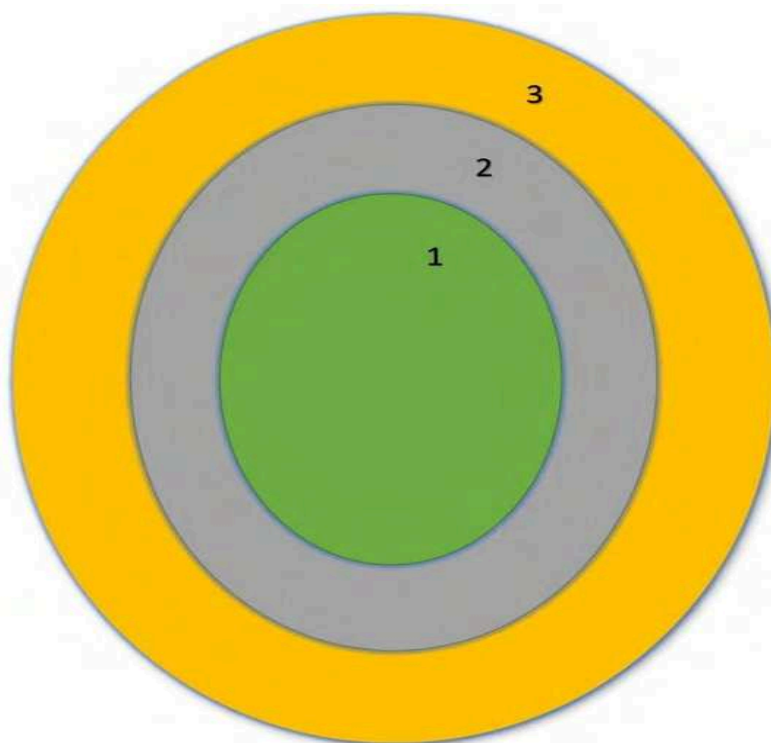
Zdroje

Ako by vyzeral váš model [vložte hodnotu]?

Zamyslite sa nad tým, čo pre vás znamená [vložte hodnotu] – ktoré pojmy sa jej týkajú?

Umiestnite tieto pojmy do jedného zo sústredných kruhov nasledujúcim spôsobom:

1. Pojmy, ktoré sú pre vás úzko spojené s vaším chápaním [vložte hodnotu].
2. Pojmy, ktoré súvisia s vaším chápaním [vložte hodnotu], ale nie sú podstatné.
3. Pojmy, ktoré sú do istej miery spojené s vaším chápaním [vložte hodnotu].

Dodatok

Karty BBGames Legacy

Na nasledujúcich stranách nájdete kompletný balíček hodnotných kariet, ktoré vytvoril projekt BBGames Legacy. Sada obsahuje 76 hodnôt plus štyri prázdne karty. Šesť z hodnôt sú hodnoty Európskej únie: dôstojnosť (ľudská), sloboda, demokracia, rovnosť, právny štát a ľudské práva. Z týchto šiestich sú tri aj hodnoty Rady Európy (ľudské práva, demokracia, právny štát). Tieto karty sú označené kruhom hviezd.

Karty sú určené na podporu reflexie a uvedomenia si hodnôt a na spustenie diskusií o hodnotách.

Prázdne karty nemajú žiadny iný účel, ako umožniť používateľovi zapísať akékoľvek iné hodnoty.

Proces vytvárania kariet

Na vytvorenie tohto balíka zúčastnený tím preskúmal rôzne zoznamy hodnôt, nástrojov a publikácií z oblasti európskej práce s mládežou. Identifikovali tie, ktoré sa bežne používajú a ktoré boli v súlade so zámerom vývoja tohto balíka – najmä tie, ktoré by sa dali použiť pri vzdelávacích aktivitách. Od začiatku bolo zámerom zahrnúť hodnoty presadzované európskymi inštitúciami s cieľom podporiť vzdelávanie o nich.

Okrem tohto výskumu proces zahŕňal aj vytvorenie prototypových balíčkov kariet, niekoľko testovacích sedení kariet v rôznych krajinách od skupín praktizujúcich a mladých ľudí, spätnú väzbu a redizajn.

Uznávame, že platné a dôležité by boli aj iné hodnoty, ktoré však nie sú súčasťou tohto balíka.

Aby bol prenosný a ľahko použiteľný, bolo potrebné obmedziť počet hodnôt.

Viac informácií o hodnotách Rady Európy: www.coe.int/en/web/about-us/values.

Viac informácií o hodnotách EÚ: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_en.

O projekte BBGames Legacy

Tento balík bol vytvorený ako súčasť projektu Borderline Boardgames Legacy (BBGames Legacy), čo je projekt strategického partnerstva v trvaní 16 mesiacov, ktorý spája osem rôznych partnerov zo siedmich krajín (Belgicko, Chorvátsko, Francúzsko, Taliansko, Litva, Portugalsko, Španielsko.) a podporené programom Erasmus+. Viac podrobností o tomto projekte nájdete na: www.bb-games.eu.

Tento projekt má neziskové ciele a karty majú byť dostupné na bezplatné používanie a distribúciu na nekomerčné účely.

Ďalšie materiály vyvinuté v rámci tohto projektu nájdete na nasledujúcom odkaze:

<https://drive.google.com/drive/folders/1yAFdj8h4XbDAnSKD6aD3O1Kn0B8GTPW1?usp=sharing>.

Tam nájdete:

- Pokyny ku kartám
- Value Cards Activity Bank (aktivity, ktoré nie sú súčasťou tohto T-Kitu)
- Hodnotový slovník
- Zoznam hodnôt
- Karty na stiahnutie a vytlačenie (v štyroch rôznych farbách a troch rôznych veľkostiach)

Sme vďační za pomoc a podporu, ktorú poskytuje projekt BBGames Legacy, a za zdieľanie ich materiálov a zdrojov, vrátane ich výskumu hodnôt.

Samozrejme, toto je len jeden možný zoznam hodnôt. Možno budete chcieť preskúmať svoj vlastný zoznam alebo nájsť inšpiráciu viac alebo rôznych hodnôt, ktoré môžete použiť vo svojej činnosti. Z úvodu v prvej časti tohto T-Kitu si pamätajte, že nič také ako „záporná“ hodnota neexistuje. Všetky hodnoty sú neutrálne – zmeniť sa môžu postoje a správanie s nimi súvisiace.

ZOZNAM HODNOT

Estetika
Zodpovednosť
Ocenenie
Autenticita
Rovnováha
Odvaha
Výzva
Spolupráca
Závazok
Komunita
Súcit
Súťaž
Príspevok
Spolupráca
Kreativita
Zvedavosť
Odhodlanie
Demokracia
Ľudská dôstojnosť
Rozmanitosť
Objavovanie
Efektívnosť
Empatia
Splnomocnenie
Spravodlivosť
Rovnoprávnosť
Rodina
Rovnosť
Rast
Šťastie
Zdravie
Úprimnosť

Ľudské práva
Pokora
Humor
Zlepšenie
Začlenenie
Inovácia
Bezúhonnosť
Spravodlivosť
Láskavosť
Vedenie
Učenie
Láska
Lojalita
Význam
Otvorenosť
Účasť
Partnerstvo
Trpezlivosť
Pokoj
Pozitívnosť
Uznanie
Spoľahlivosť
Rešpekt
Zodpovednosť
Právny štát
Bezpečnosť
Bezpečnosť
Solidarita
Spiritualita
Stabilita
Sociálna
postavenie
Úspech
Udržateľnosť
Tradícia
Tolerancia
Transparentnosť
Dôvera
Bohatstvu

Štúdio vyradovania 5.1.1

Štúdio vyradovania 5.1.1

Stúdio vyradovania 5.1.1 |

Stúdio vyradovania 5.1.1

Štúdio vyrábalo 5.1.1

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

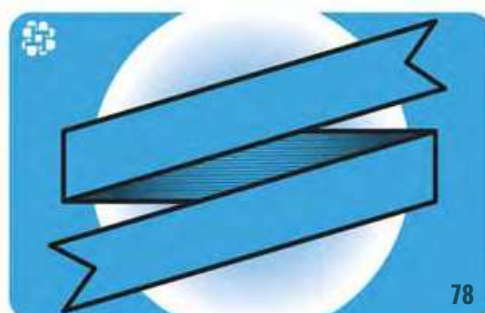
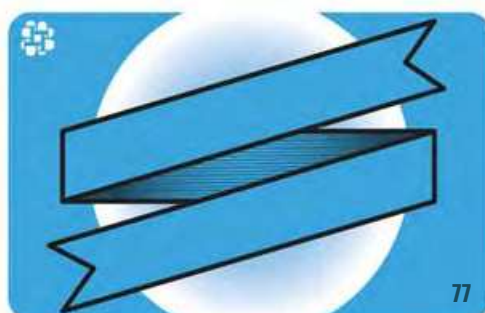
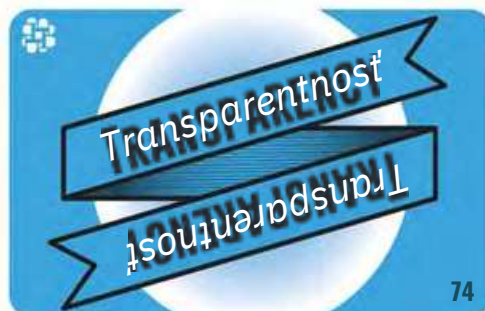

Štúdio vyradovania 5.1.1 |

Štúdio vyradovania 5.1.1

Stúdio vyradovania 5.1.1

Referencie

- Archibugi D. (1998), „Princípy kozmopolitnej demokracie“, v Held D. a Köhler M. (eds), Re-imagining politická komunita, Polity Press, Cambridge.
- Bačlija Knoch S. (2016), „Prečo je také ťažké zahrnúť ‚inklúziu‘ do rozhovorov a diskusií o mobilite?“, časopis Coyote, číslo 24, Vzdelávacia mobilita: príležitosti pre všetkých?, dostupné na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnerstvo/vydanie-24-júl-2016>, prístup 27. októbra 2020.
- Bačlija Knoch S. a Nicodemi S. (2020), 4Myšlienka k solidarite, Stredisko zdrojov Európskeho zboru solidarity, Viedeň, dostupné na www.salto-youth.net/downloads/4-17-4046/4TDS%20Study%2020200421.pdf, prístup 27. októbra 2020.
- Bariso J. (2018), EQ Applied: skutočný svetový sprievodca emocionálnou inteligenciou, Borough Hall, Nemecko.
- Barrett R. (1998), Liberating the corporate soul, Butterworth-Heinemann, Boston, MA.
- Bhattacharyya J. (2004), „Teoretizovanie komunitného rozvoja“, Journal of the Community Development Society Vol. 34, č. 2, s. 5-34.
- Bennett M. J. (1986), „Towards etnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity“, R. M. Paige (ed.), Medzikultúrna orientácia: Nové konceptualizácie a aplikácie, University Press of America, New York.
- Bennett M. J. (1993), „Smerom k etnorelativismu: vývojový model interkultúrnej citlivosti“, v Paige M. (ed.), Vzdelávanie pre interkultúrne skúsenosti, Intercultural Press, Yarmouth, ME.
- Butt-Pošnik J. a kol. (2014), Zvýšte účasť mladých ľudí v Európe! Odporúčania pre politiku a prax, Mládež pre Európu, dostupné na www.salto-youth.net/downloads/4-17-3048/Amplify%20Participation%20-%20Recommendations.pdf, prístup 27. októbra 2020.
- Cherry K. (2019), Ako skúsenosť mení plasticitu mozgu, blog, dostupný na www.verywellmind.com/what-is-brain-plasticity-2794886, prístup 27. októbra 2020.
- Rada Európy (2005), Vzdelávací balík „všetci iní – všetci rovnakí“, Vydavateľstvo Rady Európy, Štrasburg, dostupné na: www.eycb.coe.int/edupack/, prístup 27. októbra 2020.
- Rada Európy (2007a), Európsky manifest pre viacnásobnú kultúrnu príslušnosť, dostupný na <http://rm.coe.int/16806abde8>, prístup 27. októbra 2020.
- Rada Európy (2007b), Rodové záležitosti: príručka o riešení rodovo podmieneného násillia postihujúceho mladých ľudí, dostupná na www.eycb.coe.int/gendermatters/pdf/GenderMatters_EN_2013.pdf, prístup 27. októbra 2020.
- Rada Európy (2008), Biela kniha o medzikultúrnom dialógu: „Žiť spolu ako rovní v dôstojnosti“, dostupná na www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf, prístup 27. októbra 2020.
- Rada Európy (2012), Kompas: príručka pre výchovu k ľudským právam s mladými ľuďmi, dostupná na www.coe.int/en/web/compass, prístup 27. októbra 2020.
- Rada Európy (2015), Revidovaná Európska charta o účasti mladých ľudí na miestnom a regionálnom živote, dostupná na <http://rm.coe.int/168071b4d6>, prístup 27. októbra 2020.
- Rada Európy (2016), Štandard kvality vo vzdelávacích a školiacích aktivitách Oddelenia pre mládež Rada Európy, oddelenie mládeže, dostupné na <http://rm.coe.int/1680703013>, prístup 27. októbra 2020.
- Rada Európy (2018), Referenčný rámec kompetencií pre demokratickú kultúru, dostupný na <http://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>, prístup 27. októbra 2020.
- Rada Európy (2020), Manuál pre facilitátorov v neformálnom vzdelávaní (novo publikovaný v roku 2020), dostupný na <http://rm.coe.int/16807023d1>, prístup 27. októbra 2020.
- Rada Európy/Výbor ministrov (2010), Charta o výchove k demokratickému občianstvu a výchove k ľudským právam, odporúčanie CM/Rec (2010)7 Výboru ministrov členským štátom.

Crowley A. a Moxon D. (2017), Nové a inovatívne formy účasti mládeže na rozhodovacích procesoch, Rada Európy, dostupné na <https://rm.coe.int/new-and-innovative-forms-of-participacia-mladeze-na-rozhodovani-pro/1680759e6a>, prístup 27. októbra 2020.

Rada Európy a Európska komisia (2021), T-Kit 6 – Základy školenia, dostupný na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kits>.

Rada Európy a Európska komisia (2018a), T-Kit 4 – Interkultúrne vzdelávanie, dostupný na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-4-intercultural-learning>, prístupné 27. októbra 2020.

Rada Európy a Európska komisia (2018b), T-Kit 13 – Udržateľnosť a práca s mládežou, dostupný na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-13-sustainability-and-youth-work>, prístupné 27. októbra 2020.

Rada Európy a Európska komisia (2017), T-Kit 7 – Európske občianstvo v práci s mládežou, dostupný na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-7-under-construction...citizenship-youth-and-europe>, prístupné 27. októbra 2020.

Rada Európy a Európska komisia (2016), T-Kit 8 – Sociálna inklúzia, dostupný na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-8-social-inclusion>, prístupné 27. októbra 2020.

Rada Európy a Európska komisia (2012), T-Kit 12 – Konflikt transformujúci mládež, dostupný na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-12-youth-transforming-conflict>, prístupné 27. októbra 2020.

Da Silva N. (2017), „Európske občianstvo na okraji našich čias: prekonfigurovanie postupov práce s mládežou vo svete v prechode“, časopis Coyote, číslo 25, Revidovaná výchova k občianstvu, dostupné na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/coyote-magazine/european-citizenship-at-the-edge-of-our-times>, prístupné 27. októbra 2020.

Vyhlásenie 2. Európskeho dohovoru o práci s mládežou, Rada Európy/Európska únia (2015), dostupné na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/eywc-website-declaration>, dostupné 27. októbra 2020.

Deltuva A., Evrard G. a Bergstein R. (2018), Európska stratégia vzdelávania: kompetenčný model pre školiteľov pracujúcich na medzinárodnej úrovni. *Nástroje na začiatok, Školenie a spolupráca Jugend für Europa/SALTO*, dostupné na www.salto-youth.net/downloads/4-17-3858/Booklet_Tools_to_Get_Started_Final.pdf, prístup 27. októbra 2020.

Dewey J. (1976), „Kreatívna demokracia: úloha pred nami“, v Boydston J. (ed.), John Dewey: neskoršie práce, 1925-1953, zv. 14 (str. 224-230), Southern Illinois University Press, Carbondale. (Pôvodné dielo vydané 1939), k dispozícii dostupné na https://chipbruce.files.wordpress.com/2008/11/dewey_creative_dem.pdf, prístupné 27. októbra 2020.

Erasmus+ Stratégia inklúzie a diverzity v oblasti mládeže, Európska komisia, GR pre vzdelávanie a kultúru (2014), dostupné na www.salto-youth.net/downloads/4-17-3103/InclusionAndDiversityStrategy.pdf, prístupné 27. októbra 2020.

Stratégia začleňovania a diverzity programu Erasmus+, Európska komisia, GR pre vzdelávanie a kultúru 2020 (pripravované).

Európska komisia (2018), rozpočet EÚ: Komisia navrhuje zdvojnásobiť financovanie programu Erasmus, dostupné na https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_3948, prístupné 27. októbra 2020.

Eufória (2018), Uľahčenie príručka, k dispozícii na https://static1.squarespace.com/static/571508af8a65e2e35d7c7a5a/t/5d3198ab0e170f0001eb0483/1563531462152/euforia-facilitation-handbook_2019.pdf, prístup 27. októbra 2020.

Európska komisia (2018), Návrh odporúčania Rady o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie, pracovný dokument útvarov Komisie, Brusel, Belgicko, dostupný na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0014&from=SK>, prístup 27. októbra

Európska komisia (n.d.), Hodnoty EÚ, Europa Component Library, Brusel, verzia 2.30.0, dostupné na <https://ec.europa.eu/component-library/eu/about/eu-values/>, prístupné 27. októbra 2020.

Európska rada (2007), Lisabonská zmluva, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12007L/TXT>, prístup 27. októbra 2020.

Európska rada (2018a), Odporúčanie o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie (2018/C 189/01), dostupné na eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2018:189:TOC, prístupné 27. októbra 2020.

Európska rada (2018b), Odporúčanie o presadzovaní spoločných hodnôt, inkluzívneho vzdelávania a európskeho rozmer vyučovania (2018/C 195/01), dostupné na https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-odporucanie-na-spolocne-hodnoty-zahrnujuce-vzdelanie-a-europesky-rozmer-vyucovania_sk, prístupné 27. októbra 2020.

Európskej rady (2018c), nariadenie Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje právny rámec Európskeho zboru solidarity a ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (EÚ) č.1288/2013, nariadenie (EÚ) č.1293/2013 a rozhodnutie č. 1313/2013/EÚ (právny základ), 2. októbra 2018, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1475>, dostupné 27. októbra 2020.

Celoeurópsky kongres globálneho vzdelávania (2002), Maastrichtská deklarácia o globálnom vzdelávaní, dostupná na rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168070e540, prístup 27. októbra 2020.

Európska platforma pre vzdelávaciu mobilitu (EPLM) (2019), aplikácia Quality Mobility (Q! App), dostupná na www.qualitymobility.app/, prístup 27. októbra 2020.

Fried E. (1971), Aktívny, pasívny: rozhodujúci psychologický rozmer, Harper Colophon Books, New York, NY.

Gomes R. (2017), „Prečo potrebujeme EDC/HRE?“, časopis Coyote, číslo 25, Výchova k občianstvu prehodnotená, dostupné na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/coyote-magazine/why-do-we-need-edc-hre>, prístupné 27. októbra 2020.

Grzemny D. (2017), „Len minútu... o výchove k demokratickému občianstvu/LZD?“, časopis Coyote, číslo 25, revízia výchovy k občianstvu, dostupné na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/coyote-magazine/about-edc/hre>, prístupné 27. októbra 2020.

Held D. a kol. (2005), Debating globalisation, Polity Press, Cambridge, dostupné na <https://b-ok.cc/book/2481944/9c3b3a>, prístup 27. októbra 2020.

Hofstede G. a Hofstede G. J. (2005), Kultúry a organizácie: softvér mysle, McGraw Hill, New York, NY, dostupné na <https://news.hofstede-insights.com/news/what-do-we-mean-podľa-kultúry>, prístupné 27. októbra 2020.

Hoskins B. (2004), „A čo politická participácia mládeže? Výskum politiky v praxi“, Coyote magazine, číslo 9, Výchova k ľudským právam, dostupné na https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261473/pol_participation.pdf/ef4868ad-d095-4958-a6b4-70ba01f130a0, prístupné 27. októbra 2020.

Hoskins B. a Lavchyan Z. (2018), „Európska práca s mládežou: centrum pre globálnych kritických občanov?“, časopis Coyote, číslo 27, 20 rokov mládežníckeho partnerstva EÚ-CoE!, dostupné na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/coyote-magazine/european-youth-work-a-hub-for-global-critical-citizens>, prístup 27. októbra 2020.

Hruskova I., Weingärtner J. a Saydaliev Z. (2014), Používateľská príručka pre odborníkov na posilnenie postavenia mládeže a začínajúcich, Platforma e.V. Erfurt, Nemecko (EYERP), dostupné na www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1263/eyerp_usersguide_web_english.pdf, prístupné 27. októbra 2020.

Kiilakoski T. a Gretsche A. (2014), Náročné možnosti štruktúrovanej účasti, dostupné na www.researchgate.net/publication/335320501_Challenging_structured_participation_opportunities, prístup 27. októbra 2020.

King L. a spol. (eds) (2006), usmernenia UNESCO o interkultúrnom vzdelávaní, Paríž, Francúzsko, dostupné na unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878, prístupné 27. októbra 2020.

Kloosterman P. a Taylor M. E. (2012), Príručka pre facilitátorov: učenie sa učiť v praxi, vyvinutá v rámci projektu Learning to Learn by UNIQUE network, dostupná na https://noored.ee/wp-content/uploads/2014/12/L2L_handbook.pdf, prístup 27. októbra 2020.

Kolb D. A. (1984), Skúsenostné učenie: skúsenosť ako zdroj učenia a rozvoja, Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ.

Kristensen S. (ed.) (2019), Príručka o kvalite vo vzdelávacej mobilite, Partnerstvo medzi Európskou komisiou a Radou Európy v oblasti mládeže, dostupná na www.bit.ly/qhandbook, prístupná 27. októbra 2020.

Krznaric R. (2014), Empatia: prečo na nej záleží a ako ju získať, Rider, Londýn.

Lahusen C. a Grasso M. (eds.) (2018), Solidarita v Európe: reakcie občanov v čase krízy, Palgrave Studies in European Political Sociology, Palgrave MacMillan, Cham, dostupné na <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-73335-7>, prístupné 27. októbra 2020.

Lederach J. P. (1998), Budovanie mieru: trvalo udržateľné zmierenie v rozdelených spoločnostiach, United States Institute of Peace, Washington, DC.

Leeds-Hurwitz W. (2013), Interkultúrne kompetencie: koncepčný a operačný rámec, UNESCO, Paríž, dostupné na <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768>, dostupné 27. októbra 2020.

Markus H. a Wurf E. (1987), „Dynamické sebapoňatie: Sociálna psychologická perspektíva“, Výročná recenzia of Psychology, 38, s. 299-337.

Maslow A. H. (1970), *Motivácia a osobnosť*, Harper a Row, New York, NY. Morel D. (2009), „Akú úlohu môže zohrávať školenie pri podpore, povzbudzovaní a zvyšovaní štandardov v participácii mládeže tion?“, časopis Coyote, číslo 14, Účasť, dostupné na https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261488/training_role.pdf/9a30a809-4d4f-44de-a2bb-a653c410bd6a, prístup 27. októbra 2020. Nestian Sandu O. (2020), Usmernenia pre medzikultúrny dialóg v aktivitách neformálneho vzdelávania/vzdelávania, Partnerstvo medzi Európskou komisiou a Radou Európy v oblasti mládeže, dostupné na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/principles>, prístupné 27. októbra 2020. Nosko A. a Szeged K. (2013), Aktívne občianstvo môže zmeniť vašu krajinu k lepšiemu, Voices, Open Society nadácie, dostupné na www.opensocietyfoundations.org/voices/active-citizenship-can-change-your-country-better#:~:text=Aktívne%20občianstvo%20znamená%20ľuďi%20získanie,demokratických%20hodnot%2C%20zručností%20a%20účasť, prístup 27. októbra 2020.

O'Donovan J. (ed.) (2018), Mapovanie vzdelávacích a kariérnych ciest pracovníkov s mládežou, Partnerstvo medzi Európskou komisiou a Radou Európy v oblasti mládeže, dostupné na <https://go.coe.int/txdoG>, prístupné 27. októbra 2020.

Ohana Y. (2020), Čo s tým má politika spoločné? Európske programy na podporu práce s mládežou a rozvoj občianstva kritickej mládeže, *Jugend für Europa, Nemecká národná agentúra programu Erasmus+, Bonn*, dostupné na www.jugendfuereuropa.de/ueber-jfe/publikationen/what-s-politics-got-to-do-with-it.4143/, prístupné 27. októbra 2020.

Orr D. W. (1992), *Ekologická gramotnosť: vzdelávanie a prechod do postmoderného sveta*, State University of New York Press, Albany, NY.

Peters M. (2017), Výchova k ekologickej demokracii, filozofia a teória vzdelávania, roč. 49, č. 10, dostupné na <https://doi.org/10.1080/00131857.2017.1339408>, prístupné 27. októbra 2020.

Petkovic S. a kol. (2019), Výskum mládeže: základy, Partnerstvo medzi Európskou komisiou a Radou Európy v oblasti mládeže, dostupné na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/Essentials>, prístupné 27. októbra 2020. Piacentini M. et al. (2018), Príprava našej mládeže na inkluzívny a udržateľný svet: OECD PISA global rámec kompetencií, dostupný na www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf, prístupné 27. októbra 2020. Plett H. (2015), Zadržávanie priestoru je niekedy ako nič nerobiť, dostupné na <https://heatherplett.com/2015/09/niekedy-zadržaný-priestor-pocit-ako-nerobiť-nič/>, prístup 27. októbra 2020.

Popper E. (2015), „Predaj práce s mládežou“, časopis Coyote, vydanie 23, Hľadanie spoločnej reči, dostupné na https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262283/21_coyote_23.pdf/ad08ead8-c2a8-4532-b894-fc916853e3b6, prístup 27. októbra 2020. Rizzolatti G. a Sinigaglia C. (2008), *Zrkadlá v mozgu: ako naša myseľ zdieľa akcie, emócie a skúsenosti*, Oxford University Press, Oxford.

Schroeder K., Bergstein R. a Hendriks A. (2010), Youthpass for all!, SALTO Inclusion and SALTO Training and Cooperation, dostupné na www.salto-youth.net/downloads/4-17-1949/YouthpassForAll.pdf, prístup 27. októbra 2020. Schroeder K. (2014), Inclusion A to Z: kompas pre medzinárodné projekty inklúzie, SALTO Inclusion, Brusel, dostupné na www.salto-youth.net/downloads/4-17-3141/InclusionAtoZ.pdf, prístupné 27. októbra 2020.

Schubert L. (2020), „Tréning a „udržateľnosť“: akú úlohu zohrávajú školitelia a poskytovatelia školení na našej horiacej planéte?“, časopis Coyote, vydanie 28, Európske školenie mládeže (práce), dostupné na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/coyote-magazine/training-and-sustainability->, prístupné 27. októbra 2020. Schwartz S. H. (2012), „Prehľad Schwartzovej teórie základných hodnôt“, *Online Readings in Psychology and Kultúra*, roč. 2, č. 1, dostupné na <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1116>, prístupné 27. októbra 2020.

Selig M. (2018), „9 prekvapivých superschopností poznania svojich základných hodnôt“, blog Psychology Today, dostupný na www.psychologytoday.com/gb/blog/changepower/201811/9-surprising-superpowers-knowing-your-core-values, prístupné 27. októbra 2020. Siegel D. (2016), *Mind: A Journey to the Heart of Being Human*, W. W. Norton & Company, New York a Londýn.

- Siegel D. (2016a), "How You Can Change Your Brain", PsychAlive, dostupné na www.psychalive.org/how-you-can-change-your-brain/, prístupné 17. marca 2021.
- Stolz S. a Jungblut S.-I. (2019), Naša digitálna uhlíková stopa: aký je vplyv internetu na životné prostredie world?, RESET Editorial, dostupný na <https://en.reset.org/knowledge/our-digital-carbon-footprint-whats-the-environment-impact-online-world-12302019>, prístupné 27. októbra 2020.
- Stuart G. (2019), 4 typy moci: čo je moc nad; moc s; power to and power within?, Susifying Community, dostupné na <https://sustainingcommunity.wordpress.com/2019/02/01/4-types-of-power/>, dostupné 27. októbra 2020.
- Todd S. (2003), Učenie sa od druhého: Levinas, psychoanalýza a etické možnosti vo vzdelávaní, State University of New York Press, Albany, NY.
- Todd S. (2004), „Vyučovanie s nevedomosťou: otázky sociálnej spravodlivosti, empatie a zodpovednej komunity“, Interchange, zv. 35, č. 3, s. 337-52.
- Toomey R. (2019), „Vzdelávanie založené na hodnotách a autentické globálne občianstvo“, Vzdelávanie založené na globálnych hodnotách model pre 21. storočie, Konferencia globálneho vzdelávania 2019: „Vzdelávanie založené na hodnotách pre lepší svet“, dostupné na https://theglobaledcon.com/wp-content/uploads/2019/05/White-Paper-Book_.pdf, prístupné 27. októbra 2020.
- Tuckman B. W. (1965), „Vývojová postupnosť v malých skupinách“, Psychological Bulletin, Vol. 63, č. 6, s. 384-99.
- Urban M., Cardini A. a Romero R. F. (2018), Chce to viac ako dedinu: efektívny rozvoj v ranom detstve vzdelávacie a opatrovateľské služby vyžadujú kompetentné systémy, Argentínska rada pre medzinárodné vzťahy (Vyhľadávanie)/CIPPEC/T20, Argentína.
- Verba S. (2001), „Politická rovnosť: čo to je? Prečo to chceme?“, Harvardská univerzita, Recenzia pre nadáciu Russell Sage Foundation 2001, dostupná na www.russellsage.org/sites/all/files/u4/Verba.pdf, prístupná 27. októbra 2020.
- Verplanken B. a Holland R. (2002), „Motivované rozhodovanie: účinky aktivácie a sebacentrálnosti hodnôt na voľby a správanie“, Journal of Personality and Social Psychology, zväzok 82, č. 3, str. 434-47, dostupné na www.researchgate.net/publication/11460661_Motivated_decision_making_Effects_of_activation_and_self-centrality_of_values_on_choices_and_behavior, prístupné 27. októbra 2020.
- Zak P. (2012), Morálna molekula: nová veda o tom, čo nás robí dobrými alebo zlými, Plume, New York, NY.

O autoroch

Sérgio Gonçalves je nadšený pre učenie sa vo všeobecnosti a vidí sa ako neustále sa vzdelávajúci v najväčšom tréningu zo všetkých, ktorým je život. Má viac ako 15-ročné skúsenosti ako facilitátor učenia, pričom skúma rozmanitosť prístupov a metód. Sérgio rád rozvíja kreativitu a vyvíja nové nástroje, ako sú stolové hry, karty alebo digitálne hry, ktoré môžu podporiť učenie pútavým a zábavným spôsobom. Empatia, hodnoty a kreativita sú niektoré z tém, s ktorými pracuje na európskej úrovni. Žije v malej vidieckej oblasti v Portugalsku, v kontakte s prírodou, ktorá je ako stvorená na venčenie jeho troch (šialených) psov.

Snežana Bačlija Knoch je výchovná poradkyňa v oblasti európskej mládeže a bola facilitátorkou učenia takmer dve desaťročia. Miluje vytvárať povzbudzujúce a pozývajúce vzdelávacie prostredie, uľahčovať akčne orientované učenie založené na hodnotách a experimentovať (a niekedy aj vytvárať) rôzne vzdelávacie nástroje a prístupy. Snežana má rada výzvy spojené s písaním a tiež rada len tak sedí vo svojom žltom kresle a číta knihy a príbehy. Motivuje ju rôznorodosť myšlienok, hodnôt a presvedčení a inšpiruje ju jej manžel, dve deti, cestovanie, hranie sa a mačky. Oh, a veľa otázok!

Susie Nicodemi je zapojená do rôznych európskych mládežníckych projektov už viac ako 20 rokov v rôznych rolách, ako je školiteľ, spravodajca, referent národnej agentúry a SALTO, autor... a mnoho ďalších. Vo svojej komunite v Spojenom kráľovstve sa snaží vyvážiť prácu v medzinárodných projektoch s miestnymi aktivitami. Má dve deti, trpezlivého manžela, ktorý ju podporuje, a s nadšením robí rozdiel, učí sa od iných, inšpiruje sa prírodou a prichádza s novými nápadmi, ako veci zmeniť k lepšiemu.

Obchodní zástupcovia pre publikácie Rady Európy

Obchodní zástupcovia pre publikácie Rady Európy

BELGICKO/BELGICKO

La Librairie Européenne - The European
Bookshop Rue de l'Orme, 1 BE-1040
BRUSSELS
Tel.: + 32 (0)2 231 04 35
Fax: + 32 (0)2 735 08 60
E-mail: info@libeurop.eu
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy/DL Services c/o Michot
Warehouses Bergense steenweg 77
Chaussée de Mons BE-1600 SINT
PIETERS LEEUW
Fax: + 32 (0)2 706 52 27 E-mail:
jean.de.lannoy@dl-servi.com [http](http://www.jean-de-lannoy.be)
://www.jean-de-lannoy.be

KANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
22-1010 Polytek Street CDN-OTTAWA,
ONT K1J 9J1
Tel.: + 1 613 745 2665
Fax: + 1 613 745 7660
Bezplatné tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept.comrenouf
<http://www.renoufbooks.com>

FRANCÚZSKO

Prosím kontaktujte priamo /
Kontaktujte prosím Radu Európy
Publishing priamo Éditions du
Conseil de l'Europe F-67075
ŠTRASBURG Cedex
Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81
E-mail: publishing@coe.int
<http://book.coe.int>

Knihkupectvo Kléber
1, rue des Francs-Bourgeois F-
67000 ŠTRASBURG
Tel.: + 33 (0)3 88 15 78 88
Fax: + 33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: livre-kleber@coe.int
<http://www.librairie-kleber.com>

NÓRSKO/NÓRSKO

Akademika PO Box 84 Blindern
NO-0314 OSLO
Tel.: + 47 2 218 8100
Fax: + 47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
<http://www.akademika.no>

POL'SKO/POLONO

Ars Polona JSC 25 Obroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: + 48 (0)22 509 86 00
Fax: + 48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

PORTUGALSKO

Marka Lda Rua dos Correios 61-3
PT-1100-162 LISABOA
Tel: 351 21 3224040
Fax: 351 21 3224044
E-mail: support.clientes@marka.pt
www.marka.pt

ŠVAJČIARSKO/SUISSE

Planetis Sàrl
16, chemin des Pins CH-
1273 ARZIER
Tel.: + 41 22 366 51 77
Fax: + 41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

SPOJENÉ KRÁĽOVSTVO/SPOJENÉ KRÁĽOVSTVO

Williams Lea TSO
18 Central Avenue St Andrews Business Park
Norwich NR7 0HR Spojené kráľovstvo
Tel. +44 (0)333 202 5070
E-mail: customer.services@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

SPOJENÉ ŠTÁTY a KANADA/SPOJENÉ ŠTÁTY a KANADA

Manhattan Publishing Co
670 White Plains Road USA-10583 SCARSDALE, NY
Tel: + 1 914 472 4650
Fax: + 1 914 472 4316
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Vzdelávacia mobilita v oblasti mládeže je čoraz viac uznávaná a prítomná v európskych programoch a v aktivitách a iniciatívach podporovaných Európskou úniou, Radou Európy a inými inštitúciami. Programy vzdelávacej mobility, ktoré poskytujú miesto stretnutia pre ľudí z rôznych prostredí a komunít, upozorňujú na hodnoty, spúšťajú úvahy o nich a stimulujú kladenie otázok a kritické skúmanie. Ak sú tieto skúsenosti dobre pripravené a facilitované, môžu prispieť k príprave a podpore mladých ľudí a dospelých učiacich sa byť aktívnymi v spoločnosti a byť činiteľmi zmeny.

Tento T-Kit bol napísaný a je určený pre facilitátorov učenia, aby im pomohol začať proces uvažovania o dôležitej, ale aj zložitej téme. Jeho cieľom je podporovať vzdelávanie založené na hodnotách vo všeobecnosti: vysvetliť ho a na praktických príkladoch súvisiacich s konkrétnymi hodnotami ukázať, ako sa dá využiť. Je začlenený do súčasného politického rámca Rady Európy a Európskej únie vrátane ich programov mobility mládeže. T-Kit by sa mal chápať prostredníctvom holistického prístupu k učeniu a neformálnemu vzdelávaniu: kombinácia teórie, základných informácií, príkladov a niektorých praktických myšlienok by mala pomôcť iniciovať reflexiu z relatívne nového uhla vzdelávania založeného na hodnotách v oblasti vzdelávacej mobility v oblasti mládeže.

Učenie založené na hodnote nie je neutrálne a ani T-Kit – Učenie založené na hodnotách v mobilite projektov. Je zakorenená v súbore hodnôt, ktoré skúma, podporuje a podnecuje k činnosti na ich základe. Na podporu tohto procesu je T-Kit rozdelený na dve časti: koncepčnú a praktickú. Koncepčná časť vytvára základ pre hodnotovo orientované vzdelávanie v oblasti mobility, zatiaľ čo praktická časť zahŕňa konkrétne aktivity a „provokujúce myšlienky“, ktoré riešia dilemy a otázky, ktoré môžu vzniknúť pri realizácii aktivít.

<http://youth-partnership - eu.coe.int>

youth-partnership@partnership - eu.coe.int

Členské štáty Európskej únie sa rozhodli spojiť svoje know-how, zdroje a osudy. Spoločne vybudovali zónu stability, demokracie a trvalo udržateľného rozvoja pri zachovaní kultúrnej rozmanitosti, tolerance a individuálnych slobôd. Európska únia je odhodlaná podeliť sa o svoje úspechy a hodnoty s krajinami a národmi za svojimi hranicami.

www.europa.eu

Rada Európy je vedúcou organizáciou pre ľudské práva na kontinente. Tvorí ho 46 členských štátov vrátane všetkých členov Európskej únie. Všetky členské štáty Rady Európy podpísali Európsky dohovor o ľudských právach, zmluvu určenú na ochranu ľudských práv, demokracie a právneho štátu. Na implementáciu Dohovoru v členských štátoch dohliada Európsky súd pre ľudské práva.

www.coe.int

<http://book.coe.int> ISBN
978-92-871-9458-9 (PDF)
10,50 EUR/21 USD

